

rs

ΕΠ.Γ.ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ-Δ.ΒΟΥΤΥΡΑ

Ο ΤΗΛΙΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ψηφιοποιήθηκε από τα Ινστιτούτα Εκπαίδευσης της Πολιτικής

τον οργανισμόν
την εγκύρωσί^ν
το γραμμά
παραγγελίαν

Ο Η Λ Γ Ο Σ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ελαύρος

Ευηνοίας μη

ΕΚΔΟΣΗ 4.

10L

Ελαύρος

31/12

Υπουργ. ἀπάφασις

55.583

30-9-1926

TΙΜΗ ΔΡ : 13.60

ΕΛΛ

Ελαύρος Άρ. Ει.

ΑΘΗΝΑ 1926

*Εκδοτικός Οίκος Δ. και Π. Δημητράκου

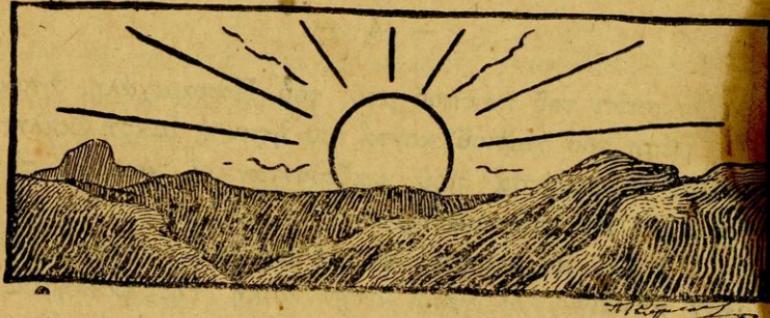
*Οδός σταδίου 56

380 | 5
= 14

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα ἔχον τῆς ὑπογραφὲς τῶν συγγραφέων

Αλεξανδρία
Φ. Κύπελλος

1. Ο πρωτομουσού πόθος.

Στὰ πλάγια χαμηλοῦ βουνοῦ, κατὰ τὸ βοριά,
εἶναι σκορπισμένα ἀνάμεσα στὰ δέντρα τὰ σπιτάκια
τοῦ μικροῦ χωριοῦ μου.

Αντίκρυ στὸ βουνὸ αὐτὸ εἶναι ἄλλο, πιὸ φηλό,
γεμάτο ἔλατα.

Καὶ κατὰ τὴν ἀνατολὴ ἄλλο, γεμάτο βελανιδιές,
καὶ πρὸς τὴ δύση, πολὺ μακριά, φαίνονταν ἄλλα βουνὰ
γυμνωμένα.

Απὸ τὰ βουνὰ κατέβαιναν ρεματιές γεμάτες νερό,
χειμῶνα καλοκαΐρι, ποὺ ἔκαναν τὸ ποταμάκι ποὺ περ-
νοῦσε στὰ πόδια τῶν σπιτιῶν νὰ ποτίζῃ τὰ περιβόλια
καὶ νὰ γυρίζῃ δυὸ τρεῖς μύλους.

Τὸ χειμῶνα πολλὲς φορὲς αὐτὸ τὸ ποταμάκι φού-
σκωνε καὶ πλημμύριζε τὶς ὅχθες του. Πῶς ζβούει
τότε! Καὶ δὲν ἥταν πιὰ καθαρό, ἥσυχο, παρὰ θολό,
κοκκινωπό, σὰ νὰ εἶχε θυμώσει, καὶ ἔτρεχε μὲ γρυγγο-
ράδα, ἀφρισμένο. Καὶ δῆλος ὁ τόπος γέμιζε ἀπὸ τὶς
φωνές του, ἀπὸ τὸ βουητό του.

Τὸ σπίτι τοῦ παπποῦ μου, τοῦ Παπαμιχάλη, ἦταν
στὴ μέση τοῦ χωριοῦ· κοντά του ἦταν ἡ μικρὴ ἐκκλη-
σούλα, ἡ φωλίτσα ποὺ μαζεύονταν οἱ χωρικοὶ τὶς
Κυριακὲς καὶ τὶς γιορτές.

Μὰ καὶ τὶς καθημερινὲς ἀκόμη, ὅταν ἦταν καλὴ
μέρα, πήγαιναν οἱ γέροι στὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησίας,
κάθιονταν γύρω στὰ πεζούλια κι ἔλεγαν παλιὲς ἴστο-
ρίες.

Πολὺ μικρὸς ἀκόμη, μόλις ἄρχισα νὰ περπατῶ,
πήγαινα κι ἔγώ στὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησίας.

Μὰ τί τοῦμπες ἔτρωγα ἔκει! Γιατὶ περισσότερο
κοίταζα ψηλά, παρὰ κάτω. Ὡρες μποροῦσα νὰ γυ-
ρίζω, κοιτάζοντας τὰ πουλιά ποὺ πετοῦσαν ἀπὸ δέν-
τρο σὲ δέντρο, ἢ τὰ σύννεφα ποὺ ἔτρεχαν στὸν οὐ-
ρανό. "Αλλοτε πάλι προσπαθοῦσα νὰ χτυπήσω σφῆ-
κες μὲ τὸ σκοῦφο μου, δπως εἶχα ἰδεῖ τὸν ἀδερφό^ν
μου νὰ κάνη.

Καὶ ὅταν ἔβλεπα κανέναν ἀετὸν νὰ περνᾶ, τότε
ἐνθουσιαζόμουν τόσο, ποὺ πηδοῦσα, κουνοῦσα τὰ χέρια
μου, φώναζα καὶ ἔτρεχα κοιτάζοντάς τον. Καὶ τότε
ἦταν ἀδύνατο νὰ μὴν ξαπλωθῶ χάρμω. Κάποιος ἀπὸ
τοὺς γέρους θὰ ἔτρεχε καὶ θὰ μὲ σήκωνε.

"Γιά ἰδεῖς τὸ παλικάρι!... δὲν κλαίει!" ἔλεγε
στοὺς ἄλλους.

Καὶ ἔγὼ ποὺ ἤμουν ἔτοιμος νὰ κλάψω, κρατιόμουν
καὶ δὲν ἔκλαια.

Μεγάλη εὐχαρίστηση εἶχα νὰ βλέπω τὸν ἥλιο τὸ
πρωὶ ὅταν ἔβγαινε, καὶ τὸ δειλειόν, δταν τραβοῦσε

κατά τὴν ρεματιά, γιὰ νὰ κρυφτῇ πίσω ἀπὸ τὰ μα-
κρινὰ βουνὰ τῆς δύσης.

Στὸ σπίτι, δλοι ἥταν στὸ πόδι πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος.
Καὶ ἐγὼ βρισκόμουν ὅρθιος μαζὶ μ' αὐτούς. Καὶ θὰ
κοίταξα νὰ τοὺς ξεφύγω, γιὰ νὰ τρέξω νὰ ἴδω τὸν
ἥλιο, ποὺ θὰ πρόβαλλε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό.

«Θ' ἀνέβω στὸ βουνὸ νὰ πιάσω τὸν ἥλιο!» εἶχα
εἰπεῖ στὸν ἀδερφό μου μιὰ μέρα, ποὺ μὲ εἶχε πιάσει
καὶ μὲ τραβοῦσε στὸ σπίτι.

— «Ο ἥλιος καίει, μικρούλη, μοῦ εἶπε αὐτός, καὶ
θὰ σὲ κάψῃ».

— «Ἐμένα δὲ θὰ μὲ κάψῃ» τοῦ ἀπάντησα ἐγώ.

Τὸ ἴδιο εἶπα καὶ στὸν παππού μου, δτὶ θ' ἀνέβω
στὸ βουνό, νὰ πιάσω τὸν ἥλιο. Αὐτὸς δμως μοῦ εἶπε:

«Ἀνέβα πρῶτα στὸ βουνό!...»

“Ολα αὐτὰ μοῦ τὰ θύμισαν ἔπειτα ἀπὸ χρόνια
οἱ δικοί μου.

Πόση στενοχώρια εἶχα ὅταν ἥταν κακοκαιρία καὶ
δὲν μποροῦσα νὰ τρέξω ἔξω! Καὶ πιὸ πολὺ ὅταν ἤμουν
πέντε ἦ ἔξι χρόνων, ποὺ κρυολόγησα καὶ μὲ ἔκλεισαν
ἀρκετὸν καιρὸ μέσα.

Εἶχα βγῆ κι ἐγὼ νὰ δῶ τὸ ποτάμι, ποὺ ἀπὸ μιὰ
μεγάλη βροχὴ εἶχε φουσκώσει, εἶχε πλημμυρίσει.
“Ολο τὸ χωριὸ ἥταν στὸ πόδι. “Ετρεξαν καὶ οἱ δικοί
μου· πῆγα ἀπὸ πίσω κι ἐγὼ χωρὶς νὰ μὲ δοῦνε.

Τὸ ποτάμι ἥταν ἀγνώριστο. “Ετρεχε πλημμυρι-
σμένο, μουγκρίζοντας σὰν ἀγριό θηρίο. “Ανθρωποι πολ-
λοὶ στέκονταν ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ καὶ τὴν ἄλλη, καὶ
τὸ κοίταζαν.

Καὶ κοράκια πολλά, πάμπολλα, γύριζαν ψηλά καὶ

ἀπόνω ἀπὸ τὸ ποτάμι, καὶ ξέσκιζαν τ' αὐτιὰ μὲ τοὺς
κρωγμούς: κρά! κρά!

“Εγινα παπὶ ἀπὸ τὴ βροχή, γιατὶ ἐξακολουθοῦσε
νὰ σιγοβρέχη.

Δὲν ἔμεινα πολὺ ἄρρωστος. Άλλὰ δὲ μ' ἀφηναν νὰ
βγῶ ἔξω. Ερχόταν ἡ ξαδέρφη μου, ἡ Δαφνούλα, καὶ
παίζαμε. Μὰ ἔγω δὲν ἔμενχ εὐχαριστημένος. “Ηθελα
νὰ εἴμαι ἔξω, νὰ βλέπω τὸν ἥλιο, τὰ σύννεφα, τὰ
πουλιὰ καὶ προπάντων τὰ γεράκια, τὰ ὄρνια καὶ τοὺς
ἀετούς.

“Επιτέλους μιὰ μέρα μὲ ἀφησαν ἐλεύθερο. Εἶχε
ἔρθει ἡ ἄνοιξη. Πηδοῦσα σὰν τρελὸς ἀπὸ τὴ χαρά
μου, σὰν τὰ πουλάκια, ποὺ τ' ἀφηναν ἐλεύθερα ἀπὸ τὸ
κλουβί.

Εἶχα πάρει κι ἔνα καλάμι καὶ πηδώντας ἔλεγα:

“Κάτι τὸ θέλω τὸ καλάμι!
κάτι τὸ θέλω τὸ καλάμι!»

—“Καὶ τί τὸ θέλεις τὸ καλάμι, μικρούλη;» μὲ
ρώτησε ἔνας ἀπὸ τοὺς γέρους, ποὺ καθόταν στὸ πε-
ζούλι τῆς αὐλῆς τῆς ἐκκλησίας.

‘Εγὼ ἀπάντησα τραγουδιστά:

“Θ' ἀνέβω στὸ βουνό,
νὰ πιάσω τὸν οὐρανό!....»

Οἱ γέροι γέλασαν. Δὲν ξέρω δμως γιατὶ γέλα-
σαν. Γιὰ τὸ τραγουδάκι μου, ἡ γιὰ κεῖνο ποὺ ἔλε-
γα νὰ κάμω;

Λίγες μέρες ύστερώτερα μὲν ξύπνησε ἡ μητέρα μου, ἐνῶ ἦταν ἀκόμη νύχτα.

«Ἐλα, μοῦ εἶπε, θὰ πᾶς μὲν τὸν παππού σου στὴν ἔκκλησία» καὶ σὲ λίγο βρέθηκα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ παπποῦ μου. Μὲν ἀνέβατε αὐτὸς σ' ἐνα γαϊδουράκι καὶ ξεκινήσαμε.

«Ποῦ θὰ πάμε, παπποῦ;» τὸν ἐρώτησα.

— «Σ' ἐνα ἔκκλησάκι, ποὺ εἶναι πάνω στὸ βουνό» μοῦ ἀπάντησε.

— «Α, θὰ πιάσω τὸν ἥλιο!...»

— «Ναΐ, ναΐ...»

Ἐξαφνα ἀκουσα φωνές. Γύρισα πίσω καὶ στὸ θαυμό διπλάνο φωνής τοῦ φεγγαριοῦ, ποὺ πήγαινε νὰ βασιλέψῃ στὸ διπλάνο βουνό, εἶδα τὸ μεγαλύτερο ἀδερφό μου νὰ κρατῇ ἐνα δαυλὶ ἀναμμένο, τὴν θειὰ Ἀργυρῶ καὶ δυδ τρεῖς γριοῦλες.

Οσο ἀνεβαίναμε τὸ βουνό, τόσο τὸ πρωινὸ ἀεράκι γινόταν πιὸ κρύο. Χώθηκα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ παπποῦ.

Πῆρα κι ἐναν ὑπνο, καὶ ξύπνησα δταν σταμάτησε τὸ γαϊδουράκι.

«Ἐλα, φτάσαμε» μοῦ εἶπε ὁ παππούς.

Τὸ ἔκκλησιδάκι ἦταν ἐμπρός μου φωτισμένο. Γύρω σκοτεινιά. Μὲ πῆρε ὁ παππούς μέσα στὸ ἱερὸ καὶ μ' ἔβαλε καὶ κάθισα σ' ἐνα σκαμνάκι. Ντύθηκε τὰ ἱερὰ ἄμφια του. Ἀκουσα ἔξω ἀπὸ τὸ ἱερὸ καὶ μιὰ γλυκιὰ φωνή, γνωστὴ φωνὴ τοῦ ἀδερφοῦ μου ποὺ ἔψελνε:

«Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς».

Δὲν εἶχα καταλάβει πώς εἶχε ξημερώσει. Ἀλλὰ

Ξαφνικά εἶδα νὰ μπαίνουν ἀπὸ τὸ φεγγύτη οἱ πρῶτες
ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου.

Καὶ σὰ νὰ ἔμπαιναν μέσα γελαστές.

Πετάχτηκα ἔξω ἀπὸ τὸ παραπορτάκι, νὰ πιάσω
τὸν ἥλιο.

« "Α, νά τος! θὰ τὸν πιάσω... »

Μόλις ὅμως βγῆκα ἔξω στὴ γυμνὴ κορυφὴ τοῦ
βουνοῦ, τὰ ἔχασα. Ἀντὶ νὰ βρεθῇ τὸ φλογοκόκκινο
τόπι στὰ χέρια μου, ὅπως ἐνόμιζα, φάνηκε χαμηλά,
πολὺ χαμηλά, νὰ προβάλλῃ μέσα ἀπὸ κάτι ποὺ
πρώτη φορά ἔβλεπα. Μέσα ἀπὸ κάποιον οὐρανὸ
ποὺ δὲν ἦταν ἀπόνω, παρὰ κάτω. Βούλιαξε στὸ μέ-
ρος ἐκεῖνο ὁ οὐρανός;

Μήν ἦταν ἐκεῖ κάτω τὰ παλάτια του;

Μοῦ φαινόταν ὅμως πῶς δὲν ἦταν μακριὰ καὶ
δτι, ἀν περπατοῦσα λίγο, θὰ πήγαινα κοντά. Καὶ κι-
νησα νὰ κατεβῶ.

Δὲν εἶχα ὅμως κάμει πολλὰ βήματα κι ἀκούω
τὴ φωνὴ τοῦ ἀδερφοῦ μου νὰ μὲ φωνάζη. Γύρισα καὶ
τὸν εἶδα νὰ ἔρχεται τρέχοντας.

« Ποῦ πᾶς, μαϊμουδάκι; » μοῦ φώναξε.

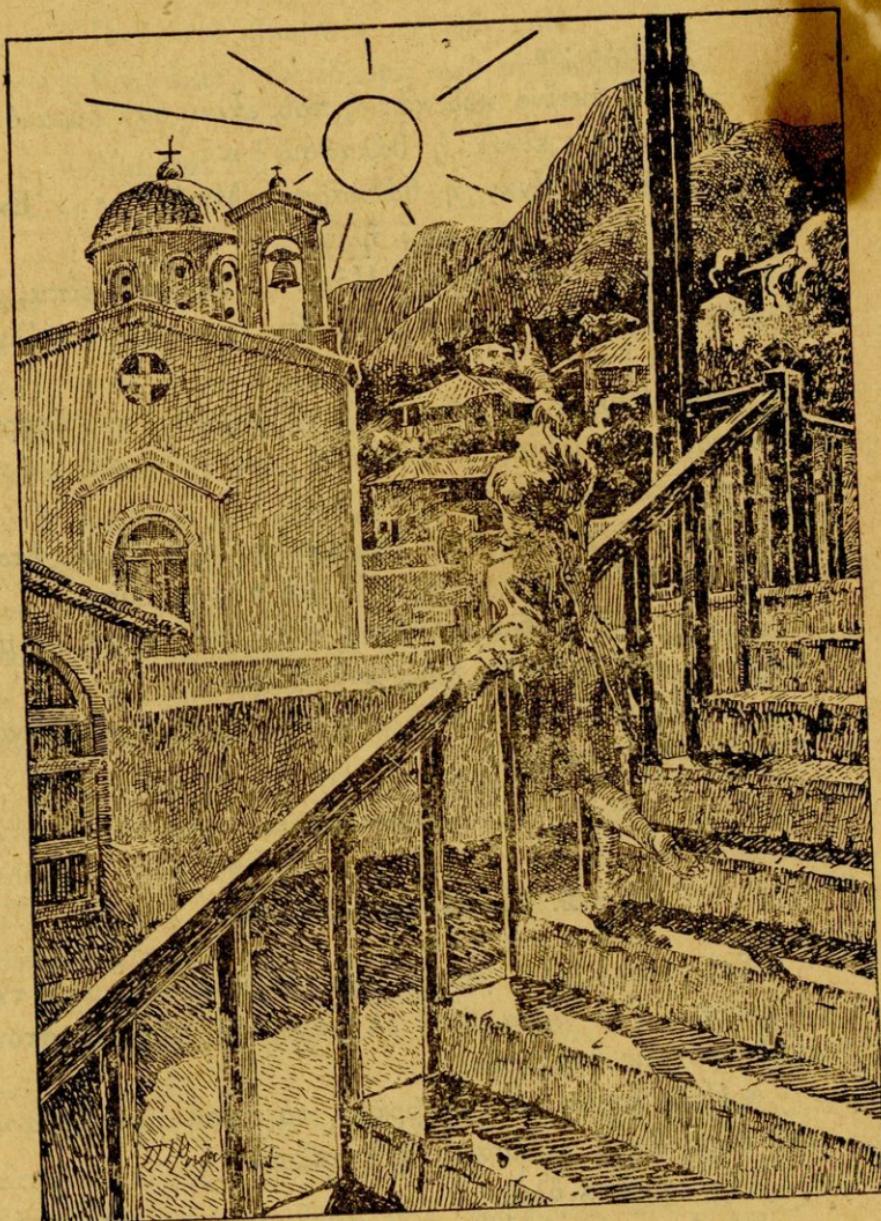
— « Νά, νά, πάω νὰ πιάσω τὸν ἥλιο ».

Αὐτὸς γέλασε. Ἡρθε κοντὰ καὶ μ' ἔπιασε ἀπὸ
τὸ χέρι. « "Ελα, ἔλα μοῦ" »εἶπε. « 'Ο ἥλιος δὲν πιά-
νεται ».

— « Θὰ τὸν πιάσω γώ! »

— « "Α, μπράβο!" Ελα τώρα, μὴ θυμώση ὁ παπ-
πούς ». Καὶ μ' ἔσυρε μαζί του.

— « Μὰ κεῖνο κεῖ, πές μου, τί εἰναι; » τὸν ἔρω-
τησα.

« Πετάχτηκα ξέω ἀπὸ τὸ παραπορτάκι, νὰ πιάσω τὸν ήλιο » (σ. 8).

— « Ποιό ; »

— « Νά, ἔκεινο κεῖ κάτω, ποὺ εἶναι σὰν οὐρανός ».

— « Αὔτό ; εἶναι ἡ θάλασσα ! »

— « Αὔτη εἶναι ἡ θάλασσα ; Μπά ! 'Εκεῖ εἶναι καὶ τὰ παλάτια τοῦ ἥλιου ; »

— « Ναί, ἔκει εἶναι ! Πᾶμε τώρα, σοῦ εἴπα, μὴ θυμώσῃ ὁ παππούς, καὶ τότε δὲν ἔχει οὕτε καρύδια, οὕτε σῦκα ! »

Μοῦ θύμισε τὰ σῦκα καὶ τὰ καρύδια ποὺ ἔφερνε ἀπὸ τίς λειτουργίες ὁ παππούς καὶ γρήγορα, χωρὶς κακμιὰ ἀντίσταση, πῆγα μαζί του.

“Οταν βγήκαμε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ὁ ἥλιος ἦταν πολὺ ψηλά. Μοῦ φαινόταν πώς μὲ περιγελοῦσε.

« Σὰ θέλεις, ἔλα μονάχος σου μιὰ μέρα νὰ μὲ πιάσης » μοῦ φάνηκε πώς μοῦ ἔλεγε.

— « Ποῦ θὰ μοῦ πᾶς, θὰ σὲ πιάσω » συλλογίστηκα μέσα μου.

2. Χανόμαστε στὸ δάσος.

Στὸ σπίτι μας βρῆκα τὴν ξαδερφούλα μου, τὴν Δαφνούλα. Τὴν πῆρα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ πήγαμε στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας.

« Ποῦ ἥσυυν ; δὲ σὲ βρῆκα τὸ πρωὶ ποὺ ἤρθα ». μοῦ εἴπε, ἀφοῦ καθίσαμε στὸ πεζούλι.

Τῆς τὰ εἴπα δλα.

« Η Δαφνούλα καθόταν μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα καὶ μ' ἀκουε. "Ἐπειτα μοῦ εἴπε :

« Πᾶμε οἱ δυό μας ; »

- « Ποῦ, στὸ βουνό; » τὴ ρώτησα.
- « Ναί, ἐκεῖ, νὰ ἴδοῦμε καὶ τὴ θάλασσα ».
- « Κι ἔγώ νὰ πιάσω τὸν ἥλιο! »
- « Ναί, ναί! »
- « Νὰ μὴν τὸ πῆς! . . . »
- « "Οοοχι! . . » εἶπε, κι ἀνοίξε τὰ μεγάλα της μάτια δσο μποροῦσ πιὸ πολύ. "Οταν ἡ Δαφνούλα ἔλεγε: « δοοχι! » καὶ σὲ κοίταζε μὲ τὰ μεγάλα της μάτια, ποτὲ δὲ σὲ γελοῦσε.

Καὶ πότε νὰ φύγωμε; Συμφωνήσαμε τὴν ἄλλη μέρα νὰ φύγωμε κρυφά.

Θ' ἀνεβαίναμε πρῶτα στὸ βουνὸ καὶ ὅστερα θὰ κατεβαίναμε γιὰ νὰ βροῦμε τὴ θάλασσα. . . Καὶ θὰ μέναμε ἀγρυπνοι, δὲ θὰ κλείναμε μάτι γιὰ νὰ πιάσωμε τὸν ἥλιο, καθὼς θὰ ἔκανε νὰ βγῆ ἀπὸ τὰ παλάτια του. Θὰ τὸν ἀρπαζα ἔγώ ἀπὸ τὰ χρυσά του μαλλιά, καὶ δὲ θὰ τὸν ἀφηνα παρὰ δταν μοῦ χάριζε κάτι.

Καὶ αὐτὴ τὴν ἡμέρα δὲν παίζαμε διόλου. Μαζεμένοι στὴν ἀκρούλα τοῦ πεζουλιοῦ λέγαμε καὶ ξαναλέγαμε πῶς θὰ φεύγαμε. Ή Δαφνούλα θὰ ἐπαιρνε μαζὲ της καὶ τὸ σακουλάκι της, καὶ θὰ ἔβαζε μέσα κουλουράκια καὶ τυρί.

Καὶ ἔγώ θὰ ἔκανα τὸ ἵδιο.

Εἶχαμε κοντά μας, ποὺ τὰ λέγαμε, καὶ τὸν Πιστό, τὸ σκύλο μας.

Ο Πιστὸς, δταν μ' ἔβλεπε μὲ τὴ Δαφνούλα, ἐρχόταν κι αὐτὸς γιὰ νὰ παίξωμε· καὶ τώρα ποὺ μᾶς ἔβλεπε νὰ μένωμε ἔτσι, μᾶς τραβοῦσε ἀπὸ τὶς ποδιές, καὶ μᾶς δάγκανε γιὰ νὰ παίξωμε.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔτυχε ὁ παπποὺς νὰ πάγη στὸ ἀμπέλι. Ἡ μητέρα ἔστειλε τὸν ἀδερφό μου, νὰ πάγη τοῦ παπποῦ φαγητό. Ἡ μητέρα τῆς Δαφνούλας πῆγε στὸ ποτάμι νὰ πλύνη καὶ ἡ δική μου ζύμωνε.

“Ολα μᾶς ἥρθαν ὅπως τὰ θέλαμε !

« "Ελα, πᾶμε, Δαφνούλα, πᾶμε » τῆς εἶπα.

Αὐτὴ κρατοῦσε τὸ σακουλάκι της πῆρα κι ἐγὼ τὸ δικό μου. Εἶδα καὶ κάτι βαρκοῦλες χάρτινες, ποὺ μὲ εἶχε μάθει ὁ παπποὺς κι ἔκανα, καὶ τὶς πῆρα κι αὐτές. Τὶς ἔρριξα στὴν τσέπη μου, καὶ φύγαμε.

Περάσαμε ἀπὸ τὸ ποτάμι. “Αμα τὸ εἶδα, χωρὶς νὰ θέλω, τὸ χέρι μου πῆγε στὴν τσέπη ποὺ εἶχα τὶς χάρτινες βαρκοῦλες κι ἔβγαλα δύο.

« Στάσου, Δάφνούλα, νὰ ρίξωμε τὶς βαρκοῦλες στὸ νερό » εἶπα.

— « Καὶ στὸ βουνό; Πότε θ' ἀνεβοῦμε στὸ βουνό; » ρώτησε ἡ Δαφνούλα.

— « "Έχομε κακιρό » εἶπα.

Βάλαμε τὰ σάκουλάκια μας κάτω ἀπὸ ἕνα μεγάλο πλάτανο, καὶ ἀρχίσαμε τὰ παιγνίδια.

Πόσες ὥρες πέρασαν ; Ποιὸς ξέρει ! Μὰ ξαφνικὰ μᾶς τράβηξε ἕνας θόρυβος ποὺ γινόταν κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πλάτανο. “Ενας μεγάλος σκύλος εἶχε χώσει τὸ κεφάλι του στὸ ἕνα σακούλι κι ἔτρωγε.

Βάλαμε τὶς φωνές. Ἐγὼ πῆρα ἕνα λιθάρι κοὶ τοῦ τὸ πέταξα.

Τὸ σκυλί φοβήθηκε κι ἔφυγε. Πῆρε καὶ τὸ σακούλι στὸ κεφάλι του. Γέλια ἐμεῖς τότε ! Αφοῦ πῆγε μακριά, κάθισε σὲ μιὰ πέτρα καὶ μὲ κόπο ἔβγαλε τὸ σακούλι τραβώντας το, μὲ τὰ μπροστινά του πόδια.

Καλὰ ποὺ ἔμεινε τὸ σακουλάκι τῆς Δαφνούλας.
Κι ἔμεινε, γιατὶ σὰ νεικοκυρούλα ποὺ ἦταν, τὸ εἶχε
ράψει. Τὸ ξεράψαμε καὶ φάγαμε τὰ κουλούρια καὶ
τὸ τυρὶ ποὺ εἶχε.

Αφήσαμε ἔνα κομμάτι ψωμὶ καὶ λίγο τυρί.

Αφοῦ ἤπιαμε νερὸ ἀπὸ μιὰ κούνα βρυσούλα, πή-
ραμε τὸ δρόμο ποὺ πήγαινε κατὰ τὸ βουνό.

Τὸ βουνὸ τὸ βλέπαμε. Καὶ μᾶς φαινόταν πολὺ¹
κοντά. Προχωρούσαμε.

Σὲ λίγο χάθηκε ὁ δρόμος· μπερδεύτηκε μὲ μονο-
πάτια πολλά, ποὺ πήγαιναν μέσα στὸ δάσος. Παίρναμε
κι ἔμεῖς πότε τὸ ἔνα καὶ πότε τὸ ἄλλο.

Σ° ἔνα ξέφωτο πάλι ξεχαστήκαμε. Λουλούδια πο-
λύχρωμα καὶ πεταλοῦδες φανταχτερὲς μᾶς ἔκαναν νὰ
λησμονήσωμε τὸ σκοπό μας. Μαζέψαμε λουλούδια
καὶ κυνηγήσαμε πεταλοῦδες. Ποιὸς ξέρει πόσο θὰ
παίζαμε ἔτσι, ἂν δὲν ἀκούαμε τὴ φωνὴ τοῦ κούκου:
κούκου ! κούκου !

« Δαφνούλα, ἔλα νὰ τὸν πιάσωμε καὶ νὰ τὸν βά-
λωμε στὸ κλουβί ! » εἶπα στὴν ξαδέρφη μου.

Τόσο εὔκολο μᾶς φαινόταν ! Μὰ ποῦ νὰ τὸν φτά-
σωμε !

Ο κοῦκος πετοῦσε πότε στὸ ἔνα καὶ πότε στὸ
ἄλλο δέντρο. « Ωσπου νὰ φτάσωμε τὸ ἔνα δέντρο ποὺ
καθόταν, ἡ φωνὴ τοῦ κούκου ἀκουόταν πίσω ἀπὸ
μᾶς. » Οσο νὰ γυρίσωμε πρὸς τὰ πίσω, τὴν ἀκούγαμε
δεξιά μας. Τρέχαμε πρὸς τὰ ἐκεῖ, κι ἀκουόταν πε-
ριγελαστικὴ ἡ φωνή του πολὺ μακριά: κούκου ! κού-
κου !

Οταν μεγάλωσα ἔμαθα πώς καὶ οἱ κυνηγοὶ

άκριμη δύσκολα τὸν πλησιάζουν τὸν κοῦκο. Καὶ τοῦτο εἶναι καλό, γιατὶ ἔτσι σώζεται ἔνα πουλί ὀφέλιμο. Καθαρίζει τὸ δάσος ἀπὸ μερικὲς μαλλιαρὲς κάμπιες, ποὺ ἄλλα πουλιά δὲν τὶς τρῶνε. Καὶ δὲν τὶς τρῶνε, γιατὶ τὰ μαλλιά τῆς κάμπιας αὐτῆς εἶναι φαρμακερὰ γιὰ τὸ στομάχι τους.

Τὸ καλύτερο δύως θὰ ἦταν νὰ μὴν τὸν κυνηγοῦν διόλου τὸν κοῦκο.

Ἐμαθα καὶ ἄλλα γιὰ τὸν κοῦκο. Πώς εἶναι φαγάς τρομερός, ποὺ δὲ χορταίνει ποτέ του· καὶ γι' αὐτό γιὰ νὰ μὴν ταΐζῃ τὰ παιδιά του, γεννᾶ τ' αὔγα του σέ ξένες φωλιές, ἀπὸ ἔνα στήν καθεμιά. Καὶ τὸ παιδί δύως τοῦ κούκου τί κάνει ἅμα μεγαλώσῃ; Ρίχνει τοὺς συντρόφους του, τ' ἀληθινὰ παιδιά τῶν πουλιῶν, ἀπὸ τὴν φωλιά, γιὰ νὰ μείνη μόνος καὶ νὰ τρώῃ τὸ φαγό τους. Μὰ καὶ μόνος ποὺ μένει, ὁ πατέρας του καὶ ἡ μητέρα του δὲν τὸν προφταίνουν, μὲ δσες κάμπιες κι ἀν κουβαλοῦν.

Στὸ τέλος ἀπελπιστήκαμε πώς θὰ μπορούσαμε νὰ πιάσωμε τὸν κοῦκο, καὶ θελήσαμε νὰ βροῦμε κάποιο δρόμο· μὰ ποῦ δρόμος! Τὸ δάσος δῆλο καὶ σκοτείνιαζε. Ἡ Δαχφνούλα ἦταν πολὺ κουρασμένη. Τὰ ροῦχα μας ἦταν ξεσκισμένα καὶ τὰ ποδαράκια μας πονοῦσαν ματωμένα.

Τραβήξαμε καὶ βγήκαμε σὲ μικρὸ ξέφωτο. Οἱ τελευταῖες ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου χρύσωναν τὶς κορυφὲς τῶν δέντρων. Τὰ πουλιά πετοῦσαν νὰ βροῦν τὶς φωλιές τους. Ἔνας λαγός ξαφνιάστηκε κι ἔτρεξε στὰ τέσσερα. Καλὰ ποὺ τὸν καταλάβαμε πώς ἦταν λαγός,

«Μὴ μᾶς τρῶς, ἀράπη Ι...» (σ. 16).

Είχε φέρει τόσους πολλούς ό πατέρας! Άλλιως θά λέγαμε πώς ήταν ἄγριο θηρίο.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ σκοτεινιάζῃ. Τί νὰ κάμωμε τώρα; Τὰ μάτια τῆς Δαφνούλας φαίνονταν ἔτοιμα νὰ δακρύσουν. Τί νὰ κάμω; "Αν καὶ τὰ δικά μου ἔκαναν τὸ ἕδιο, ποιὸς θὰ μᾶς παρηγοροῦσε; Κι δταν ἀρχίζε τὰ κλάματα, ή Δαφνούλα δύσκολα τὰ ἔπαινε. "Επειτα ἀν ἔκλαια, ή Δαφνούλα θὰ ἔλεγε: «ντροπή σου νὰ κλαῖς! »

Ψήλωσα τὸ μικρό μου ἀνάστημα κι εἶπα:

«Φοβᾶσαι, Δαφνούλα; Μὴ φοβᾶσαι. Έγώ, ἐγώ εἰμαι δῶ! »

Τὸ θάρρος μου δὲ βάσταξε καὶ πολύ. "Οταν σκοτείνασε δόλότελα βάλαμε καὶ οἱ δυὸ τὶς φωνές.

Στὶς φωνές μας ἀποκρίθηκε μιὰ φωνή: «Ποιὸς εἶναι αὐτοῦ; »

— «Ἐμεῖς! ἐμεῖς! »

— «Ποῦ; »

— «Ἐδῶ! ἐδῶ! »

·Ωδηγημένος ἀπὸ τὶς φωνές μας πρόβαλε ἔνας ίσκιος ψηλὸς μὲ ἀγκλίτσα.

«Μὴ μᾶς τρῶς, ἀράπη! μὴ μᾶς τρῶς!» φωνάξαμε.

Στὴ φαντασία μας ήταν ὁ ἀράπης τοῦ παραμυθιοῦ, ποὺ βόσκει στὸ δάσος τὰ πρόβατά του ποὺ ἔχουν ἀνθρώπινο κεφάλι.

Ξαφνικὰ πρόβαλε ὁ δίσκος τοῦ φεγγαριοῦ. Μᾶς κοίταζε περιγελαστικά, σὰ νὰ μᾶς ἔλεγε:

«Ο ἀράπης εἶναι; »

— «Ἐγώ εἶμαι ὁ Μπαρμπαδῆμος, παιδιά. Μὴ φο-

βάστε. 'Ακοῦς, ἀράπης! Ποῦ βρέθηκε δὲ ἀράπης; »

Ντραπήκαμε. "Αν ἔβλεπε τὸ φεγγάρι πόσο κοκκινίσαμε, θὰ μᾶς περιγελοῦσε πιὸ πολύ.

Καὶ ἀλήθεια, ήταν δὲ Μπαρμπαδῆμος' τὸν ἐγνώριζα, ἕναν ψηλό, ξερακιωνὸ γέρο, σὰν καψαλισμένο γεροέλατο. "Ηταν δὲ βοσκὸς ποὺ ἀγαποῦσε δὲ παππούς. Τὸ γιατί τὸν ἀγαποῦσε θὰ σᾶς τὸ πῶ παρακάτω.

"Μπά μπά! τὰ παπαδόγγονα! » εἶπε μόλις πλησίασε καὶ μᾶς κοίταξε στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. "Μὰ τί θέλετε ἐδῶ ἐσεῖς, διαβολάκια; »

— « Θέλομε νὰ πιάσωμε τὸν ἥλιο! » εἶπα ἐγώ.

— « Τὸν ἥλιο! »

— « Ναι, τὸν ἥλιο. »

— « Καὶ γιατί δχι καὶ τὸ φεγγάρι; »

— « Τὸ φεγγάρι δὲν τὸ θέλομε, δὲν τὸ θέλομε τὸ φεγγάρι! »

— « Καλά, καλά τότε τὸν ἥλιο νὰ τσακώσετε!.. Ελᾶτε τώρα μαζί μου! »

3. Στὴ στάνη.

"Γστερχ ἀπὸ κάιμποση ὡρα βγήκαμε ἀπὸ τὸ δάσος. Οὔτε ἥξερα ποῦ πηγαίναμε. Εἰδα τὸ φεγγάρι νὰ φωτίζῃ ψηλά, ἀπάνω ἀπὸ ἕνα βουνό. Μὰ ἀπὸ ποιὸ βουνό;

Ξεφνικὰ ἀκούστηκαν βραχνὰ γαβγίσματα: γάβ! γάβ!

« Μοῦργο! 'Αράπη! ἔτσι γνωρίζετε τοὺς φίλους; » φώναξε δὲ Μπαρμπαδῆμος.

Δυὸς κατάμαυρα σκυλιὰ κούνησαν τὶς οὐρές τους.

• Ο Ήλιος.

βιαστικά, κλάφτηκαν, κι ἔβαλαν ὕστερα τὶς οὐρές τους στὰ σκέλια καὶ ἀποτραβήγητηκαν ντροπιασμένα.

Διὸ τρία πρόβατα τινάχτηκαν καὶ ἡχολόγησαν τὰ κουδούνια.

Μπήκαμε στὸ μαντρί.

« Κυρὰ Δήμαινα, σοῦ φέρνω δυὸ μουσαφίρηδες!» φώναξε δὲ Μπαρμπαδῆμος.

— « Τί μουσαφίρηδες; » ἀκουσα μιὰ φωνὴ γυναικεία, καὶ εἶδα μιὰ γυναικα νὰ μᾶς πλησιάζῃ.

— « Τί εἶν’ αὐτά; » ρώτησε.

— « Τὰ ἐγγόνια τοῦ Παπαμιχάλη! τὰ βρῆκα στὸ δάσος. Πήγαιναν νὰ πιάσουν τὸν ἥλιο! »

— « "Ελα, Χριστὲ καὶ Παναγιά! » ἔκαμε ἡ κυρὰ Δήμαινα, « δὲ θὰ εἶναι καλά! »

— « Εἶναι δὲν εἶναι καλά, βάλε τους τώρα νὰ φᾶνε »,

Ἡ κυρὰ Δήμαινα ἔστρωσε μιὰ κάπα καὶ μᾶς ἔβαλε νὰ καθίσωμε. Μᾶς ἔτριψαν ψωμὶ σὲ μιὰ ξύλινη γαβάθη, ἔχυσαν ἐπειτα μέσα γάλα ζεστὸ καὶ μᾶς ἔδωσαν δυὸ κουτάλια νὰ φᾶμε.

Πεινούσαμε πολὺ, μὰ ἡ θειὰ Δήμαινα μᾶς ἔλεγε τὴν ἄλλη μέρα, πῶς ὕστερα ἀπὸ τέσσερεις πέντε κουταλιές μᾶς πῆρε ὁ ὄπνος.

Τὴ νύχτα ξύπνησα ἀπὸ μιὰ γλυκιὰ μουσική: ντίν! ντίν! ντίν! ἡχολογοῦσαν τὰ κουδούνια τῶν κοπαδιῶν, ποὺ εἶχαν βγῆ στὴ βοσκή.

Τίο τίο τιό, τίο τιό, τιὸ τιὸ τιό, ἀκούονταν τ’ ἀηδονάκια μέσα στὶς ρεματιές. Κάτω ἀπὸ τὸ ποτάμι ἀκούονταν οἱ μύλοι ποὺ γύριζαν: γρ! γρ! γρ!

Καὶ τὸ ἀσώπαστα κοάσματα τῶν βατράχων: μπακακά,
κουά, κουά, μπακακά, κουά, κουά!

« Ποῦ εἴμαι; » συλλογίστηκα· καὶ δὲν ξέρω πῶς
νόμισα πῶς ήμουν μὲ τὸν παππού, καὶ εἶπα:

« Παππού, θὰ πᾶμε στὸ ἔκκλησάκι; Δὲν ἔχεις
λειτουργία σήμερα; »

Γύρισα στὸ πλευρό, ν' ἀπλώσω νὰ χαϊδέψω τὰ γέ-
νεια τοῦ παπποῦ, δπως συνήθιζα. « Ήθελα νὰ μὲ πάρῃ,
ἀγκαλιὰ καὶ νὰ μοῦ πῆ παραμύθια. Μὰ τὸ χέρι μου
ἔπεσε σὲ μαλακὰ μαλλιά· ήταν οἱ μπούκλες τῆς
Δαφνούλας. Τότε πέρασε ἀπὸ τὴ φαντασία μου δὴν
ἡ ἴστορία. Κούνησα τὴ Δαφνούλα καὶ τῆς εἶπα:

« Κοιμᾶσαι; Ξύπνα ν' ἀκούσης! »

— « Δὲν τὸ ξανακάνω, μανούλα, δὲν τὸ ξανακάνω.
Δὲ φταίει ὁ Νώντας· ἐγὼ φταίω Μή! μὴν τὸν
χτυπᾶς. . . Δὲ σ' ἀγαπῶ· εἶσαι κακιὰ μανοῦλα, κα-
κιά».

« Η Δαφνούλα παραμιλοῦσε. « Εβαλα τὸ χέρι μου
στὸ μέτωπό της· ἔκαιγε. « Ποπό! εἶπα, χωρὶς ἄλ-
λο μοῦ χρειαζόταν ξύλο. « Η θεία ἡ Ἀργυρώ ἔπρεπε
νὰ μὲ δείρη, καὶ ἡ Δαφνούλα νὰ μὴν τρέξῃ νὰ μὲ γλι-
τώσῃ ἀπὸ τὰ χέρια της».

Μὲ τὴ σκέψη αὐτὴ μὲ ξαναπῆρε ὁ ὑπνος. « Ενα
δυνατὸ τράβηγμα τῆς κάπας ποὺ μᾶς εἶχαν διπλώσει
μᾶς ξύπνησε. « Η Δαφνούλα πετάχτηκε πρώτη κι ἐ-
βαλε τὶς φωνές:

« Κακέ, κακέ, ύπναρά! Κακέ, κοιμήθηκες καὶ
νά, ὁ ἥλιος ἔφυγε πάλι».

« Ετριψα τὰ μάτια μου καὶ πετάχτηκα. Μὲ ἄρπα-
ξε ἀπὸ τὴν ποδιὰ ὁ Πιστὸς καὶ μὲ τραβοῦσε. Ἄντι-

κρύ μου πρόβαλε ό πατέρας ἀγριεμένος. Ποτέ μου δὲν τὸν εἶχα δεῖ ἔτσι. Τὰ μάτια του πετοῦσαν φωτιές "Ωρμησε νὰ μ' ἀρπάξῃ, μὰ τὸν κράτησε ό Μπαρμπαδῆμος.

Τὴν ἵδια στιγμὴ μὲ ἀγκάλιασε ἡ Δαφνούλα καὶ φώναξε: «Μή, Μπαρμπαγιώργη! Ἐμένα χτύπα· ἐγὼ φταίω».

Αὐτὸν ἤταν. 'Ο θυμὸς τοῦ πατέρα ἔπεισε μεμιᾶς "Αμα ἔλεγε: «μή» ἡ Δαφνούλα ἔπρεπε νὰ γελάσῃ, δσο κι ἀν ἤταν θυμωμένος. Μὰ καὶ ἡ Δαφνούλα νὰ μὴν ἤταν, δὲ θὰ μὲ χτυποῦσε. Θὰ χυνόμουν στὴν ἀγκαλιά του καὶ θὰ τὸν ἐφιλοῦσκ, καὶ ό πατέρας θὰ ξεθύμωνε ἀμέσως.

«Κακόπαιδα!» εἶπε ό πατέρας.

— «Συμπάθησέ τα» εἶπε ό Μπαρμπαδῆμος.

— «Μὰ εἶναι πράματα αὐτά;» εἶπε ό πατέρας.

— «"Ε, ήθελχν νὰ πιάσουν τὸν ἥλιο!"

'Ο πατέρας μου κούνησε τὸ κεφάλι του. "Επειτα εἶπε μὲ λίγα λόγια τί εἶχε γίνει στὸ χωριό, δταν μᾶς ἔχασαν.

«"Όλο τὸ χωριό δὲν ἔκλεισε μάτι. Γύριζαν ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι, ὅλην τὴν νύχτα μὲ τὰ φανάρια. Ἐγὼ ἔμεινα ἔξω, νὰ χτυπήσω κανένα λαγὸ μὲ τὸ φεγγάρι." Ήταν καὶ ό Πιστός μαζί μου, εἰδεμὴ θὰ ὀδηγοῦσε αὐτοὺς ποὺ ἔψαχναν καὶ θὰ ἔβρισκαν τοὺς μικροὺς ἀντάρτες».

— «Λάθιος δικό μου εἶναι, κουμπάρε. "Επρεπε νὰ στείλω τὸν Πάνο μου, νὰ εἰδοποιήσω τὸν παπά νὰ ἔρθη, καὶ νὰ κάμω καὶ μιὰ λειτουργία, ποὺ ἔχω κα-ρό» εἶπε ό Μπαρμπαδῆμος.

— «'Εμπρός τώρα» εἶπε ὁ πατέρας.

— «"Αφησέ τα νὰ φᾶνε· τὸ βράδυ δὲν ἔφαγαν» εἶπε ἡ θειὰ Δήμαινα, καὶ μᾶς παρουσίασε τὴ γαβάθια μὲ τὸ ζεστὸ γάλα.

Πεῖνα ποὺ εἴχαμε! "Αμα φάγαμε, φιλήσαμε τὸ χέρι τοῦ Μπαρμπαδήμου καὶ τῆς θειὰ-Δήμαινας, καὶ φύγαμε μὲ τὸν πατέρα. Μὰ πῶς νὰ προχωρήσωμε; Τὰ πόδια μας ἦταν πρησμένα.

«Κάνετε γρήγορα!» ἔλεγε ὁ πατέρας.

— «Δὲν μπορῶ, Μπαρμπαγιώργη» εἶπε ἡ Δαφνούλα παραπονεμένα.

‘Ο πατέρας τὴν πῆρε στὴν ἀγκαλιά του. 'Εγὼ ἔκανα τὸ γενναῖο καὶ προχωροῦσα.

«"Ασχημα τὴν ἔχω» ἔλεγα μέσα μου. "Αμα δὲν εἰναι ἡ Δαφνούλα μαζί μου, θὰ μὲ δείρη».

Λίγο παρακάτω εἶχε δέσει τὸ γαϊδουράκο μας ὁ πατέρας. Μᾶς ἔβαλε καὶ τοὺς δυὸς καβάλα καὶ κατεβήκαμε.

Χαρὰ στὸ σπίτι μόλις μᾶς εἶδαν! Μόνο ἡ θειὰ Αργυρώ ὠρμησε ἀπάνω μου.

«Μή, μή!» φώναξε ἡ Δαφνούλα καὶ μ' ἔκλεισε στὴν ἀγκαλιά της. Αὕτη στάθηκε.

— «Γιὰ πῆτε μου, θὰ τὸ ξανακάμετε;» ρώτησε.

— «"Οοοχι!» εἶπε ἡ Δαφνούλα καὶ ἀνοιξε τὰ δυὸ μεγάλα της μάτια. «"Οχι! δὲ θὰ τὸ ξανακάμωμε!»

“Ολοι γέλασαν. Καὶ τῆς θειὰ-Αργυρῶς τῆς ἔπεσε ὁ θυμός, γιατὶ ἥξερε πολὺ καλὰ τὶ σήμαινε τὸ μεγάλο αὐτό: «δοοχι!»

4. Τὰ παιγνίδια μου.

’Απ’ ὅλα τὰ παιγνίδια μοῦ ἄρεσε νὰ κατεβαίνω στὸ ποτάμι μὲ τὴ Δαφνούλα καὶ νὰ ρίχνωμε βαρκούλες ἀπὸ χαρτὶ καὶ ἀπὸ ξερὰ πλατανόφυλλα. “Οταν μεγάλωσα, τὶς ἔφτιανα τὶς βαρκούλες μου ἀπὸ σανίδες μικρὲς καὶ ἀπὸ φλοῦδες λεύκας, δταν τύχαινε καὶ ἔκοβαν καμιὰ μεγάλη, νὰ τὴν κάμουν δοκάρια γιὰ νὰ σκεπάσουν κανένα καινούριο σπίτι.

”Εφτιανα καὶ μύλους, σὰν αὐτοὺς ποὺ ἀλέθουν τὸ σιτάρι. ’Εμεῖς ἀντὶ σιτάρι ρίχναμε ψιλὸν ἄμμο. ‘Η καημένη ἡ μητέρα ἐπρεπε νὰ μοῦ ἀλλάζῃ ποδιές, δυὸς καὶ τρεῖς φορὲς τὴ μέρα. Δὲν ἥθελε δύμως νὰ μὲ μαλώσῃ, γιατὶ ὁ παππούς ἥθελε νὰ παίζω μὲ τὰ νερὰ καὶ προπάντων νὰ φτιάνω καράβια.

Σὰ μικρὸ παιδάκι κι αὐτός, ἔφτιανε καράβια καὶ Ἐβαζε ἀληθινὰ πανιά, κόκκινα καὶ γαλάζια, καὶ μιὰ σημαιούλα στὴν πρύμνη. Μᾶς ἔπειρνε τότε καὶ ἀνεβαίναμε στὴ δεξαμενὴ τοῦ μύλου καὶ μᾶς ἔλεγε:

“Ετσι εἶναι καὶ οἱ λίμνες καὶ ἡ θάλασσα· μὰ ἡ θάλασσα εἶναι πολὺ μεγάλη· δσο βλέπει τὸ μάτι σας κι ἀκόμη, κι ἀκόμη!....”

”Ἐβαζε ἔπειτα ὁ παππούς ἀπὸ τὴ μιὰν ἀκρη τῆς δεξαμενῆς τὰ καράβια, καὶ τ’ ἀφηγε ν’ ἀριενίζουν. Τὰ καμάρωνε καὶ κάποτε κάποτε ἀναστέναζε.

Καημένε παππού, πόσο σὲ λυπήθηκα, δταν ἀργότερα ἔνιωσα τοὺς κρυφούς σου πόθους!..

5. Η πρώτη αποκάλυψη.

Πίστευα πώς ὁ παππούς μου δὲν εἶχε λῦπει, στενοχώριες. Μιὰ μέρα δύμως ἔμαθα πώς εἶχε μιὰ μεγάλη λύπη. Εἶχα ἀκούσει μιὰ μέρα νὰ λέη μιὰ γριά :

“Ο Παπαμιχάλης ἔχει τὸ γέλιο στὰ χεῖλη, μὰ δὲ θεὸς ξέρει τί λέει ἡ καρδούλα του! ”Ολο πίκρες είναι!

Ήταν ὁ δεύτερος χρόνος ποὺ πήγαινα σχολεῖο μαζί μὲ τὴ Δαφνούλα.

Μᾶς μάζευε ὁ παππούς στὸ νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας, ἀγόρια καὶ κορίτσια, καὶ μᾶς ἔκανε μάθημα. Ἐρχονταν καὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά μερικὰ μεγάλα ἀγόρια, γιατὶ στὸν καιρό μας δὲν εἶχαν ὅλα τὰ χωριά δασκάλους.

Ἐνα δειλινὸ εἶχα βγῆ μὲ τὴ Δαφνούλα στὴν αὐλὴ νὰ παίξωμε· εἶχαμε βριθῆ τὸ παιγνίδι καὶ μπήκαμε στὸ νάρθηκα. Ἐκεῖ βρήκαμε τὸν παππού δρθιο νὰ μιλῇ στὰ παιδιά τὰ μεγάλα.

Αὐτὰ ἀκουαν σιωπηλὰ καὶ ἀκίνητα. Πλησιάσαμε κι ἐμεῖς καὶ ἀκούσαμε.

“Ο παππούς ἔλεγε τὴν ἱστορία του.

‘Ο ἥλιος, ποὺ ἔγερνε κατὰ τὴ δύση, εἶχε μπεῖ καὶ φώτιζε τὸ ἵερό, καὶ ἡ ἀντιφεγγιά ἔλουζε μὲ χρυσὸ φῶς τὸ πρόσωπο τοῦ παπποῦ. Ψηλὸς καθὼς ἦταν ὁ παππούς, μὲ τὰ μακριὰ χιονάτα γένεια του καὶ τὰ πυκνὰ ἀσημένια μαλλιά, χυμένα στὶς πλάτες του, φαινόταν ἄγιος ζωντανής. Τὸ πρόσωπό του ἦταν

Ξαναμένο, τὰ μάτια του πετοῦσαν ἀλλόκοτη λάμψη
καὶ οἱ χειρονομίες του ἦταν πολὺ ζωηρές.

Πολλὲς φορὲς νόμιστα πὼς μιλοῦσε τὸ στόμα τοῦ
ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ μὲ τὸ φλογερὸ σπαθί του.

Σὲ μιὰ στιγμὴ δυνατὸς λυγμὸς τοῦ ἔκοψε τὴν
φωνὴ καὶ δυὸ δάκρυα κύλησαν στὰ μάγουλά του.

Πετάχτηκε ἔξω καὶ χτύπησε τὴν καμπάνα: ντάγκ
ντάγκ ντάγκ!

‘Ο ἥλιος κρύπτηκε κατακόκκινος πίσω ἀπὸ τὰ
βουνά!'

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν οἱ χωρικοὶ καὶ ἀρχισε ὁ ἐ-
περινός. Ποτέ μου δὲν εἶχα δεῖ ώς τότε τόσον ὡ-
ραῖο τὸν παππού!

‘Απὸ τὴν ἴστορία του λίγα πράματα κατάλαβα.

Σὲ κάποιο νησὶ ἦταν ὁ παππούς, που ὁ ἀέρας
του πάντοτε μοσκοβιοῦσε.

‘Αγριοὶ ἔχθροὶ μὲ πολλὰ καράβια ἥρθαν κι ἔσφα-
ζαν, ἄρπαζαν κι ἔκαιαν. ‘Ο παππούς πρόφτασε
νὰ ριχτῇ σ’ ἐνα κατκι μαζὶ μὲ τὴ θειὰ τὴν Ἀργυρώ,
τὴ μητέρα τῆς Δαφνούλας.

Τὴ μάνα καὶ τὸν πατέρα τοῦ παπποῦ, δυό του
ἀδέρφια καὶ δυό του παιδιά τὰ ἔσφαζαν. Γιὰ τὴν πα-
παδιά του δὲν ἔμαθε τί ἀπόγινε. Καὶ γιὰ τὸν πατέρα
μου δὲν εἶχε μάθει τίποτε. Πάντοτε δύμως εἶχε μιὰ
κρυφὴ ἑλπίδα πὼς θὰ τὸν ἔβρισκε.

‘Απὸ νησὶ σὲ νησὶ καὶ ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ κα-
ταστάλαξε μὲ τὴν Ἀργυρώ του στὸ χωριούδάκι
μου. ‘Η πρώτη του σκέψη ἦταν νὰ μάθῃ τοὺς χω-
ρικοὺς γράμματα.

Ρωτοῦσε τοὺς διαβάτες νὰ μὴν εἶδαν ἔνα παιδί ως εἴκοσι χρονῶν, ψηλό, λιγνό...

Ποιλλὲς φορὲς εἶχε γελαστεῖ καὶ ταξίδευε μέρες κι ἐβδομάδες μακριά, καὶ γύριζε ἀπελπισμένος.

Τστερα ἀπὸ πέντε χρόνια βρῆκε τὸν πατέρα μου πετσὶ καὶ κόκαλο, πέντε μέρες μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό μου. Δούλευε σὲ κάποιον μόνο γιὰ τὸ ψωμί, καὶ αὐτὸ δὲν τὸ χόρταινε. Δὲν ἦταν καὶ λίγοι ποὺ τὸν ἐφαρμάκωναν μὲ τὰ πικρά τους τὰ λόγια.

“Οταν μεγάλωσα καὶ τοῦ ἔδινχ ἀφορμὴ νὰ μοῦ διηγηθῇ τὴν ἴστορία του, τελείωνε πάντοτε μὲ τὰ λόγια:

« Πικρό, παιδί μου, πολὺ πικρὸ τὸ ψωμὶ τῆς ξενιτιᾶς».

6. Ἡ πρώτη μου λύπη.

‘Ο παππούς ἔγραψε στὸν παπά τοῦ νησιοῦ του, νὰ τοῦ γράψῃ ἀν ἀπόμεινε κανένας ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του.

‘Ο παπάς τοῦ ἔγραψε, πώς σώθηκε ἔνα ἀπὸ τὰ ἀδέρφια του καὶ καλλιεργεῖ τὰ κτήματά τους.

‘Ο πατέρας ἤθελε νὰ γυρίσῃ στὸ νησί του, νὰ πουλήσῃ τὰ κτήματα καὶ νὰ πάρῃ καμιὰ νησιώτοπούλα γιὰ γυναῖκα του.

‘Ο παππούς ὅμως τοῦ εἶπε:

« Κι ἐγὼ τὸ ἤθελα αὐτό, μὰ τώρα δὲ γίνεται. Ἔδωσα ύπόσχεση σὲ ἄνθρωπο ποὺ ξεψύχησε στὰ χέρια μου. Πρὶν νὰ σὲ βρῶ, παιδί μου, εἶχα ἔνα

φίλος γκαρδιακός, πού μὲ δέχτηκε ἐδῶ στὸ χωριό,
τὸν Παντελή τὸ Σανά.

» Ξενύχτησε μιὰ νυχτιὰ μὲ τὸ χιόνι, γιὰ νὰ πιάσῃ
τὰ κουνάβια ποὺ τοῦ κατάστρεψαν τὰ μελίσσια. Κρύ-
ωσε κι ἀρρώστησε βαριά. Πῆγα νὰ τὸν παρηγορήσω.

— « Θάρρος, φίλε μου, τοῦ εἶπα, καὶ θὰ γίνης καλά ».

— « Τί θάρρος νὰ κάμω, παπά μου » μοῦ εἶπε βογ-
κώντας. « Πεθαίνω. » Ε ! ἔνα θάνατο χρωστοῦμε δλοι
μας, μὰ συλλογίζομαι ποὺ ἀφήνω χήρα γυναῖκα μὲ
τὶς δυὸς κόρες μου καὶ τὸ Θανάση μου... »

— « Θὰ βρῶ τὸ Γιώργη μου, τοῦ ἀπάντησα, καὶ
θὰ πάρω τὴν πρώτη κόρη σου, τὴν "Αννα, νύφη μου ».

— « Θὰ τὸ κάμης, παπά; » μὲ ρώτησε, μὲ τὰ πυ-
ρωμένα μάτια καρφωμένα ἀπάνω μου.

— « Ναί » τοῦ εἶπα.

Καὶ ξεψύχησε μὲ γλυκὸ χαμόγελο στὰ χείλη...

« Ετσι ὁ πατέρας πῆρε τὴν μητέρα μου.

7. Η πρώτη μου λύπη.

Θὰ ἦμουν ώς δέκα χρονῶν, ὅταν μιὰ μέρα ἔμαθα
πῶς ὁ πατέρας θὰ ἔφευγε γιὰ τὴν Τουρκία. "Ολο τὸ
χωριό τὸ ἥξερε καὶ δλοι μιλοῦσαν γι' αὐτό!

« Ο γιὸς τοῦ παπᾶ, ὁ Γιώργης, φεύγει γιὰ τὴν
τὴν Τουρκία ».

Τώρα δὲ σᾶς κάνει ἐντύπωση, ὅταν ἀκοῦτε πῶς
θὰ ταξιδέψουν ἄνθρωποι στὴν Ἀμερικὴ ἢ ἀλλοῦ. Μὰ
στὴν ἐποχή μας! Καὶ στὸν Πειραιᾶ νὰ μαθαίναμε
πῶς θὰ πήγαινε κανείς, μᾶς φόβιζε.

Από ατμόπλοια μόλις ήταν ένα δυό. "Ολο καράβια.

Και νὰ πᾶνε ἀπὸ τὸ Μοριὰ στὸν Πειραιᾶ πότε γύριζαν γρήγορα, πότε ἔκκναν ένα καὶ δυὸ μῆνες.

Και τί γινόταν δταν γύριζε κάποιος ἀπὸ τέτοιο ταξίδι! "Ολο τὸ χωρὶ μαζευόταν στὸ σπίτι του γιὰ ν' ἀκούση τί εἶδε...

Γιὰ νὰ πάη στὴν Τουρκία ήταν πολὺ πιὸ μακριὰ ἀπ' δ, τί εἶναι σήμερα νὰ πάη κανεὶς στὴν Αμερικὴ καὶ νὰ γυρίσῃ.

Ἐγώ νόμισα δταν τ' ἀκουσα, πῶς δὲ θὰ ξαναϊδῶ τὸν πατέρα μου.

Καὶ τὰ μάτια τῆς μανούλας μου ήταν πάντοτε κόκκινα. "Ηθελε νὰ κάμη πῶς δὲν τὴν νοιάζει, μὰ έκλαιγε κρυφά.

Καὶ ἡ Δαφνούλα, ἡ ξαδερφούλα μου, δὲν ξεκολοῦσε ἀπὸ τὸν Μπαρμπαγιώργη της.

«Δὲ θὰ φύγης, ναί, δὲ θὰ φύγης, δοοχι! δὲ θὰ φύγης» τοῦ ἐλεγε. Μὰ ηταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ δὲν τῆς ἔκαμε τὴν χάρη.

Τὴν τελευταία φορά, τὸν εἴχαμε καὶ οἱ δυὸ ἀγκαλιάσει.

«Μπορεῖ νὰ μᾶς φύγη; πῶς θὰ μᾶς φύγη!» συλλογιζόμαστε.

Μὰ τὸ πρωί, ἀπὸ τὰ φιλήματα ποὺ ἔμειναν στὰ μάγουλά μας, καταλάβαμε πῶς ὁ πατέρας ἔφυγε.

«Ἡ μητέρα δὲν μπόρεσε νὰ μᾶς παρηγορήσῃ. Πῆγε καὶ κλείστηκε στὴν καμαρούλα.»

Εἶδα τὰ μάτια τοῦ παπποῦ μου νὰ βουρκώνουν, δταν τὸν ἐρώτησα γιὰ τὸν πατέρα μου καὶ ἀντὶ νὰ

μοῦ ἀπαντήσῃ καὶ νὰ μὲ παρηγορήσῃ, ἔφυγε γενή-
γορα.

Στὸ σπίτι ὅλοι θλιψμένοι. Ἐγὼ δὲν ἔπαιζα, οὔτε
κοιμόμουν καλὸς καὶ ἥσυχα. ^νΗ μητέρα ἀμύλητη,
δμοια καὶ ὁ παππούς. Τί νὰ ἔγινε ὁ πατέρας;

Τηλεγραφεῖο δὲν εἶχαμε τότε, οὔτε καὶ ταχυ-
δρομεῖο.

Μιὰ βραδιὰ εἶχα πλαγιάσει. Η μητέρα μου ἔρ-
ραβε στὸ φῶς τοῦ λύχνου.

Ξαφνικὰ ἀκούω κουδούνι μουλαριοῦ. Πρόσεξα.
ἡ καρδιά μου ἀρχισε νὰ χτυπᾶ ἀνήσυχη. Τὸ κουδού-
νι πλησίασε, πλησίασε καὶ ξαφνικὰ σταμάτησε. ^ν

«Ο πατέρας!» φωνάζω καὶ πετιέμαι ἀπὸ τὸ κρε-
βάτι μου καὶ ἡ μάνα μου σηκώθηκε, πετώντας τὸ
ράιμο. Χτύπος στὴν πόρτα!

Καθὼς ἔβγαινα, εἶδα τὸν παπποὺ νὰ τρέχη, μὲ
τ' ἀσπρα του μαλλιὰ ριγμένα στοὺς ὄμοις, καὶ ν' ἀ-
νοίγη τὴν πόρτα. Καὶ ἡ πόρτα ἀνοιξε καὶ φάνηκε ὁ
πατέρας!.....

Τὸ σπίτι μας σὰ ν' ἀλλαξε τότε· ἡ λύπη κρύφτη-
κε. Εἶχε ἔρθει ἡ χαρά.

Τί ὡραῖα ποὺ κοιμήθηκα ἐκεῖνο τὸ βράδυ! Ήταν
ἡ πρώτη βραδιὰ ποὺ ξαπλώθηκα στὸ κρεβάτι μου
καλά!

Εὐχαριστημένος ὕστερα ἀπὸ τρεῖς μῆνες

8. Φεύγομε ἀπὸ τὸ χωριό.

Πολλὲς βραδιὲς μᾶς ἔλεγε ὁ πατέρας, πῶς βρῆκε
τὸ νησὶ τοῦ παπποῦ καταστραμμένο.

Τὸ σπίτι ποὺ γεννήθηκε, τὸ βρῆκε καμένο καὶ γκρεμισμένο. Στὰ χαλάσματά του θρηνολογοῦσαν κουκουβάγιες.

Βρῆκε τὴ γωνιὰ ποὺ καθόταν ἡ γιαγιά του, καὶ κοιμήθηκε ἐκεῖ μιὰ νυχτιά.

Ἐπειτα, ὅλο τὸ καλοκαίρι κλεινόταν ὁ παππούς μὲ τὸν πατέρα στὴν καμαρούλα, καὶ μιλοῦσαν ὅλομόναχοι δώρες πολλές.

Τὰ μάτια τῆς μητέρας ἦταν πάλι κόκκινα.

‘Ο πατέρας πάλι ταξίδεψε, καὶ ξαναῆρθε ἐπειτα ἀπὸ ἔνα μῆνα.

Τέλος μάθαμε πώς θὰ φεύγαμε μὲ τὸν πατέρα, νὰ πᾶμε νὰ καθίσωμε σ' ἔνα νησί. ‘Ο παππούς θὰ έμενε στὸ χωριό.

« “Ἐχεις παιδιά» εἶπε στὸν πατέρα ὁ παππούς, « κι ἐδῶ δὲν εἰναι τόπος νὰ ζήσης».

‘Εγὼ δὲν ἔκρυψα τὴ χαρά μου. “Ηθελα νὰ δῶ τὴ θάλασσα καὶ νὰ ζήσω σὲ νησί.

‘Η Δαφνούλα μάντεψε τὸν πόθο μου καὶ μὲ εἶπε κακὸ καὶ ἀπονο, καὶ ἀκόμη πώς δὲ θὰ ξαναπατήσῃ στὸ σπίτι μας καὶ πώς δὲ θὰ μοῦ ξαναμιλήσῃ. Μὰ οὔτε στιγμὴ δὲν ἔλειψε, ὥσπου φύγαμε.

‘Ως τὴ ράχη τοῦ βοουνοῦ μᾶς ξεπροβόδησαν ἡ γιαγιά, ὁ θεῖος ὁ Θανάσης, ἡ θεία Ζαφειρή, τ’ ἀδέρφια τῆς μητέρας, καὶ ἡ θεία Αργυρώ μὲ τὴ Δαφνούλα καὶ τὸν παπού.

Μπήκαμε στὸ ἐκκλησιδάκι τῆς Πανγαίας, καὶ ὁ παππούς διάβασε παράκληση γιὰ τὸ καλό μας κατεβόδιο.

Στὸ χωρισμὸ ὅλοι μας δείξαμε θάρρος. “Οταν ὅμως χωριστήκαμε, μάτι δὲν πιστεύω νὰ έμεινε ἀδάκρυτο.

Ἐγώ σὲ λίγο τὰ ξέχασα δλα. Ἡ λαχτάρα μου
ἥταν πότε νὰ κατεβοῦμε στὸ γιαλό. Μὲ τὴ δύση τοῦ
ἥλιου κατεβαίναμε τὸ βουνὸ καὶ ζυγώναμε τὸ γιαλό.

Ἄπὸ κεῖ, ἀπὸ μιὰ μεριά, εἶδα τὴ θάλασσα.

Ἄκουσα πρῶτα τὸν πατέρα μου νὰ μοῦ λέη:
«Νά ή θάλασσα! Κοίτα καὶ τὶς βαρκοῦλες».

Καὶ τὴν εἶδα τὴ θάλασσα. Τώρα όμως μοῦ φά-
θηκε μαυρισμένη. Ἀπάνω της ἥταν δυὸ κάτασπρα
πανιά. Τίποτε ἄλλο.

«Δὲν εἶναι σὰν κρινάκια τὰ πανιά;» ἀκούσα τὸν
πατέρα μου πάλι νὰ λέη.

Ομως ἐγώ τὰ βρῆκα σὰν ἀσπρά δρυικά καθι-
σμένα, σὰ γῦπτες, ὅταν κάθιωνται σὲ πρασινάδα.

Μᾶς ἔδειξε ὁ πατέρας μου κι ἔνα καράβι μὲ τρία
κατάρτια, ἀρχγμένο στὸ λιμανάκι τοῦ χωριοῦ ποὺ
θὰ κατεβαίνουμε.

Καὶ ὁ ἥλιος βασίλευε. Οἱ ἀκτῖνες του κοκκί-
νισαν γιὰ λίγο τὶς κορφὲς τῶν ἀντικρινῶν βουνῶν.
Ἐπειτα χάθηκαν κι ἔπεισε μαυρίλα.

Εἶχε νυχτώσει, ὅταν φτάσαμε. Βάλαμε τὰ πρά-
ματά μας στὸ καράβι. Ἀπὸ τὰ ζῶα μας εἶχαμε
πάρει τὴν κατσικούλα μας, τὸ σκύλο μας τὸν Πι-
στό, καὶ τὴ γάτα μας, μέσα σ' ἔνα τσουβάλι.

Ἡ θάλασσα ἀνάσαινε γαληνεμένη, σὰν τὸ στη-
θάκι τοῦ παιδιοῦ, ποὺ κοιμᾶται στὴν ἀγκαλιὰ τῆς
μάνας του.

Σὲ λίγο, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ καραβιοῦ στρώσαμε
ἔνα τραπεζομάντιλο καὶ ἀρχίσαμε νὰ τρῶμε.

Νά καὶ τὸ φεγγαράκι. Τὸ εἴδαμε νὰ ἔχη προβάλει στὸν οὐρανὸ σὰ δρεπάνι, μόνο του, ἔρημο.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα μετὰ τὸ φαγητὸ καὶ ἀποκοιμήθηκα στὴν ποδιὰ τῆς μανούλας μου.

Μὲ τὸ νυχτομπάτη ἔκαμε τὸ καράβι πανιά. Τὸ πρωὶ ξύπνησα πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος. Τ' ἀστέρια ἔλαμπαν στὸν οὐρανό. Τὸ φεγγαράκι βασίλευε πίσω ἀπὸ ἕνα μακρινὸ βουναλάκι, ποὺ τοῦ ἀσήμιωνε τὴν κορυφή. "Ἐνα ἀεράκι υγρὸ καὶ ψυχρὸ φυσοῦσε. Εἶχε δύμως ἄλλες μυρουδιές ἀπὸ ἔκεινες ποὺ ἔξερα.

'Ο αὔγερινὸς πρόβαλε κατὰ τὴν ἀνατολὴ καὶ ἀσήμιωνε τὰ νερά. Πιὸ ψηλὰ κρεμόταν ἡ πούλια, σὰν τσαμπὶ σταφυλιοῦ μὲ λαμπερὲς ρῶγες.

Κατὰ τὴν ἀνατολὴ φάνηκε σὲ λίγο ἕνα ρόδινο φῶς, ποὺ γινόταν δόλο καὶ ζωηρότερο. "Εμοιαζε σὰ νὰ εἶχε ἔκει κάπου πιάσει φωτιά, ποὺ ὅσο πήγαινε δυνάμωνε.

'Η θάλασσα λαμποκοποῦσε, σὰ νὰ εἶχε φῶτα χρυμμένα στὰ νερά της φωσφόριζε παράξενα. Τὸ ἀεράκι σφύριζε στὶς ἀντένες καὶ στὰ σκοινιά!

Φάνηκαν οἱ ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου Μὰ σὰ νὰ τὶς σάλευε, νὰ τὶς κουνοῦσε σὰ χέρια, καὶ νὰ προσπαθοῦσε μ' κύτὸ νὰ βγῆ ἀπὸ κάπου ποὺ ἦταν χωμένος.

■ Νά καὶ ὁ ἥλιος προβάλλει σιγὰ σιγά, καὶ σὰ νὰ μᾶς κοίταζε ἔκει ποὺ ἥμαστε καὶ τὸν κοιτάζαμε καὶ ἐμεῖς.

Νόμισα πώς μποροῦσα νὰ τὸν κοιτάζω κατάματα. Γρήγορα δύμως θαμπώθηκα, καὶ γυρίζοντας τὰ μάτια μου στὸν οὐρανὸ βλέπω νὰ χορεύουν πέντε δέκα ἔμοιες σφαῖρες μενεξεδένιες στὸν ἀέρα καὶ κάτω στὰ νερά.

"Εξαφνα μοῦ κίνησε τὴν προσοχὴν κάτι ἄλλο. Στὰ πλάγια τῆς πρύμνης ἔνας γεροναύτης τραβοῦσε ἔνα λεπτὸν σπάγγο μέσαν ἀπὸ τὰ κύματα. Ηότε τὸν τίναζε δεξιά, πότε ἀριστερὰ καὶ πότε πρὸς τὰ πάνω. "Ετρεξα κοντά του.

«Λίγο πέρα, μοῦ εἶπε, καὶ μὴν κρεμιέσαι πολὺ ἔξω, νὰ μὴν πέσῃς....»

Σὲ λίγο φάνηκε στὴν ἐπιφάνεια ἔνα μεγάλο ψάρι. Τὰ κινήματα τοῦ ναύτη τώρα ήταν πιὸ δυνατά. "Εξαφνα, ἔνα δυνατὸν κίνημα πρὸς τὰ πάνω, καὶ τὸ ψάρι κρεμόταν στὸν ἀέρα. Τὸ τράβηξε γρήγορα ἀπάνω, τὸ πέταξε μὲς στὸ καλάθι καὶ ἐπειτα τὸ ξαγκίστρωσε.

Πῶς σπαρτάριζε τὸ δυστυχισμένο! Ἡταν ἔνα ψάρι χρυσοκόκκινο, κι ἄλλαζε ὅλα τὰ χρώματα ποὺ ἔχει τὸ οὐράνιο τόξο, ὅσο ηταν ἀκόμη ζωντανό.

'Ο γεροναύτης μοῦ εἶπε πώς τὸ ψάρι τὸ λένε συναγρίδα καὶ τὸ ἐργαλεῖο ποὺ τὸ ψάρεψε συρτή. Ἡταν ἔνας σπάγγυς ως εἴκοσι ὅργιές, ποὺ στὴν ἀκρη του είχε ἔνα χάλκινο σύρμα, ως μιὰ ὅργιά, κι ἔνα ἀγκίστρι μεγάλο στὸ τέλος.

Πῆρε ἐπειτα ὁ γεροναύτης ἔνα μικρὸν ψαράκι, ποὺ τὸ ἔλεγε χάνο, τοῦ ἔγδαρε τὴν οὐρά, τὸ πέρασε στὸ ἀγκίστρι καὶ τὸ ξανάριξε στὴ θάλασσα. "Επειτα ἀφηνε λίγο λίγο τὴ συρτή.

Εἶχε ξετυλίξει ἀπάνω ἀπὸ τὸ μισὸν σπάγγυο, δταν ξανάρχισε νὰ τὸν μαζεύῃ, ἀλλὰ μὲ μεγάλη εὔκολία καὶ πολὺ γρήγορα. Φαινόταν πώς τὸ ψάρι πιάστηκε καὶ ἐρχόταν σὰ μονάχο του νὰ πέσῃ στὰ χέρια τοῦ ψαρᾶ.

«Δὲν πᾶμε καλά, μικρέ μου» μοῦ εἶπε, «ἄτυχος εἰσαι».

Σὲ μιὰ στιγμὴ ἔνα τίναγμα τοῦ σπάγγυου κι δέρεις εἶπε: «Πάξει τ' ἀγκίστρι!».

Καὶ ἀλήθεια, καθὼς ἀνάσυρε τὸ σπάγγο, ἔλειπε τὸ σύρμα καὶ τὸ ἀγκίστρι.

«Ἡταν γυφάρι, μοῦ εἶπε ὁ γεροναύτης, καὶ μὲ τὰ μυτερά του δόντια μοῦ ἔκοψε τὸ σπάγγο. Αὐτὸς δὲν πρυσπαθεῖ νὰ φύγῃ, ἀμα γελαστῇ καὶ τσιμπήσῃ, παρὰ νὰ κόψῃ τὸ σπάγγο».

— «Καὶ τὸ ἀγκίστρι ποὺ χώθηκε στὸ στόμα του;» ρώτησα.

— «Εἶναι πουνηρὸς καὶ ζέρει καὶ ξαγκιστρώνεται» μοῦ εἶπε: «τοῦ εἶναι ἀρκετὸς ποὺ γλίτωσε τὴ ζωὴ του».

Στὸ μεταξὺ ἔπεφτε σιγὰ σιγὰ τὸ ἀεράκι, καὶ τὰ πανιὰ κρέμονταν. Οἱ δρόμοις τοῦ καραβιοῦ λιγόστευε. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ ὁ ἀέρας ἔπεσε ὀλότελαί σιγὰ σιγὰ τὸ καράβι σταμάτησε.

Γύρω μας τώρα ξεπρόβαλαν νησάκια χαριτωμένα. Εἴχαμε περάσει ἀνάμεσα σὲ δυό, καὶ τώρα μπαίναμε στὸ στενὸ ποὺ σχημάτιζαν ἄλλα δύο. Οἱ ναῦτες τώρα πῆραν τὰ κουπιά.

Οἱ γεροναύτης ξανάριξε τὴ συρτή. Κάποιο ψάρις τσίμπησε καὶ τραβοῦσε τὸ σπάγγο. Οἱ γεροναύτης ἀρχισε πότε νὰ τραβᾶ, πότε νὰ τινάξῃ τὸ σπάγγο καὶ πότε νὰ τὸν ἀφήνῃ. Σὲ λίγο μιὰ συναγρίδα φάνηκε στὴν ἐπιφάνεια νεκρή.

«Ἐσκασε ἀπὸ τὸ κακό της» μοῦ εἶπε ὁ γεροναύτης.

Τὴν ἔσυρε ἀπάνω. Ἡταν μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν πρώτη.

Ἄπὸ μακριὰ τώρα πρόβαλε τὸ μεγάλο νησὶ ποὺ θὰ πηγαίναμε. Ἀν εἴχαμε ἀέρα, μᾶς ἔλεγε ὁ καπετάνιος, θὰ φτάναμε σὲ λίγες ὥρες. Σὲ μένα φαινόταν πώς σὲ λίγο θὰ φτάναμε.

Ἡ γάτα μας ἄρχισε νὰ φωνάζῃ ἐνοχλητικά. Μυρίστηκε τὰ ψάρια καὶ προσπαθοῦσε νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ τσουβάλι.

Οἱ μάγειρας τοῦ καραβιοῦ τὰ ἑτοίμαζε. Ἐνας μεγάλος κατάμαυρος γάτος τοῦ καραβιοῦ ὅρμησε καὶ τοῦ πῆρε ἕνα ψαροκέφαλο. Τρέχει τὸ ναυτόπουλο νὰ τοῦ τὸ πάρη . . . ἀδύνατο. Ἐτρεξε καὶ κρύψτηκε στὸ ἀμπάρι.

Ὕστηκε τοῦ μοῦ ἔδωσε ἀρκετὰ ἔντερα καὶ τὰ πῆγα τῆς γάτας μας. Πῶς σπιθοβόλησαν τὰ μάτια τῆς ἀπὸ χαρά!

Οἱ πατέρας ἔδωσε στὸν καπετάνιο τὴν μιὰ πλάτη ἀπὸ τὸ ψητὸ ἀρνὶ ποὺ εἴχαμε πάρει μαζί μας, καὶ αὐτὸς μᾶς ἔστειλε τὴν μισή συναγρίδα. Πρώτη, φορδιά τρώγαμε τὸ νόστιμο τὸ ψάρι ἀπάνω στὰ βουνά ποὺ ζούσαμε κάπου κάπου νὰ μᾶς φέρουν καμιὰ μαρίδα.

Τὸ ἀπομεσήμερο σκεπάστηκε ὁ οὐρανὸς μὲ μαῦρα σύννεφα. Εἴχαμε πλησιάσει σ' ἕνα νησάκι· ψηλὸ βουνὸ κι ἀπότομο τὸ χώριζε στὰ δυό. Ξαφνικά, σὰ νὰ εἰχε κλεισμένο τὸν ἄνεμο στὴν ράχη του, τὸν ξαπόλυσε δρμητικὸ κι ἀκράτητο. «Στὸ ἀμπάρι!» μᾶς πρόσταξε ὁ καπετάνιος. Ἐπειτα ἔδινε κομμένες καὶ ἔντονε προσταγές, πότε νὰ μαζέψουν τὸ ἕνα πανὶ καὶ πότε ν' ἀπλώσουν τὸ ἄλλο.

Τὸ ναυτόπουλο, σὰν ὁ ἀγριόγατος ποὺ εἶχα δεῖ
μιὰ φορὰ στὸ δάσους τοῦ χωριοῦ μου, σκαρφάλωνε στὰ
Ἐξρια, περνοῦσε στὶς σταύρωσες κι ἔκανε τὶς προστα-
γὲς τοῦ καπετάνιου.

Κάποτε τὸ εἶδα νὰ κρέμεται σὰ σταφύλι στὴν
κορυφὴ τοῦ καταρτιοῦ, ποὺ ἔγερνε πότε μπριστὰ
καὶ πότε πίσω.

Ξέσπασε μπόρα δυνατή. Ἡ μητέρα μου καὶ ὁ
ἀδερφός μου ὑπόφεραν πολὺ ἀπὸ τὴν θάλασσα. Ἔγὼ
καὶ ὁ πατέρας τοὺς δίναμε θάρρος.

Τὸ καράβι ἦταν σὰν καρυδότσουφλο, ποὺ χόρευε
ἀπάνω στὰ κύματα. Μὰ τὸ δυνατὸ χέρι τοῦ καπε-
τένιου τὸ κρατοῦσε στὸ δρόμο ποὺ ἤθελε.

“Οταν κόντευε νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, μὲ χίλιες δυὸς
βόλτες σιμώσαμε τὸ νησί. Ὁ ἄνεμος ὅμως ἦταν ἀντί-
θετος καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ μποῦμε στὸ λιμάνι.
Αλλες βόλτες τότε

“Εφτασε ἡ νύχτα ἄγρια. Ὁ ἄνεμος βούιζε καὶ
σὰ νὰ ἔλεγε κάτι στὸ πέρασμά του στὰ κατάρτια, στὸ
πλοῖο, σὲ μᾶς. Ἡ θάλασσα, καὶ αὐτὴ σὰν κάτι νὰ
ἔλεγε ἔτσι μοῦ φανόταν, κάπουα φοβέρα νὰ ἔλεγαν
ὅλα, καὶ ψηλὰ τὸ φεγγαράκι ἤσυχο, σὰ νὰ μᾶς κοί-
ταζε προσεχτικά,

Εἶχαν περάσει τὰ μεσάνυχτα, ὅταν μὲ μιὰ ἐπιτή-
δεια στροφὴ μπήκαμε στὸ λιμάνι. Στὴ στροφὴ αὐτῇ
λίγο ἔλειψε νὰ χτυπήσωμε στὸ βράχο, ποὺ στὴν κορ-
φὴ του ἦταν ὁ φάρος ποὺ σκορποῦσε στὰ νερά τὸ
χθικινο φῶς του.

Καλὰ ποὺ μέσα στὸ λιμάνι ἦταν ἀπάνεμο καὶ μπο-
ρέσαμε νὰ κοιμηθοῦμε.

9. Τὸ σπιτάκι μας καὶ τὸ περιβόλι μας.

Μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἥλιου ξύπνησα. Εἶδα μπροστά μου τὴν πόλην στὰ πλάγια ἐνὸς βουνοῦ. Κάτωσπρα ἦταν τὰ σπιτάκια τῆς ποὺ ἀνέβαιναν ὡς τὴν κορφήν πυκνὰ πυκνὰ καὶ χωρίς τάξη. Στὴν κορφὴν ἦταν κάτασπρο ἐκκλησάκι.

Κάτω, σὲ μιὰ πλατωσιά, ἦταν τὰ μεγάλα σπίτια. Ὁ πατέρας μοῦ ἔδειξε τὰ μεγάλα δημόσια χτήρια, τὸ δημαρχεῖο, τὴν νομαρχία, τὴν ἀστυνομία, τὸ νοσοκομεῖο.

Πρώτη φορὰ εἶδα στὸ λιμάνι δυὸς τρία βαπόρια καὶ πολλὰ καράβια, ποὺ ἄλλα ἐτοιμάζονταν νὰ ταξιδέψουν κι ἄλλα ξεφόρτωνταν σιτάρια, φροῦτα, λαχανικά, σταφύλια καὶ μοῦστο. Ἡταν φθιγόπωρο.

Βγήκαμε μὲ μιὰ βάρκα στὴν προκυμαία. Σὲ τρία κάρα φορτώθηκαν τὰ πράματά μας κι ἐμεῖς ἀνεβήκαμε σὲ μιὰ σούστα. Ἡ σούστα πήγαινε ἐμπρὸς σιγὰ καὶ πίσω τὰ κάρα.

Ἐγὼ τὰ ἔχασα ἀπὸ τὴν μεγάλη κίνηση, καὶ ἀμαζεπχ κάτι, τὸ ζητοῦσα. Ζητοῦσα ἀπὸ τὸν πατέρα μου νὰ τὸ ἀγοράσῃ. Καὶ ὁ πατέρας μου, γιὰ νὰ μοῦ τὸ ἀγοράσῃ, σταματοῦσε τὴν σούστα καὶ σταματοῦσα πίσω καὶ τὰ κάρα.

«Φτάνει πιά», μοῦ εἶπε αὐστηρὰ ἡ μητέρα. Πρώτη φορὰ εἶχε ἀνοίξει τὸ στόμα τῆς ἀπὸ χτές. Μαζεύτηκα κι ἔτρωγα κεῖνα ποὺ μοῦ εἶχε ἀγοράσει ὁ πατέρας, χωρὶς νὰ βγάζω μιλιά.

Βγήκαμε με μια βάρκα στην προκυμαία (σ. 36).

«Νά, κοίταξε!» μοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου ξαφνικά.
«Ἐδῶ φτιάνουν καράβια!»

Πῆγε ἔνα κομμάτι μῆλο νὰ μοῦ σταθῇ στὸ λαιμό· μὲ δυσκολία τὸ κατέβασα κάτω καὶ κοίταξα.

Εἶδα πῶς γίνονταν τὰ καράβια· μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ἦταν ἔτοιμα στὶς σκάρες νὰ τὰ ρίξουν στὴ θάλασσα.

Ἐπειτα βγήκαμε στὴν ἐξοχή. Στὸ δρόμο, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἦταν περιβόλια. Τὰ φύλλα τῶν δέντρων εἶχαν ἀρχίσει νὰ κιτρινίζουν, μερικὰ ἦταν καστανὰ καὶ ἄλλα κόκκινα καὶ βυσσινί.

↗ Ήταν δρόμος καὶ ἄλλα δέντρα μὲ καταπράσινα φύλλα, ποὺ μοσκοβόλούσαν. Ὁ πατέρας μοῦ ἔδειξε τὶς λεμονιές, τὶς κιτριές, τὶς πορτοκαλιές, τὶς νεραντζιές καὶ τὶς μανταρινιές! Πράσινα ἦταν τὰ λεμόνια κιτρινα τὰ κίτρα καὶ τὰ πορτοκάλια, τὰ νεράντζια καὶ τὰ μανταρίνια ἄρχιζαν νὰ παίρνουν τὸ χρυσοκόκκινο χρῶμα τους. Σὲ μισὴ ὥρα φτάσαμε στὸ κτῆμα ποὺ ἀγόρασε ὁ πατέρας

“Ενας γέρος μᾶς ὑποδέχτηκε, ὁ Μπαρμπατζανής. Είχα μάθει τὸ δνομά του χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζω. Τὸ είχα ἀκούσει τόσες φορὲς νὰ τὸ λέη ὁ πατέρας μου.

Τὸν Μπαρμπατζανή τὸν εἶχε φέρει ὁ πατέρας ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ποὺ τὴν εἶχαν καταστρέψει οἱ Τούρκοι. ᗲ Ήταν ἔνα κουτό γεροντάκι μὲ βρακοῦλες. Φαίνοταν γεμάτος χαρὰ ποὺ μᾶς εἶδε. Μᾶς ἀνοίξει τὴν αὐλόπορτα καὶ μπῆκαν μέσα ἡ σούστα κι ἔπειτα τὰ κάρα.

Μὲ δυὸ πλατιούς δρόμους, στρωμένους μὲ βότσαλα, χωριζόταν τὸ περιβόλι σὲ τέσσερα. Οἱ δρόμοι σκεπάζονταν μὲ κληματαριές. Γεμάτες ἦταν ἀπὸ τὰ

φαζακιὰ σταφύλια, τὶς φράουλες ποὺ εἶχαν χρῶ·
αὶ κοραλλιοῦ, καὶ κάτι ἄλλα μαῦρα καὶ χοντρόρωγα.

Ἄπὸ τὴν μιὰ μεριὰ καὶ τὴν ἄλλην ἦταν πρασιές
γιὰ τὰ λουλούδια καὶ πίσω ἀπ' αὐτὲς ὁ λαχανόκηπος.
Τὴν ἐποχὴν ἐκείνη εἶχε ὡραῖα καὶ μεγάλα χρυσάνθε·
μα μὲ διάφορα χρώματα. Στὸ χωριό μας τὰ χρυ·
σάνθεμα τὰ λέμε ἀιδημητριάτικα.

Στὶς δυὸς νοτιοανατολικὲς μεγάλες βραγιές ἦταν τὰ
διάφορα δέντρα: λεμονιές, πορτοκαλιές, κιτριές, νεραν·
τζιές καὶ μανταρινιές, καὶ ἄλλοι οἱ ροδακινιές, οἱ
βερικοκιές, οἱ μηλιές, οἱ κερασιές, οἱ ἀχλαδιές καὶ
ἄλλα. "Εἶναι ἀπὸ τὸ περιβόλι, πρὸς τὰ νοτιοδυτικά, ἐνα
μεγάλο μέρος ὅλο ἀμυγδαλιές.

*Κατὰ τὸ βοριὰ περνοῦσε σὲ λίγη ἀπόσταση ἐνα
ποταμάκι. Στὶς δύο φύτρωναν λυγαριές, μυρτιές καὶ
δάφνες καὶ ροδοδάφνες, μερικὰ πλατάνια καὶ ψηλὲς
λεῦκες στὸ μεταξὺ πεῦκα χαμηλὰ καὶ ψηλὰ κυπαρίσ·
σια. Τὸ ποταμάκι χυνόταν σὲ μιὰ λιμνοθάλασσα,
γεμάτη βοῦρλα, ψαθιὰ καὶ καλάμιοι.*

Στὴ σταύρωση τῶν δρόμων ἦταν ἐνα σπιτάκι δί·
πατο, ποὺ τὸ εἶχε ἀγκαλιασμένο πυκνόφυλλος κισσόνες.

Πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὴν στέγην ἐνας περιστεριῶνας
Μπροστὰ στὴν αὐλὴν ἦταν τὸ μαγγανοπήγαδο, ποὺ τὸ
γύριζε ἐνας γαϊδουράκος. Στὴ βορειοδυτικὴ πλευρὰ ἦ·
ταν ὁ στάβλος κι ὁ ὄρνιθῶνας. "Ἐκεῖ ἔμεναν δυὸς ἀγε·
λάδες μὲ ἄσπρο τρίγωνο στὸ μέτωπον ἦταν ξενικὲς
ἀγελάδες, ποὺ πρώτη φορὰ ἔβλεπα. Κι ἀκόμη ὁ γαϊ·
δουράκος κι ἐνα μικρόσωμο ἀλογάκι, ὁ Ντορής.....

Στὸν ὄρνιθῶνα ἔμεναν ἀρκετὲς κότες, δυὸς τρεῖς
μεγαλόσωμοι κοκόροι, χῆνες, πάπιες, γάλλοι καὶ γαλ·

λοποῦλες καὶ παγόνια. Πρώτη φορὰ ἔβλεπα τοὺς γάλλους, ποὺ ξεκούφαιναν μὲ τὸ γλοιὸν γλοιὸν, καὶ τὰ παγόνια, μὲ τὴν ἀσχημη φωνή, τὰ ἀσχημα τὰ πόδια καὶ τὴ λαμπρὴ οὐρά.

‘Ο στάβλος ἦταν πεντακάθαρος. “Ολεσ ~~οί~~ ἀκαθαρσίες χύνονταν σὲ μεγάλο λάκων, καθὼς καὶ τὰ φύλλα ποὺ σάρωναν ἀπὸ τὸ περιβόλι, τ’ ἀποφάγεια καὶ τὰ σκουπίδια.

“Ετσι σάπιζαν ἐκεῖ μέσα καὶ γίνονταν χρήσιμα λίπασμα γιὰ τὰ δέντρα, τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ λασλούδια, δπως μοῦ εἶπε ὁ Μπαρμπατζανής.

Τὸ βράδυ, ποὺ καθίσαμε νὰ φᾶμε, καὶ ὁ Μπαρμπατζανής μαζί, θυμηθήκαμε τοὺς δικούς μας, ποὺ ἀφήσαμε στὸ χωριό τὸν παππού, τὴ Δαφνούλα, τὴ θειὰ Ἀργυρώ κι ὅλους τοὺς ἄλλους. “Ολοι σωπαίναμε. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ εἰδα τὸν παππού μου μὲ τὰ ἀσπρα του μαλλιά καὶ γένεια, τὴ Δαφνούλα, καὶ σὰ νὰ ζκουσα τὴ φωνούλα της νὰ μοῦ μιλῇ. Μὲ δυσκολία κρατήθηκα νὰ μὴν κλάψω.

“Α, πόσο θὰ ἥπουν εύτυχισμένος νὰ ἦταν καὶ αὐτοὶ ὅλοι ἐκεῖ.....

10. Η ἀγορά.

Τὴν ἄλλη μέρα γινόταν στὴν πόλη ἀγορά. Τὸ περιβόλι μας ἦταν ως μιὰ ὡρα μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλη.

‘Ο Μπαρμπατζανής ἔζεψε τὸν Ντορή στὴ σου-

στα καὶ φόρτωσε μερικὰ λαχανικά. Τὸ περιβόλιον ἦταν παραμελημένο ἀπὸ τὸ νοικοκύρη ποὺ τὸ ἀγοράσαμε. Μὲ τὸν καίρο θὰ γίνονταν πολλὰ πράματα, δπως ἔλεγε ὁ Μπαρμπατζανής.

Ανεβήκαμε στὴ σούστα ἐγώ κι ὁ πατέρας, καὶ ὁ Μπαρμπατζανής ὠδηγοῦσε.

Στὸ δρόμο, ἀπὸ τὰ πίσω χωριὰ ἀνταμώσαμε καὶ ἄλλες σοῦστες, φορτωμένες λαχανικὰ καὶ κοφίνια, μὲ σταφύλια καὶ μὲ κυδώνια καὶ μὲ ρόδια καὶ λεμόνια.

Ἐπειτα βρήκαμε κι ἄλλους χωρικοὺς πεζοὺς μὲ κότες, μὲ περιστέρια, μὲ αὐγὰ στὰ καλάθια κι ἀρκετὰ κοπάδια γαλλοπούλες, ποὺ τὶς ὠδηγοῦσαν μ' ἐνα καλάμι. "Άλλοι ὠδηγοῦσαν μοσχαράκια καλοθρευμένα, καὶ γουρουνόπουλα καὶ ρεφτάρια ἀρνιά.

Μπήκαμε στὴν πόλη. Στὸ λιμάνι, ἦταν στὴ σειρὰ ἀραγμένα τὰ μικρὰ καράβια ποὺ εἶχαν ἐρθεῖ ἀπὸ τὰ γύρω νησάκια. "Άλλα πουλοῦσαν στάμνες, τσουκάλια, πιθάρια καὶ κανάτια, ἄλλα κρημνύδια καὶ λεμόνια καὶ διάφορα λαχανικά, ἄλλα σταφύλια ἀπὸ τὶς κληματαριές. "Άλλα πάλι ξεφόρτωναν βαρέλια γεμάτα μοῦστο καὶ ἄλλα φόρτωναν ἀδεια ἀβαρέλια, νὰ πᾶνε νὰ τὰ ξαναγεμίσουν.

Προχωρήσαμε σὲ μιὰ πλακόστρωτη πλατεῖα. "Απ' δλους τοὺς δρόμους ξεχυνόταν ὁ κόσμος, ποιὸς νὰ πουλήσῃ καὶ ποιὸς νὰ ἀγοράσῃ.

Οἱ γεωργοὶ πουλοῦσαν τὰ γεννήματα, ποὺ ἀνάγκαιαν τὴ γῆ μὲ τὸν ἰδρῶτα τους νὰ τοὺς δώσῃ, καὶ ἀγόραζαν ἐργαλεῖα. Ποιὸς ἀλέτρι, ποιὸς ὑνί, τσαπιὰ κι ἀξῖνες, καὶ ἀκόμη πανιά, παπούτσια καὶ ἄλλα.

Γι' αύτὸν ἄλλη μεγάλη κίνηση γινόταν στὰ ἐμπορικὰ καταστήματα.

Καὶ τὰ καφενεῖα, καὶ τὰ μαγειρεία καὶ οἱ ταβέρνες ἦταν γεμάτα κόσμῳ.

Πρώτη φορὰ ἔβλεπα τόσον κόσμον καὶ σάστισα.

Χίλια δυὸς ἔβλεπα καὶ γιὰ δλα ρωτοῦσα νὰ μάθω.

Ο πατέρας, ἀφοῦ ἀφήσαμε στὴν ἀγορὰ τὸν Μπαρμπατζανή, μὲ πῆγε σ' ἑνα ἐμπορικὸ κατάστημα καὶ μοῦ ἀγόρασε μιὰ ἀλλαξιὰ ναυτικά, καπέλο, κάλτσες καὶ παπούτσια. Θὰ ἔβγαζα τὴν κάτασπρη φουστανέλιτσα μου, τὰ τσαρούχια μὲ τὶς κόκκινες φοῦντες καὶ τὸ βελούδινο μαῦρο σκουφάκι μου.

Απὸ ἑνα χαρτοπωλεῖο μοῦ ἀγόρασε πλάκα καὶ κοντύλια, τετράδια καὶ κοντυλοφόρους, ἑνα ώραιο καλαμαράκι καὶ μιὰ σάκα.

Οσο γιὰ τὰ βιβλία, μοῦ εἶπε πώς θὰ ρωτούσαμε τὴ Δευτέρα τὸ δάσκαλο,

Τὸ μεσημέρι ἄδειασε ἡ πλατεῖα, καὶ οἱ ἀνθρωποι τῆς δημαρχίας κατυγίνουταν νὰ τὴν καθαρίσουν ἀπὸ τὸ ἀπομεινάρια. Οἱ ντόπιοι πήγαιναν στὰ σπίτια τους. Απὸ τοὺς χωρικοὺς ἄλλοι ἔκεινούσαν γιὰ τὸ χωριό τους καὶ ἄλλοι χύθηκαν στὰ μαγειρεία νὰ φᾶνε. **¶**

Μικρὰ καράβια ἔνοιγονταν νὰ φύγουν.

« Αὐτὰ ἔποιήσαν καὶ πᾶν στὸ καλό » εἶπε ὁ πατέρας μου, ποὺ τὰ εἶδε.

Πήγαμε μὲ τὸν Μπαρμπατζανή στὸ χάνι, νὰ δοῦμε ἂν ὁ Ντορής εἶχε τροφή.

Μέσα ἔκει, σὲ μιὰ μακριὰ καὶ στενὴ αὐλή, τοιχο-

Τυρισμένη, καὶ στεγασμένη στὶς τρεῖς πλευρές, ἦταν στὴ σειρὰ τὰ παχνιὰ ποὺ τὰ ζῶα — γαῖδουράκια καὶ ςλογα — ἔτρωγαν σανό, ἀχυρο καὶ κριθάρι.

Στὴ μέση τῆς αὐλῆς ἦταν ἡ βρύση μὲ μαρμαρένιες λεκάνες, γιὰ νὰ πίνουν τὰ ζῶα. "Ανθρωποι πολλοὶ ἦταν στὸ χάνι. "Αλλοι φόρτωναν γιὰ νὰ φύγουν, ἄλλοι ἔζευαν τὰ ζῶα στὰ κάρα καὶ στὶς σουστες, ἄλλοι ἔβαζαν τροφὴ στὰ ζῶα τους, ἄλλοι τὰ πήτιζαν κι ἄλλοι, μέσα στὸ μαγαζὶ τοῦ χανιοῦ, σὲ μακριὰ τραπέζια, ἔτρωγαν τὸ φτωχικό τους φαγητό.

'Ο χανιτζῆς σκυρποῦσε δεξιὰ κι ἀριστερὰ χαμόγελα, ἔδινε λογαριασμοὺς καὶ μάζευε χρήματα.

"Επειτα πήγαμε σ' ἓνα ξενοδοχεῖο, νὰ φᾶμε κι ἐμεῖς. 'Αργὰ τὸ ἀπομεσήμερο, δταν βασίλευε ὁ ἥλιος, γυρίσαμε στὸ περιβόλι μας.

Χαρὲς ποὺ ἔκαμε ὁ Πιστός, ὁ σκύλος μας! "Ολη τὴν ἡμέρα ἦταν μελαγχολικός, μᾶς εἶπε ἡ μητέρα. Δευτέρους στὴν ἀλυσίδα του γάβγιζε ἀδιάκοπα καὶ δὲν ἀγγισε τροφὴ.

"Οταν ἡ μητέρα ἀκουσε τὰ κουδουνίσματα τοῦ Ντορῆ, τὸν ἔλυσε. "Ωρμησε καὶ πήδησε πάνω στὴ σούστα πρὶν νὰ κατεβοῦμε. "Επειτα, μιὰ πήγαινε κατὰ τὴν μητέρα καὶ τὸν ἀδερφό μου, καὶ μιὰ γύριζε καὶ πηδοῦσε ἀπάνω.

Χ11. Πηγαίνω σχολεῖο.

Τὴ Δευτέρα πήγαμε μᾶζι μὲ τὸν πατέρα μας στὸ σχολεῖο.

Στὴν πόλη μάθαμε πώς ήταν δυὸς σχολεῖα για τοὺς μικρούς. Στὸ ἔνα διευθυντὴς ήταν ἕνα γεροντάκι μὲ βράκες καὶ κοντὰ ἀσπρα γένεια, πατριώτης τοῦ πατέρα καὶ τοῦ παπποῦ. ‘Ο δάσκαλος ήταν μέσα ἀπὸ τὴ χώρα τοῦ νησιοῦ καὶ ὁ πατέρας κι ὁ παππούς, ἀπὸ ἔνα χωρὶς κοντὰ στὴ χώρα.

Πόσο χάρηκε ὁ δάσκαλος, ποὺ ἔμιθε πώς ήταν πατριώτης! Εἶπαν ἀρκετὰ μὲ τὸν πατέρα μου καὶ συμφώνησαν κάθε Κυριακὴν ὑπὸ τῶν πατέρων κάπου, νὰ λένε τὰ βάσανά τους.

‘Ο πατέρας τοῦ εἶπε καὶ γι’ ἄλλους πατριῶτες, ποὺ ήταν σκορπισμένοι παντοῦ στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα μας.

«Ἐμεῖς ποὺ σωθήκαμε, πρόσθεσε στὸ τέλος ὁ δάσκαλος, ἔχομε χρέος νὰ προκόψωμε καὶ μιὰ μέρα τὰ παιδιά μας θὰ ἐλευθερώσουν τοὺς σκλαβωμένους ἀδερφούς μας».

“Επειτα ὁ δάσκαλος μὲ ἐξέτασε μπροστὰ στὴν τάξη. “Ἐμεινε εὐχαριστημένος. Τὰ εἶπα καλά, κι ἀς ἥμουν σαστισμένος ἀπὸ τὰ τόσα μάτια ποὺ ήταν καρφωμένα ἀπάνω μου.

“Σὰν παπᾶ ἐγγόνι πιὸν εἰσαὶ, μοῦ εἶπε, θὰ ξέρης καὶ νὰ φέλνης”.

—“Τὰ ξέρω ὅλα” τοῦ ἀποκρίθηκα μὲ θάρρος.

—“Πές μας δ, τι θέλεις”.

“Εψαλα τὸ «Εὐλογητὸς εἰ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν»..

—“Ωραία φωνὴ ἔχεις” μοῦ εἶπε ὁ δάσκαλος καὶ μ’ ἔβαλε νὰ καθίσω στὴν ἀκρη τοῦ τρίτου θρα-

νίου, στὰ παιδιά τῆς ἀνύπερης τάξης. Τὴν δὲ η χρονιά
ἢ πήγανα στὸ ἐλληνικό.

Τὸ πρωὶ ἔρχόμουν στὴν πόλη μὲ τὴ συύστα μας.
Τὸ μεσημέρι ἔτρωγα σ' ἓνα μικρὸ ἔνοδοχεῖο. 'Ο ξε-
νοδόχος ἦταν κι αὐτὸς πατριώτης τοῦ πατέρα. Οἱ
πιὸ πολλοὶ πατριώτες τοῦ πατέρα εἶχαν μαζευτῆ
στὸ νησὶ ποὺ ἥρθαμε ἄλλοι ἔμποροι καὶ ἄλλοι περι-
βολάρηδες.

Τὸ βράδυ, πότε γύριζα μὲ τὰ πόδια, πότε μὲ τὴ
συύστα μας, ἀν τύχαινε κι εἶχε δουλειὰ ὡς τότε ὁ
Μπαρμπατζανής, καὶ πότε μὲ τὴ βαρκούλα τοῦ
Μπαρμπαμαθιοῦ τοῦ ψαρᾶ. Καθόταν ἐκεῖ κοντὰ στὸ
κτῆμα μας σὲ μιὰ ψαράδικη καλυβούλα.

Τὸ παιδὶ ποὺ καθόταν κοντὰ μου δὲ μοῦ ἅρεσε διό-
λου ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἡταν ἀχτένιστο, ἀνχυμαλλιάρικο, βρό-
μικο, κι ἀς τὸ μάλωνε ἀδιάλοπα ὁ δάσκαλος. Τὰ δόν-
τα του ἦταν πλατιὰ καὶ τὸ μπροστινὸ σπασμένο. Ἀρ-
γότερα ἔμαθα πῶς τοῦ τὸ ἐσπασε ἄλλο παιδὶ μὲ πέ-
τρα. Τὰ μάτια του ἦταν μικρὰ καὶ παμπόνηρα. 'Ο-
ταν μιλοῦσε, σοῦ φαινόταν πῶς ἦταν ἔτοιμο νὰ σὲ
δαγκάσῃ. Τὸ ἐλεγαν Μπάμπη Σκλήρη.

'Ο Μπάμπης αὐτὸς χτυποῦσε κι ἔδερνε τὰ μικρὰ
παιδιά, ἔτσι γιὰ νὰ διασκεδάση, καὶ πείραζε τὰ μεγα-
λύτερα. Εἶχα δεῖ πῶς κανένα παιδὶ δὲν τὸν ἀγαποῦσε,
μὰ καὶ δλα τὸν ἐφιβοῦνταν καὶ ἀπόφευγχν νὰ πια-
στοῦν μαζί του. 'Απὸ μέρες εἶχα καταλάβει πῶς τὰ
εἶχε μὲ μένα. Μὲ κοίταζε περιγελαστικά, μοῦ πετοῦσε
λόγια καὶ μὲ σκουντοῦσε. 'Εγὼ ἔκανα πῶς δὲν
καταλάβαινα καὶ ὑποχωροῦσα.

Μιὰ μέρα ὁ δάσκαλος μᾶς μιλοῦσε γιὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου. Τὰ μάτια του εἶχαν τὴν ίδια λάμψην ποὺ εἶχαν τὰ μάτια τοῦ παπποῦ. Μὰ ποῦ ἦσκόνα τοῦ παπποῦ, ποὺ σᾶς διηγήθηκα στὴν ἀρχὴ!

Ἐγὼ εἶχα βγάλει τὸ δεξῖ μου πόδι, εἶχα τραβηγχτῆ πρὸς τὰ ἔξω καὶ εἶγχα καρφώσει τὰ μάτια μου στὸ δάσκαλο.

Τί εἶχε κάμει ὁ Μπάμπης ὁ Σκλήρης;

Εἶχε βγάλει τὸ σουγιαδάκι καὶ σκάλισε ἀπάνω στὸ Θρανίο καὶ πρὸς τὸ μέρος τὸ δικό μου τ' ὅνομά μου.

Ο δάσκαλος τελείωσε τὸ μάθημα καὶ χτύπησε τὸ κουδούνι νὰ βγοῦμε στὸ διάλειμμα. "Οταν ξαναγυρίσαμε δὲν παρατήρησα καμιὰ ἄλλαγή στὸ θρανίο. Γύριζαν στὸ νοῦ μου τὰ λόγια τοῦ δασκάλου Σὲ λίγο ὁ δάσκαλος πλησίασε στὸ θρανίο καὶ εἶδε τὰ νεοχαραγμένα γράμματα.

«Ποιὸς τὸ ἔκαμε αὐτό;» ρώτησε ὁ δάσκαλος αὐστηρά.

Ἐγὼ ἔρριξα τὰ μάτια μου στὰ γράμματα καὶ τὰ ἔχασα.

«Αὐτός, ὁ Νώντας» εἶπε χωρὶς νὰ ντραπῆ ὁ Μπάμπης καὶ μ' ἔδειξε.

Μοῦ ἀνέβηκε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι.

«Οχι, δὲν τὸ ἔκαμα ἐγώ!» εἶπα δυνατά.

— «Εἶναι ψεύτης· αὐτὸς τὸ σκάλισε· εἶναι τ' ὅνομά του» ξανάειπε ἀτάραχος ὁ Μπάμπης.

— «Μήν τὸ λές, γιατί.....» φώναξα καὶ ἔκαμα νὰ τὸν πιάσω.

Ο δάσκαλος μὲ τράβηξε κι ἔπειτα εἶπε στὸν Μπάμπη:

«'Απόδειξέ το, πώς τὸ σκάλισε ὁ Νώντας».

— «'Εγὼ δὲν ἔχω σουγιά· αὐτὸς ἔχει».

— «'Έχω σουγιά, μὰ δὲν τὸ σκάλισα ἐγώ», εἶπα.

— «Τότε ποιὸς τὸ σκάλισε; εἶναι τὸ δνομά σου!...

* Εγὼ τὸ σκάλισα; ἐγὼ δὲν ἔχω σουγιά!» ξανάειπε ὁ Μπάμπης.

— «'Εχεις κι ἐσύ, τοῦ εἶπα, δλοι τὸ ξέρουν πώς ἔχεις».

— «Νὰ μὲ ψάξουν· δὲν ἔχω» ξανάειπε ὁ Μπάμπης.

Τὰ παιδιά ἀρχισαν νὰ ψάχνωνται. "Ενα παιδάκι στὸ τελευταῖο θρανίο μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ γαλανὰ μάτια φώναξε:

— «Κύριε, κύριε...., νά ὁ σουγιάς τοῦ Μπάμπη. Θὰ μοῦ τὸν ἔρριξε στὴν τσέπη μου στὸ διάλειμμα. Τσι τὸ συνηθίζει αὐτός».

Ο Μπάμπης γύρισε καὶ τὸ κοίταξε τὸ παιδί, ἔτσι που τὸ ἔκαμενὰ χαμηλώση τὰ μάτια. Τὸ παιδί πῆγε νὰ στρίψῃ τὰ λόγια του, γιατὶ φοβήθηκε. Ο δάσκαλος δμως τοῦ ἔδωσε θάρρος.

«Θὰ μὲ χτυπήση, κύριε», εἶπε μὲ ἀδύνατη φωνή.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀκούστηκε μιὰ ἄλλη φωνὴ παιδιοῦ νὰ λέη:

«Κύριε, ὁ Μπάμπης τὸ ἔκαμε».

Ηταν ἔνα παιδί μελαχρινὸ μὲ μεγάλα σπιθόβολα μάτια.

«Πῶς τὸ ξέρεις ἐσύ;» ρώτησε αὐστηρὰ ὁ δάσκαλος.

«Ο Φῶτος—ἔτσι λεγόταν τὸ παιδί—εἶπε πολλὰ γιὰ τὸν Μπάμπη, που ντράπηκα γιὰ λυγαριασμό του.

“Ο δάσκαλος τότε τὸν ἔβγαλε ἔξω νὰ τὸν τιμω-
ρίσῃ.

«Μή, κύριε!» παρακάλεσα.

‘Ο δάσκαλος γύρισε, μὲ κοίταξε μὲ χαμόγελο καὶ
εἶπε στὸν Μπάμπη:

“Εχε χάρη στὸ καλὸ παιδί σὲ συγχωρῶ». Έγὼ
κοκκίνισα.

Τὴν ἄλλη μέρα, ποὺ σκολάσαμε τὸ μεσημέρι, ἐγὼ
πήγαινα μόνος μου νὰ φάω. Δὲν ἦμουν ἀκόμη μα-
κριὰ ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ ἀκούω πίσω μου φωνές! Γυ-
ρίζω καὶ βλέπω τὸ ξανθὸ ἔκεινο παιδί μὲ τὰ γαλανὰ
μάτια, νὰ τρέχῃ φωνάζοντας καὶ ζητώντας βοήθεια,
καὶ πίσω του ὁ Μπάμπης τὸ κυνηγοῦσε νὰ τὸ δείρη-

Τὸν Μπάμπη τὸν ἐφοβόμουν, ἀλήθεια, λίγο, μοῦ
εἶχε πάρει τὸ θάρρος. Άλλὰ ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔχοσα
τὸ φόβο καὶ μπῆκα στὴ μέση. Θὰ ἤταν ντροπή μου
ν' ἀφηνα νὰ τὸ δείρη.

‘Ο Μπάμπης, μόλις μὲ εἶδε ποὺ μπῆκα στὴ
μέση, μοῦ ρίχτηκε ἄγριος. ‘Αρπαχτήκαμε ἀπὸ τὰ χέ-
ρια’ μὰ ἐγὼ γρήγορα τὸν ἔρριξα κάτω ἀνάσκελα
τοῦ ἀνοιξε καὶ ἡ μύτη. Πῶς; οὔτε ἐγὼ δὲν ξέρω!
“Αγριεμένος δύμως τώρα ἐγώ, καθώς αὐτὸς σηκώθηκε
κρατώντας τὴ μύτη του, πῆρα καὶ μιὰ πέτρα. Τὸ
ξανθὸ παιδί μπῆκε τότε στὴ μέση: “Μή! μή!”
μοῦ λέει.

Πέταξα κάτω τὴν πέτρα καὶ φύγαμε. Ήαίδιὰ πολ-
λὰ εἶχαν πλησιάσει καὶ εἶχαν κυκλώσει τὸν Μπάμπη.

Τὴν ἄλλη μέρα στὸ σχολεῖο τὰ παιδιὰ μὲ ὑπο-
θέχτηκαν μὲ σεβασμό.

« Καλὰ τοῦ ἔκαμες! » μυū εἶπε ὁ Φῶτος.

— « Τοῦ χρειαζόταν! » εἶπαν τ' ἄλλα.

Ο Μπάμπης καθόταν ἡσυχος. Πρόσεχε νὰ μὴν
ἀκουμπᾶ διόλου ἀπάνω μου. Ποῦ ἄλλοτε, ποὺ ὅλο μὲ
χτυποῦσε μὲ τὸν ἀγκῶνα του!

Δὲν ἥμουν παιδὶ νὰ μαλώνω ἀπόφευγα τέτοια
πράματα. Μὰ νά, ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες πάλι πιά-
στηκα ὅμως πάλι δὲν ἥμουν ἐγὼ ή ἀφορμή.

Κοντὰ στὴν παραλία ἀπάντησα τρία παιδιά, τὰ
δυὸς στὰ χρόνια μου, τὸ τρίτο μικρότερο, νὰ σέρνουν
δεμένο ἀπὸ τὸ λαιμὸν ἐνα σκυλάκι. Καθὼς τὸ τραβοῦ-
σαν καὶ τὸ τίναζαν κατάλαβα πώς ήθελαν νὰ τὸ πνί-
ξουν. Τ' ἄκουσα ὅμως καὶ νὰ λένε:

« Ρίξε το μὲ φόρα γιὰ νὰ πάη πέρα! »

— « Οχι, μιὰ πέτρα νὰ τοῦ δέσωμε στὸ λαιμό, »
εἶπε ἄλλο.

Πάλι μπῆκα στὴ μέση:

« Τί θὰ τὸ κάμετε τὸ σκυλάκι; Θέλετε νὰ τὸ πνίξε-
τε; » τὰ ρώτησα.

— « Δὲ θὰ σου δώσωμε λόγο » μοῦ εἶπε ἐνα ἀπὸ
τὰ τρία.

— « Ναί, θὰ τὸ πνίξωμε, τί θέλεις ἐσύ; » μοῦ
εἶπε τὸ ἄλλο.

Ορμησα χωρὶς νὰ χάσω καιρό στὴ στιγμὴ ἔρριξα
τοὺς δυὸς πρώτους χάμω. Βαρκάρηδες ἔτρεξαν καὶ
μπῆκαν στὴ μέση. Κοιτάζω καὶ βλέπω τὸν τρίτο νὰ
στέκεται κρατώντας τὸ σκυλί, καὶ πάω ἀπάνω του.
Αὐτὸς ἀφήνει τὸ σκυλάκι καὶ πάιρνει δρόμο τὰ πόδια
του ἔφταναν στὸ κεφάλι του.

Ο Ήλιος.

Πῆρα τὸ σκυλάκι στὴν ἀγκαλιά μου καὶ μὲ λίγα
λόγια εἶπα τί εἶχε γίνει στοὺς βαρκάρηδες ποὺ εἶχαν
μαζευτῆ. Τὸ σκυλάκι τὸ πῆγα σπίτι μου.

Αργότερα ἔγινε ἐνα σκυλὶ πολὺ δυνατό· εἶχε
κύτια μεγάλα καὶ πυκνὰ κατσαρὰ μαλλιά. Μὲ ἀκολου-
θοῦσε παντοῦ ἀλίμονο σὲ κεῖνον ποὺ θὰ τολμοῦσε
νὰ τὰ βάλη μαζί μου. Μιὰ τοῦ ἔδινε μὲ τὰ μπρο-
στινά του πόδια καὶ τὸν ἔρριχνε κάτω. Τίγρη, τὸ
βγαλα. Μὲ τὸν Πιστὸ ἔζησαν σὰ δυὸ καλοὶ φίλοι.

11. Ἀλληλογραφία μου μὲ τὴ Δαφνούλα.

Μιὰ ἡ δυὸ φορὲς τὸ μῆνα παίρναμε γράμμα ἀπὸ
τὸ χωριό μας.

Ἐγὼ καὶ ἡ Δαφνούλα ἀναλάβαμε τὴν ἀλλη-
λογραφία. Ἐγὼ ἔγραψα τὰ νέα ἀπὸ τὸ νησί μας καὶ
ἡ Δαφνούλα ἀπὸ τὸ χωριό μας.

Ολόκληρα βιβλία θὰ γέμιζαν, ἀν ἥθελα νὰ γράψω
ὅλη τὴν ἀλληλογραφία μας. Παίρνω μονάχα μερικὰ
κομμάτια. Ἐγραψα ἔγραψ.

.....Πίσω ἀπὸ τὸ κτῆμα μας καὶ μιὰ ὕρα μα-
κριὰ εἶναι ἐνα μικρὸ χωριό, ἀπάνω σ' ἐνα βουνολάκι.
Ως μισή ὕρα μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό εἶναι ἡ θάλασσα.

Εμαθαν οἱ χωρικοὶ πῶς ὁ πατέρας εἶναι φάλτης
καὶ τὸν παρακάλεσαν νὰ πηγαίνῃ κάθε Κυριακὴ νὰ
ψέλνῃ στὸ μικρὸ καὶ κομψὸ ἐκκλησάκι τους. Ο πατέ-
ρας δέχτηκε.

Πηγαίνομε ἐγώ καὶ ὁ πατέρχς ταχτικά. Κάποτε
ἔρχεται καὶ ἡ μητέρα μὲ τὸ Θάνο.

Χαρὰ ποὺ εἶχαν οἱ χωρικοὶ τὴν πρώτη φορά! Εγὼ βοήθησα τὸν παπά, δπως βοηθοῦσα καὶ τὸ παππού. Εἶπα τὸν Ἀπόστολο, τὸ Πιστεύω καὶ τὸ Πάτερ ἡμῶν.

"Οταν βγῆκαν οἱ χωρικοὶ στὸν αὐλόγυρο τῆς ἔκκλησιᾶς χαιρετήθηκαν κι ἔσφιξαν τὸ χέρι τοῦ πατέρα, δείχνοντας τὴν χαρά τους γιὰ τὴν ὥραία του φωνῆ. "Επειτα καλοῦσαν ἑκείνους ποὺ δὲν εἶχαν κτήματα, νὰ πᾶνε μαζί τους στὴν ἔξοχὴ νὰ διασκεδάσουν.

Οὔτε μαλώματα, οὔτε φωνές, δπως στὸ χωριό μας, γιὰ τὶς ζημιές ποὺ γίνονται στὰ κτήματα..

Μιλοῦσαν ἡμερα, δλοι γλυκομίλητο.... Οἱ ναυτικοὶ τράβηξαν γιὰ τὸ λιμανάκι, καὶ λίγοι γιὰ τὸ καφενεδάκι τοῦ χωριοῦ. Στὸ μεταξὺ βγῆκε καὶ δ παπᾶς καὶ μᾶς πῆρε σπίτι του. Μᾶς ἀκολούθησαν καὶ πεντέξι ἄλλοι νοικοκυραῖοι.

'Απὸ τοῦ παπᾶ πήγαμε καὶ σὲ μερικὰ ἄλλα σπίτια. Εἶχαν δλοι τὴν ἀξίωση νὰ μᾶς πάρουν, νὰ μᾶς φιλέψουν.

Τὸ ἔχομε κι ἐμεῖς αὐτὸ τὸ καλό. Μᾶς λείπει δμως τὸ γλυκομίλητο. 'Εδῶ εἶναι ἀδύνατο ν' ἀκούσης ἀσχημο λόγο.

Καὶ ἄλλο: Παντοῦ, μέσα κι ἔξω, βλέπεις καθαριότητα ἀφάνταστη γιὰ μᾶς.

Τὸ σπίτι μέσα κι ἔξω, σκάλες, πλακάκια τῆς αὐλῆς, μάντρες, τὶς ἀσβεστώνουν κάθε δεκαπέντε. 'Απὸ μερικὲς μάλιστα νοικοκυρὲς δὲ λείπει ἡ βούρτσα, τα-

σφουγγαρόπανο καὶ ἡ σκούπα ποτὲ ἀπὸ τὸ χέρι. Καὶ τὸ πιὸ φτωχόσπιστο εἶναι κουκλίτσα, μέσα κι ἔξω.

‘Απὸ κανένα δὲ λείπει τὸ κρεβάτι μὲ τὰ κάτα-
σπρα σιδερωμένα σεντόνια, ὁ καναπές, οἱ καρέκλες,
ὁ δίσκος ὁ ἀσημένιος μὲ τὸ γλυκὸ καὶ κάτι φλιντζα-
νάκια ὥραιόταταχ’ “Επειτα ὁ καθρέφτης, οἱ φωτογρα-
φίες καὶ τὸ τραπεζάκι μὲ τὸ ἀσπρό τραπεζομάντιλο.

‘Ο πατέρας εἶπε πώς εἶχε δουλειὰ καὶ γυρίσαμε-
πρὶν τὸ μεσημέρι φορτωμένοι δῶρα, κυδωνόπαστα, ὀ-
λόκληρα βάζα κίτρο γλυκό, καρύδια καὶ σῦκα, καὶ
κάτι κουλουράκια ἀπὸ κριθαράλευρο ποὺ λιώνουν
τὸ στόμα.

Σοῦ στέλνω καὶ τὴ φωτογραφία μου».

Πρὶν νὰ πάρω ἀπάντηση ξανάγραψα:

“Τὴν ἄλλη Κυριακὴ μᾶς προσκάλεσε ἕνας νοικο-
κύρης νὰ πᾶμε στὸ κτῆμα του, νὰ διασκεδάσωμε.

Δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω, τί διασκέδαση μπο-
ροῦσε νὰ γίνη σ’ ἕνα κτῆμα μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό
καὶ ἥμουν ἀνυπόμονος νὰ ἰδῶ.

Παραξενεύτηκα δταν τὴν Κυριακὴ ὅστερα ἀπὸ
τὴ λειτουργία ξεκινήσαμε χωρὶς νὰ πάρωμε τίποτε.

‘Ο πατέρας εἶχε πάρει τ’ ὅπλο του.

Πῆρε καὶ τὸν Πιστὸ μαζί του. ‘Ο καημένος ὁ
Πιστός, χαρὰ ποὺ τὴν εἶχε!

“Εξω ἀπὸ τὸ χωριό ποὺ βγήκαμε ἀντικρίσαμε-
βουνὰ γυμνὰ καὶ κοκκινωπά. Κάπου κάπου ἦταν καὶ
κανένα δέντρο, βελανιδιὰ ἢ πουρνάρι.

“Ολα τὰ βουνὰ ἦταν χωρισμένα σὲ χωράφια, τοι-
χογυρισμένα μὲ πλάκες ὄρθες καὶ μεγάλες, σὰν ἐκεῖ-

νες ποὺ σκεπάζομε ἐμεῖς τὰ σπίτια. Στὶς ρεματιὲς
διώρως ἦταν περιβόλια, καὶ ἀμπέλια στὰ πλάγια καὶ
έλιές, λεῦκες καὶ πλατάνια.

"Τοτερα ἀπὸ μιὰ ὥρα φτάσαμε στὸ κτῆμα. "Αρ-
χιζε ἀπὸ τὴν θάλασσα καὶ προχωροῦσε ὡς ἀπάνω
στὸ βουνό.

Στὸ κάθε κτῆμα ἔβοσκαν ζῶα, βόδια καὶ πρόβα-
τα, μερικὰς γίδες καὶ χοῖροι, μικροὶ καὶ μεγάλοι ἀ-
κόμη καὶ κότες καὶ γαλοποῦλες.

Βοσκὸς διώρως δὲ φαινόταν πουθενά· ἔρημα ὅλα.
"Ανθρωπο δὲν ἔβλεπες. Παραξενεύτηκα καὶ τὸ εἶπα.

"Τί νὰ τὸν κάμωμε τὸν τσοπάνη, μοῦ εἶπε δ-
νοικοκύρης, ἐδῶ δὲν ἔχομε οὔτε τσοπάνη, οὔτε
ἄγροφύλακες!"

— «Καλά, τοῦ ἀπάντησα ἐγώ, καὶ οἱ κλέφτες;»

— «Δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ κλέφτες.»

— «Δὲν ὑπάρχουν κλέφτες!» ἔκαμψ μὲ θαυμασμό
«Καλά, μὰ οἱ λύκοι; οἱ ἀλεποῦδες;»

— «Δὲν ἔχομε τέτοια πράματα ἐδῶ!» μοῦ ἀπάν-
τησε.

— «"Ετσι εἶναι" μοῦ εἶπε καὶ ὁ πατέρας μου"
«δὲν ἔχουν τέτοια πράματα ἐδῶ.»

"Οταν πλησιάσαμε, σηκώσαμε μιὰ πλάκα καὶ
απήκαμε· σὲ λίγο ἤμαστε μπροστὰ σ' ἓνα καλυβάκι.

"Ενα ψηλὸ δρόθὸ λιθάρι ἦταν ὁ πίσω τοῦχος. Οἱ
ἄλλοι τοῦχοι ἦταν ἀπὸ μεγάλες πέτρες καὶ ἡ στέγη
σκεπασμένη μὲ μεγάλες πλάκες.

Εἶδα καὶ κάτι ἄλλο, ποὺ μοῦ φάνηκε πιὸ παρά-
ξενο ἀπὸ τ' ἄλλα.

Το φύλλο της πορτούλας δὲν εἶχε κλειδωθεί.
Σ' ἔνα καρφὶ μπηγμένο στὸ φύλλο της ἦταν δεμένο
σπάγγος, ποὺ τυλιγόταν σὲ ἄλλο καρφὶ μπηγμένο
στὸν παραστάτη.

«Κι αὐτό, εἶπε ὁ νοικοκύρης, νὰ μὴν μπῆ κανένα
γουρουνάκι ἢ κανένας σκύλος».

— «Νὰ δοῦμε, συλλογίστηκα, καὶ τί μποροῦν
βροῦν, ἅμα θὰ ἔμπαιναν!»

Βιάστηκα, Δαφνούλα, πολὺ βιάστηκα.

Καὶ τί δὲν εἶχε τὸ καλύβι; Ὁλόκληρο νοικοκυριό
Ἐνα δυὸ πιθάρια γεμάτα κρασί, ἔνα πιθαράκι λάζ
καὶ ἥπ' ὅλα ὅσα χρειάζεται ἔνα σπίτι καὶ καρέκλε
καὶ τραπεζάκι ἀκόμη....

Δὲν εἶχαμε ἀκόμη καθίσει, καὶ νὰ ἡ νοικοκυρά μ
τὴν κόρη της, καλοντυμένη σὰ νὰ ἦταν γιὰ πανηγύρι

«Καλέ, μουσταφιράίους φέρνεις καὶ δὲ μοῦ παράγ
γειλες τίποτε;» εἶπε γελαστή γελαστή ἡ νοικοκυρά.

— «Δὲν ἦταν ἀνάγκη, καλέ· ξένοι δὲν εἶναι. Δικο
μας ἄνθρωποι εἶναι τώρα» εἶπε ὁ νοικοκύρης κα
μᾶς σύστησε.

Σὲ λίγο ἥρθε ὁ καφὲς μὲ τὸ γλυκὸ καὶ τὰ κου
λουράκια εγγύητησε

“Επειτα ὁ πατέρας μὲ τὸ Θάνο μας καὶ τὸν
Πιστὸ πῆγαν νὰ κυνηγήσουν.

‘Η μητέρα κάθισε μὲ τὴ νοικοκυρά, τὴν κυρά
Αργυρώ, καὶ τὴν κόρη της.

‘Ο νοικοκύρης μοῦ εἶπε: «Πᾶμε κι ἐμεῖς νὰ φέ
ρωμε τίποτε ψάρια».)

ερώ | έρων | αργαλέας
ερώ | ερών | γιαδούνι
ερών | ερών | βραστόν

Λίγο παρακάτω περάσαμε ἀπὸ ἔνα καλυβάκι.

‘Ακούσαμε ἔνα: γκρού, γκρού! ποὺ μὲ ξάφνισε—

«Εἶναι ὁ χοῖρος ποὺ θὰ σφάξωμε τὴν ἑβδομάδα ποὺ μᾶς ἔρχεται» μοῦ εἶπε ὁ νοικοκύρης, ὁ Μπαρμπαστάμος.

„Εμεῖς ἐδῶ, τ' ἀρσενικὰ γουρουνάκια τ' ἀφήνομενὰ μεγαλώσουν πέντε καὶ ἕξι χρόνια. Τὰ χρόνια αὐτὰ βόσκουν μόνα τους. Τρῶνε σκουλήκια, μανιτάρια, βελανίδια καὶ διπλούσια, βρίσκουν σκάβοντας μὲ τὴν μύτη τους.„

„Δυὸς μῆνες πρὶν νὰ τὰ σφάζωμε τὰ καλοτρέφομε μὲ χυλὸ ἀπὸ κριθαράλευρο καὶ γάλα ἢ τυρόγαλα καὶ ἀφθονα σῦκα.„

Μπήκαμε στὸ καλυβάκι. Μέσα ἔνα μακρὺ καὶ δλοστρόγγυλο γουρούνι ἔτρωγε ἀκίνητο.

„Καὶ γιατί τ' ἀφήνετε τόσα χρόνια καὶ δὲν τὰ καλοτρέφατε τότε;„ ρώτησα.

—“Αν τὸ καλοτρέφαμε τότε, δὲ θὰ ἔπαιρνε ἀνάστημα καὶ δὲ θὰ ἔκανε καλὸ πετσί, ποὺ τὸ ἔχομε ἐδῶ ἀνάγκη γιὰ τὰ τσαρούχια μας» ἐξήγησε ὁ Μπαρμπαστάμος.

Κατεβήκαμε στὸ ἀκρογιάλι. Μᾶς περίμενε τὸ πατέλι τοῦ Μπαρμπαστάμου, ὁ Πιπέρης, μέσα σὲ παλιὰ βάρκα.

‘Η θάλασσα γαλήνια, ήσυχη, κάθε τόσο ἀκουόταν νὰ χτυπᾷ τὰ κύματά της στὰ βράχια. Φυσοῦσε ἀεράκι καὶ δὲ φαινόταν κανένα πανὶ στὴ θάλασσα. Μόνο πέρα μακριά, σὰ φάντασμα, ἔνα καράβι μὲ ἀνοι-

Έγώ
Έγώ
Έγώ
Έγώ

Έγώ
Έγώ

χτὰ πανιά φαινόταν καρφωμένο ἢ κολλημένο στὸν
θρίζοντα.

Μπήκαμε κι ἐμεῖς μέσα. «Ο Πιπέρης ἀρχισε νὰ
τραβᾶ μὲ τὰ κουπιὰ καὶ βάλαμε πλώρῃ πρὸς ἓνα νε-
ροκολόκυθο, ποὺ κολυμποῦσε ἀπάνω στὰ νερά.

“Οταν πλησιάσαμε, εἶδα πῶς τὸ νεροκολόκυθο
ταν δεμένο μὲ σπάγγο. Τὸ πῆρε ὁ Μπαρμπαστάμος
καὶ τὸ τράβηξε μέσα στὴ βάρκα. “Ηταν ἡ ἀρχὴ τοῦ
παρχγαδιοῦ.

‘Απὸ τὸ ἀγκίστρια, ἄλλα ἥταν ἀδειανά, ἄλλα εἶχαν
χάνους κοκκινωποὺς καὶ ἄλλα λυθρίνια χρυσοκόκκινα.

Στὸ μεταξὺ ἀνέβασε μιὰ δυὸ πέτρες ἀκόμη ὁ
Μπαρμπαστάμος· πλησιάζαμε στὸ τέλος τοῦ παραγα-
διοῦ.

“Εξαφνα τὸ χέρι τοῦ Μπαρμπαστάμου τινάχτηκε
δυνατά, ποὺ λίγο ἔλειψε νὰ τοῦ φύγῃ τὸ παραγάδι
ἀπὸ τὸ χέρι. «Ε, ἔ!» φώναξε.

“Ενα ψάρι λαμπυκοποῦσε στὸ βάθος.

“Σιγά!» φώναξε στὸν Πιπέρη ὁ Μπαρμπαστάμος.
“Οταν εἶχε μιὰ δόργια νὰ φανῇ τὸ ψάρι, ὁ Μπαρμπα-
στάμος ἔβγαλε τὸ μισὸ κορμί του ἔξω ἀπὸ τὴ βάρ-
κα κι ἔσκυψε μέσα στὰ νερά. «Ο Πιπέρης εἶχε ἀφήσει
τὰ κουπιὰ καὶ κρατοῦσε τὸ σπάγγο. Βούτηξε τὰ χέ-
ρια του μέσα ὁ Μπαρμπαστάμος· ἔχωσε τὸ ἓνα
χέρι στὰ σπάραχνα τοῦ ψαριοῦ καὶ τὸ ἀνέβασε ἀπά-
νω.... Σὲ λίγο, σπαρτάριζε μέσα στὴν κουπαστή,
μιὰ μεγάλη συναγρίδα....

“Καμιὰ φορὰ τὸ σκυλόψαρο τρώει τὰ ψάρια» εἶ-
πε ὁ Μπαρμπαστάμος εὐχαριστημένος, «καὶ μᾶς
ἀφήνει μονάχα τὰ κεφάλια».

Γυρίσαμε πρὸς τὴν ἀκροθαλασσιά. "Οταν φτάσαμε μὲδὶ δυὸς ὄργιές μακριά, δι Πιπέρης, ξυπόλυτος καθὼς ἡταν, πέρασε τὴν φουφούλα τῆς βράκας του στὸ κόκκινό του ζωνάρι καὶ πήδησε μέσα στὴν θάλασσα. Δεν ἡταν πολὺ βαθιά, τοῦ ἔφτανε ώς τὰ γόνατα κι ἀκόμη λίγο ἀπάνω." Εταύψε μέσα κι ἔσυρε ἀπάνω δυὸς κοφίνια παράξενα. "Ηταν πλεγμένα ἀπὸ βέργες λυγαριᾶς, κάτω πλατιὰ καὶ ἀπάνω τόσο στενά, διτως εἶναι οἱ ποντικοπαγίδες, ώστε νὰ περνοῦν μέσα τὰ ψαράκια κι ἐπειτα νὰ τὰ ἐμποδίζουν τὰ φτερούγια τους νὰ βγοῦν ἔξω.

Τὰ κοφίνια αὐτὰ εἶχαν μέσα ἀρκετὰ ψαράκια. Τὸ ἔνα εἶχε δυὸς χέλια.

Πρώτη φορὰ τὰ εἶδα καὶ εἶπα πώς ἡταν φίδια. "Οταν διμως ὁ Μπαρμπαστάμος τὰ πιρούνιασε μ' ἓνα μεγάλο πιρούνι καὶ τὰ ἐσφαξε, τὰ λυπήθηκα..

"Ο Μπαρμπαστάμος ἔδωσε τὸ καλάθι μὲ τὰ λυθρίνια, τὰ ψαράκια, τὴν συναγρίδα καὶ τὰ χέλια καὶ κράτησε τοὺς μεγάλους κιτρινοκόκκινους χάνους.

"Τὰ λυθρίνια τηγανητὰ καὶ τὴ συναγρίδα βραστή» παράγγειλε. «"Επειτα νὰ ξαναφέρης τὸ καλάθι καὶ μιὰ πιατέλα».

"Εμεῖς οἱ δυὸς βάλαμε πλώρη γιὰ κάτι μεγάλους κακινωποὺς βράχους.

"Εκεῖ, δταν φτάσαμε ἀνάμεσα σὲ δυὸς βράχους που τὰ νερὰ ἡταν ἥσυχα, ὁ Μπαρμπαστάμος πῆρε τὴν ἀπόχη κι ἔβγαλε κάτι μικρούτσικα ψαράκια, ποὺ ἔλαμπαν σὰν ἀσήμι.

"Απὸ ἔνα τέτοιο ψαράκι, μοῦ εἶπε, θὰ βάιω στὸ κάθε ἀγκίστρι τοῦ παραγαδιοῦ γιὰ δόλωμα».

Ἐγώ βάγω 80 90 85 90
Ἐγώ βάραζωνυμα 80 90 85 90
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Πολιτικής

“Επειτα ἔπιασε μὲ τὴν ἀπόχη κάτι μεγάλους ἄχινούς, ποὺ πρώτη φορὰ τοὺς εἶδα πῶς ἔπλεαν, κινώτας χαριτωμένα τ’ ἀκτινωτὰ ἀγκάθια τους. Ἡταφορτωμένοι καὶ ἀπὸ ἕνα χαλικάκι ὁ καθένας του στὴ μέση τοῦ κορμιοῦ τους, ποὺ δὲν ἔχει ἀγκάθια

“Τὸ χαλικάκι, μοῦ εἰπε ὁ Μπαρμπαστάμος τὸ ἔχουν γιὰ νὰ μὴν τοὺς παρασέρνουν τὰ κύματα».

‘Απὸ τοὺς βράχους ὕστερα ξεκόλλησε ὁ Μπαρμπαστάμος μύδια, στρείδια, καλόγνωμες, πεταλίδες καὶ ἄλλα θαλασσινά.

Βγήκαμε ὕστερα ἔξω. Μαζέψαμε ξερὰ φρύγανα, ἄγριοργανες, σκῖνα καὶ θυμάρια, καὶ ἀνάψαμε φωτιά. Οταν ἔγινε καλὴ χόβολη, ὁ Μπαρμπαστάμος ἤρριξε μέσα τοὺς χάνους.

‘Αφοῦ ψήθηκαν λίγο, τοὺς πῆρε μὲ τὸ πιρούνι, τοὺς ἔβαλε σ’ ἕνα καλαθάκι, τοὺς βούτηξε στὸ νερό τῆς θάλασσας καὶ πάλι τοὺς πέταξε στὴ χόβολη. Αὐτὸ τὸ ἔκαμε τρεῖς φορές.

Στὸ μεταξὺ ἦρθε ὁ Πιπέρης μὲ τὴν πιατέλα, ποὺ εἶχε μέσα μεγάλα δαφνόφυλλα καλοπλυμένα.

‘Ο Μπαρμπαστάμος καθάριζε τὸν κάθε χάνο ἀπὸ τὴ σταχτένια κρούστα του καὶ τὸν ἔβαζε ὀλοκάθαρο μέσα στὴν πιατέλα, ἀπάνω σὲ δαφνόφυλλο.

‘Εδεσε ἔπειτα τὴ βάρκα σὲ μιὰ μεριὰ ποὺ τὴν ἔδεναν πάντα, καὶ πήγαμε στὸ καλύβι.

Βρήκαμε καὶ τὸν πατέρα μου ἐκεῖ νὰ κάθεται καὶ νὰ μᾶς περιμένῃ. ‘Ο Πιστὸς κατακουρασμένος, γιατὶ εἶχε πιὰ γεράσει, καθόταν στὰ πόδια του καὶ μᾶς χαιρέτησε κουνώντας τὴν οὐρά του.

Τὸ κυνήγι τοῦ πατέρα μου εἶχε πάει καλά· εἰδὼ
τρεῖς λαγούς καὶ πέντε πέρδικες. Οὐ πατέρας μου
ῆταν εὐχαριστημένος.

Τὰ φαγητὰ ἦταν πολλά. Ἐγὼ χόρτασα σχεδὸν
ἀπὸ χάνους.

Στὸ τραπέζι ἥμαστε πολλοί. Εἶχε καλέσει ὁ
Μπαρμπαστάμος καὶ ἄλλες οἰκογένειες ἀπὸ τὰ γει-
τονικὰ κτήματα. Τὸ τραπέζι ἦταν στρωμένο σ' ἓνα
μεγάλο ἄλωνι.

“Γιστερα ἀπὸ τὸ φατὸν ὁ Μπαρμπαστάμος ἐπαιξε-
-τὴ λύρα.

Τὰ μεγάλα κορίτσια μὲ τὰ μεγάλα ἀγόρια χόρε-
ψαν μπάλο, ποὺ πρώτη φορὰ ἔβλεπα. Καθὼς γύριζε
ἡ κάθε κόρη γύρω ἀπὸ τὸ νέον, τί δομορφα ποὺ κου-
νοῦσε τὸ μεγάλο μεταξωτὸ μαντίλι τῆς!

“Οταν κουράζωνται, κάθονται καὶ τραγουδοῦν.
Ἐλεγχαν χωριστὰ τὰ κορίτσια ἓνα στιχάκι καὶ χω-
ριστὰ τ' ἀγόρια.

Τὰ στιχάκια ἦταν πολὺ πειραχτικά. Καμιὰ φορὰ
βλεγεί ἓνα στίχο ἡ κόρη καὶ τὸ ἀγόρι ἦταν ἔτοιμο
· ἀπαντήσῃ στὸ πείραγμα πολὺ ἔξυπνα.

Κοντὰ νὰ βασιλέψη ὁ ἥλιος μπήκαμε στὴ βάρκα
νὰ μᾶς φέρη στὸ κτῆμα μας, καὶ οἱ χωρικοὶ εὐχαρι-
τημένοι γύριζαν στὸ χωριό τους. Μόνο μερικοὶ ἔμει-
ναν στὰ κτήματά τους, γιὰ νὰ απέρουν τὴν ἀλη-
μέρα.

Στὴ θάλασσα δὲ φαινόταν τίποτε. “Ερημη ἦταν
κέρα ως πέρα καὶ ἔρριγνε τὰ κύματά της στὴν
πχραλία πιὸ βιάστικά.

Αύτὰ εἶχα γράψει τῆς Δαφνούλας. Ἐκείνη μο
χπάντησε[¶]

«Καλέ, τί ἀσχήμια εἶναι αὐτὴ μὲ τὰ ναυτικά σου
Δὲ ντρέπεσαι νὰ βγάλης τὴ φουστανελίτσα σου; Σ' τ
λέω καθαρὰ πώς δὲ μ' ἀρέσεις. Νὰ μοῦ στείλης ἄλλ
φωτογραφία μὲ τὶς φουστανέλες.

Γιατὶ μὲ ζέρεις λιχούδα μοῦ ἔγραψες τὰ τόσ
καλὰ ποὺ ἔχετε αὐτοῦ; Ξέρεις δὰ πώς τὸ ντουλάπ
τοῦ παπποῦ ἔχει χίλιες δυὸ λιχουδιές καὶ μάλιστα
τώρα, ποὺ μᾶς ἔρχεται δι χειμῶνας.

Τοῦ βουνοῦ ἀσπρισε ἡ κορυφὴ καὶ οἱ βοσκοὶ ἔφυγα
γιὰ τὰ χειμαδιά. Θυμᾶσαι πόσο λυπημένα μᾶς φαί
νονταν τὰ βελάσματα τῶν προβάτων καὶ τὰ μουγκα
νητὰ τῶν βοδιῶν!...

Καὶ τὰ μικρὰ παιδάκια τῶν βοσκῶν φορτω
μένα στὰ ζῶα, ἀνάμεσα σὲ δλο τὸ νοικοκυριό, πο
δὲν ἔλειπαν οὔτε τὰ δρνίθια κρεμασμένα, πόσο φά
νχζαν!.....

Πρὶν νὰ φύγουν οἱ τσοπάνηδες τοὺς λειτούργησ
δι παππούς στὸ ἐκκλησάκι, ζέρεις ποιό;

‘Ο παππούς τοὺς ἔκκαμε στὸ τέλος καὶ κήρυγμα
Τοὺς μιλοῦσε δλο καὶ γιὰ τὰ καλὰ ποὺ ἔχομε ἀπέ
τὰ δάση. Στὸ τέλος τοὺς εἶπε:^{*}

“Δὲν ἀγαπῶ ἐκείνους ποὺ καταστρέφουν τὰ δά
ση καὶ ἐκείνους ποὺ θέλουν τὸ κακὸ τοῦ γεωργοῦ κα
τὸν ζημιώνουν. ”Οπως σέβονται τὰ δέντρα γύρω ἀπὲ
τὸ ἐκκλησάκι, ἔτσι πρέπει νὰ τὰ σέβωνται δλα.

»Πρέπει νὰ φυλάξωμε δσα ἔμειναν καὶ ν' ἀφήσωμ
νὰ γίνουν δσα κατάστρεψαν μερικοὶ διαστρεμμένοι
καὶ τὸ τσεκούρι τοῦ καρβουνιάρη...[¶]

»"Οπου θὰ πᾶτε, νὰ λέτε τὰ καλὰ ποὺ ἔχομε ἀπὸ τὰ δάση καὶ στοὺς ἄλλους τσοπάνηδες".

Τοὺς εἶπε πῶς νὰ λιγοστέψουν καὶ τὰ γίδια....
Τοὺς εἶπε πολλά, ποῦ νὰ τὰ θυμοῦμαι!.....

Δὲν πιστεύω νὰ ξέχασες τὸν Μπαρμπαδῆμο τὸν τσοπάνη.

"Ηταν κι αὐτὸς ἐκεῖ. Στὸ τέλος ὁ παπποὺς τὸν πῆρε παράμερα καὶ μίλησαν πολλὴ ὥρα μαζί.
Μὰ κάτι θὰ ἔχῃ ὁ Μπαρμπαδῆμος.

Στὸ τέλος ἔσκυψε, φίλησε τὸ χέρι τοῦ παπποῦ καὶ ἔκουσα νὰ τοῦ λέη:

"Θὰ προσπαθήσω, παπά μου, νὰ γίνη ὅ, τι θέλεις.
Μοῦ ἀναψες φλόγα καὶ μοῦ ἔβαλες πίστη στὴν καρδιά.
Ναί, θὰ γίνη ὅ, τι θέλεις....".

Σὲ ἄλλο γράμμα ἡ Δαφνούλα μοῦ ἀπάντησε:
.....Δὲν τὸν καταλαβαίνω τὸ χειμῶνα χωρὶς χιόνια.
Άλλο νὰ τὰ βλέπης πολὺ μακριὰ στὶς κορφὲς τῶν ψηλῶν βουνῶν.

Οὔτε καταλαβαίνω πῶς ἀνθισαν αὐτοῦ οἱ ἀμυδαλιές πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα.

Δυὸς μέρες πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ἔπεσε πολὺ χιόνι. Τέτοιο χιόνι, λέει ὁ παππούς, ἐσύ δὲν εἶδες.
Κάθε δέκα καὶ δεκαπέντε χρόνια ρίχνει τέτοιο χιόνι.

"Όλο τὸ χωρὶὸ τὸ σκέπασε· οἱ λαγκαδιές δὲ φαίνονται πιά." Εγιναν ἔνα μὲ τὶς κορφὲς τῶν βουνῶν.
"Ανάμεσα γέμισαν ἀπὸ χιόνι καὶ πρόβαλαν κάτασπροι κάμποι. Κρύο ἀφάνταστο.

"Ανοιξαν τοὺς δρόμους μὲ τὰ φτυάρια γιὰ νὰ πᾶμε στὴν ἐκκλησία. Εμένα δὲν ἦθελαν νὰ μὲ πάρουν, μὰ ποῦ ν' ἀκούσω ἐγώ.

Τώρα μᾶς ἀπόμεινε ψάλτης ὁ Μπαρμπαναγνώστης δὲ μυλωνάς. Θυμᾶσαι πόσο δυσκολεύεται, μὰ τὸν ἔβοήθησε δὲ παππούς.

Νὰ σου εἰπῶ,—τὴν ἡμέρα ἐκείνη σᾶς θυμήθηκα πιὸ πολύ. Κι ἐγὼ δὲν ξέρω πῶς μοῦ φάνηκε πῶς θὰ σᾶς βρῶ στὴν ἐκκλησία. "Οταν εἶδα ἀδειανὸ τὸ στασίδι τοῦ ἀγαπημένου μου Μπαρμπαγιώργη, πῆγα στὸ ιερὸ καὶ σὲ μιὰ γωνίτσα ἔκλαψα.

'Ο παππούς τὸ παρατήρησε καὶ διάβαζε τὰ γράμματα κομπιαστά.....

'Ο παππούς κάθε βράδυ καλεῖ τὴ συντροφιά του, καὶ κάθεται πολὺ, πάρα πολύ. Καμιὰ φορὰ ὕσπου λαλοῦν τὰ δρνίθια.

Τότε, ἀν εἶναι ὁ Μπαρμπαναγνώστης, θὰ βήξῃ πολὺ δυνατά, καὶ δὲ παππούς τοῦ κάνει τὴ χάρη να στείλη τὸ θεῖο τὸ Θάνο νὰ ξαναγεμίση γιὰ τελευταία φορὰ τὴν κανάτα.....

'Ἐγὼ κάθιμαι ἐπιτηδες γιὰ νὰ κάμω τὸν παππούν ἀφήση τὶς διμιλίες. Γιατὶ εἶναι πολὺ κουρασμένος Μὰ τὶς περισσότερες φορὲς ἀποκοιμιοῦμαι στὴν ποδιά του. Μὲ σκεπάζει τότε μὲ τὸ ράσο του. 'Απὸ τὶς πολλὲς φορὲς κάτι κκτάλαβα ἀπὸ τὰ σχέδια.....

Κάθε λίγο καὶ λιγάκι ἀκούεται:

"Η θὰ κάμωμε τὴν κοινότητά μας νὰ τὴ ζηλεύουν δλοι, εἰδεμὴ δὲν εἴμαστε γιὰ κόσμο".

"Ακου καὶ τί λένε:

Στὰ γυμνὰ βουνὰ νὰ μὴν πατήσῃ γιὰ δέκα χρόνια κακιένα ζῶ. "Αμα μεγαλώσουν τὰ δεντράκια, θὰ ἀφήσουν μονάχα πρόβατα.

Τ' ἄλλα τὰ δάση νὰ τὰ φυλάξουν ἀπὸ τοὺς κα-

· χούς ντόπιους καὶ τοὺς ἄλλους γείτονες, ποὺ κατάστρεψαν τὰ δικά τους δάση καὶ τώρα ξέβαλαν χέρι καὶ στὰ δικά μας.

Θὰ τοὺς δανείσωμε ξύλα γιὰ τὸ χειμῶνα, μα σὰ μᾶς ὑποσχεθοῦν πώς θ' ἀφήσουν καὶ τὰ καταστρεμένα δικά τους δάση νὰ ξαναγίνουν.

Θὰ χαρίσουν οἱ νοικοκυραῖοι λίγες ἄκρες καὶ στοὺς βοσκούς, νὰ νιώσουν καὶ αὐτοὶ τὰ καλὰ τῆς γεωργίας....

Καὶ τί ἄλλο; Δὲ θὰ ξαναβάλουν δραγάτες.

«Οσο καὶ νὰ τοὺς πληρώνωμε, εἴπε ὁ παππούς, ἀφήνουν νὰ ζημιώνουν τὰ χωράφια. Οἱ καλοὶ βοσκοὶ θὰ μᾶς τοὺς λένε δσους κάνουν ζημιές. Προπάντων ὁ Μπαρμπαδῆμος.

»Οσα δίνομε γιὰ τοὺς δραγάτες θὰ τὰ συνάζωμα στὸ ταμεῖο τῆς ἐκκλησίας. «Αμα δὲ βρεθῆ ὁ ζημιώτης, ὁ νοικοκύρης ποὺ τοῦ ζημιώθηκε τὸ κτῆμα του. Θὰ πληρώνεται ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῆς ἐκκλησίας».

Αὐτὰ δλο λένε, λένε....»

Ολον τὸ χειμῶνα ἀνταλλάξαμε μερικὰ γράμματα ἀκόμη. Ήταν Μάης μῆνας ποὺ ἔλαβα καὶ αὐτό:

....Τὸ χωριό μας φαίνεται σὰ χιονισμένο τώρα ἀπὸ τὰ λουλούδια τῶν δέντρων. Τὰ βουνά μας γέμισαν ζωή.

Λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τοῦ Αι-Γιωργιοῦ ἀνέβηκαν ἀπὸ τὸ χειμαδίο οἱ τσοπάνηδες.

Τὸ πανηγύρι μας στὸ ἐκκλησάκι τ' Αι-Γιωργιοῦ είχε ἄλλη χάρη φέτο.

Κρῖμα νὰ μὴν εἰστε ἐδῶ κι ἐσεῖς.

"Όλο τὸ χωριὸ ήταν ἔκει· κι ἀπὸ τοὺς τσοπάνηδες κανεὶς δὲν ἔλειπε.

Τὸ ἐκκλησάκι τὸ ἔζωσαν μὲ τὶς κερένιες ζῶστρες, κλωστὲς βουτημένες σὲ λιωμένο κερί. Τῆς μητέρας μου ἡ ζῶστρα, γιὰ τὸν ἀγαπημένο της ἀδερφό, τὸν πατέρα σου, ἦταν ἡ μεγαλύτερη. Ἐκατὸ φορὲς γύρισε τὸ ἐκκλησάκι.

"Οταν δὲ παπποὺς ἀποδιάβασε τὸ εὐαγγέλιο, διάβασε στοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς βοσκοὺς ἕνα χαρτί. Τοὺς ἔλεγε δὲ, τι σοῦ ἔγραψα στὴν ἀρχὴ τοῦ χειμῶνα.

"Ο ἔνας, ἔλεγε, θὰ ἐργάζεται γιὰ δλους καὶ δλοι γιὰ τὸν ἔνα. "Ολοι ἀδερφωμένοι θὰ ἐργαστοῦμε γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς κοινότητας. Χωριστὰ θὰ εἶναι τὰ λιβάδια γιὰ τὰ χοντρὰ ζῶα τῶν χωρικῶν, τὰ βόδια καὶ τὰ μουλάρια, καὶ χωριστὰ τὰ λιβάδια πιού θὰ βόσκουν τὰ πρόβατα.

"Ο κάθε τσοπάνης θὰ βόσκη σὲ ὥρισμένη περιφέρεια. Καὶ αὐτὸς θὰ ἔχῃ νὰ δίνῃ λόγο γιὰ τὶς ζημιὲς πιού θὰ γίνωνται ἔκει γύρω.

X
"Ο Μπαρμπαδῆμος βγῆκε προεστὸς τῶν βοσκῶν θὰ εἴχε καὶ τέσσερεις ἄλλους γιὰ βοηθούς.

Σὲ μερικοὺς δὲν δρεσε· μὰ εἶναι λίγοι, καὶ δὲν τόλμησαν νὰ ποῦν τίποτε. Αὐτὰ τ' ὅκουσα νὰ τὰ λέγει παππούς ἔπειτα.

Εἶχαν ἔρθει καὶ πολλοὶ χωρικοὶ ἀπὸ τὶς γύρω κοινότητες. Ο παπποὺς μίλησε καὶ σ' αὐτοὺς

“Οπως ὁ ἀδερφὸς βοηθεῖ τὸν ἀδερφόν, τοὺς εἰπε
ἔτσι καὶ ἡ μιὰ κοινότητα θὰ βοηθήσῃ τὴν ἄλλην.

”Ακοῦστε τί ἀποφασίσαμε ἐμεῖς ἐδῶ. Κάμετε
κι ἔτεῖς τὸ ἵδιο;⁵

”Απεφασίσαμε καὶ κάτι ἄλλο. Νὰ μὴν ἀφήνωμε
τὶς δουλειές μας καὶ νὰ τρέχωμε στὰ δικαστήρια. ”Ο-
σοι ἔχουν διαφορὲς θὰ ἔρχωνται στὸ δικαστήριο τῆς
κοινότητας. ’Εγὼ μὲ τὸν πρόεδρό της καὶ μὲ τοὺς
συμβούλους θ’ ἀκοῦμε τὰ παράπονα καὶ θὰ βγάζωμε
ὅστερα τὴν ἀπόφασην. ”Αμα δὲ συμφωνήσουν μὲ τὴν
ἀπόφασή μας ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὴ διαφορά, τότε θὰ
πηγαίνουν στὸ δικαστήριο.

”Μὰ ἔχω πεποίθηση πώς κανεῖς δὲ θὰ τὸ κάμη,
γιατὶ θὰ φροντίσωμε νὰ δίνωμε τὸ δίκιο στὸν καθένα.
”Ἐπειτα ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ ὑπομονὴ ὅλα τὰ νικᾶ.

Αὐτὰ τοὺς εἰπε ὁ παππούς.

”Οταν τελείωσε ἡ λειτουργία πιάστηκε στὸ χορὸ
πρῶτος ὁ παππούς. Δεύτερη ἦταν ἡ μητέρα μου.
”Εγὼ μὲ τ’ ἄλλα κορίτσια καὶ τ’ ἀγόρια πῆγα στὴν
οὔρα τοῦ χοροῦ.

”Η μητέρα ἔλεγε πρώτη μιὰ στροφὴ τοῦ τραγου-
διοῦ τοῦ Αι-Γιωργιοῦ, ποὺ σκότωσε τὸ θηρίο ποὺ δὲν
ἄφηνε τὸ νερό, ἀν δὲν ἔτρωγε μιὰ κόρη ἀπὸ τὶς πιὸ
ὅμορφες, κι ἐπειτα τὸ λέγαμε ὅλοι μαζί.

”Οσο βασιοῦσε αὐτὸ τὸ τραγούδι χορεύαμε γύρω
ἀπὸ τὸ ἐκκλησάκι κι ἐπειτα κατεβήκαμε στὸ μεγάλο
ἄλων.

”Α, νὰ ἔβλεπες τὸν Μπαρμπαδῆμο πῶς χόρευε, θὰ
γελοῦσες! Πηδοῦσε μ’ ἐκεῖνες τὶς ποδάρες του, σὰν

Ξωτικὸν ἦταν. Θυμᾶσαι δά, ποὺ τὸν πήραμε γιὰ τὸν Ἀράπη! Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, τοῦ μοιάζει λίγο στὸ πρόσωπο. Μὰ τί καλός, ἔ;

“Επειτα καθίσαμε δύο μαζὶ γύρω καὶ μέσα στὸ ἄλωνι, καὶ οἱ βοσκοὶ μοίρασαν τὰ ψημένα ἀρνιά καὶ τυριά. Ὁ παππούς μοίρασε τὶς προσφορές.

«Ο παππούς πῆρε πρῶτος τὴν τσότρα καὶ εἶπε:

“Πίνω στὴν ὑγειά σας, παιδιά μου. Ἡ παροιμία λέει: δὲν εἶναι κάθε μέρα τ’ Ἀι-Γιωργιοῦ. Μὰ ἐγώ θέλω στὴν κοινότητά μου καὶ σὲ κάθε κοινότητα τοῦ κόσμου νὰ εἶναι κάθε μέρα τ’ Ἀι-Γιωργιοῦ.

»Ἐτσι ἀγαπημένοι κι ἀδερφιμένοι νὰ εἴμαστε κάθε μέρα. Αὐτὸν νὰ ἔχῃ στὸ νοῦ του ὁ καθένας.

»Καὶ ὁ δράκος, ποὺ δὲν ἀφηνε τὸ νερό, θὰ τὸν σκοτώσωμε μαζὶ σήμερα».

Ἐγὼ δὲν κατάλαβα τὰ λόγια τοῦ παπποῦ καὶ κοίταξα κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἅγιου, ποὺ ἦταν ἔξω ἀπὸ τὸ ἐκκλησάκι, μήπως ξαναζωντάνεψε, ὁ δράκος.

Καὶ οἱ χωρικοὶ δὲν κατάλαβαν καὶ κοίταζαν σὰ λαμένοι.

«Ο παππούς χαμογέλασε καὶ τοὺς τὸ ἔξήγησε:

«Ο δράκος, παιδιά μου, εἶναι ἡ φωτιά ποὺ βάζουν φνομα χέρια νὰ καίνε τὰ δάση, γιὰ λίγο χορτάρι ἢ γιὰ μερικὲς ὄργιες χωράφι. Ἡ φωτιά καὶ τὸ τσεκούρι.

»Απὸ δῶ κι ἐμπρὸς οὕτε φύλλο νὰ μὴν πειράζωμε χωρὶς μεγάλη ἀνάγκη.

»Ἐτσι θὰ πληθαίνη τὸ νερὸ στὶς πηγές μας τὶς κρουσταλλένιες, θὰ μείνῃ ἀστείρευτο καὶ ήμερο πᾶ ποταμάκι μας καὶ θὰ ἔχωμε δύο τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς».

— «Ναί, ναί» εἶπαν δύοι.

“Ενα «ζήτω!» ἀκούστηκε ἀπ' ολους, κι ἀπὸ τους
ἀπρόθυμους ἀκόμη.

Τώρα θὰ σοῦ γράψω καὶ κάτι τραγούδια που
είπαν. Θύμιζα τὴν ἄλλη μέρα στὴ μητέρα μου τὴν
ἀρχὴ τοῦ κάθε τραγουδιοῦ καὶ κύτη τὰ ξανάλεγε καὶ
τὰ ἔγραφα. Τὸ ἔκαμε πρόθυμα, δταν τῆς εἰπα πώς
θέλω νὰ σοῦ τὰ γράψω, γιὰ νὰ μὴν ξεχνᾶς τὸ χωριό
μας.

Τὸ πρῶτο τὸ τραγούδησε ὁ Μπαρμπαδῆμος :

“Ενας γέρος γέροντας,
κι ούδὲ τόσο γέροντας,
ἐκατὸν ἐννιά χρονῶν,
πότιζε τὸ γρίβα του.
Τὰ βουνὰ τριγύριζε
καὶ τὰ δέντρα κοίταζε.
“Σεῖς, βουνά, ψηλὰ βουνά,
τώρα μὲ τὴν ἄνοιξη
δὲ μὲ ξανανιώνετε
μένα καὶ τὸ γρίβα μου,
δπως ξανανιώνονται
καὶ καινούρια γίνονται
τοῦτα τὰ χαμόδεντρα,
τὰ χιλιόχρονα κλαριά;
νὰ γινόμουν κι ἔγω νιός,
δπως ήμουν μιὰ φορά; »

‘Ο Μπαρμπαδῆμος ήθελε νὰ γίνη πάλι νέος. ‘Ο
παππούς τὸν κοίταζε χαμογελώντας.

Τὸ δεύτερο τὸ τραγυόδησε κάποιος ποὺ δὲν τὸν
ξέρω, τσοπάνης. Εἶναι ώραίο καὶ θὰ σ' ἀρέσῃ:
Καλότυχά εἶναι τὰ βουνά, ποτέ τους δὲ γερνᾶνε,
τὸ καλοκαίρι πράσινα καὶ τὸ χειμῶνα χιόνι,
καὶ καρτεροῦν τὴν ἄνοιξη, τ' ὅμορφο καλοκαίρι,
νὰ μπουμπουκιάσουν τὰ κλαριά, ν' ἄνοιξουνε τὰ δέν-
[τρα-
νὰ βγοῦν οἱ στάνες στὰ βουνά, νὰ βγοῦν οἱ βλαχο-
[ποῦλες
καὶ τὰ μικρὰ βλαχόπουλα, λαλώντας τὶς φλογέρες.

Σὲ ἄλλο γράμμα ἐκείνη τὴν χρονιὰ μοῦ ἔγραψε ἡ
Δαφνούλα κι ἄλλο εὐχάριστο γιὰ τὸ χωριό μας. Κα-
τάφερε ὁ παππούς τους βοσκούς νὰ στέλνουν τὰ μικρά,
τους, ἀγόρια καὶ κορίτσια, στὸ χωριό. Θὰ ἔμεναν
σὲ μερικὲς οἰκογένειες τῶν χωρικῶν.

Τὰ μεγάλα κορίτσια τῶν τσοπάνηδων θὰ μείνουν
στὸ χωριό νὰ μάθουν χργαλειό, κέντημα, ράψιμο καὶ
νοικοκυριό.

‘Η μητέρα τῆς Δαφνούλας, ἡ θεία μου ἡ Ἀργυρώ,
θὰ ἥταν ἡ δασκάλα τους.

“Οσα ἤθελαν θὰ τὰ μάθαινε καὶ γράμματα. Γιὰ
τὰ μεγάλα ἀγόρια ἔκανε σχολεῖο ὁ παππούς μια
φορὰ τὴν ἑβδομάδα στὸ ἐκκλησάκι τοῦ βουνοῦ.

Στὸ τέλος ἡ Δαφνούλα μοῦ ἔγραφε κι αὐτὴν τὴν
φορά, ἐνα ἄλλο τραγούδι ποὺ εἶχε μάθει:

Τώρα εἰν’ Ἀπρίλης καὶ χαρά, τώρα εἶναι καλοκαίρι
τὸ λέν τ’ ἀηδόνια στὰ κλαδιά, κι οἱ πέρδικες στὰ πλά-

[για,

τὸ λὲν οἱ κοῦκοι στὰ ψηλά, ψηλὰ στὰ καταράχια.
Πᾶν τὰ κοπάδια στὰ βουνά νὰ ἔσκαλοκαιριάσουν,
πᾶν καὶ κοντὰ οἱ τσοπάνηδες, λαλώντας τὴ φλογέρα,
νὰ τὰ τυροκομήσουν καὶ τὴ νοιμὴ νὰ βγάλουν,
καὶ νὰ γιορτάσουν τ' "Αι-Γιωργιοῦ, νὰ ρίξουν στὸ ση-

[μάδι,

νὰ πιοῦν νερὸ ἀπὸ τὰ βουνά, νὰ πάρουν τὸν ἀέρα.

"Απὸ ἔνα γράμμα της ἔμαθα καὶ κάτι παράξενα
"Ο Μπαρμπαδῆμος βοηθοῦσε τὸν παππού στὸ ἐκ-
κλησάκι τοῦ βουνοῦ, δταν λειτουργοῦσε. "Εμαθε τὰ
γράμματα ἀπὸ τὸ ἐγγονάκι του!

~~~~~

23. Γιατὶ μᾶς ἔδιωξε ὁ παππούς.

Εἶχα ἀκούσει μερικὰ γιὰ τὰ βάσανα τοῦ παπ-
ποῦ καὶ ἄλλα τὰ εἶχα δεῖ ὁ Ἰδιος, καὶ τώρα τὰ γράμ-
ματα τῆς Δαφνούλας μοῦ τὰ ἔξηγοῦσαν.

Εἴκοσιπέντε χρόνια ὀλόκληρα εἶχε ἐργαστῇ ως
τότε γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς κοινότητας.

Μικρὸς καθὼς ἤμουν ἀκόμη εἶχα πολλὲς ἀπορίες.
Πρῶτα πρῶτα γιατὶ νὰ ἔρθωμε τόσο μακριὰ ν' ἀγορά-
σωμε κτῆμα; Γιατὶ δὲν ἀγοράζαμε στὸ χωριό μας;

Τάχα γιατὶ ὁ παπποὺς ἦταν ἀπὸ νησί; ἢ γιὰ
τὴν προκοπὴ τὴ δική μου καὶ τοῦ Θάνου μας;

Καὶ γιατὶ νὰ μὴν κρατήσῃ τὸν πατέρα, που ἦταν
τὸ δεξί του χέρι;

Κι ἐγὼ κι ὁ ἀδερφός μου δταν μεγαλώσωμε,
δὲ θὰ τοὺς βοηθούσαμε;

Τὸν πατέρα μου δὲν μποροῦσα νὰ τὸν ρωτήσω· τὰν πάντοτε συλλογισμένος καὶ λιγόλογος.

Τὴν μητέρα μου δύμως τὴν εἶχα τοῦ χεριοῦ μου· Πρόθυμη σὲ δ, τι τῆς ἔλεγα. Τῆς διάβαζα λοιπὸν τὰ γράμματα τῆς Δαφνούλας καὶ τῆς ζητοῦσα ἔξηγήσεις.

’Απὸ τὴν μητέρα ἔμαθα αὐτά:

Πρὶν νὰ γεννηθῶ, δταν εἶχε μωρὸ τὸ Θάνο μας, λίγο ἔλειψε νὰ τὸν σκοτώσουν τὸν πατέρα οἱ Χαλασσοχωρῖτες, ποὺ ἦθελαν νὰ μᾶς καταστρέψουν τὰ δάση μας μὲ τὰ τσεκούρια τους, καὶ οἱ δικοί μας βοσκοί, ποὺ ἔβαζαν φωτιὰ σὲ τὰ δάση....

Τὴν μεγάλη πληγὴ ποὺ ἔχει στὸ μέτωπο ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἔχει. Τοῦ ἔστησαν καρτέρι στὸ δάσος, μιὰ φορὰ ποὺ εἶχε νυχτωθῆ γιὰ νὰ προσέχῃ ἔκείνους ποὺ ἦθελαν νὰ βλάψουν τὸ μεγάλο δάσος.

Καλὰ ποὺ ἔτυχε νὰ περνᾶ ὁ Μπαρμπαδῆμος.

’Ακόμη καὶ οἱ χωρικοί, ἀν καὶ δὲν τοὺς εἶχε βλάψει ποτέ, τὸν ἐφθονοῦσαν. Ξένος, σοῦ λέει, τοὺς πῆρε τὴν καλύτερη νοικοκυροπούλα.

Τοῦ παπποῦ τοῦ εἶχαν ψήσει τὸ ψάρι στὰ χεῖλη, ποὺ λέει ὁ λόγος.

«Καὶ τώρα τὸ καλὸ δὲ θὰ τοῦ εἰποῦν, παιδὲ μου» πρόσθεσε ἡ μητέρα. «Τοὺς ξέρω ἐγὼ τοὺς χωριανούς μου.

»Κι ἐγὼ κι ὁ πατέρας σου δὲ θέλαμε νὰ φύγωμε. Δὲ φοβόμαστε ἔμεῖς....

»Μὰ ὁ παπποὺς μᾶς εἶπε: «Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ θυσιαστοῦμε δλοι. "Τστερα ἀπὸ τόσα χρόνια ἔχω κι ἐγὼ τοὺς βογθούς μου.

»Ἐκεῖ καὶ σεῖς καὶ τὰ παιδιὰ ἔχετε πολλὰ νὰ

Πέσαμε στη θάλασσα (σ. 76)

κάμετε. Διωγμένοι ἐμεῖς ἀπὸ τὴν πατρίδα μας, ὅπου
νὰ πᾶμε θὰ εἰναι τὸ ἴδιον.

X 14. Ὁ πρῶτος μου φίλος.

Μὲ τὸν καιρὸν ἀπόχτησα φίλον τὸ Φῶτον, τὸ δη-
μαρχόπουλο.

Μὲ πῆρε πολλὲς φορὲς στὸ σπίτι του. Τὸν κα-
λοῦσα καὶ ἔγὼ στὸ κτῆμα μας τὶς γιορτές.

Παραξενεύτηκα, δτχν ἔμαθα πώς ὁ Φῶτος δὲν ἦ-
ξερε ἀκόμη κολύμπι. "Ισως καὶ νὰ μὴ μάθαινε, γιατὶ
ἡ μητέρα του φοβόταν μήπως τῆς κρυώση. Δὲν ἦταν
νησιώτισσα ἡ μητέρα του, καὶ ὁ πατέρας του δὲν τὸ
εἶχε συλλογιστῆ.

Τοῦ εἶπα πώς ἔγὼ ἔμαθα κολύμπι στὸ βουνό,
μέσα σὲ μιὰ τόση, δὰ δεξαμενή.

Ντράπηκε ὁ φίλος μου κι ἔμαθε γρήγορα νὰ
κολυμπᾶ. Θυμοῦμαι μιὰ φορά, ποὺ ὁ πατέρας εἶχε
καλέσει στὸ κτῆμα μας τὸ δήμαρχο μὲ τὴν οἰκογέ-
νειά του.

"Ολοι τὸ ἀπομεσήμερο—καὶ ἦταν καλοκαίρι—κά-
θισαν ἀπάνω σ' ἕνα βραχάκι νὰ τοὺς δροσίσῃ ὁ μπά-
της." Εγὼ μὲ τὸ φίλο μου κατεβήκαμε, γδυθήκαμε καὶ
ἀπὸ ἕνα ψηλὸ λιθάρι πέσαμε μέσα στὴ θάλασσα.

Σὲ λίγο ἀκούστηκαν οἱ χαρούμενες φωνές μας.
"Η μητέρα τοῦ Φώτου, βλέποντάς τον πρώτη φορᾶ
μέσα στὴ θάλασσα, ἔβολε τὶς φωνές.

"Εμαθα πώς τὴν ἡσύχασε ὁ πατέρας μου.

»Καλά, κυρία, τῆς εἶπε, δὲν παρατήρησες τὸ

παιδί σου, πώς ήταν ήλιοκαμένο καὶ πῆρε τὸ σκοῦρο
χρῶμα τῆς υγείας;»

— «Ναί· μὰ ἡ θάλασσα τὸν ἔκαμε ἔτσι;»

— «Ἡ θάλασσα, ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀέρας.»

Ἡ γυναῖκα τοῦ δημάρχου ἡσύχασε. «"Αν εἶνα
ἔτσι, ζες κολυμπᾶ, δόσο θέλει» εἶπε.

‘Ο Φῶτος εἶχε μιὰ μικρὴ ἀδερφούλα, τὴν Ἀνθή.
Θὰ ἤταν τότε ὡς δυὸς χρονῶν, κατάξανθη, μὲ σγουρὰ
μαλλιὰ καὶ γαλανὰ μάτια.

‘Ηταν ἀδύνατο νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ μελετήσωμε ἢ
νὰ παίξωμε οἱ δυό μας. Γι' αὐτὸς μᾶς ἔβλεπε μονάχα
ὅταν κι ἐμεῖς θύλαμε νὰ τὴν εὔχαριστήσωμε. Τί δὲ
μᾶς ἔκανε τότε!

Πότε ἦθελε νὰ τὴν πάρη ὁ Φῶτος στὸ λαιμό του
καβάλα καὶ νὰ κάνη πώς πηδᾶ σὰν τὸ ἀλογάκι. Πότε
μ' ἔδενε ὁ Φῶτος μ' ἔνα σπάγγο, καὶ αὐτὴ μ' ἔκανε
ἀλογάκι, νὰ γυρίζω, νὰ πηδῶ καὶ νὰ κλοτσῶ σὰν
τὸ ἀλογο.

‘Αλλοτε πάλι ἔπρεπε νὰ μπαίνῃ στὸ καροτσάκι
ποὺ εἶχαμε φτιάσει, κι ἐμεῖς μπροστὰ νὰ τραβοῦμε
καὶ νὰ τὴ γυρίζωμε σὲ ὅλα τὰ δρομαλάκια τοῦ περι-
βολιοῦ, καὶ πολλὲς φορὲς γύρω στὴν αὐλή.

Πότε νὰ τῆς φτιάσωμε τόπι, πότε ἀετό· καὶ ἀκόμη
ἡθελε νὰ παίζωμε μαζί της τὶς κοῦκλες. Αὐτὸς δὲν τὸ
ὑποφέραμε· μὰ δὲν μπορούσαμε νὰ ποῦμε δχι. Γιατὶ
τὸ προσωπάκι της θὰ συννέφιαζε καὶ θὰ ξεσποῦσε ἢ
μπόρα· κι ἐμεῖς δὲ θύλαμε νὰ κλάψη ἡ Ἀνθή.

‘Ο Φῶτος δὲν εἶχε ἄλλη ἀδερφή. X

Ἐγώ τὸ εἶχα καημό, ποὺ δὲν εἶχα ἀδερφούλα. "Ωπόσο θὰ τὴν ἀγαποῦσα!.....

"Επειτα ἡ Ἀνθή μοῦ θύμιζε τὴ Δαφνούλα.

"Ο Μπαρμπαμαθιὸς μὲ εἶχε μάθει νὰ ψαρεύω πότε ἀπὸ τὰ βράχια καὶ πότε ἀπὸ τὴ βάρκα του μ' ἔνα καλάμι δυὸ ὄργιές, μὲ μεταξωτὴ κλωστή, ἀλογότριχα κι ἔνα ἀγκίστριο..

"Ο Φῶτος δὲν ἤξερε τίποτε ἀπ' αὐτά, ἀν καὶ γεννημένος στὸ νησί. Τοῦ τὰ ἔμαθα κι ἐρχόταν συχνότερα στὸ κτῆμα μης νὰ ψαρεύωμε μαζί.

Γιὰ δόλωμα βάζαμε γαρίδες ἡ ψωμοτύρι ζυμωμένο.

Μᾶς ἀρεσε νὰ ψαρεύωμε τὴν ἄνοιξη, δταν φούσκωνε ἡ θάλασσα καὶ ἀφριζε χτυπώντας στοὺς βράχους. "Ο Μπαρμπαμαθιὸς τότε γιὰ νὰ μαζευτοῦν τὰ ψάρια ἐσπερνε ἀπάνω ἀπὸ τοὺς ἀφρούς τὸν πλάνο. Αὐτὸς δ πλάνος γίνεται ἀπὸ βρόμικα τυριὰ καὶ παστωμένα ψάρια, ρέγκες, σαρδέλες καὶ ἄλλα, τριμμένα μὲ ἅμμο.

"Η μυρουδιὰ τραβᾶ τὰ ψάρια, δ ἀφρὸς τῆς θάλασσας κρύβει τ' ἀγκίστρια, καὶ τὰ ψάρια δὲν τὰ βλέπουν καὶ χτυποῦν σὰν τυφλὰ στὰ δολώματα.

---

15. Οἱ φίλοι μου.

Ἐλγα ἐπιθυμία νὰ κάμω μιὰ συντροφιὰ ἀπὸ τοὺς πιὸ καλοὺς μαθητές, νὰ παῖζωμε μαζί, καὶ δταν θὰ τύχαινε καὶ τίποτε, νὰ βγαίνωμε δλοι μαζί· πάντα διμως γιὰ τὸ καλό. Καὶ τὸ κατώρθωσα.

Συμφωνήσαμε νὰ παιζωμε στὸ διάλειμμα οἱ δυδ
μας, ἐγὼ καὶ ὁ Φῶτος. Πολλοὶ μᾶς ζήλευαν, ποὺ παι-
ζαμε χωρὶς νὰ μαλώνωμε.

Μᾶς πρότειναν πολλοὶ νὰ παιζουν καὶ αὐτοὶ μαζὲ
μας.

Τὰ μάτια τοῦ Φώτου ἔλαμψαν: «Οἱ ζαβοιλά-
ρηδες μονάχα δὲ μᾶς χρειάζονται» εἶπε. Ἐτσι
ιμὲ τὸν καιρὸν κάμαμε μιὰ συντροφιὰ ἀπὸ δέκα
παιδιά.

Τὸ ἀγαπημένο μας παιγνίδι ἦταν τὰ σκλαβάκια,
ἢ δπως τὴν ἔλεγαν ἄλλοι, ἡ ἀμπάριζα.

Στὴ μιὰ δύμαδα ἀρχηγὸς σχεδὸν πάντοτε ἦμουν
ἐγὼ καὶ στὴν ἄλλη ὁ Φῶτος.

‘Ο Νίκος καὶ ὁ Μίμης ἦταν οἱ πιὸ ἐπιτήδειοι νὰ
ξεσκλαβώνουν τὰ σκλαβάκια καὶ νὰ μὴν μπορῇ κανεὶς
νὰ τοὺς πιάσῃ. Ἐκεῖ ποὺ νόμιζες πῶς ἦταν ἔτοιμο
τὸ χέρι νὰ τοὺς πιάσῃ, μιὰ στροφή, καὶ τὸ χέρι
χούφτωνε τὸν ἀέρα.

‘Ηταν ὥραϊο τὸ θέαμα, δταν τύχαινε ὁ Μίμης νὰ
κυνηγᾶ τὸ Νίκο ἢ τὸ ἀντίθετο· ὅλα τὰ παιδιὰ τότε
ζκαναν κύκλο, καὶ τοὺς κούταζαν. Σὰ χέλι ξεγλι-
στροῦσε ὁ ἔνας ἀπὸ τὸν ἔλλο. Ὁρες ὀλόκληρες μπο-
ροῦσαν νὰ κυνηγιοῦνται, μὰ ποτὲ ὁ ἔνας δὲν μπο-
ροῦσε νὰ πιάσῃ τὸν ἄλλο.

‘Ο Τζανῆς ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ πιανόταν σκλάβος,
γιατὶ ὁ νοῦς του πάντα ἦταν στὴν τσέπη του. Κά-
ποιο κουλούρι θὰ είχε ἀκόμη, κι ἀς μοίραζε τὰ κευ-
λούρια καὶ σὲ δποιον δὲν τοῦ ζητοῦσε, καὶ προπάντων
σὲ δποιον τοῦ ἔλεγε: «καημένε φαγά!» Τότε ὁ Τζα-

υής τοῦ πρότεινε ἔνα κουλούρι καὶ τοῦ ἔλεγε περιπαιχτικά: «Γιὰ δοκίμασε νὰ ἴδης, δὲ θὰ γίνης καὶ ἐσύ;»

“Αλλος ποὺ πιανόταν ἀπὸ τοὺς πρώτους ἥταν ὁ Τάκης. Γιατὶ ἀν τύχαινε νὰ δῆ κάποιο πρόσωπο ποὺ τοῦ ἔκανε ἐντύπωση, ἔναν περιβολάρη μὲ τὸ γαῖδουράκι του ἥ κανέναν κύριο μὲ ψηλὸ καπέλο, θὰ κοντοστεκόταν νὰ τὸν παρατηρήσῃ καλά. Θὰ λησμονοῦσε πῶς τὸν κυνηγοῦσαν, κι ἔτοι τὸν ἔπιαναν.

“Αν πῆς γιὰ τὸ Μιχαλάκη, ὅτι ὥρα ἥθελαν τὸν εἶχαν στὸ χέρι. ”Ετρεχε δσο καὶ ὁ Μίμης καὶ ὁ Νίκος· ἥταν ἀρκετὰ σβέλτος, μὰ τοῦ εἶχαν βρεῖ τὴν ἀδυνατία. “Αμα τοῦ φώναξε δποιος τὸν κυνηγοῦσε: «πόσα κέρδισες σήμερα, Μιχαλάκη;» λὲς καὶ βρισκόταν πέτρᾳ μπροστὰ καὶ σκόνταφτε.

Νὰ πῆς πῶς τοῦ τὸ ἔκαναν αὐτὸ μιὰ καὶ δυὸ φορές; Πάντοτε σχεδόν. Μὰ ὁ Μιχαλάκης μόλις τὸ ἔκουε αὐτό, δὲν μποροῦσε νὰ μὴ σταθῇ, τοῦ κοβόταν ἡ φόρα.

“Ο Μιχαλάκης ἀγόραξε ἀπὸ τὸν πατέρα του τετράδια, μολύβια, καλχμάρια, πένες καὶ μᾶς τὰ πουλοῦσε.

“Ηθελε, λέει, ἀπὸ μικρὸς νὰ μὴν εἶναι βάρος κανενός. Πολλοὶ πειράζονταν ἀπ’ αὐτὰ καὶ ἄλλοι: θύμωναν μαζί του, ποὺ ἔκανε μὲς στὸ σχολεῖο αὐτὸ τὸ ἐμπόριο. Γιατὶ, δταν ἔλεγαν στὸ δάσκαλο: «ξέχασα τὸ κοντύλι μου, δὲν ἔχω τετράδιο, μελάνι» καὶ τὰ τέτοια, ὁ δάσκαλος, ποὺ τὸ καταλάβαινε, ἔλεγε γρήγορα: «Δῶσε, Μιχαλάκη, τοῦ καλοῦ παιδιοῦ ένα κοντύλι...»

Αύτό: «τοῦ καλοῦ παιδιοῦ» τὸ τόνιζε ἔτσι ὁ δάσκαλος, ποὺ ἔκανε τὸ παιδὶ ποὺ ἥθελε νὰ δικαιολογηθῇ, νὰ κοκκινίζῃ.

“Αν κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ παιδιὰ ἔλεγε: «Θὰ τὸ ἀγοράσω ἔξω φτηνότερα», ὁ Μιχαλάκης εἶχε ἔτοιμο τὸν κεραυνό: «Πουλῶ φτηνότερα ἀπ’ ὅλους!»

Πολλὰ ἀπ’ αὐτὰ τὰ παιδιά, ὅταν μεγάλωσαν, τ’ ὠμολογοῦσαν, πώς τοῦ χρωστοῦν χάρη τοῦ Μιχαλάκη-

‘Ο Μηνάς πάλι ἔφηνε τὸ παιγνίδι, ἂν τύχαινε ν’ ἀκούσῃ σφυριγματιὰ ἀπὸ πλοῖο ἢ ἐργοστάσιο, ἢ ἀν ἔβλεπε νὰ μπαίνῃ κανένα καράβι στὸ λιμάνι. Αισθανόταν τὴν ἀνάγκη νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ καράβι ἢ νὰ πῆ ποιὸ ἐργοστάσιο σφύριζε.

Καὶ θὰ ἔλεγε, σὰ νὰ τὸ ἥξερε καλό, ἀπὸ ποῦ ἐρχόταν τὸ καράβι καὶ τί φόρτωμα εἶχε. “Οσο γι’ αὐτὸ ήταν βέβαια δύσκολο σὲ μᾶς ν’ ἀνακαλύψωμε, ἀν ἔλεγε ἀλήθεια, γιὰ τὰ ἐργοστάσια δμως τὸ εἴχαμε δεῖ, πώς δὲν ἔκανε λάθος. Γνώριζε τὰ σφυρίγματά τους καλύτερα ἀπὸ τὴ φωνὴ τῆς μάνας του καὶ τοῦ πατέρα του.

‘Ο Γιῶργος ήταν παιδὶ ποὺ δύλο μὲ ἀριθμούς εἶχε. νὰ κάνῃ εἶχε ἀγάπη μονάχα στὴν ἀριθμητική.

“Οταν δὲν τοῦ μιλοῦσαν, αὐτὸς θὰ λογάριαζε, θὰ βυθιζόταν μέσα στοὺς ἀριθμοὺς καὶ θὰ χανόταν. μὰ καὶ ἡ κουβέντα του ήταν πάντα γιὰ μαθηματικά, καὶ ἀν μποροῦσε, δύλο γι’ αὐτὰ θὰ μιλοῦσε.

“Οταν δμως ἔπαιζε ήταν ~~παιχνίτης~~. “Αφηνε τοὺς ἀριθμούς καὶ πρόσεχε στὸ παιγνίδι.

‘Ο Γκίκας, ἀν ἥθελε νὰ πιάσῃ κανένα ποὺ κυνηγοῦσε, ἢ νὰ ξεφύγῃ αὐτός, εἶχε ἀλλα δπλα. Τοῦ πετοῦσε μιὰ ξαφνικὴ λέξη: «ποιὸς σὲ μουντζούρωσε

στή μύτη; » Τὸ παιδὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ἔφερνε τότε τὸ
χέρι στὴ μύτη καὶ ὁ Γκίκας πρόφταινε νὰ τὸν πιάσῃ
ἵνα νὰ ξεφύγῃ.

“Αλλοτε πάλι γύριζε καὶ τὸν κοίταζε ἀγριεμένων
— καὶ εἶχε κάτι ἀγρια μάτια! — Εκεῖνος ποὺ τὸν κυ-
νῆγοῦσε κοντοστεκόταν. “Εξαφνα ὁ Γκίκας ἀλλαζε
πρόσωπο καὶ ξεσποῦσε στὰ γέλια....

Αὐτὴ ἦταν ἡ συντροφιά μας, μὰ παίζαμε κατ
μὲ δλα τ' ἄλλα παιδιά· καὶ μὲ τὸν Μπάμπη ἀκόμη.
“Αλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ μείνουν πολὺ μαζί μας
τοὺς ἦταν δύσκολο ν' ἀφῆσουν τὶς ζαβολιές.

“Ο Μπάμπης χέλια δυὸ ἔκανε μὲ τὴ συντροφιά
του νὰ μᾶς χαλάσῃ τὸ παιγνίδι, μὰ δὲν τὸ κατώρ-
θωνε.

“Η συντροφιὰ τοῦ Μπάμπη δλο φιλονικοῦσε καὶ
ἀκούονταν κλάματα καὶ φωνές.

“Ετσι πέρασαν δυὸ χρόνια. Τὸν τρίτο χρόνο ἐμεῖς
οἱ δέκα καὶ δλα σχεδὸν τ' ἄλλα παιδιὰ ἀπὸ τὴν τάξη
μας πήγαμε στὴ Δευτέρα τοῦ ἑλληνικοῦ.

---

16. Η διαμαρτυρία.

Τὸ ἑλληνικὸ ἦταν μαζὶ μὲ τὸ γυμνάσιο σ' ἐνα
μεγάλο χτήριο.

Γυμνασιάρχης ἦταν ἔνα ψηλὸ γεροντάκι μὲ ψηλὸ
καπέλο κι ἔνα σάλι ριγμένο στὶς πλάτες, ἀπὸ κεῖνα
ποθ φοροῦν ἀκόμη μερικὲς γερόντισσες.

“Η συντροφιά μας εἶχε ἀποφασίσει νὰ μὴν ἀφή-

νωμε τοὺς ταραξίες νὰ χαλοῦν τὴν τάξη καὶ νὰ εἴμαστε πρόθυμοι στοὺς ἀδύνατους νὰ τοὺς λέμε τὸ μάθημα. Ἡ τάξη μας πρέπει νὰ εἶναι πρώτη σὲ δλα, εἶχαμε πεῖ.

‘Ο Μπάμπης μᾶς ἔφερε πολλὰ ἐμπόδια, στὸ τέλος δμως μᾶς ζητοῦσε καὶ αὐτὸς τὴ βοήθειά μας. Τὸ φιλότιμό του δὲν τὸν ἔφηνε νὰ μένη πολὺ πίσω στὰ μαθήματα.

“Οσο γιὰ τ’ ἄλλα τὸν εἶχαμε πάντοτε ἀντίμαχο.

Τὰ μαθήματα δμως ἦταν πολλά. Μᾶς ἔβαζαν πάρα πολλὰ νὰ μαθαίνωμε ἀπέξω καὶ νὰ γράφωμε. Τὰ παιγνίδια μας λιγόστεψκαν. Τὸ ἀπομεσήμερο σκολονούσαμε μὲ τὴ δύση. Ἐπρεπε νὰ καθόμαστε ὕρες πολλὲς τὸ βράδυ, νὰ μελετοῦμε μὲ τὴ λάμπα καὶ νὰ σηκωνόμαστε πρὶν νὰ φέξῃ.

‘Ο καημένος ὁ Τζανῆς εἶχε χάσει τὴν ὅρεξή του, ὁ Μιχαλάκης τοὺς λογαριασμούς του, ὁ Μηνᾶς τὰ δρομολόγια τῶν πλοίων καὶ ὁ Γκίκας τ’ ἀστεῖα του.

Οἱ πιὸ γεροὶ δὲν πρόφταιναν νὰ βοηθοῦν. Λίγο ἔλειψε νὰ παρατήσωμε καὶ τὴν καλή μας ἀπόφαση, νὰ τοὺς βοηθοῦμε δλους· καὶ τὸ χειρότερο, κι ἀν μᾶς περίσσευε καμιὰ ὥρα νὰ παίξωμε, μᾶς τὸ ἐμπόδιζαν οἱ δάσκαλοι μας.

Σὲ λίγο δὲν τολμούσαμε οὔτε τὶς Κυριακὲς νὰ βγοῦμε περίπατο· μᾶς ἔπαιρνε τὸ μάτι τους, καὶ τὴ Δευτέρα εἶχαμε τιμωρία. Νὰ πῆς πώς αὐτὰ τὰ ἔκαναν ἀπὸ κακία; Κάθε ἄλλο! Μᾶς ἀγαποῦσαν δλος τοὺς σὰν παιδιά τους καὶ νόμιζαν πώς ἔτσι μᾶς κάνουν τὸ μεγαλύτερο καλό.

Τί νὰ κάμωμε δύμας ἐμεῖς, ποὺ βλέπαμε πώς πηγαίναμε δόλο καὶ στὸ χειρότερο; Δὲν ἔπρεπε νὰ φανερώσωμε ἐκεῖνο, ποὺ αἰσθανόμαστε; Ἡ συντροφιά μας ἔκαμε συμβούλιο. Τὴν πρώτη φορὰ ἀποφασίσαμε νὰ κάμωμε ἀναφορὰ καὶ νὰ παρουσιαστοῦμε στὸ γυμνασιάρχη. ~~Ο~~Ταν δύμας ἦρθε ἡ ὥρα ν' ἀποφασίσωμε ποιὰ θὰ ἦταν ἡ ἐπιτροπὴ ποὺ θὰ ἔδινε τὴν ἀναφορά, πάθαμε δ, τι καὶ οἱ ποντικοί, ποὺ ήθελαν νὰ κρεμάσουν τὸ κουδούνι στὸ λαιμὸ τῆς γάτας. ~~Ο~~Ολοι ἀποφεύγανε.

Τὴ δεύτερη φορὰ δεχτήκαμε ἐγὼ καὶ ὁ Φῶτος[·] οἱ ἄλλοι νιράπηκαν καὶ θέλησαν τότε καὶ αὐτοὶ νὰ ἔρθουν. ~~Ε~~Ἔτσι ἀποφασίσαμε νὰ πᾶμε δόλοι μαζί. Τὴν ἀναφορὰ θὰ τὴν ἔδινε καὶ θὰ μιλοῦσε ὁ Φῶτος.

~~Η~~ταν ἀπομεσήμερο τοῦ Σαββάτου. Εἴπαμε στὸν ἐπιστάτη νὰ εἰπῇ στὸν κύριο γυμνασιάρχη νὰ μᾶς κάμη τὴ χάρη νὰ μᾶς δεχτῆ. Μᾶς δέχτηκε στὸ γραφεῖο, ὃπου ἦταν καὶ οἱ ἄλλοι δάσκαλοι. Κοντοσταθήκαμε στὴν ἀρχή, μὰ τὸ θάρρος δὲ μᾶς ἀφῆσε.

«Ἐχομε μιὰ ἀναφορά, κύριε γυμνασιάρχη» εἶπε ὁ Φῶτος προβαίνοντας πρὸς τὸ γραφεῖο.

Τὴν πῆρε, ἔβγαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἀρχισε νὰ τὴ διαβάζῃ δυνατά. Τὴ διάβαζε ἀργὰ καὶ χτυπητά· κάθε λίγο καὶ λιγάκι σταματοῦσε, κι ἔβαζε τὸ ἀριστερὸ χέρι στὸ μέτωπο.

Τὰ πρόσωπα τῶν καθηγητῶν δὲν προμηνοῦσαν καλὰ γιὰ μᾶς.

«Ἐνας μάλιστα εἶπε θυμωμένος:

«Νὰ πατάξωμε τὴν ἀνταρσία, κύριε γυμνασιάρ-

χη, όλως θὰ ἔχωμεν.....». Εἶπε μιὰ δρχαία ἐλληνικὴ λέξη, που δὲν τὴν θυμοῦμαι.

— «Μή βιάζεστε!» εἶπε ὁ γυμνασιάρχης· ἔβγαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἀπόθεσε ἀπάνω στὸ γραφεῖο τὴν ἀναφορά μας.

«Ο Φῶτος ἐδῶ, σὰ δημαρχόπουλο ποὺ εἶναι, ξέρει πῶς γίνονται αὐτὲς οἱ δουλειές. Εἶναι δικαίωμά τους νὰ μοῦ δώσουν τὴν ἀναφορὰ καὶ δικό μας χρέος νὰ ἔξετάσωμε τὰ αἰτήματά τους».

— «Εἶναι ἀμελέστατοι!» φώναξε ὁ ἴδιος καθηγητής.

— «Ἡ βαθμολογία μας, νομίζω, πῶς δὲν τὸ βεβαιώνει αὐτό» εἶπα μὲ Θάρρος.

«Ο γυμνασιάρχης ζήτησε τὸν κατάλογο, κοίταξε τοὺς βαθμούς μας καὶ χαμογέλασε πατρικά. Ἔπειτα μᾶς εἶπε:

«Σᾶς συγχαίρω, παιδιά μου, ποὺ μοῦ γράψατε ξάστερα τὶς σκέψεις σας. Θὰ σκεφτοῦμε κι ἐμεῖς καὶ δταν εἶναι κακιός, θὰ σᾶς καλέσωμε.

Πέρασαν δυὸς τρεῖς ἑβδομάδες.

«Ο Μπάμπης ήταν στὶς χαρές του· θὰ μᾶς ἔδιωχναν, λέει, ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Ἐμεῖς δμως εἶχαμε πεποίθηση στὸ ἀγαθὸ γεροντάκι, τὸ γυμνασιάρχη μας.

Τιγχά σιγά τὰ μαθήματα λιγόστεψαν· λιγόστεψαν καὶ ωρες. Μιὰ μέρα εἴδαμε τοιχοκολλημένο ἄλλο πρόγραμμα.

Τὰ παιδιὰ τοῦ γυμνασίου ντράπηκαν. Πολλὰ ήταν ἀντρες μὲ μουστάκια. Ἐκεῖνο ποὺ ἐμεῖς ἐκάμαμε, θίθελαν νὰ τὸ εἶχαν κάμει αὐτοί.

Μιὰ μέρα μᾶς κάλεσε ὁ γυμνασιάρχης.

·Ο ·Ελιος.

“Εγινε δοτι θέλετε, μᾶς εἶπε, γιατὶ τὸ βρήκαμε σωστό». Στάθηκε λίγο καὶ πρόσθεσε μὲν πατρικὸν χαμόγελο: «Δὲν εἶναι ντροπὴ νὰ μαθαίνη κανεὶς κι ὅταν ἀκόμη εἶναι γέρος ἀπὸ τὸν πιὸ μικρὸν καὶ ταπεινὸν ἄνθρωπο. “Ο, τι ἄλλο θέλετε, νὰ μοῦ τὸ λέτε ζλεύθερα».

‘Απὸ τότε ἀγαπούσαμε καὶ σεβόμαστε τοὺς δασκάλους μας πιὸ πολύ, καὶ μελετούσαμε μὲν μεγάλυτερη ὅρεξη καὶ προθυμία.

Τότε κι ἐγὼ πῆρα θάρρος καὶ τοῦ εἶπα:

«Ξέρετε τί θέλομε, κύριε γυμνασιάρχη; Θέλομε νὰ φυτέψωμε τὸ χέρσο τόπο, που εἶναι στὸ σχολεῖο. Νὰ γίνη καὶ μιὰ πλατεῖα ἴδιαίτερη γιὰ μᾶς νὰ πατζώμε καὶ νὰ γυμναζώμαστε, καὶ ἴδιαίτερα λουτρὰ νὰ κολυμποῦμε».

— «Ναί, ναί!» μᾶς ἀπάντησε ὁ γυμνασιάρχης, «εἶναι ὡραῖα αὐτά! Πρέπει νὰ γίνουν!

«Θὰ βοηθήσω κι ἐγώ, μὰ ἀυτὸν μπορεῖ νὰ τὸ ἀποφασίσῃ μόνο τὸ δημοτικὸ συμβούλιο. ‘Ο Φῶτος ἀς πείση τὸν πατέρα του, καὶ ὁ πατέρας του τοὺς συμβούλους».

Εὐχαριστήσαμε τὸν κ. γυμνασιάρχη, καὶ ὁ Φῶτος ἀπὸ μέρους μας τοῦ φίλησε τὸ χέρι.

Μόλις βγήκαμε ἔξω ὁ Μιχαλάκης φώναξε: «Θὰ πουλῶ πιὸ φτηνὰ τὰ μολύβια».

‘Ο Μηνάς εἶπε: «Ακου σφυρίχτρα ποὺ ἔχει ἥ βαγγελίστρα. ‘Η «Βαγγελίστρα» ἥταν ἀτμόπλοιο...

‘Ο Τάκης πάλι εἶπε: «Τί ὡραῖο θὰ εἶναι τὸ δάσος μας! Πλῆθος θὰ εἶναι οἱ πεταλοῦδες καὶ τὰ πουλιά. Καὶ τὰ λουλούδια, ὥ! τὰ λουλούδια!»

Καὶ καρφώθηκε ἐκεῖ κοιτάζοντας μακριά, σὰ νὰ
εβλεπε κάποιο δραμα ἀδρατο σὲ μᾶς.

17. Στὸ δημοτικὸ συμβούλιο.

«Τὸ γοργὸ καὶ χάρη ἔχει» λέει ἡ παροιμία. Τὴν
ἄλλη μέρα ἥμαστε στὴ δημαρχία.

Ήταν ἔνα μεγάλο χτήριο μαρμαρόχιστο, στὴ
δυτικὴ πλευρὰ τῆς πλατείας. Τὸ κάτω πάτωμα εἶχε
γύρω γύρω ετοès καὶ στὸ βάθος διάφορα ἐμπορικὰ
καταστήματα, παντοπωλεῖα, καφενεῖα καὶ στὶς ἄκρες
ἀπὸ ἔνα φαρμακεῖο.

Στὴ μέση μιὰ μεγάλη στοά· ἥταν ἡ εἰσοδος, ποὺ
ἡ σκάλα της ἔφερνε στὸ ἀπάνω πάτωμα. Ἐκεῖ ἥταν
ἡ δημαρχία.

Ανεβήκαμε. Ό Φῶτος εἶπε στὸν ἀρχικλητῆρα
πῶς μιὰ ἐπιτροπὴ μαθητῶν θέλει τὸν κ. δήμαρχο.

«Εἶω ἀπὸ τὴν εἰσοδο τοῦ γραφείου τοῦ δημάρ-
χου ἥταν πλῆθος ἀνθρώπων ποὺ περίμεναν τὴ σειρὰ
τους.

Ο ἀρχικλητῆρας μπῆκε μέσα. Ό Γκίκας γρήγο-
ρα προχώρησε ὡς τὴν πόρτα, σπρώχνοντας ἐκείνους
ποὺ περίμεναν ἀπέξω, γιὰ ν' ἀκούση. Αφοῦ ἔμεινε
μιὰ στιγμὴ ἐκεῖ, ἥρθε πάλι σὲ μᾶς.

«Ξέρετε, μᾶς εἶπε, τί εἶπε, ἀμα τὸ ἀκουσε;»

— «Ω! ω!» ἔκαμε, «μαθητῶν! μαθητῶν, εἶπες;
Εἶναι σοβαρὰ βλέπω τὰ πράματα».

Σὲ λίγο ἀνοίξε ἡ πόρτα καὶ βγῆκε ὁ κλητῆρας.
Ήρθε κοντά μας.

«Νὰ περιμένετε, μᾶς εἶπε λιγάκι· θὰ μπῆτε μὲ τὴ σειρά σας».

Περιμέναμε ώς μιὰ ὥρα. Πόσο ἀργὰ κυλοῦσε!

‘Ο Γιώργος μέτρησε δὲ θυμοῦμαι πόσες χιλιάδες λιτυπήματα τοῦ ρολογιοῦ τοῦ τοίχου.

‘Ο Τζανής εἶχε φάει καὶ τὸ τελευταῖο κουλούρι του. Καλὰ ποὺ εἶχε νὰ μοιράσῃ σὲ τόσους, ἀλλιῶς τὸ στομάχι του θὰ τὸν τιμωροῦσε, δπως τόσες φορὲς ώς τότε.

‘Η γιαγιά του θὰ τὸν ὑποχρέωνε, δσο θὰ βαστοῦσε ἡ κακοστομαχιά, νὰ πίνη ζεστὸ χαμομήλι, καὶ μόνο χαμομήλι. Αὐτὸ ἦταν ποὺ φοβόταν πάντοτε δ. Τζανής.

Τέλος ἀκούσαμε τὸν ἀρχικλητῆρα: “Η ἐπιτροπὴ τῶν μαθητῶν”.

Λίγοι ἀνθρωποι ποὺ εἶχαν μείνει μᾶς κοίταξαν μὲ ἀπορία. Μπήκαμε μέσα καὶ σταθήκαμε στὴ σειρά. ‘Ο Φῶτος προχώρησε κι ἔδωσε τὴν ἀναφορὰ στὸ δήμαρχο.

“Κύριε δήμαρχε, εἶπε σοβαρά, σοῦ παρουσιάζω τοὺς φίλους μου. Θέλομε τὸ μέρος ποὺ εἴναι γύρω στὸ σχολεῖο νὰ τὸ χαρίσῃ δὲ δῆμος στὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ φυτέψωμε δάσος, νὰ κάμωμε κῆπο, πιὸ μεγάλη αὐλὴ καὶ γυμναστήριο. Θέλουμε μιὰ πλατεῖα, νὰ παίζουν μονάχα τὰ παιδιά, καὶ ἕνα μέρος γιὰ νὰ κολυμποῦμε τὸ καλοκαίρι, μονάχα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου”.

‘Ο δήμαρχος μοῦ φάνηκε πὺς μόλις συγκρατοῦσε τὰ γέλια, καὶ ἀς ἔκανε κι ἐιεῖνος τὸ σοβαρό.

Τὰ σπιθοβόλα μάτια του ἔπεφταν ἀπάνω μας καὶ μᾶς μετροῦσαν ἀπὸ τὴν κορφὴν ὡς τὰ νύχια.

Σὲ μιὰ στιγμὴ ἔπεσε τὸ μάτι του στὸν Γκίκα. Θεέ μου, πῶς ἔκανε! Ἀλλοτε πρόβαλλε τὸ πιγούνι του κατὰ τὸ δήμαρχο κι ἔδειχνε τὰ δόντια του, ἀλλοτε χαμογελοῦσε, καὶ ἀλλοτε γινόταν σοβαρός. Τὰ μάτια τοῦ δημάρχου εἶχαν καρφωθῆ̄ οὐσια στὰ μάτια τοῦ Γκίκα. Αὐτὸς δὲ ἀλλαζεὶς ὅψη, κοιτάζοντας κατάματα τὸ δήμαρχο.

Ἐγώ, γιὰ νὰ μὴ γελάσω, δάγκανα τὰ χεῖλη μου. Καλὰ ποὺ ὁ Δήμαρχος ἔδωσε τὸ σύνθημα καὶ ξέσπασαν γέλια δυνατά. ✓

Ο Φῶτος γύρισε κατακόκκινος καὶ μᾶς κοίταξε. Νόμισε πῶς γελούσαμε μαζί του. «Οταν ὅμως ἀντίκρισε κι ἐκεῖνος τὸν Γκίκα, δὲν κρατήθηκε.....

«Ωστε» εἶπε ὁ Δήμαρχος, σοβαρὸς τώρα, κοιτάζοντας τὸ Φῶτο, «μου ἀρχισες πολὺ νωρὶς τὴν πολιτική».

— «Ἀντίθετός σας δὲ θὰ εἴμαι, κύριε δήμαρχε» εἶπε σοβαρὰ ὁ Φῶτος.

— «Γιατί ὅχι, κύριε Φῶτο!....» ἀποκρίθηκε εἰρωνικὰ ὁ δήμαρχος. «Νὰ τόσα ὥραῖα πράματα ποὺ δὲν τὰ συλλογίστηκα γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν δημοτῶν μου! Καὶ ἂν τὸ μάθουν, θὰ ψηφίσουν τὸ γιδὸν καὶ ὅχι τὸν πατέρα».

«Ἄς εἶναι» πρόσθεσε μὲν πατρικὸ χαμόγελο. «Ο Φῶτος μου ἔπρεπε νὰ ξέρη, πῶς δὲν μπορεῖ νὰ κάμη, ὁ δήμαρχος δὲ τι: θέλει. Πρέπει νὰ πάρη ἀπόφαση τὸ δημοτικὸ συμβούλιο, καὶ τὴν ἀπόφαση νὰ τὴν ἐπικυρώσῃ ὅστερα ὁ νομάρχης. Τὴν Παρασκευὴν ἔχομε συμ-

Βούλιο. Νὰ ἔρθετε τότε καὶ νὰ πῆτε τὰ ἴδια μπροστὰ στὸ συμβούλιο. Πηγαίνετε τώρα στὸ καλό».

Περιμέναμε τὴν Παρασκευὴ μὲ μεγάλη ἀνυπομονησία. Ἐπιτέλους ἤρθε καὶ πήγαμε. Σὲ μιὰ μεγάλη κλίθουσα ἦταν ἀπὸ τὸ ἔνα καὶ τὸ ἄλλο μέρος μακριά τραπέζια καὶ πρὸς τὸν τοῖχο πολυυθρόνες.

Καθὼς μπήκαμε, πίσω σ' ἔνα τραπέζακι κομψοῦ καὶ ἀπάνω σὲ μεγάλη καὶ φηλὴ πολυυθρόνα, καθότας πρόεδρος τοῦ συμβουλίου.⁷ Ήταν ἔνα γεροντάκι πολὺμοιαζε πολὺ μὲ τὸ γυμνασιάρχη μας.

Στὸ βάθος καὶ ἀντικρύ του, πίσω ἀπὸ ἄλλο τραπέζακι, ἦταν καθισμένος ὁ δήμαρχος.

Στὶς ἄλλες πολυυθρόνες κάθονταν οἱ σύμβουλοι. Εντεκα ἦταν καὶ ὁ πρόεδρος δώδεκα....

Οἱ πιὸ πολλοὶ φοροῦσαν βράκες καὶ ἦταν ἐφοπλιστές, ἔμποροι, βιομήχανοι... . Ήταν κι ἔνας μὲ φουστανέλες. Τέσσερεις φοροῦσαν πολιτικά⁸ ἦταν ὁ ενας γιατρὸς καὶ οἱ τρεῖς δικηγόροι. Καὶ ὁ πρόεδρος ἦταν γιατρός.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς δικηγόρους ἦταν ὁ πατέρας τοῦ Μπάμπη. Ἀπὸ τοὺς ἔμπόρους ἔνας ἦταν καὶ ὁ πατέρας τοῦ Μιχαήλη.

‘Ο πρόεδρος χτύπησε τὸ κυυδούνι καὶ εἶπε:
“Κύριοι σύμβουλοι, ἀρχίζει ἡ συνεδρίαση. Ο κύριος δήμαρχος ἔχει πρῶτος τὸ λόγο».

‘Ο δήμαρχος διάβασε τὴν ἀναφορά μας καὶ πρόσθεσε πώς καὶ ὁ κύριος γυμνασιάρχης τοῦ σύστημας ζητοῦσαν τὰ ποιδιά.

Πρὸν ἀκόμη τελειώσῃ τὸ λόγο του ὁ δήμαρχος,

πατέρας τοῦ Μπάμπη, ὁ Περικλῆς Σκλήρης, δικηγόρος·
καὶ δημοτικὸς σύμβουλος, ποὺ μοῦ φάνηκε πῶς τὸν
εἶχαν πεάσει τὰ νεῦρα του, φώναξε δυὸς τρεῖς φορές:

«Τὸ λόγο, κύριε πρόεδρε! Τί εἰναι αὐτὰ ποὺ
μᾶς κάνει ὁ κύριος δήμαρχος! Τὸ λόγο, κύριε πρόε-
δρε!»

‘Ο πρόεδρος χτυποῦσε κάθε φορὰ τὸ κυνδούνι
καὶ ἔλεγε:

«Μὲ τὴ σειρά σου, κύριε σύμβουλε».

‘Αλλὰ ποῦ αὐτός!

Εἴδαμε πῶς εἶχαμε ἐνχι ἔχθρο.

Νὰ δμως κι ἀλλος! Καὶ αὐτὸς ξεπετάχτηκε ἀπὸ
τὴ θέση του καὶ φώναξε:

«Κι ἐγώ τὸ λόγο, κύριε πρόεδρε» εἶπε μὲ παράξενη
προφορά.

«Τὸ λόγο ἔχει πρῶτα πρῶτα ὁ ἀρχηγὸς τῶν παι-
διῶν, ὁ Φῶτος» εἶπε ὁ πρόεδρος μόλις τελείωσε ὁ
δήμαρχος.

‘Ο Φῶτος κόμπιασε. Σὰ νὰ στάθηκε κάτι στὸ
λαιμό του, δπως μᾶς εἶπε ύστερώτερα.

‘Ο πρόεδρος τοῦ ἔδωσε θάρρος:

«Γιατί, παιδί μου, ζητεῖτε αὐτά;» τὸν ἐρώτησε..

— «Γιατί τὸ παιγνίδι στὸν καθαρὸ ἀέρα καὶ τὸ
κολύμπι μᾶς κάνει καλό» ἀπάντησε ὁ Φῶτος.

— «Καὶ τὰ μαθήματα;» φώναξε ὁ Περικλῆς Σκλή-
ρης, ὁ δικηγόρος καὶ δημοτικὸς σύμβουλος.

— «Οσο περισσότερο παιζομε, τόσο περισσότερο
τὰ μαθαίνομε» εἶπε ὁ Γκίκας, κάνοντας τέτοιους
μορφασμούς ποὺ δλοι τους γέλασαν. ‘Ο Περικλῆς
ὁ Σκλήρης ήμέρωσε λίγο.

Δὲν μπόρεσα νὰ μὴ μιλήσω κι ἐγώ· πετάχτηκα
καὶ εἶπα:

« Ἐπειτα κάνομε κι ἔνα μεγάλο καλό, φυτεύομε
δέντρα· θὰ κάμωμε ἔναν ὥρανο κῆπο! »

— « Ἀρκετά, παιδιά μου, μπράβο σας! » εἶπε δ
πρόεδρος, γνωστὸς γιατρὸς σ' ὅλη τὴν πόλη, καὶ τὰ
γύρω νησιά. « Εἶναι θαυμάσιο αὐτό! μοῦ ἀρέσει!...

» Σᾶς συγχαίρω, καὶ ἀκόμη σᾶς συσταίνω καὶ σᾶς
εύχομαι ἔτσι νὰ ὑποστηρίζετε πάντοτε τὰ δικαιώ-
ματά σας. Σὰ γιατρὸς ποὺ εἴμαι θὰ ἔξηγήσω στοὺς
κυρίους συμβούλους πόσο μεγάλο εἶναι τὸ δίκιο
σας»

— « Ποτὲ δὲ θὰ γίνη » φώναξε ὁ φουστανελάς

— « Τί; » ρώτησε ὁ πρόεδρος. « νὰ μὴ μιλήσω;
Δὲν πιστεύω νὰ θέλη νὰ πῆ αὐτὸ ὁ κύριος συνάδελ-
φος. Θὰ θέλη νὰ πῆ, πώς δὲ θὰ γίνη δ, τι ζητοῦν τὰ
παιδιά· αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι στὸ χέρι του. Θὰ πῆ τὴ
γνώμη του γιατί δὲν πρέπει νὰ γίνη, καὶ τὸ συμ-
βούλιο θ' ἀποφασίση. Τώρα τὰ παιδιά θὰ φύγουν
κι ἔμειν θὰ συζητήσωμε ».

— « Ξύλο ποὺ τοὺς χρειάζεται! » φώναξε ὁ Πε-
ρικλῆς Σκλήρης, ὁ δικηγόρος καὶ δημοτικὸς σύμ-
βουλος.

— « Αὐτὸ θὰ τὸ ἴδοῦμε» ἀπάντησε ὁ πρόεδρος.

‘Ο Φῶτος εὐχαρίστησε τὸν κύριο πρόεδρο καὶ
ἔπειτα ἀποχαιρετήσαμε καὶ φύγαμε.

“Εξω ποὺ βγήκαμε, ὁ Φῶτος μᾶς εἶπε πώς ὁ
φουστανελάς ἦταν τυρέμπορος. ”Εφερνε τὰ τυριά του
ἀπὸ τὰ ψηλὰ βουνά. Προστάτευε μερικοὺς βοσκούς
ποὺ εἶχε φέρει ἀπὸ κεῖ μὲ γίδια, γιὰ νὰ πουλοῦν

δι γάλα στήν πόλη. Τὰ γίδια τους δὲν ἔφηναν που θενά κλαράκι νὰ φουντώσῃ.

Τὸ δάσος ποὺ θὰ γινόταν γύρω ἀπὸ τὸ σχολεῖο θὰ ἔφτανε σὲ μεγάλη ἔκταση, ὡς ἀπάνω στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ, καὶ ἐκεῖ ἵσια ἵσια γύριζαν τὶς περισσότερες φορὲς τὰ γίδια ποὺ προστάτευε ὁ δημοτικὸς σύμβουλος.

Τὸ δημοτικὸς συμβούλιο δέχτηκε ὅ, τι ζητήσαμε καὶ ψήφισε γιὰ τὰ ἔξοδα τριάντα χιλιάδες δραχμές.

Ο νομάρχης ἐπικύρωσε τὸ ψήφισμα τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ ὁ δασάρχης ἔκαμε ἀπαγορευτικὴ διάταξη, γύρω ἀπὸ τὸ δάσος μας νὰ μὴ βοσκήσουν ποτὲ γίδια.

---

18. Τὰ ἐγκαίνια.

Τὸ φθινόπωρο τῆς ἰδιαῖς χρονιᾶς ἐργάτες ἔχτισαν γύρω ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ θὰ φυτεύαμε ἕνα μαντρότοιχο ὡς ἕνα μέτρο καὶ ὑστερα ἔβαλαν κάγκελα ξύλινα. Βοηθούσαμε κι ἐμεῖς τὰ παιδιά.

“Οταν ἦταν ἔτοιμο, ἔγιναν καὶ τὰ ἐγκαίνια.

“Τστερ’ ἀπὸ τὸν ἀγιασμὸν ὁ δασάρχης μίλησε μπροστὰ στὸ δημοτικὸ συμβούλιο, τὸ νομάρχη, τὰ παιδιὰ καὶ τὸν ἄλλο κόσμο ποὺ ἦταν συναγμένος, γιὰ τὰ καλὰ ποὺ ἔχομε ἀπὸ τὰ δάση.

Τὴν προκοπὴ τοῦ δάσους, εἶπε στὸ τέλος, τὴν ἐμπιστεύεται σὲ ὅλους τοὺς πολῖτες καὶ προπάντων σὲ μᾶς τὰ παιδιά.

“Επειτα σκορπίσαμε, μ’ ἕνα σκαλιστηράκι στὸ χέρι, τὰ παιδιά, καὶ δπου βρίσκαμε χωματάκι τὸ ἀνα-

σκαλεύαμε, τὸ ἴσοπεδώναμε, σπέρναμε πευκόσπορο,
καὶ σβαρνίζοντας ἔπειτα μὲ τὸ ἵδιο τὸ σκαλιστήρι
τὸν ἐσκεπάζαμε μὲ χῶμα.

Ἐκεῖ ποὺ ἦταν περισσότερο χῶμα, καὶ δσο πλη-
σιάζαμε στὸ σχολεῖο, φυτέψαμε δέντρα.

Γύρω στὴ ρίζα τοῦ δέντρου κάμαμε ἐνα λάκκο
καὶ τὸν ἐγεμίσαμε μὲ νερό.

Αποφασίστηκε νὰ γίνεται κάθε χρόνο ἡ πράσινη
χύτη γιορτή.

Τὸ δημοτικὸ συμβούλιο διώρισε ἐνα φύλακα
κι ἐναν περιβολάρη. "Οταν ἴσοπεδώθηκε τὸ μέρος
ποὺ θὰ γινόταν ὁ κῆπος καὶ χωρίστηκε σὲ πρασιές.
πήραμε μὲ κλῆρο ἡ κάθε τάξη τὴ δική της.

Ο καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς μᾶς ὠδήγησε νὰ
φυτέψωμε διαφόρους σπόρους στὰ σπορεῖα.

Σὲ μικρὲς πινακίδες γράψαμε τὸ εἶδος τοῦ σπό-
ρου καὶ τὴ μέρα ποὺ σπάρθηκε. Μὲ τὸν καιρὸ θὰ
γράφαμε τὴν ἡμερομηνία, ὅταν θὰ φύτρωναν, καὶ
τὸν καιρὸ ποὺ θὰ μεταφυτεύονταν τὰ δεντράκια
στὴν ὄριστική τους θέση

Τὴν ἴδια χρονιά, τὴν ἀνοιξη, ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια
τῆς πλατείας ποὺ θὰ παίζαμε καὶ τῶν λουτρῶν ποὺ
θὰ κολυμπούσαμε.

Μὲ ποιὰ χαρὰ εἴδαμε τὰ πρῶτα φυλλαράκια στὸ
δάσος μας!

Νὰ εἰποῦμε καὶ πόσες φορὲς μᾶς ξερίζωσε τὰ
δέντρα ἡ συντροφιὰ τοῦ Μπάμπη; εἶναι περιττό.

Θὰ τὸ πιστέψετε δμως; "Οταν μεγαλώσαμε καὶ
γίναμε ἀντρες, οἱ φίλοι μου δὲν ἔλεγαν οὕτε λέξη γιὰ

τὸ καλὸ ποὺ ἔγινε. Ὁ Μπάμπης καὶ οἱ φίλοι του κα-
μάρωναν πώς αὐτοὶ τὰ ἔκαμαν ὅλα.

Τὸ ἄκουσα ἀπὸ πολλούς. "Ετσι εἶναι: ἄλλοι σκά-
φουν καὶ κλαδεύουν καὶ ἄλλοι πίνουν καὶ μεθοῦνε.

Μὰ τί μᾶς μέλει; Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίχτο στὸ
γιαλό.

Οἱ διακοπὲς ἐνὸς καλοκαιρεοῦ.

19. Φτάνομε στὸ καταπράσινο νησί.

Εἶναι τὸ τέταρτο καλοκαίρι, μῆνας Ἰούλιος.
Τελειώσαμε τὴν τρίτη τοῦ ἑλληνικοῦ.

Τὰ τρία περασμένα καλοκαίρια πότε πήγαινε
στὸ χωριό μας ἡ μητέρα μὲ τὸ Θάνο μας, πότε ὁ
πατέρας μονάχος του.

'Εγὼ μὲ τὸ Φῶτο πηγαίναμε μὲ τὴν οἰκογένεια
του σ' ἓνα κτῆμα ποὺ εἶχε ὁ δήμαρχος, σ' ἓνα ἄλλο
μικρότερο νησάκι. 'Εκεῖ εἶχαν ἐξοχικὰ σπίτια καὶ οἱ
οἰκογένειες τοῦ Τζανῆ, τοῦ Τάκη, τοῦ Νίκου, τοῦ
Μίμη, τοῦ Μηνᾶ, τοῦ Γιώργου καὶ τοῦ Γκίνα.

Τὸ τέταρτο καλοκαίρι εἶχε ἀποφασίσει ὁ πατέρας
νὰ πᾶμε ὅλοι μας στὸ χωριό μας τὸ ἥθελε ὁ παππούς.
'Εγὼ δμως, χωρὶς νὰ ξέρω, εἶχα συμφωνήσει ἄλ-
λα μὲ τὴ συντροφιά μου καὶ ἥμαστε τώρα στὴ
συντροφιὰ τριάντα.

«Ἐπρεπε νὰ μὲ ρωτήσης» μοῦ εἶπε ὁ πατέρας.
«Τώρα θὰ πᾶς μὲ τὴ συντροφιά σου. Τὴν ἄλλη χρο-
νὰ θὰ πᾶς μόνος στὸ χωριό».

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους μας θὰ πήγαιναν περάσουν τὸ καλοκαίρι στὰ ψηλὰ βουνά. Συμφωνήσαμε νὰ μᾶς γράφουν καὶ νὰ τοὺς γράφωμε.

Μερικοὶ ἄλλοι ἀπὸ τὰ γύρω νησιὰ θὰ πήγαιναν στὸ χωριό τους καὶ στὶς δέκα τοῦ Ἰουλίου νὰ ἥμαστοι στὸ κτῆμα τοῦ δημάρχου.

‘Ο Μπαρμπαμαθίδες θὰ ὠδηγοῦσε τὴ δική μας βάρκα.

‘Η βάρκα τοῦ δημάρχου ἦταν μὲ πανί, μεγάλη καὶ φρεσκοβαμμένη. Ἐγὼ θὰ εἴχα μαζί μου τὸν Τρηνη. ‘Ο Πιστός, ὁ γερο-Πιστός, θὰ πήγαινε μὲ τὸ πατέρα.

Στὴν μιὰ ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ἥμαστε δλοι στὸ λιμάνι. Πήραμε θέση καὶ ξεκινήσαμε. “Οσο νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὸ λιμάνι τραβούσαμε ἐμεῖς τὰ κουπιά. Δέκα κουπιά μεμιᾶς, καὶ ἥμαστε δλοι δυνατοὶ στὸ κουπιά.

Μόλις βγήκαμε φούσκωσε τὸ πανί μας τὸ ἀπεγειο ἀεράκι, δροσερὸ δροσερό. Πῶς σφύριζε! Τὰ νερά, ἐκεῖ ποὺ τὰ ἔσκιζε ἡ βάρκα, πετοῦσαν πετράδες ὀλόφωτα, σὰ φουντούκια.

« Ξυπνοῦν ἀπὸ τὴν κίνηση τὰ σπιθούρια τῆς θάλασσας καὶ ἀνάβουν τὰ φανάρια τους νὰ ἴδοιν « γίνεται » ἐξήγησε ὁ δήμαρχος. « Στὴν ἄλλη θάλασσα ἔχουν κατεβάσει τὸ φῶς, τὸ καῦνε λίγο, γιατὶ τοὺς χρειάζεται...»

Νὰ καὶ ὁ αὐγερινός. Τὸ φεγγάρι βασίλεψε.

Μακριὰ καὶ γύρω τ’ ἄλλα νησάκια φαίνονται σε μεγάλες χελῶνες ἀκίνητες.

Μπήκαμε στὸ στενό, ἀνάμεσα σὲ δυὸ νησιά. ‘Ακούσαμε ρυθμικὸ λαμνοκόπημα κι ἔνα τραγούδι:

Τί βραδιά μὲ φεγγαράκι,
ποὺ φωτίζει ἀπὸ ψηλά!
Τούς ψαράδες ἐκεῖ κάτω
καμαρώνει καὶ γελᾶ.

Τώρα πιὰ σὰν ἀδερφάκια
ἀς πλαγιάσωμε μαζί,
ἔτσι πρέπει ὁ καθένας
νὰ δουλεύῃ γιὰ νὰ ζῆ.

Κι ὅταν βγῆ ὁ γέρος ἔξω
καὶ μᾶς πῆ: «ἐμπρός, παιδιά!»
πήδα ἀπάνου, ἀλέστα ὅλοι
νὰ βρεθοῦμε στὴ δοιυλειά!

• Ήταν ὁ γρῖπος. Κατὰ τὸ νησάκι ποὺ πηγαίναμε
είχε κι αὐτὸς πλώρη.

• Αρχίσαμε κι ἐμεῖς τὸ δικό μας τραγούδι:

• Εμπρός παιδιά,
μαζί κουπιά,
δῶστε στὴ βάρκα μας φτερά,
γιοργά νὰ σκίζῃ τὰ νερά!

Μπάτης φυσᾶ
ὅλος δροσιά,
τὸ φεγγαράκι βύθισε
κι ὁ Αὔγερινὸς ἔξύπνησε.

Πόσο γλυκὰ
χαμογελᾶ,

κι ὅσα ψαράκια ξεγελᾶ
στὰ δίχτυα πέφτουν τοῦ ψαρᾶ.

Λάμνετε, λά-
μνετε, παιδιά,
διαμάντια σέρνουν τὰ κουπιά,
λάμνετε, ή βάρκα μας γλιστρᾶ.

“Ω, τί γοργά
τώρα πετᾶ!
λάμνετε καὶ θὰ φτάσουμε
χαράματα ν' ἀράξουμε.

Τώρα εἴμαστε ἔξω ἀπὸ τὸ στενό. Στὴν εἰσοδο-
τοῦ στενοῦ εἶναι ἔνας βράχος, καὶ ἀπάνω ὑψώνεται ὁ
φάρος, ποὺ σὰν ἄγγελος προστάτης δείχνει τὸ δρόμο-
τὸς νύχτες στὰ καράβια.

‘Η θάλασσα κατὰ τὴν ἀνατολὴν εἶναι ἀπέραντη.
Οὐδὲ θάλασσα βλέπαμε. Πουθενὰ δὲ φαινόταν νη-
σάκι.

Κοιτάζοντας πίσω εἴδαμε ἄλλες βάρκες νὰ ἔρ-
χωνται.

«Οἱ βάρκες τῶν δικῶν μας θὰ εἶναι!» εἶπα.
— «Ναί, αὐτὲς θὰ εἶναι!»

Δὲν εἶχα γελαστῆ. Ἀφήσαμε νὰ πλησιάσουν καὶ
τοὺς εἴδαμε τοὺς φίλους μας.

«Ζήτω!....» φωνάζαμε ὅλοι. Μαντίλια ἀνε-
μίζονταν. Σὲ λίγο πλέαμε παράληλα καὶ ὁ ἔνας φώ-
ναζε στὸν ἄλλο.

Νὰ καὶ ὁ ἥλιος! Πρόβαλε καὶ αὐτὸς στολισμένος.

μὲ τὶς ἀκτῖνες του. Καὶ ζωγραφίζονταν μπροστά του νησάκια κι ἀκρογιαλιές πολύ, πολύ μακριά.

«Εἶναι ἡ Χίος κι ἡ Μικρασία» λέει ὁ δήμαρχος.

Καθὼς ἀκουσα: «Χίος» κάρφωσα τὰ μάτια μου κατὰ κεῖ. Ἡταν ἡ πατρίδα τοῦ παπποῦ.

Καὶ καθὼς ἦταν πίσω ὁ ἥλιος καὶ τὴν πυρπολοῦσε, θυμήθηκα τὸν παππού, ποὺ ἔλεγε τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδας του. Καὶ μοῦ φάνηκε πώς δαίμονες ἀκόμη τὴν ἔκαιαν, κι ἔσφαζαν.....

“Οταν ὅμως ὁ ἥλιος ψήλωσε καὶ ἀσήμωσε τὴ Θάλασσα, κι ἔκαμε τὰ νερά νὰ παίζουν χαρούμενα, μπῆκε μέσα μου ἡ ἐλπίδα...

«Ποιὸς ξέρει, εἶπα, ἂν δὲν ἴδῃ ἐλεύθερη τὴν πατρίδα του ὁ παππούς, μποροῦν νὰ τὴν ἴδοιν τὰ ἐγγόνια του· τὰ δισέγγονα καὶ τὰ τρισέγγονα ἐπιτέλους! Τί σημαίνει ποιὸς θὰ ζῇ τότε;»

‘Απ’ αὐτὴν τὴ σκέψη μ’ ἔβγαλε ἔνα γλυκὸ τραγουδάκι.

Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς βάρκες τῆς συντροφιᾶς εἶχαν ἀρχίσει νὰ τραγουδοῦν. ‘Αρχίσαμε κι ἐμεῖς, καὶ μαζὶ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὶς ἄλλες βάρκες:

Γλυκὰ φυσᾶ ὁ μπάτης,
ἡ Θάλασσα δροσίζεται,
στὰ γαλανὰ νερά της
ὁ ἥλιος καθρεφτίζεται.

—
Καὶ λὲς πώς παίζουν χαροπά,
πετώντας δίχως ἔννοια,

ψαράκια χρυσοφτέρωτα
σὲ κύματα ἀσημένια.

Στῆς βάρκας μας τὸ πλάτε
ἔνα τρελὸ δελφίνι
γοργόφτερο πετάει
καὶ πίσω μᾶς ἀφήνει.

Καὶ σὰ νὰ καμαρώνεται
τῆς θάλασσας τὸ ἄτι,
μὲ τοὺς ἀφρούς του ζώνεται
καὶ μᾶς γυρνᾶ τὴν πλάτη.

Χιονοπλασμένοι γλάροι
πόχουν φτερούγια ἀτίμητα
καὶ γιὰ κανένα ψάρι
τὰ μάτια τους ἀκοίμητα,

στὰ ξάρτια τριγυρίζοντας
ἀκούραστα πετοῦνε
ἢ μὲ χαρὰ σφυρίζοντας
στὸ πέλαγο βουτοῦνε.

Καὶ γύρω καραβάκια
στὴ θάλασσα ἀρμενίζουν,
σὰν ἀσπρα προβατάκια
ποὺ βόσκοντας γυρίζουν.

Μὲ χαροπὰ πηδήματα
στοὺς κάμπους ὅλη μέρα,
κι ἔχουν βοσκὴ τὰ κύματα,
βοσκό τους τὸν ἀέρα.

"Επειτα σκορπίσαμε μ' ἔνα σκαλιστηράκι στὸ χέρι....(σ.89).

"Ο Ήλιος.

77

Στὰ πλάγια τοῦ νησιοῦ πρόβαλαν χαριτωμένα χωριουδάκια μὲ κάτασπρα σπιτάκια, χωμένα μέσα στὰ δέντρα.

‘Ο Τάκης ἀκουμπισμένος στὴν κουπαστὴν ψιθύριζε:

Τὸ ἄσπρα σπιτάκια του ἔνα ἔνα
σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάρια
στὴ θάλασσα ἀντικρὺ ἀπλωμένα
στὰ μονοκόματα λιθάρια,

τὸ ἄσπρα σπιτάκια του, κρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια

πρώτη φορὰ ὅποιος τὰ θωρεῖ,
γλυκιὰ ἀνοιξιάτικην ἡμέρα,
ἀπ’ τοῦ βουνοῦ τὴν ράχη πέρα,

ἡμερα ἀρνάκια τὰ θυρρεῖ
ποὺ βόσκουνε—σκόρπιο κοπάδι—
σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.

Περάσαμε ἔνα ἄλλο ἀκρωτήριο καὶ νά, μακριὰ διπύργος τοῦ δημάρχου ἀπάνω σὲ ὑψηλὸ βράχο. Μιδώρα ἀργότερα μπήκαμε σ’ ἔνα φυσικὸ μεγάλο λιμάνι

‘Ως μιὰ ὥρα μακριὰ ἀπάνω σὲ χαμηλὸ βουνό, βλέπομε μιὰ μικρὴ πόλη καὶ πέρα τὴν πλαγιὰ τοῦ

ἀντικρυνοῦ βουνοῦ, γεμάτη χωριουδάκια κι ἔξοχικὰ σπιτάκια.

‘Αράζομε στὴ σκάλα τοῦ πύργου καὶ βγαίνομε. Νὰ καὶ ὁ Μπάμπης στὴ συντροφιά! Ήταν σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ δἄλλες βάρκες.

‘Η δική μας συντροφιὰ ἀνατρίχιασε, σὰ νὰ ἔβλεπε κοντά της μιὰ σαύρα ἢ ἕνα δἄλλο σιχαμερὸ ἔρπετό· μὰ δὲ δείξαμε τὴ δυσαρέσκειά μας. Μόνο τοῦ Γκίκα τοῦ ξέφυγαν οἱ συνηθισμένοι του μορφασμοὶ.

«Μὰ τί τὸν θέλατε αὐτόν;» εἶπε μὲ θυμὸ δ Φῶτος σὲ κείνους ποὺ τὸν εἶχαν πάρει.

— «Δὲ φταῖμε ἐμεῖς! Ήθελε καὶ καλὰ νὰ ἔρθη μαζί μας, πῶς νὰ τὸν διώξωμε!»

Οἱ ναῦτες τῆς τράτας ποὺ ἀπαντήσαμε στὸ δρόμο, εἶχαν βγάλει τὰ ψάρια καὶ μερικοὶ ἔτοιμαζονται νὰ τὰ πᾶνε στὴν πόλη.

‘Ο δημαρχος ἔστειλε τὸ Φῶτο καὶ ἀγόρασε τρία καλάθια. Τί θὰ τρώγκμε τόσοι πολλοὶ ποὺ ήμαστε!

Κοντὰ στὸν πύργο τοῦ δημάρχου τελείωνε δἄλλο βουνό, πιὸ ψηλὸ ἀπὸ τὸ ἀντικρινό. ‘Ετσι σχηματίζόταν ἀνάμεσα μιὰ κοιλάδα, ποὺ εἶχε ἀρκετὸ μάκρος.

Σ’ αὐτὴ τὴν κοιλάδα ἥταν σκορπισμένα τὰ ἔξοχικὰ σπίτια τῶν πλουσίων.

Πρῶτο ὅστερ’ ἀπὸ τὸ κτῆμα τοῦ δημάρχου ἥταν τοῦ πατέρα τοῦ Τζανῆ. ‘Επειτα τοῦ Τάκη, τοῦ Νίκου, τοῦ Μίμη, τοῦ Μηνᾶ, τοῦ Γιώργου καὶ τοῦ Γκίκα.

‘Ο καθένας ἀπ’ αὐτοὺς θὰ ἔπαιρνε ἀπὸ τρεῖς φίλους νὰ φιλοξενήσουν ὅλο τὸ καλοκαίρι. ‘Ετσι τὰ είχαν συμφωνήσει.

Ἐγὼ φύλαξ αὐ,

Ἐγὼ φύλαξ αὐτού μου αὐ

Στὸ σπίτι τοῦ δημάρχου θὰ ἔμενα ἐγὼ καὶ
Μπάμπης.

Φάγαμε τὸ μεσημέρι, καὶ τὸ ἀπομεσήμερο ἔκβι-
νησαν οἱ συντροφιὲς γιὰ τὰ σπίτια τους.

Τὴν ἄλλη μέρα εἴπαμε νὰ μαζευτοῦμε καὶ νὰ
συλλογιστοῦμε πῶς θὰ περνούσαμε τὶς διακοπές.

«Μεγαλώσατε τώρα, μᾶς εἴπε ὁ δήμαρχος, καὶ
θέλω νὰ ἴδω, πῶς μπορεῖτε νὰ ζήσετε χωρὶς τὴν ἐπί-
βλεψη τῶν δικῶν σας».

Καὶ τὰ περασμένα καλοκαίρια εἶχαμε ζήσει οἱ
ἐννέα ἀρκετὰ ἀνεξάρτητα καὶ εἶχαμε κάμει πολλά, ποὺ
θὰ τὰ δῆτε μὲ τὴ σειρά.

---

20. Τὰ ἔξοχικὰ κτήματα.

Τὰ ἔξοχικὰ κτήματα τῶν φίλων μου εἶχαν πρὸς
τὸ ποτάμι τὰ περιβόλια. Ἀπὸ τὸ ποτάμι τὰ χώρι-
ζαν μὲ βάτους, λεῦκες καὶ πλατάνια, μυρτίες, δά-
φνες, ροδοδάφνες καὶ λυγαριές.

Τὸ κάθε περιβόλι χωριζόταν σὲ κομμάτια. Τὸ
κάθε κομμάτι εἶχε γύρω λεῦκες, ἐπειτα πρὸς τὰ μέ-
σα κυπαρίσσια, ὅστερα ἐλιὲς καὶ στὸ κέντρο λεμο-
νιές, κιτριές, νεραντζιές, πορτοκαλιές, μανταρινιές καὶ
ἄλλα δέντρα. Τὰ δέντρα τοῦ κέντρου ἦταν χαμηλά,
δύο νὰ τὰ φτάνουν καὶ τὰ παιδιὰ ἀκόμη.

Τὸ ἴδιο ἦταν σὲ ὅλα τὰ πλάγια τῶν βουνῶν καὶ
στὰ χωριουδάκια, καὶ τοῦτο γιὰ νὰ φυλάγωνται τὰ
εὐγενικὰ δέντρα ἀπὸ τὶς παγωνιές τοῦ χειμῶνα.

“Οπου κατέβαινε τὸ ἔδαφος ἀπότομα πρὸς τὶς

ρεματιές ήταν χτισμένα θεόρατα πεζούλια, που καμιά φορά δὲν είχαν περισσότερα από δυό τρία δέντρα.

Τὰ πλάγια τῶν βουνῶν είχαν ἀμέτρητες πηγές, που πότιζαν τὰ περιβόλια καὶ χάριζαν τὸ νερό τους στὸ ποτάμι. Οἱ πηγὲς σκιάζονταν ἀπὸ θεόρατα πλατάνια καὶ λεῦκες.

Τὴ μεγαλύτερη πηγὴ τὴν εἶχε τὸ κτῆμα τοῦ δημάρχου.

Ανάμεσα στὰ περιβόλια καὶ τὶς πηγὲς ήταν φυτεμένα ἀμπέλια, κι ἀπάνω ἀπὸ τὶς πηγὲς εἶχε πεῦκα, κι ἔπειτα ψηλὰ κατὰ τὶς κορφὲς τοῦ βουνοῦ, βελανιδιές.

"Όλη ἡ κοιλάδα ξάνοιγε πρὸς τὴν ἀνατολή.)

---

21. Τὸ πρόγραμμα τῆς συντροφιᾶς.

Τὸ ἄλλο πρωΐ, στὶς πέντε ἡ ὥρα, τὰ 27 παιδιά ζήμαστε στὴν παραλία.

Γδυθήκαμε καὶ κολυμπήσαμε. "Τστερα ἀφοῦ ἔπιαμε τὸ γάλα μας στοῦ δημάρχου τὸν πύργο, πήραμε τὰ δρομαλάκια ἀνάμεσα στὰ πεῦκα καὶ ἀνεβήκαμε στὴν πηγὴ.

Καθίσαμε κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πλάτανο. "Επρεπε νὰ δώσωμε τὰ χέρια δέκα παιδιὰ γιὰ νὰ τὸν ἀγκαλιάσωμε καὶ ἡ κορφὴ του ἔφτανε μεσοούρανα. "Ηταν κοντά του κι ἄλλα τέσσερα πλατάνια, λίγο μικρότερα, καὶ μερικὲς λεῦκες.

Γύρω ἀπὸ τοὺς κορμοὺς εἴχαμε μπήξει ξύλα τὸ περασμένο καλοκαίρι ἐγὼ καὶ ὁ Φῶτος. 'Απάνω εἴχαμε καρφώσει πευκόκλαρες καὶ εἴχαμε φτιάσει χα

μηλὰ σκαμνάκια καὶ μπροστά, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἐνεπίο ψηλὸς τραπέζακι.

Τώρα ἔπρεπε νὰ διορθωθοῦν καὶ νὰ φτιαστοῦν καὶ ἄλλα, καὶ νὰ ίσοπεδώσωμε πιὸ πολὺ κάτω τὸ χῶμα, νὰ γίνη μεγάλο ἀλώνι.

Ἐκεῖ τὸ μεσημέρι θὰ τρώγχμε καὶ θὰ διασκεδάζαμε. Ἡ κάθε συντροφιὰ ἀπὸ τρεῖς θὰ διάλεγε τὸ πεῦκο της γιὰ τὶς ὥρες ποὺ θ' ἀναπαυόμαστε.

Τὸ δειλινὸ θὰ κάναμε ἐκδρομὲς στὸ δάσος, θὰ ἀνεβαίναμε στὸ ἐκκλησιδάκι, ποὺ ἦταν στὴν κορφὴ τῆς Παναγίας τῆς Παρηγορήτρας, καὶ κοντὰ στὸ ἡλιοβασίλεμα θὰ κατεβαίναμε στὶς βάρκες νὰ τραβήξωμε κουπί.

Γιὰ τὴν τροφὴ δὲ θὰ εἴχαμε καμιὰ δυσκολία, μὰ ἔπρεπε νὰ βοηθοῦμε κι ἐμεῖς.

Τρεῖς ἀπὸ μᾶς θὰ πηγαίναμε μὲ τὰ γαιδουράκια νὰ ψωνίζωμε στὴν πόλη τὸ κρέας ποὺ χρειάζονταν οἱ οἰκογένειες. Ἄλλοι θὰ βοηθοῦσαν τὸν Μπαρμπαστάμο στὸ ψάρεμα. Κι ἐμεῖς ὕστερα ἀπὸ τὸ κολύμπημα θὰ ψαρεύαμε ἀπὸ τοὺς βράχους μὲ τὰ καλάμια.

Θὰ βοηθούσαμε ἡ κάθε συντροφιὰ τὸν περιβόλαρη της νὰ κόβῃ τὰ λαχανικά, τὰ σῦκα, ἀργότερα τὰ σταφύλια καὶ τ' ἄλλα ὄπωρικά ποὺ θὰ μᾶς χρειάζονταν. Ἀκόμη θὰ τὸν ἐβοηθούσαμε στὸ σκάλισμα καὶ στὸ πότισμα.

Τὴν Κυριακὴ δὲ θὰ μαζευόμαστε τὸ πρωΐ. Τὸ δειλινὸ θὰ εἴχαμε μουσική, καὶ ἥξεραν ἀρκετοὶ ἀπὸ

μᾶς βιολὶ καὶ κιθάρᾳ καὶ μαντολίνῳ. Θὰ διασκεδά-
ζαμε μὲ δλες τὶς οἰκογένειες.

Αὐτὸν ἤταν τὸ γενικὸ πρόγραμμα.

«Κι ὅ,τι ἄλλο ἀποφασίζομε στὸ μεταξὺ θὰ τὸ
χάμωμε» μᾶς εἶπε στὸ τέλος ὁ ἀρχηγός μας ὁ Φῶτος.

---

22. Τὸ κολύμπι καὶ τὸ ψάρεμα.

Ἄργα τὴν νύχτα χωριζόμαστε γιὰ νὰ πᾶμε νὰ
κοιμηθοῦμε.

Πρὸν νὰ φύγωμε βοηθούσαμε τὸν Μπαρμπαστά-
μο νὰ ρίξῃ τὰ παραγάδια καὶ τὰ δίχτυα του.

Πρωὶ πρωὶ ὁ Μπαρμπαστάμος σήμαινε τὸ ἐ-
γερτήριο. Αντὶ σάλπιγγα εἶχε τὸν κόχυλα, ἐνα δ-
στρακο ἀπὸ σαλίγκαρο τῆς θάλασσας. Μπού! μπού!
μπού! ἀντηχοῦσε ἡ κοιλάδα.

Μὲ τὸ πρῶτο ξυπνούσαμε, μὲ τὸ δεύτερο ἥμαστε
ἔτοιμοι καὶ μὲ τὸ τρίτο ἥμαστε δλοι στὴν ἀκρογιαλιά.

Μπαίναμε στὶς τρεῖς βάρκες καὶ τραβώντας τὰ
κουπιὰ βγαίναμε στ' ἀνοιχτά.

Απὸ τὶς βάρκες πέφταμε καὶ κολυμπούσαμε σὰ
δελφίνια. Μερικοὶ φίλοι μας, ποὺ δὲν ἤξεραν κολύμ-
πι, ἔμαθαν.

Ο Μπάμπης ποῦ νὰ μπῇ στὸ νερό! Τὸ φοβόταν,
καὶ σηκωνόταν πάντα ἀργὰ μὲ πρησμένα τὰ μάτια.

Αμα κουραζόμαστε ἀπὸ τὸ κολύμπημα ἀνεβα-
ναμε στὶς βάρκες καὶ ντυνόμαστε.

Μιὰ φανέλα, ναυτικὸ σακάκι ἀπὸ χοντρὸ λινὸ
καὶ πανταλόνι ποὺ ἔφταγε ἀπάνω ἀπὸ τὸ γόνατο.

Βοηθούσαμε ἔπειτα τὸν Μπαρμπαστάμο νὰ τραβήξῃ τὰ παραγάδια καὶ τὰ δίχτυα.

Σὲ δυὸ σειρὲς παίρναμε τὰ δυὸ σκοινιά, τραβούσαμε ρυθμικά, ὅπως οἱ τρατάρηδες, καὶ τραγουδούσαμε:

Ἐγια μόλα, ἔγια λέσα,
δλοι πιάστε μὲ καρδιά.

Ἐχει ὁ γρῖπος ψάρια μέσα
νὰ γεμίσῃ ἡ ἀμμουδιά.

Καίει ὁ ήλιος τὸ κεφάλι,
τρώει ἡ ἀρμη τὸ κορμί,
σὰν κι ἐμᾶς στὸν κόσμον ἄλλοι
δὲν κερδίζουν τὸ ψωμί.

Μὲ βροχόχιονο, μ' ἀγέρα,
δίχως ὕπνο καὶ φατ̄,
στὰ σκοινιά μας νύχτα μέρα
τὴν περνοῦμε τὴ ζωή.

Ἐγια μόλα, πάρτε δίχτυ,
πιάστε σάκο στὸ γιαλό!

Ἄχ, βοριὰ θαλασσοπνίχτη,
δὲ μᾶς βγῆκες σὲ καλό!

Πᾶν οἱ κόποι μας τοῦ κάκου!
Μὲ τὴ λύσσα τοῦ βοριᾶ,
σκίστηκε ἡ κορφὴ τοῦ σάκου
καὶ μᾶς ἔφυγ' ἡ ψαριά.

15

"Εγια μόλα, έγια λέσα!

Μὲ καινούρια προκοπή,

τὰ σκοινιά στὴ βάρκα μέσα

καὶ τὰ χέρια στὸ κουπί.

όδραις

πάνοργος αὐ

τόζηνον

πατερός

αστεβαίνω

γδιορμη

Μὴ δειλιᾶτε, παλικάρια,

νάναι ὁ γρῖπος μας καλά,

κι ἀν χαθῆκαν λίγα ψάρια,

θάρθουν ἄλλα πιὸ πολλά! K

Στὸ μεταξὺ κατέβαίναν οἱ μητέρες μὲ τὰ μικρά
τους νὰ κολυμπήσουν. Εἶχαν φτιάσει λίγο παραπέρα
καλυβάκια ἀπὸ λυγαριές κι ἐκεῖ μέσα γδύνονταν.

'Εμεῖς, ξυπόλυτοι καθώς ἥμαστε, ἀνασκαλεύαμε
μὲ τὰ πόδια τὴν ἀμμουδιὰ νὰ βροῦμε σκουλήκια,
νὰ πιάσωμε μὲ τὶς ἀπόχες γαρίδες καὶ ἀθερινὸ γιὰ
δολώματα. *αφορμήνες*

"Η δρεξη δμως μᾶς κεντοῦσε ἐνοχλητικὰ τὸ στο-
μάχι. Τρέχαμε τότε στὴν τραπεζαρία τοῦ δημάρχου,
μιὰ μεγάλη τραπεζαρία στὸ κάτω πάτωμα τοῦ σπι-
τιοῦ.

Τὸ μέλι τοῦ θυμαριοῦ, τὰ γλυκὰ τοῦ κουταλιοῦ,
τὸ γάλα καὶ τὸ βούτυρο καὶ ἐκεῖνα τὰ κριθαρένια
παιζιμάδια καὶ κουλούρια ἔκαναν τὸ στομάχι μας
ἥμερο ἀρνάκι. *αφορμήνες*

"Επειτα κατεβαίναμε σὲ μιὰν ἀμμουδιὰ πίσω
ἀπὸ τὸν πύργο πρὸς τὴ νοτιά. Δίπλα ὑψωνόταν ἀπό-
τομα ἔνας βράχος ψηλός, ποὺ μόλις στὶς δέκα ἀφῆνε
νὰ πέσῃ ἐκεῖ ὁ ἥλιος.

εγιό φοιτογιαί

γιω φειρώ ο γάντζος

Στὸ μεταξὺ ἔρχονται ἡ ἀδερφὴ τοῦ Φώτου, ἡ Ἀνθή, μὲ τὶς φίλες της καὶ καμιὰ δεκαριὰ κορίτσια κι ἀγόρια ἀπὸ τεσσάρων ὧς ἐφτὰ χρονῶν.

“Αλλη ζωὴ πάλι ἄρχεται ἐδῶ.

‘Απὸ τοὺς φίλους ἄλλοι ψάρευαν, ἄλλοι ἔπαιζαν μὲ τὰ μικρά. Ἡταν λίγοι αὐτοί, γιατὶ οἱ μικροὶ ἥταν πολὺ ἐκλεχτικοὶ στὴ φιλία τους. Τὸν Μπάμπη δὲν τὸν ἤθελε καμιὰ συντροφιὰ τῶν μικρῶν’ γιατὶ ἥταν ἀδύνατο νὰ μὴν τὰ κάμη νὰ κλάψουν καὶ ἥταν ἀναγκασμένα νὰ μᾶς φωνάζουν κάθε λίγο καὶ λιγάκι, νὰ τὰ γλιτώσωμε ἀπὸ τὰ πειράγματά του.

Πόση ἥταν ἡ λύπη τους, ὅταν τοὺς χαλοῦσε τὰ φρούρια ποὺ χτίζανε μὲ τὸν ἄμμο, τὰ φουρνάκια, τὰ ψωμάκια, τὰ γλυκά καὶ τὰ κουλούρια!

Αὐτὰ τὰ ἔκανε ὁ Μπάμπης ὅταν τύχαινε νὰ λείπῃ ὁ Τίγρης, ὁ σκύλος μου. “Α, ὁ Τίγρης δὲν ἀφηνε κανένα νὰ πειράξῃ τοὺς μικρούς του φίλους.

‘Απὸ μᾶς ἄλλοι ψάρευαν, ἄλλοι μάζευαν παράξενα κοχύλια καὶ πετραδάκια καὶ ἄλλοι χαράζαμε τὶς χῶρες ποὺ εἶχαμε μάθει στὴ γεωγραφία.

Σχηματίζαμε τὸ περίγραμμα τοῦ Μοριᾶ καὶ τῆς Ρούμελης, φτιάναμε μὲ ἄμμο τὰ γύρω νησιὰ κι ἐπειτα ὑψώναμε τὰ βουνά. “Υστερα, μ’ ἔνα αὐλακάκι βάζαμε τὸ νερὸ τῆς θάλασσας καὶ φτιάναμε καραβάκια καὶ ταξιδεύαμε μὲ τὴ φαντασία μας, δύο καὶ ταξιδεύαμε.

Κάποτε τὴν ἄλλη μέρα δὲ βρίσκαμε πιὰ δ, τι εἶχαμε κάμει χτές. Βλέπαμε μόνο τὸ κῦμα νὰ ὅρμαῖ καὶ νὰ τρέχῃ ἀφρισμένο στὸ μέρος ποὺ παίζαμε. Οδτε βουνὸ τώρα, οὔτε βουναλάκι. Σὰν καλὴ νοικοκυ-

ρὰ ἡ θάλασσα εἶχε ξαναστρώσει ὡραῖα πάλι τὸν
ἄμμο καὶ τὸν εἶχε ἴσοπεδέσσει.

Τὰ μικρὰ στέκονταν καταλυπημένα: «Πᾶνε τὰ
σπιτάκια μας!» ἔλεγχαν.

‘Ο Τάκης μὲ τὸ Μιχαλάκη ἦταν ἀχώριστοι σύν-
τροφοι. ‘Ο Τάκης ἔβρισκε τὰ πιὸ δόμορφα κοχύλια,
τὰ πιὸ φανταχτερὰ βότσαλα.

Τὰ βότσαλα δύως φαίνονται ὡραῖα ὅταν βρέ-
χωνται· ὅταν στεγνώσουν ἀσχημίζουν, τὰ χρώματά
τους σβήνουν, σὰ νὰ τοὺς ἔφυγε τὸ αἷμα.

Μάζευαν καὶ πέτρες μὲ φυτὰ τῆς θάλασσας καὶ
μικρὰ σφουγγαράκια, κολλημένα ἀπάνω σὲ πέτρες.

‘Ο Μιχαλάκης τὰ μάζευε στὸ καλάθι του· εἶχαν
μαζέψει ἐνα σωρό!

«Μὰ τί τὰ θέλετε τόσα καὶ τὰ μαζεύετε;» τοὺς
ρώτησα:

— «Μᾶς ἀρέσουν!» μοῦ ἀπάντησαν.

Καὶ δὲ Γκίκας ποὺ τὸ ἄκουσε εἶπε:

«Αμα κάνουν σπίτι, θὰ στολίσουν τὴ σάλα τους».

‘Ο Τάκης πάλι βρῆκε πηλὸ κοντὰ στὸ βράχο
ἀπὸ ἀσπρόχωμα.

“Εδινε ἀπ’ αὐτὸν ἀρκετοὺς βώλους στοὺς μι-
κρούς, νὰ φτιάνουν τὰ γλυκά τους καὶ τὰ κουλούρια
τους.

Καὶ αὐτὸς ἔπαιρνε μαζί του πηλὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ
πεῦκο του, τὸ ἀπομεσῆμερο, τὸν ἐμάλαζε καὶ φιλοτε-
χνοῦσε χίλια δυὸ πράματα. Σπιτάκια, καρπούς, βόδια,
πρόβατα, τὸ σκύλο μου τὸν Τίγρη, ἐμᾶς τοὺς φί-
λους του καὶ ἄλλα.

Μὲ τὸν καιρὸν μᾶς τράβηξε κι ἐμᾶς σ' αὐτό του
τὸ παιγνίδι καὶ τὸ βρίσκαμε πολὺ διασκεδαστικό.

Κοντὰ στ' ἄλλα εἶχε κάμει ὁ Τάκης καὶ τὸν
Τζανή, ἀπαράλλαχτο, ἔτσι ποὺ ροκάνιζε τὰ κουλού-
ρια του.

Στὶς δέκα φορούσαμε τὰ χοντρά μας παπούτσια
κι ἀνεβαίναμε στὴν πηγὴν νὰ φᾶμε.

“Ω, πόσο μᾶς δρόσιζε τὸ κρουσταλλένιο νερό,
ποὺ τὸ ἀφήναμε ἀφθονο νὰ τρέχη στὸ κεφάλι μας,
νὰ βρέχη τὸ στῆθος μας!..”

---

23. Ὁ Μπαρμπαγιαννιός.

Ο Μπαρμπαγιαννιός, ὁ περιβολάρης τοῦ δημάρ-
χου, δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ὑπαφέρη, ποὺ ταχτικὰ λίγο
μετὰ τὴ δύση τοῦ ἥλιου πήγαινα ἐγὼ καὶ ὁ Φῶ-
τος νὰ τὸν βοηθήσωμε στὸ πότισμα.

Μᾶς τὸ ἔλεγε πώς δὲν ἦθελε νὰ κάνωμε αὐτὲς
τὶς δουλειές· καὶ τὸν πείραζε σὰ νὰ τοῦ κάνωμε
κανένα κακό.

Καθαρίζαμε ἀπὸ τὴν πηγὴν ὡς τὸ περιβόλι τα-
χτικὰ τὸ αὐλάκι καὶ βάζαμε τὸ νερὸν κατὰ τὸ μέρος
ποὺ θὰ ποτιζόταν κάθε μέρα.

Ἐρχόταν καὶ ὁ δῆμαρχος νὰ κάμη τὸν περίπατό
του, κρατώντας ἀπὸ τὸ χέρι τὴν Ἀνθήνα.

Ο Μπαρμπαγιαννιός μιὰ μέρα δὲν κρατήθηκε
καὶ τὸ εἶπε καὶ στὸ δῆμαρχο:

“Θώρειε ἐδῶ, ἀφεντικό, δὲν κατέχει τὸ μυαλό
μου ἵντα θὰ κάμης τὸ γιόκα σου, περιβολάρη, βαρ-

ασφή, ψαρά;....? Εγώ, λέω, νὰ μὲ συμπαθᾶς..... πῶς ἥψυγε τὸ μυαλὸ ἀπὸ τοὺς νοικοχυραίους.....

«Ο πατέρας σου ποτὲ δὲ σὲ ἀφηνε νὰ πιάσης δικέλλι».

— «Οποιο ἐπάγγελμα θέλει ὁ Φῶτος, δταν εἶναι καιρός, θὰ διαλέξῃ, Μπαρμπαγιαννιό» εἶπε μὲ τὸ ἀγαθό του χαμόγελο ὁ δήμαρχος. «Καμιὰ δουλειὰ δὲ φέρνει ντροπή».

— «Εγώ, λέω, ἀφεντικό, πῶς ὅπως τὰ βρήκαμε ἀπὸ τοὺς πατέρες μας, ἔτσι νὰ τ' ἀφήνωμε».

— «Δὲν εἶναι σωστὸ αὐτό, Μπαρμπαγιαννιό. Σκέψου καὶ να δῆς πόσα ἄλλαξες ἐσὺ ὁ ἴδιος. Δὲν εἶναι πολὺς καιρός, ποὺ μοῦ ζήτησες νὰ σοῦ φέρω ἀπὸ τὴν Πόλη νέα μπόλια γιὰ τὶς ἀχλαδιές.....»

‘Ο Μπαρμπαγιαννιός ἔσκυψε τὸ κεφάλι συλλογισμένος.

«Μὰ μοῦ χαλοῦν τὶς ἀμπολές» εἶπε. ‘Αμπολές Ελεγε τ' αὐλάκια.

— «Καλέ, τὰ χρυσά μου τὰ παιδιά, τὶς κάνουν πιὸ καλές» εἶπε ἡ θεία Μαρίτσα, ἡ γυναῖκα τοῦ περιβολάρη. Μόνο ποὺ μοῦ τὰ μαύρισε ὁ ἥλιος..... Νὰ περάστε αὔριο, παιδιά, ἀπὸ τὸ φτωχικό μας. Νὰ πάρετε καὶ τοὺς φίλους σας. Καιρὸ ἔχετε νὰ θῆτε».

Καιρό! δὲν εἶχαν περάσει δυὸ μέρες. ‘Η θειὰ Μαρίτσα ὅμως μᾶς ἤθελε νὰ πηγαίνωμε κάθε μέρα.

Σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ περιβολιοῦ, ἀπάνω σὲ ὑψωμα, εἶχε ἔνα κουκλίστικο σπιτάκι, μὲ τὴν κληματαριὰ γύρω καὶ τὶς πολλές γλάστρες μὲ λουλούδια καὶ κάθε φορὰ ποὺ πηγαίναμε μᾶς ράντιζε μὲ ἀνθόνερο καὶ ροδόσταμο.

«Πῶς τὰ φτιάνεις;» τὴ ρωτούσαμε.

«Αύτές τις μυρουδιές ᔹχομε κι ἐμεῖς οἱ φτωχές» ἔλεγε ἡ Θεία Μαρίτσα κι ἐπαιρνε τὸ σκαμνάκε της νὰ καθίσῃ νὰ μᾶς τὸ πῆ. Καὶ τὸ εἰχε πεῖ τόσες φορές!

«Μαζεύω τὸν ἀνθὸ ἀπὸ τὶς λεμονιές καὶ τ' ἄλλα τέτοια δέντρα. Βάζω νερὸ στὴ χύτρα καὶ τὴ σκεπάζω μὲ τουλουπάνι, ποὺ τὸ δένω νὰ στέκη πολὺ τεντωμένο. Ἀπάνω ἀπλώνω τὸ ἀνθος, κι ἀπάνω ἀπὸ αὐτὸ βάζω μιὰ σιδερένια πλάκα. Στὶς τέσσερεις ἄκρες βάζω βαριούτσικα λιθάρια καὶ στὴ μέση δυὸ τρία ἀναμμένα κάρβουνα. "Ετσι ἡ μυρουδιὰ τοῦ ἀνθοῦ περνᾶ καὶ ἀνακατώνεται μὲ τὸ νερό. Τὸ ἵδιο κάνω καὶ μὲ τὰ ροδόφυλλα ποὺ μαδῶ ἀπὸ τὶς ἀπριλιάτικες τριανταφυλλιές. Τώρα νὰ σᾶς δώσω μιὰ κουταλιὰ ἀπὸ τὸ καρύδι. εἶναι στομαχικό, καθαρίζει τὸ αἷμα. "Ετσι μοῦ εἴπε δ γιατρός».

Εἶχε πλῆθος τὰ βάζα τὸ γλυκὸ ἡ Θεία Μαρίτσα, ἀπὸ ἀνθος, λεμονάκια, νεραντζάκια, καρυδάκια, σῦκα καὶ βύσσινο, ποὺ τὰ ἔστελνε στὴν πόλη νὰ μοσκοπουληθοῦνε.

---

24. Ὁ πάτερ Δαμιανός.

Δυὸ φορές τὴν ἑβδομάδα κατέβαινε νὰ ψαρέψῃ ὁ παπᾶς ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας τῆς Παρηγορήτρας.

Θὰ ἥταν πολὺ γέρος καὶ δύμως ἥταν ὀρθόκορμος..

Πόσο ἔλαμπαν τὰ μάτια του, ὅταν τραβοῦσε κουπὶ ἢ ἀπλωνε τὸ πανί, καὶ κρατώντας μὲ τὸ δεξὶ τὸ

σκοινὶ καὶ μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ δοιάκι τοῦ τιμονιοῦ
κανε βόλτες.

Ἡταν πρῶτα ὁ πάτερ Δαμιανὸς καραβοκύρης·
μὰ ἡ θάλασσα τὸν ἄφησε χωρὶς καράβῃ καὶ ὁ χάρος
τοῦ εἶχε θερίσει τοὺς δικούς του.

Γέρος πιὰ ἔγινε καλόγερος κι ἔπειτα καὶ παπάς.
Ἐζησε πολλὰ χρόνια, καθὼς μᾶς ἐλεγε, μὲτὸν πά-
τερ Γαβριήλ.

Μιὰ μέρα εἶπε τοῦ δημάρχου:

«Τὰ παιδιά, νάχουν τὴν εὐχή μου, ἔρχονται
πολλὲς φορὲς καὶ μοῦ κάνουν συντροφιά. Νάρθης καὶ
σύ, παιδί μου, μαζὶ μὲ τὰ παιδιά.

»Κελιὰ ἔχω γιὰ δλους σας. Δὲ λέω, δροσιὰ κι ἐ-
δῶ, μὰ μιὰ βδομάδα ἐκεῖ ἀπάνω θὰ κάμη πολὺ καλὸ
στὰ παιδιά».

Πήγαμε. Ἡρθαν καὶ οἱ οἰκογένειες τῶν φίλων
μου.

Τί θέαμα ἦταν ἐκεῖνο! «Ολο τὸ νησί μας φαι-
νόταν γύρω!

• Η Παρηγορήτρα ἦταν παλιὸ μοναστήρι. Ο τε-
λευταῖος ἡγούμενος ἦταν ὁ πάτερ Γαβριήλ.

Τριάντα χρόνια τώρα εἶχε μείνει μονάχος ὁ πά-
τερ Δαμιανός. Καὶ τί δὲν εἶχε κάμει στὰ τόσα
χρόνια!

Εἶχε ξαναχτίσει τὰ γκρεμισμένα κελιά, εἶχε ξα-
νανιώσει τὰ γύρω πεσιθολία καὶ τ' ἀμπέλια, εἶχε κά-
μει δλούς τοὺς δρόμους πεύ ώδηγοῦσαν ἀπὸ τὴ γύρω
χωριά στὸ παλιὸ τὸ μοναστήρι.

Στὸν αὐλόγυρο στὴ μέση ἦταν ἡ πεντάχρουνη

δοὺς γανδήνη

Ιοάρρων,

δύνασθον

ταφολος το γηπαν

ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θρύση, δλο κάτασπρο μάρμαρο.... Ἀπὸ πέντε λιονταριῶν στόματα χυνόταν τὸ κρουσταλλένιο νερὸ μέσα σὲ μαρμαρένια δεξχμενή. Νερόχαρα φυτὰ φύτρωναν μέσα καὶ κοκκινόφαρα μικρὰ καὶ μεγάλα κολυμποῦσαν.

Τὸ τέμπλο τῆς ἐκκλησίας ἦταν καρυδένιο. Παλιοὶ τεχνῖτες εἶχαν σκαλίσει ἀπάνω κληματαριές καὶ δλα τὰ πρόσωπα τῆς ἀγίας γραφῆς.

Ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας ὀλόχρυση, καὶ γύρω τῆς κρεμασμένα τὰ τάματα, χρυσὰ καὶ ἀσημένια παιδάκια, καρδιές, καὶ μάτια, χέρια καὶ πόδια καὶ προπάντων καράβια.

Καὶ μιὰ μοσκοβολιὰ ἀπὸ τίς δάφνες, τὸ μοσκολίβανο καὶ τὸ ἀνθόνερο καὶ τὸ ροδόσταμνο.

Στὸ μανούάλι μπροστὰ στὴν Παρηγορήτρα ἔκαιαν ἀδιάκοπα λαμπάδες δσο τὸ ἀνάστημα παιδιῶν καὶ μεγάλων, καὶ κεράκια μικρὰ τῶν φτωχῶν.

Καὶ τ' ἀσημοκάντηλα ἀνάβονταν ἀπὸ τίς χαροκαμένες μανοῦλες καὶ ἀπὸ τίς μητέρες τῶν ναυτῶν ποὺ ταξίδευαν.

Χαρὰ ποὺ τὴν εἶχε ὁ πάτερ Δαμιανός, ποὺ ἔμαθε πώς εἶμαι ἀγγόνι παπᾶ.

Στὸ ἀπόδειπνο μοῦ ἔδωσε νὰ διαβάσω τοὺς ψαλμοὺς ἀπὸ ἕνα πολὺ παλιὸ Ψαλτήρι, μὲ γράμματα ποὺ λίγοι μποροῦν νὰ διαβάσουν.

Τὴν ἄλλη μέρα πάλι, στὴ λειτουργία, εἶπα τὸν Ἀπόστολο ἀπὸ παλιὸ βιβλίο....

Τὰ πρῶτα γράμματα μοῦ τὰ εἶχε μάθει ὁ παππούς στὸ Ψαλτήρι, τὸ Ὁκτωήχι καὶ τὸν Ἀπόστολο.

Πολλὲς φορὲς ἡ φαντασία μου πετοῦσε στὸ χωριό μου, στὸ ἐκκλησάκι τοῦ βουνοῦ ποὺ λειτουργοῦσε ὁ παππούς. Τὰ μάτια μου τότε πλημμύριζαν ἀπὸ δάκρυα καὶ τὸ ψάλσιμό μου γινόταν παραπονιάρικο.

Τὸ δεύτερο βράδυ ὁ πάτερ Δαμιανὸς κέρασε τὸ δήμαρχο κρασὶ τριάντα χρόνων· καὶ στὰ παιδιὰ λίγο, ἔτσι γιὰ τὸ καλό. "Υστερα ὁ πάτερ Δαμιανὸς τραγούδησε :

Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροχυματοῦσα
ὅλοι σὲ λένε θάλασσα κι ἔγώ σὲ λέω ἀνθοῦσα.

Κι ἂν πεθάνω στὰ καράβια, ρίχτε με μὲς στὸ γιαλό
νὰ μὲ φᾶν τὰ μαῦρα ψάρια καὶ τὸ ἄρμυρὸ νερό.

25. *Ο αἰώνιος γέρος.*

Λίγο πέρα ἀπὸ τὸ μοναστήρι ἦταν ἔνα πλακέστρωτο ἀλώνι, ποὺ τὸ ἵσκιωναν δυὸ θεόρατες βελαινιδιές. Ἀπὸ ἐκεῖ φαίνονταν τ' ἀπότομα ἀκρογιάλια τοῦ νησιοῦ. Ἐκεῖ βρίσκαμε ξαπλωμένο ἔνα γέρο, τὸ γερο-Ἀργύρη, μὲ τὶς βράκες καὶ τὸ μεγάλο του φέσι δεμένο γύρω μὲ σκοῦρο μαντιλάκι.

Ο δήμαρχος μᾶς εἶπε πῶς ἦταν ἀπάνω ἀπὸ ἐκατὸ χρονῶν. Ο ἴδιος ὁ γέρος ἔλεγε, πῶς εἶναι πολλὰ χρόνια ποὺ πέρασε τὰ ἐκατὸ χρόνια. Δόντι δὲν τοῦ

• Ο Ἡλιος.

8

ἔλειπε ὅμως. Τὸ μουστάκι τὸ εἶχε πάντα στριμένο.

Θυμόταν καὶ τοὺς κουρσάρους, ποὺ κούρσευαν τ' ἀκρογιάλια, καὶ τοὺς Τούρκους, ποὺ ὕριζαν τὸ νησί. Χίλιες δυὸς ἴστορίες θυμόταν.

Τὰ κτήματά του ἦταν γύρω ἀπὸ τὸ παλιὸ τὸ μοναστήρι καὶ τὸ χωριό του δυὸς ὕρες μακριὰ στὸ ἄντικρινὸ βουνό. Ἐκεῖ εἶχε καὶ ἄλλα κτήματα, μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό.

Στὸ χωριό του πήγαινε κάθε Κυριακή, κάποτε καὶ μιὰ φορὰ στὸ μῆνα.

Τότε θὰ ἔπινε καὶ κανένα ποτήρι κρασί· τὶς ἀλλες μέρες μονάχα νεράκι ἀπὸ τὶς δροσοπηγές. Καὶ εἶχε τόσες πολλὲς τὸ νησί!

Ο δήμαρχος κάτι τὸν ἐρώτησε καὶ αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε. Τοῦ ἔλεγε σωστὰ καὶ ὥραῖα λόγια· ἔξαφνα ὅμως ἄλλαξε ἢ μορφή του καὶ εἶπε ταραγμένος:

«Κουρσάροι, κουρσάροι πάλι ἔπεσαν στὸ νησί μας, κουρσάροι! Τὰ καράβια τους τὰ εἴδατε; Ποπό, τί ἔγινε! "Ω, οἱ γυναικες καὶ τὰ παιδιά! Ποῦ νὰ κρυφτοῦν, χαλασμὸς ἔγινε, χαλασμός! Μὰ πόσους σκότωσαν; τὸν Ἀγγελή, τὸ Δημητρό, τὸ Χαμέρη καὶ ἄλλους.... νά! "Α, τὰ θηρία τ' ἀνήμερα!...».

Ἐμεῖς ταραχτήκαμε στὰ λόγια αὐτά. Ο δήμαρχος ὅμως ἤσυχος τὸν ἐρώτησε:

«Μὰ πότε ἔγινε αὐτό!»

— «Πότε;.... Νά, νά, ἔχτες, ἔχτες! Ἀλγερῖνοι, Τούρκοι ἦταν οἱ θεοκατάρατοι κι ἔκαψαν σπίτια, πῆ-

ραν γυναικες και παιδόπουλα! "Α, οι κακοῦργοι, ποῦ
θα μᾶς πᾶνε!..."

"Εμεῖς δὲν ξέραμε τί νὰ ποῦμε γι' αὐτό. "Ηταν
τρελὸς ὁ γερο-Άργυρης; τοῦ ἐρχόταν τρέλα;

"Ο δήμαρχος δύμως μᾶς εἶπε πώς ὁ γερο-Άρ-
γυρης ἔκει ποὺ μιλοῦσε τοῦ ἐρχόταν κάποτε μιὰ εἰ-
κόνα ἀπὸ τὴν καταστροφή, ποὺ εἶχε δεῖ μικρὸς καὶ
τοῦ ἔκαμε τρομερὴ ἐντύπωση.

Καὶ στὸν ἐρχομόδιον αὐτῆς τῆς εἰκόνας ξεχνοῦσε
πόσος καιρὸς εἶχε περάσει ἀπὸ τότε, καὶ νόμιζε πώς
ἡταν κοντά, χτές ἢ προχτές, ποὺ εἶχε γίνει ἡ κατα-
στροφὴ τοῦ νησιοῦ ἀπὸ τοὺς κουρσάρους.

Εἶχε δύμως καὶ στιγμές ποὺ χωράτευε.

"Άρρωστησε ποτέ, κύριε Άργυρη;» τὸν ἐρωτοῦ-
σε δήμαρχος.

— «Θὰ ἥμουν δύρδόντα χρονῶν ποὺ μ' ἐπιασε λό-
ξυγκας!» ἀπαντοῦσε.

---

26. "Η Ζαφειρούλα.

"Αρχίσαμε νὰ πηγαίνωμε ταχτικὰ σ' αὐτὴν τὴν
ἐκκλησίτσα. Μιὰ μέρα εἴδαμε ἔκει κι ἔνα ἄλλο παρά-
ξενο πρόσωπο, ποὺ μᾶς ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση.
Εἴχαμε πάει αὐτὴν τὴ φορὰ ἐγώ καὶ ὁ Φῶτος.

"Ημαστε μέσα στὴν ἐκκλησία καὶ σιγομιλούσα-
με, δταν ἀκοῦμε τὸν πάτερ Δαμιανὸν νὰ μᾶς λέη:
«Νά, μᾶς ἐρχεται καὶ ἡ κυρὰ Ζαφειρούλα!»
— «Ποιά;» ρώτησα ἐγώ.

Αύτὸς μᾶς ἔκαμε μιὰ κίνηση μὲ τὸ χέρι του καὶ κοίταζε πρὸς τὴν πόρτα.

Εἴδαμε τότε νὰ μπαίνη μὲς στὴν ἐκκλησία μιὰ γριὰ μαυροντυμένη, μ’ ἓνα πρόσωπο κίτρινο κίτρινο, σὰν τὸ κερί. Πίσω τῆς ἐρχόταν μιὰ νέα, μαυροντυμένη καὶ αὐτή, μὲ δυὸ παιδάκια. "Ἐνα ἀγοράκι καὶ ἕνα κοριτσάκι.

"Ἐμαθα ἔπειτα πώς ἡ νέα ἦταν νύφη της, γυναῖκα τοῦ γιοῦ της, τοῦ Ἀντρέα, καὶ τὰ μικρὰ ἐγγόνια της. "Ἀλλους ἀπ’ αὐτὰ ἡ Ζαφειρούλα δὲν εἶχε στὸν κόσμο. Τοὺς δικούς της ὅλους τοὺς εἶχε φάει ἡ θάλασσα καὶ τελευταῖα τὸν Ἀντρέα της, ποὺ ὅλο τὸν περίμενε. Τὸν εἶχε χάσει αὐτὸν ὅταν ἦταν ὁ ἐγγονός της μικρὸς βρέφος ἀβάφτιστο.

Μπῆκαν μὲσα στὴν ἐκκλησία καὶ ἀναψαν τὰ κχντήλια καὶ προσκύνησαν.... "Ἐπειτα βγῆκαν ἔξω. Πρώτη πάλι ἡ γριὰ καὶ πίσω οἱ ἄλλοι.

'Ο πάτερ Δαμιανὸς μᾶς εἶπε τότε:

"Γιὰ πηγαίνετε ἔξω νὰ δῆτε τί θὰ κάμη τώρα! βγήκαμε κι ἐμεῖς.

'Η Ζαφειρούλα στεκόταν καὶ κοίταζε τὴ θάλασσα. Καὶ ἡ θάλασσα ἔλαμπε σὰ νὰ ἦταν στολισμένη μὲ διαμαντικὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο πολύτιμο πετράδι.

Εἴδαμε τὴ Ζαφειρούλα νὰ κουνῇ τὸ κεφάλι της, σὰ νὰ φοβέριζε τὴ λαμπροστολισμένη θάλασσα, κι ἔπειτα νὰ προχωρῇ ἐμπρός, πρὸς τὸν γκρεμνό.

Οἱ δικοὶ της θέλησαν νὰ πᾶνε κοντά, αὐτὴ ὅμως τοὺς σταμάτησε κουνώντας τὸ χέρι νευρικά.

'Ἐγὼ καὶ ὁ Φῶτος, κοντὰ στὴν πόρτα τῆς ἐκκλη-

σιᾶς, κοιτάξαμε μὲ τρόπο. Πάνω σ' αὐτὸ δηγήκε καὶ
ὅ πάτερ Δαμιανός.

Κούνησε τὸ κεφάλι κοιτάζοντας τὴ γριὰ ποὺ
προχωροῦσε πρὸς τὸν γκρεμνό. «Καλὰ σᾶς εἶπα,
εἴπε ἔπειτα στρέφοντας σὲ μᾶς, νὰ βγῆτε ἔξω. 'Α-
κοῦτε δῶ! Πάρτε, ἀν μπορῆτε, τὸ δρομαλάκι ποὺ
βγαίνει κάτω ἀπὸ τὸ βράχο ποὺ εἶναι ἐκεῖ, νά, ἐκεῖ
ποὺ στάθηκε! Τὸν ξέρετε. Θὰ τὴν ἀκούσετε νὰ μα-
λώνη μὲ τὴ θάλασσα! 'Ο καθένας ἔχει τὰ δικά
του...» Ετσι εἶναι δὲ κόσμος!»

Κατωρθώσαμε νὰ πᾶμε. Ξέραμε τὸ δρομαλάκι
καὶ πλησιάσαμε κάτω ἀπὸ τὸ βράχο ποὺ εἶχε στα-
θῆ ἡ γριά, χωρὶς νὰ μᾶς ιδῇ. 'Ακούσαμε τὴ φωνή
της νὰ λέη:

«Κακούργα θάλασσα! ἔ, κακούργα! "Ολους μοῦ
τοὺς ἔπνιξες, κακούργα, καὶ τὸν 'Αντρέα μου ἀκόμη,
τὸν 'Αντρέα μου, τὸ παιδάκι μου! Ού, καταραμένη
νάσαι, καταραμένη, ποὺ δὲ Θεός, δὲ Θεὸς νὰ δώσῃ
νὰ στερέψῃς, νὰ σοῦ χαθοῦν τὰ νερά, νὰ μὴν ἔχης
πιὰ νερά! Νὰ γίνης μαῦρο χῶμα! "Οχι, ὅχι θάλασ-
σά μου, ὅχι! Τί λέω; συγχώρα με.. Δὲν ξέρω τί
λέω ἡ ἄμοιρη! Συγχώρα με! Δώσμου τὸν 'Αντρέα
μου, θάλασσά μου, δώσμου τὸ παιδάκι μου, καὶ
δ, τι θέλεις ἀπὸ μένα! Πνῖξε με μένα, ἐγὼ νὰ πέσω,
ἐγώ! Τί ἄλλο θέλεις;»

Ἡ γριὰ σταμάτησε, σὲ λίγο δύμως ἀκούστηκε ἡ
φωνή της ἀγριεμένη νὰ λέη:

«Καταραμένη, τὸν ἔπνιξες! Δὲ μὲ γελᾶς! Ποῦ
εἶναι τὸ παιδί μου; φέρτο μου. Πές μου ποῦ εἶναι;
"Α, καταραμένη, νά!»

Ακούσαμε μιὰ πέτρα νὰ πέφτη κάτω, ἔπειτα
ἄλλη.

‘Η γριὰ πετροβολοῦσε τη θάλασσα!

Μιὰ φωνούλα ἀκούστηκε: «Καλὲ γιαγιάκα! μή,
μή!»

Καὶ ἡ φωνὴ τῆς γριᾶς: «Παιδάκι μου!»

“Οταν ἀνεβήκαμε πάνω εἴδαμε τὴ γριὰ νὰ φεύ-
γῃ, στηριγμένη στὸ χέρι τῆς νύφης της. Τὸ ἀγοράκι
τὴν κρατοῦσε ἀπὸ τὸ φουστάνι. Τὸ ἄλλο τὸ κορί-
τσάκι πήγαινε πίσω.

Καθὼς φεύγαμε, πιὸ ἐμπρὸς, ἀπὸ μᾶς κατέβαι-
νε κι ἔνας νέος θαλασσινός, ὅπως ἔδειχναν τὰ ροῦχα
του. Καὶ αὐτὸς θὰ εἴδε τί εἶχε κάμει ἡ Ζαφειρούλα
καὶ θὰ ἤξερε καλὰ τὴν ἴστορία της, γιατὶ σὲ λίγο
ἀρχισε νὰ τραγουδῇ αὐτὸ τὸ τραγούδι:

“Ολες οι μάνες κλαίγανε κι ὅλες παρηγοριοῦνταν
καὶ μιὰ μανούλα ἐνὸς παιδιοῦ παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
Βάνει τὶς πέτρες στὴν ποδιά, τὰ τρόχαλα στὸν κόρφο,
πετροβολάει τὴ θάλασσα καὶ τροχαλάει τὸ κῦμα.
«Θάλασσα, πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα,
πόπνιξες τὸ παιδάκι μου, π’ ἄλλο παιδὶ δὲν ἔχω».

— «Δὲ φταίω ἡ δόλια ἡ θάλασσα, δὲ φταίω ἐγώ τὸ

μὸν φταίει δὲ πρωτομάστορας ποὺ φτιάνει τὰ καράβια,
καὶ τὰ πελέκαγε φτενὰ καὶ τὰ γυρίζει δὲρας,
καὶ χάνω τὰ καράβια μου, ποὺ εἶναι δικά μ’ στολί-

χάνω τὰ παλικάρια μου, ὅπου μὲ τραγουδοῦνε».

27. Στή σπηλιά.

Τὴν παραμονὴν ποὺ θὰ φεύγαμε ἀπὸ τὸ μοναστήρι
εἴπε στὸ δήμαρχο ὁ πάτερ Δαμιανός.

«Αὔριο κατεβαίνομε στὸ μετόχι τῆς Παναγί-
ας. Ἀπὸ ἐκεῖ γυρίζετε μὲ τὶς βάρκες. Θὰ δῆτε
μιὰ σπηλιὰ ἐκεῖ, κι ἀν εἶναι σπηλιὰ στὸν κόσμο
ποὺ ἀναπαύεται ἡ Γοργόνα καὶ οἱ νεράιδες τῆς θά-
λασσας, αὐτὴ θὰ εἶναι.

Η γιαγιὰ τοῦ Τζανῆ μᾶς εἶχε πεῖ πολλὲς φορὲς
τὴν ἱστορίαν τῆς Γοργόνας, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὴν μέση
καὶ κάτω ψάρι καὶ ἀπὸ τὴν μέση κι ἀπάνω πεντάμορφη
νεράιδα.

Αφοῦ κυρίεψε δλον τὸν κόσμο ὁ μέγας Ἀλέξαν-
τρος, πῆγε καὶ πῆρε καὶ τ' ἀθάνατο νερό. Δὲν τὸ εἴ-
πε δύμως τῆς ἀδερφῆς του νὰ προσέχῃ τὸ μπουκαλά-
κι μὲ τ' ἀθάνατο νερὸ κι αὐτὴ τὸ ἔσπασε. "Οταν ἔ-
μαθε τὸ κακὸ ποὺ ἔκαμε, χωρὶς νὰ τὸ θέλη, παρακά-
λεσε τὸ Θεὸ καὶ τὴν ἔκαμε Γοργόνα.

Ἀπὸ τότε περιτρέχει τὶς θάλασσες κι ὅπου βρῆ
καράβι ρωτᾶ:

«Ναύτη, καλὲ ναύτη, ζῆ ὁ βασιλιὰς Ἀλέξαν-
τρος; » Ἀλίμονο ἀν πῆ πώς πέθανε! Μανιασμένη
χτυπᾶ τὰ νερά, σηκώνονται κύματα βουνὰ καὶ πνί-
γούν τὸ καράβι.

Αν δύμως ἀποκριθῇ ὁ ναύτης: «Ζῆ καὶ βασιλεύει
καὶ τὸν κόσμο κυριεύει» λάμπουν τὰ μάτια τῆς
Γοργόνας, γαληνεύει ἡ θάλασσα καὶ γελᾶ καὶ τρα-
γουδεῖ.

Οι ναῦτες τότε ἀκοῦνε τὰ τραγούδια της μὲ φόβοις καὶ σὰ μαρμαρωμένοι· κανεὶς δμως δὲν μπόρεσε νὰ μάθη τὸ τραγούδι της. Μὰ μπορεῖ νὰ μάθη ἀνθρωπος τὸ τραγούδι τῆς Γοργόνας;

Ἐτσι εἶχαμε μεγάλη ἐπιθυμία νὰ ἴδοῦμε τὴ σπηλιὰ τῆς Γοργόνας, καὶ ὁ δήμαρχος μᾶς ἔκαμε τὴ χάρη.

Μὲ τὰ χαράματα ξεκινήσαμε μὲ τὸν πάτερ Δαμιανό. Οἱ γυναῖκες θὰ κατέβαιναν ἀργότερα μὲ τὰ γαϊδουράκια ποὺ θὰ ἔστελνε ὁ πάτερ Δαμιανὸς ἀπὸ τὸ παρακάτω χωριό.

Στὸ δρόμο, ὅταν φώτισε, ὁ Μιχαλάκης μάζεψε μερικὲς παράξενες πέτρες. Μερικὲς ἦταν μαῦρες καὶ πολὺ βαριές, ἄλλες ξανθὲς γυαλιστερὲς καὶ πολὺ σκληρές, ἄλλες εἶχαν γίνει ἀπὸ κοχύλια καὶ ἄλλες πάλε ἦταν μαλακὲς δσο ἡ κιμωλία. Τὶς ἔδειξε στὸν πάτερ Δαμιανό.

«Πᾶνε πολλὰ χρόνια, εἶπε ὁ πάτερ Δαμιανός, ποὺ ἥρθε στὸ μοναστήρι ἕνας ξένος. "Ηξερε δμως δπως κι ἐμεῖς τὰ ἑλληνικά. Αὐτὸς ὁ ξένος μοῦ εἶπε:

«'Οταν θὰ μάθετε τί κρύβει τὸ νησί σας θὰ γίνουν δλοι οἱ κάτοικοι πλούσιοι.... 'Απὸ τὶς μαῦρες καὶ βαριές πέτρες βγαίνει τὸ σίδερο. Τὶς ξανθὲς γυαλιστερὲς τὶς τρίβουν καὶ φτιάνουν τὸ γυαλόχαρτο· τὸ σμυρίλι λένε αὐτὸ τὸ ὀρυκτό».

» "Οσο γιὰ τὰ κοχύλια, μοῦ ἔξήγησε πῶς μιὰ φορὰ τὰ βουνὰ ἦταν βυθὸς τῆς θάλασσας. Σηκώθηκαν τὰ βουνά, πῆραν μαζί τους καὶ τὰ κοχύλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ κόλλησαν κι ἔγιναν πέτρες. 'Απὸ πιὸ μικρὰ κοχύλια εἶναι γινωμένη καὶ ἡ κιμωλία. 'Απ' αὐτὴ ἔχει ἐδῶ κάπου ὀλόκληρο βουνό».

Τοῦ Γιώργου τὰ χείλη σιγοσάλευαν. Τὰ μάτια του ἔλαμπαν. Ποιὸς ξέρει τί λογαριασμὸς θὰ ἔκανε!

Τέλος φτάσαμε στὴν κορφή ἀπότομης κατηφοριᾶς. Ὁ πάτερ Δαμιανὸς καὶ οἱ παλιοὶ καλόγεροι εἶχαν σκαλίσει σκαλάκια.

Στὰ πόδια τῆς κατηφοριᾶς ἦταν μικρὴ ἐκκλησούλα, γύρω της ἕνα περιβόλι μὲ δέντρα κι ἔπειτα, μιὰ ἀμμουδιὰ ἀνάμεσα σὲ δυὸ βράχους. Ἐτσι σχηματίζόταν ἔνας στρογγυλὸς κόλπος.

Μακριὰ φαινόταν τὸ στενὸ ποὺ περάσαμε ἀνάμεσα στὰ δύο νησιά, καὶ στὴν εἴσοδο πρὸς ἐμᾶς διβράχος μὲ τὸ φάρο.

Οταν κατεβήκαμε κάτω τραβήξαμε Ἰσια στὸ γιαλό. Ὁ πάτερ Δαμιανὸς φώναξε τὸν περιβολάρη του καὶ τοῦ εἶπε κάτι.

Στὸ γιαλὸ βρήκαμε τὸ Μπαρμπαστάμο καὶ ἀντὶ τρεῖς, τέσσερεις βάρκες. Ἡ μιὰ ἦταν φρεσκοβαμμένη φαροπούλα.

«Μόλις χτές μοῦ τὴν ἔφεραν ἀπὸ τὴν πόλη» εἶπε ὁ Μπαρμπαστάμος. «Τὴν εἶχε παραγγείλει ὁ κύριος δήμαρχος γιὰ σένα, πάτερ Δαμιανέ».

Πλησίασαν οἱ βάρκες καὶ μπήκαμε. Ἐγὼ μὲ τοὺς ἔξι καλύτερους κωπηλάτες ἀπὸ τοὺς φίλους μου μπήκαμε στὴν καινούρια βάρκα. Πόσο χάρηκε ὁ πάτερ Δαμιανός! Χίλιες εὐχές κι εὐλογίες ψιθύρισαν τὰ χείλη του.

Μέσα βρῆκε δλα τὰ ἐργαλεῖα τῆς ψαρικῆς.

«Ἔχεις ρίξει δίχτυα;» ρώτησε ὁ πάτερ Δαμιανός.

— «Καὶ δίχτυα καὶ παραγάδια» εἶπε ὁ Μπαρμπαστάμος.

— «Δῶσε μου μιὰ πετονιὰ μὲ δόλωμα, εἶπε ὁ πάτερ Δαμιανός, κι ἀς δοκιμάσωμε τὴν τύχη τῆς καινούριας ψαροπούλας».

Πήρε τὴν πετονιὰ καὶ τραβήξαμε πρὸς τοὺς βράχους. Ἐκεῖ τὴν ἔρριξε καὶ περίμενε.

Πόσο χάρηκε καθὼς εἶδε πώς πιάστηκε ἕνας ροδόχρωμος σκάρος.

«Προσέξετε νὰ ἴδητε!» φώναξε ὁ πάτερ Δαμιανός. Τράβηξε τὴν πετονιά, νὰ περάσῃ καλὰ τὸ ἄγκιστρι τὰ σπάραχνα τοῦ σκάρου καὶ πρόσθεσε: «Σιγὰ τὰ κουπιά, κι ὅλο γιαλὸ γιαλό».

Ο πιασμένος σκάρος ἀκολουθοῦσε. Σὲ λίγο ἦθλασσα πάφλαξε γύρω ἀπὸ τὸ σκάρο. Τί εἶχε γίνει;

Πλῆθος σκάροι φάνηκαν στὸν ἀφρό. Ἄλλοι περικύκλωσαν τὸν αἰχμάλωτο σκάρο, ἄλλοι ἔτρεχαν μπροστὰ καὶ μπορούσαμε νὰ τοὺς πιάσωμε μὲ τὸ χέρι.

Ἄλλοι δάγκωναν μὲ λύσσα τὴν πετονιά.

Ο πάτερ Δαμιανός τοὺς μάζευε μὲ τὴν ἀπόχη καὶ τοὺς ἔρριχνε στὴ βάρκα. Θὰ εἶχε πιάσει ώς εἴκοσι πέντε. Λίγοι ἦταν ροδόχρωμοι καὶ οἱ περισσότεροι μαυροπράσινοι.

«Πᾶμε τώρα, εἶπε ὁ πάτερ Δαμιανός, δὲν ἔχει ἄλλους σκάρους ἐδῶ κοντά. Ὁλοι τρέξανε νὰ σώσουν τὸ σύντροφό τους. Νὰ σᾶς πῶ καὶ τί κάνουν οἱ ἄλλοι σκάροι, ὅταν πιαστοῦν μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς στὰ ψαροκόφινα. Ξέρετε πώς δσους πιάνονται ἐκεῖ, τοὺς

ἐμποδίζουν τὰ φτερούγια τους νὰ βγοῦν. Τί κάνει τότε ὁ ἀπέξω σκάρος; Βάζει μέσα μονάχα τὴν οὐρά του. "Ενας ἀπὸ τοὺς πιασμένους τοῦ δαγκάνει τὴν οὐρὰ καὶ ἔτσι ὁ ἀπέξω κολυμπώντας μὲ τὰ φτερούγια του τὸν βγάζει ἀπὸ τὴν φυλακή".

Στὸ μεταξὺ ἡ ἄλλη συντροφιὰ βοήθησε τὸν Μπαρμπαστάμο καὶ τράβηξαν ἀπάνω στὴ βάρκα τὰ παραγάδια καὶ τὰ δίχτυα.

"Οταν ἔβγαζαν τὰ δίχτυα, ἀκούσαμε φωνές: «Θὰ εἰναι μέσα στὰ δίχτυα κανένα σαλάχι ἀπὸ τὶς μουδιάστρες» εἶπε ὁ πάτερ Δαμιανός. «"Έχει κάποια δύναμη ποὺ μουδιάζει τὰ ψάρια καὶ ἐκείνους ποὺ πιάνουν τὰ δίχτυα.... Ἡλεκτρισμὸ μοῦ τὴν εἶπε τὴ δύναμη αὐτὴ ὁ ξένος".

'Αλήθεια, ὅταν ἔβγαλαν ἔξω τὴν μουδιάστρα — ενα ψάρι μὲ πλατὺ κορμί, στενὴ οὐρά καὶ χωρὶς λέπια — τὴν ἀγγίσαμε ὅλοι μὲ τὰ δάχτυλά μας καὶ αἰσθανθήκαμε δυνατὸ κλονισμό.

'Ο πάτερ Δαμιανὸς πῆρε τὸν πινολόγο κι ἔβγαλε ἀπὸ τὸ βυθὸ ἀρκετές πῖνες. 'Ο πινολόγος εἶναι μακρὺ κοντάρι, ποὺ ἔχει στὴ μιά του ἀκρη ποὺ βυθίζεται στὴ θάλασσα μιὰ τανάλια. "Ἐπιανε μὲ αὐτὴν τὴν τανάλια τὴν πῖνα, ἔστριβε ἔπειτα δυὸ τρεῖς φορὲς τὸν πινολόγο καὶ τὴν ἀνέβαζε.

Οἱ πῖνες γεννιοῦνται καὶ πεθαίνουν στὸ ἵδιο μέρος τοῦ βυθοῦ. Καθὼς τὰ δυό τους ὄστρακα εἶναι τριγωνικά, εἶναι βυθισμένες ἀπὸ τὸ μυτερὸ μέρος. Τὸ μέρος αὐτὸ βγάζει μαλλί. Μὲ αὐτὸ πιάνεται γύρω ἡ πῖνα καὶ ριζώνει.

‘Η καθεμιὰ πῖνα ἔχει τὸ σύντροφό της, ἐναὶ καβουράκι ἢ μιὰ γαρίδα. Χωρὶς τὸ σύντροφό της ἀδύνατο νὰ ζήσῃ.

‘Ο πάτερ Δαμιανὸς μᾶς ἔδωσε τὸ γυαλὶ καὶ κοιτάξαμε μὲ τὴ σειρά. Τὸ γυαλὶ εἶναι σωλῆνας ἀπὸ τενεκέ, ποὺ στὴ μιὰ ἄκρη, ποὺ βυθίζεται στὸ νερό, ἔχει γυαλὶ. Πῆρα τὸ γυαλὶ μὲ τὰ δυὸ χέρια, κρέμασα τὸ μισὸ κορμί μου ἔξω ἀπὸ τὴν πλώρη, τεντώνοντας δυνατὰ πρὸς τὰ πίσω τὰ πόδια, ἔβαλα τὸ κεφάλι μέσα στὸ σωλῆνα καὶ κοίταξα.

Οἱ πῖνες εἶχαν ἀνοιχτὰ τὰ δυό τους ὅστρακα καὶ ἀμπωχναν, ἀνέβαζαν πολὺ ἀπάνω τὸ κρέας τους. Στὸ ὑψηλότερο μέρος στεκόταν τὸ καβουράκι ἢ ἡ γαρίδα.

“Ἐνα μικρὸ φαράκι μπῆκε σὲ κάποια πῖνα. Τὸ καβουράκι τὴν εἰδοποίησε κι ἔκλεισε τότε ἀμέσως τ’ ὅστρακό της.

Νὰ ἔνα πιὸ μεγάλο φάρι σὲ ἄλλη. ‘Η πῖνα τοῦ πῆρε καὶ τοῦ ἔκλεισε τὸ κεφάλι· ὅτι ἔμεινε τὸ ἀφῆσε γιὰ τὸ σύντροφό της.

“Ἐνα πλοκάμι χταποδιοῦ πρόβαλε. Τὸ καβουράκι μπῆκε στὴν πῖνα καὶ αὐτὴ ἀμέσως ἔκλεισε. Σώθηκε καὶ καβουράκι καὶ πῖνα.

Σὲ ἄλλη πῖνα ὅμως πρόφτασε καὶ μπῆκε τὸ πλοκάμι τοῦ χταποδιοῦ. Στὴ στιγμὴ τὴν τύλιξαν τ’ ἄλλα πλοκάμια, τῆς ἔβγαλαν τὰ ὅστρακα καὶ τὸ χταπόδι ἔφαγε τὸ κρέας της.

Στὸ μεταξὺ φάνηκαν στὸ βουνὸ τὰ γαϊδουράκια. Τί χαριτωμένα ποὺ κατεβαίνουν τὰ σκαλάκια!

‘Ο πάτερ Δαμιανός φώναξε τὸν περιβολάρη του νὰ πάρη τὰ ψάρια καὶ τὶς πῖνες.

«Μὴν ξεχάσης, τοῦ εἶπε, νὰ βγάλης ἀπὸ τὶς πῖνες τὸ κάρβουνο κι ἀπὸ τοὺς σκάρους τὴ χολή».

Πήραμε καὶ τὶς γυναικες καὶ τοὺς ἄντρες στὶς τέσσερεις βάρκες κι ἀνοιχτήκαμε. Γυρίσαμε τὸ νότιο ἀκρωτήριο καὶ σὲ λίγο βρεθήκαμε σ’ ἔνα στόμα σπηλιᾶς. Σκύψαμε καὶ περάσαμε μέσα.

Τί ἦταν ἐκεῖνο! “Ἐνας θόλος ἀσπρογάλανος.” Απὸ τὸ θόλο κρέμονταν σταλαχτῖτες πολύπλοκοι, σὰν κολόνες, φύλλα καὶ καρποὶ παράξενοι. Καὶ ἄλλοι σταλαχτῖτες ἦταν κάτω, ποὺ ὑψώνονταν σὰ δεντράκια παράξενα, ἔτοιμα νὰ ἐνωθοῦν μ’ ἐκεῖνα ποὺ κρέμονταν. Τὰ κάτω ἦταν φαγωμένα ἀπὸ τὴν ἄρμη τῆς θάλασσας.

Κάτασπροι σὰ γάλα ἦταν οἱ σταλαχτῖτες καὶ ἐπαιρναν τὸ γαλάζιο χρῶμα ἀπὸ τὰ νερὰ ποὺ ἀντιφέγγιζαν τὸ φῶς τοῦ ἥλιου.

Πλησιάσαμε σ’ ἔνα νησάκι, ποὺ ἦταν μέσα στὰ σπηλιὰ, καὶ βγήκαμε. Μόλις μᾶς χωροῦσε ὅλους. ‘Η σπηλιὰ φαινόταν νὰ εἶχε βάθος μεγάλο. “Ὕστερα ἀπὸ τὸ νησάκι ἄρχιζε στεριά.

‘Ο πάτερ Δαμιανός ἀναψε ἔνα κερί. “Ἐπειτα, δίνοντάς μας κεριὰ καὶ δαδί, μᾶς εἶπε:

“Οσοι δὲ φοβοῦνται ἀπὸ τὰ παιδιὰ κι ἀπὸ τοὺς ἄντρες ἂς μὲ ἀκολουθήσουν. Στὶς γυναικες δὲ συσταίνω νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν».

‘Ακολούθησε δ δήμαρχος καὶ ἀπὸ τὰ παιδιὰ ἔμεινε μονάχαδ Μπάμπης. Περάσαμε στὴ στεριὰ τῆς σπηλιᾶς, καὶ ἀκολουθήσαμε ἔνα δρόμο σκυφτοί. ‘Ο

δρόμος είχε πολλές γῦρες, σωστὸς λαβύρινθος. Σὲ λίγο ἀκούσαμε σταλαματὲς νὰ στάζουν καὶ ν' ἀντηχοῦν, σὰ νὰ ἔπειταν σὲ βαθιὰ ἄδεια στέρνα. 'Ο πάτερ Δαμιανὸς στάθηκε κάπου κι ἔπειτα πήδησε κάτω. Τώρα φαινόταν μονάχα τὸ μισό του κορμί.

«Ἐνας ἐνας νὰ μοῦ δίνη τὸ χέρι του νὰ τὸν κατεβάζω».

'Η φωνή του ἀντήχησε σὲ ἀπέραντο θόλο. «βάζω» ἀκούστηκε δυνατὰ κι ἔπειτα ὅλο καὶ πιὸ ἀδύνατα, ὡσπου ἔσβησε.... «βάζω!....βάζω!..βάζω!...» Μᾶς κατέβασε ὅλους, περάσαμε ἐνα χαμηλὸ θόλο καὶ ἔπειτα βρεθῆκαμε σὲ ἄλλη ἀπέραντη σπηλιά.....

Τὰ κεριὰ φώτισαν τὸ θόλο ὀλόγυρα καὶ τὸ φῶς τους μεγάλωσε μὲ τὸ ἀντιφέγγισμα ἀπὸ μιὰ λίμνη ποὺ ἦταν μπροστά μας καὶ ἀπὸ τοὺς σταλαχτῖτες τοὺς ἀσπρους, κόκκινους κάπου καὶ κοκκινόξανθους. Στὸ βάθος φαινόταν μαῦρος, κατάμαυρος.

«Προχωρεῖ πολὺ μέσα, εἶπε ὁ πάτερ Δαμιανός, κανεὶς δὲν ἔχει βρῆ τὴν ἄκρη. Μονάχα τὰ περιστέρια τὴν ξέρουν».

'Αλήθεια, ἥρθε ἐνα βουητὸ ἀπὸ μέσα, καὶ σὲ λίγο τὰ κλωνιὰ τῶν σταλαχτῖτῶν γέμισαν ἀπὸ μικρὰ ἀγριοπερίστερα. Τὰ μεγάλα εἶχαν πετάξει πρωὶ πρωὶ. Θὰ γύριζαν μὲ τὴ δύση τοῦ ἥλιου.

Μερικὰ ἔπεισαν κάτω καὶ τὰ πιάσαμε. Τὰ περισσότερα τὰ ἔπιασε ὁ Τίγρης, ὁ σκύλος μου, ποὺ μοῦ ἦταν ἀχώριστος σύντροφος.

Σηκώσαμε τὶς λαμπάδες ψηλά. Πλῆθος νυχτερίδες, ποὺ κρέμονταν σὰ σταφύλια μὲ τὸ κεφάλια πρὸς τὰ κάτω, ἀρχισαν νὰ ξεδιπλώνουν τὶς πέτσινες φτε-

ροῦγες τους, νὰ πετοῦν γύρω καὶ νὰ κατεβαίνουν στὸ νερὸ τῆς λίμνης καὶ ν' ἀρπάζουν τὰ νερόχαρα ἔντομα.

‘Ο Μιχαλάκης δὲν πρόφταινε νὰ σπάζῃ μικροὺς σταλαχτῖτες, νὰ γεμίζῃ τὶς τσέπες του καὶ νὰ παρακαλῇ τοὺς φίλους νὰ πάρουν καὶ αὐτοὶ μερικούς, μὰ νὰ τοῦ τοὺς ξαναδώσουν.

Πήραμε κι ἐμεῖς μερικούς γιὰ ἐνθύμηση. Μπορούσαμε ν' ἀποξεχαστοῦμε ἐκεῖ, ἀν δὲ μᾶς περόνιατζε τὸ κρύο. “Ολοι μας τουρτουρίζαμε καὶ ἀρχισαν νὰ χτυποῦν τὰ δόντια μας.

Πήδησε πάλι ἀπάνω ὁ πάτερ Δαμιανὸς καὶ μᾶς ἀνέβασε ἐναν ἔνα.

Οἱ μητέρες τῶν φίλων μου εἶχαν ἀνησυχήσει· στὸ νησάκι ποὺ περίμεναν, ἄμα μᾶς εἶδαν, φώναξαν:

«Εἶναι ὅλα τὰ παιδιά;»

— «Ναί, ναί, ὅλα!» φωνάξαμε καὶ μεῖς.

Καὶ ἡ σπηλιὰ ξαναεῖπε κι αὐτή: «“Ολα! ὅλα! ὅλα!»

Μπήκαμε στὶς βάρκες καὶ ξαναγυρίσαμε στὸν ὅμορφο κόλπο.

Βγήκαμε, κολυμπήσαμε τὰ παιδιά κι ἔπειτα πήγαμε στὸ ἐκκλησιδάκι νὰ προσκυνήσωμε. Στὸν αὐλόδυρο, κάτω ἀπὸ τὸν ἵσκιο κληματαριᾶς, φάγαμε. Οἱ πῖνες ἦταν ψημένες μέσα στὸ ἴδιο τους τ' ὅστρακο ἀπάνω σὲ θράκα. Τὸ ἴδιο τ' ὅστρακο μᾶς χρησίμεψε καὶ γιὰ πιάτο.

Τὸ ἀπομεσήμερο, δυὸ ὥρες πρὶν νὰ βασιλέψῃ ὁ ἡλιος, εἶπε ὁ πάτερ Δαμιανός:

«Καιρός, χύριε δήμαρχε, νὰ μπῆτε στὶς βάρκες, νὰ γυρίσετε στὸν πύργο.» Έγώ θὰ μπῶ στὴν καινούρια βάρκα νὰ πάω νὰ ίδω τὸν ἐρημίτη τοῦ φάρου. «Έχω καιρό. Μὲ τὴ σαπιόβαρκα σπάνια τὸ δοκίμαζα. Βλέπεις, κατεβάζει ἀέρα τὸ βουνὸ καὶ ἡ τρικυμία δὲν ἀπολείπει... Γέρασα πιά...»

«Ο Φῶτος παρακάλεσε τὸν πατέρα του νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πάη μὲ τὸν πάτερ Δαμιανὸ νὰ ίδῃ τὸ φάρο.

«Σὰ δύσκολο, παιδί μου! Τί λές καὶ σύ, πάτερ Δαμιανέ;»

Καὶ ὁ πάτερ-Δαμιανός: «Μὲ τὴ βάρκα τὴν καινούρια πηγαίνω καὶ στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου. Μὰ ως ἔξι τὸ πολὺ μπορῶ νὰ πάρω. Καὶ νὰ τὸ ξέρουν: μπορεῖ νὰ κάνωμε καὶ δυὸ μέρες νὰ γυρίσωμε».

«Εννοια σου καὶ δὲ βρέθηκαν πολὺ πρόθυμοι περισσότεροι ἀπὸ τέσσερεις: ἐγώ, ὁ Φῶτος, ὁ Γκίκας καὶ ὁ Τάκης.

Πρὶν νὰ φύγωμε μᾶς ὠδήγησε στὴν ἄκρη τοῦ περιβολιοῦ ὁ πάτερ Δαμιανός καὶ μᾶς ἔδειξε δυὸ θερμοπηγές. Στὴ μιὰ τὰ λιθάρια ἦταν μαυροκόκκινα καὶ στῆς ἄλλης τὰ χείλη εἶχαν ἀλάτι.

«Ἐδῶ βράζω τ' αὐγά» εἶπε ὁ πάτερ Δαμιανός. «Δοκιμάσετε».

Βάλαμε τὸ χέρι καὶ τὸ τραβήξαμε γρήγορα γιατὶ ἔκαιγε.....

«Τῆς μιᾶς τὸ νερό, ἔξακολούθησε ὁ πάτερ-Δαμιανός, περνᾶ ἀπὸ σιδερόπετρες, γι' αὐτὸ κοκκινίζει τὶς ἄλλες πέτρες. Ἡ ἄλλη ἔχει ἀλάτι. Εἶναι ἀπὸ τὶς λίγες θερμοπηγές τοῦ κόσμου, μοῦ ἔλεγε ἔκεινος

δέ ξένος. "Αν δηταν ἀλλοῦ, θὰ εἶχε ἐδῶ ξενοδοχεῖα καὶ λουτῆρες καὶ χιλιάδες ἄρρωστοι ἀπὸ ρεματικὰ θὰ ξανάβρισκαν τὴν ὑγεία τους.

"Τὴν ζέστη, μοῦ ἔλεγε, τὴν παίρνουν τὰ νερά αὐτὰ ἀπὸ τὴν φωτιὰ ποὺ καίει ἀκοίμητη στὰ σπλάχνα τῆς γῆς.

"Αφησε τὸ νεράκι τῆς ἄλλης πηγῆς ποὺ ἥπιαμε, ποὺ γιατρεύει ἀλάθευτα ὅσους ἔχουν ἀδύνατο στομάχι. Τὸ ίδιο μοῦ εἶπε, πώς εἶναι καὶ τὸ νερό τοῦ μοναστηριοῦ".

— «Γι' αὐτὸ δὲ μᾶς χόρταινες» εἶπε γελώντας ὁ δήμαρχος.

— «Ζωὴ νάχετε καὶ τὸ μοναστήρι δὲ φτωχαίνει» εἶπε ὁ πάτερ Δαμιανός.

Σὲ λίγο χωριστήκαμε, οἱ τρεῖς βάρκες κατὰ τὸν πύργο τοῦ δημάρχου κι ἐμεῖς κατὰ τὸ φάρο.

28. "Αλλος ἐρημίτης.

Τραβήξαμε λίγο τὰ κουπιά, ὅσο νὰ βροῦμε ἀέρα. "Τστερα ἡ βαρκούλα μας ἔβαλε πλώρη κατὰ τὸ βραχο ποὺ δηταν ὁ φάρος.

Μὲ φουσκωμένο τὸ πανί ἔτρεχε, ἔτρεχε ἡ βαρκούλα σκίζοντας τὰ κύματα. Οἱ ἀφροὶ μᾶς ράντιζαν.

Γύρω μᾶς πετοῦσαν πλῆθος γλάροι. Βουτοῦσαν σὰ σαΐτες στὴ θάλασσα καὶ ἀρπαζαν τὰ ψάρια. Μιά, καὶ τὰ ρίχνουν στὸν ἀνοιχτὸ φάρυγγά τους, μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω.

·Ο "Ηλιος.

Καὶ εἶναι ἀχόρταγοι. Μᾶς σίμωσαν, ἥρθαν κοντά στὴ βάρκα μας κάνοντας γύρους. "Ισως θέλουν κάτι νὰ τοὺς φιλέψωμε. Τοὺς ρίχνομε ἀποφάγια ποὺ εἴχαμε μαζί μας, καθὼς μᾶς τὸ εἶχε συμβουλέψει ὁ πάτερ Δαμιανός. Μᾶς εἶχε πεῖ:

"Πάρτε αὐτὰ τ' ἀποφάγια· εἶναι καλὰ γιὰ τοὺς φίλους μας, τοὺς γλάρους!"

"Ετσι τοὺς βλέπομε ἀπὸ κοντά. Κίτρινο εἶναι τὸ ράμφος τους κι ἀγκιστρωτὸ γιὰ ν' ἀγκιστρώνη τὰ ψάρια, καὶ ροδοκόκκινο τὸ δέρμα ποὺ ἔνώνει τὰ τρία μπροστινά τους δάχτυλα, ὅπως τῆς πάπιας. Τὰ πούπουλά τους εἶναι κάτασπρα, μὰ στὴ ράχη σταχτογάλαξα.

Πόσο ταιριάζει τὸ χρῶμα τους μὲ τὰ γαλανὰ νερὰ καὶ τοὺς ἀφρόους τῶν κυμάτων!

Τώρα πολλοὶ κουράστηκαν κι ἀφήνονται ἀπάνω στὰ κύματα νὰ τοὺς κουνοῦν.

Τὴν ξέραμε πολὺ καλὰ τὴ μαλακὴ κούνια τῶν κυμάτων, γιατὶ κι ἐμεῖς, ὅταν κουραζόμαστε ἀπὸ τὸ κιλύμπι, πέφταμε ἀνάσκελα γιὰ νὰ ξεκουραστοῦμε.

"Οσο πλησιάζομε πρὸς τὸ βράχο, τόσο τὰ κύματα θεριεύουν.

"Ο πάτερ Δαμιανός μᾶς παρακινεῖ νὰ κοιτάξωμε κατὰ τὴ σπηλιὰ ποὺ εἴχαμε πάει τὸ πρωΐ.

Τί ἀφροὶ ἥταν ἔκεινοι! Ής ἀπάνω στὴν κορφὴ τοῦ βράχου ἔφταναν.

"Καθὼς κλείνουν τὸν ἀέρα καὶ τὸν στενοχωροῦν οἱ βράχοι, ἐξήγησε ὁ πάτερ Δαμιανός, παίρνει δύναμη νὰ πετᾶ τὸ νερὸ ψηλά».

‘Ηταν κι ἄλλες σπηλιές μικρότερες στ' ἀκρογιά-
λια κι ἀκουόταν κουφὸς ὁ βόγκος.

‘Ο ἥλιος κόντευε νὰ βασιλέψῃ κι ἔβαψε τὶς ἀκρο-
γικλιές ρόδινες.

Οἱ φίλοι μας οἱ γλάροι πετοῦσαν κατὰ τὸ βράχο
τοῦ φάρου.

Σὰ νὰ ἤξεραν πῶς ἐκεῖ πηγαίνομε. “Αλλοι ξεφύ-
τρωσαν ἀπὸ κεῖ, ἀπὸ τὸ βράχο! Εἴδαμε κι ἔνα κο-
πάδι ἀγριοπερίστερα, ποὺ πήγαιναν νὰ κουρνιάσουν
στὶς βαθιές σπηλιές τους.

Πλησιάσαμε στὸ φάρο· μὰ ἡταν ἀδύνατο νὰ πιά-
σωμε. Τὰ κύματα ὠρμοῦσαν σὰν τρελὰ στὸ βράχο,
ἔσπαζαν ἐκεῖ, τινάζονταν καὶ ὑψώνονταν σὰν ἀγριε-
μένα ἀλογα. “Αλλα κύματα ἀκολουθοῦσαν, ἔτρεχχν,
σηκώνονταν δύοια μὲ τάγματα, μὲ στρατὸ ποὺ ὅρ-
μᾶ, κάνοντας ἔφοδο σ' ἔνα κάστρο. Καὶ ὁ φάρος ψηλὰ
ἔμοιαζε σὰ νὰ κοίταζε μὲ προσοχὴ πέρα μακριά.

«Μὰ πῶς θὰ πλησιάσωμε;» ρώτησα ἐγώ.

— «Τὸ καλὸ τὸ παλικάρι ξέρει κι ἄλλο μονοπάτι!»
μοῦ ἀπάντησε ὁ πάτερ Δαμιανός. Καὶ σὲ λίγο, μὲ
μὰ ἐπιτήδεια στροφή, ἔκαμε τὴ βάρκα νὰ περάσῃ τὸ
δυτικὸ ἀκρωτήριο καὶ νὰ πιάσῃ στὸ νότιο μέρος, μέσα
σὲ δυὸ βράχους, δπου ἡταν λίγη ἀμμουδιά.

Ξυπόλυτοι πηδήσαμε στὰ νερὰ γιὰ νὰ τραβή-
ξωμε τὴ βάρκα ἔξω. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀκούσαμε
μὰ φωνὴ νὰ λέη: «Καλῶς ὠρίσατε, καλῶς ὠρίσατε!»

Γυρίσαμε καὶ εἴδαμε ἔνα γέροντα νὰ ἔρχεται
πρὸς ἐμᾶς.

«Καλῶς σὲ βρήκαμε, καπετὰν Μπόχαλη!» τοῦ
ἀπάντησε ὁ πάτερ Δαμιανὸς ἀπὸ τὴ βάρκα.

Καταλάβαμε ότι ο γέροντας ήταν ο φύλακας του φάρου, ο φίλος του πάτερ Δαμιανοῦ

«Σᾶς εἶδα ἀπὸ μακριὰ μὲ τὰ κιάλια.... Μὰ λέω,
ή βάρκα δὲν εἶναι δική του!....»

— «Δική μου εἶναι. Μοῦ τὴ χάρισε τοῦ παιδιοῦ
ἀπὸ κεῖ ο πατέρας, ο δήμαρχος».

— «Α, ώραῖα, καὶ εἶναι βάρκα πρώτης! Έλα
τε λοιπόν, παιδιά, νὰ τὴ βγάλωμε ἔξω! Μιὰ στιγμὴ
μόνο».

Καὶ ο γέρος πέταξε τὰ παπούτσια του καὶ σήκωσε
ψηλὰ τὰ πανταλόνια του λέγοντας: «Εμπρός!»

— «Κι ἐγώ, κι ἐγώ!» εἶπε καὶ ο πάτερ Δαμια-
νός, πηδώντας ξυπόλυτος στὰ νερὰ κι ἔχοντας τὰ ρά-
σα σηκωμένα, δεμένα μὲ τὴ ζώνη του.

Έδωσε τὸ χέρι στὸν καπετάν Μπόχαλη. «Κα-
λά, ἔ;» τὸν ἐρώτησε.

— «Δόξα νάχη ο Θεός!» τοῦ ἀπάντησε αὐτός.

Ο πάτερ Δαμιανὸς μᾶς σύστησε.

— «Χαίρω πολύ!» ἔκαμε αὐτός.

Καὶ αὐτὰ γίνονταν μὲ βουτημένα τὰ πόδια στὰ
νερά.

Πιάσαμε ἔπειτα τὴ βάρκα καὶ τὴ βγάλαμε.

— «Πᾶμε, πᾶμε» μᾶς εἶπε ο καπετάν Μπόχα-
λης, «φορέστε τὰ παπούτσια σας καὶ πᾶμε! Όσο
ν' ἀνεβοῦμε στὸ καλυβάκι μου, θὰ σκοτεινιάσῃ, καὶ
πρέπει ν' ἀνάψω τὸ φανάρι».

Κάμαμε ὅπως μᾶς εἶπε γρήγορα. Πήραμε ἔπει-
τα ἀπὸ τὴ βάρκα δυὸ κοφίνια μεγάλα μὲ τρόφιμα,
μιὰ στάμνη μὲ κρασὶ καὶ μιὰ μὲ λάδι, δῶρα τοῦ πάτερ
Δαμιανοῦ στὸ φίλο του.

’Ανεβαίνοντας τὰ σκαλάκια φτάσαμε στὸ καλυβάκι τοῦ ἐρημίτη, τοῦ καπετάν Μπόχαλη, ποὺ ἦταν στὰ πόδια τοῦ Φάρου.

Ξέρα κι ἐρημιά. Γύρω ἡ θάλασσα ἀπλωνόταν ταρχγμένη, σὰ νὰ φώναζε μὲ χίλια μύρια στόματα καὶ ὁ ἄνεμος σὰ νὰ οὔρλιαζε ἐκεῖ.

’Αφοῦ μπήκαμε μέσα, ὁ καπετάν Μπόχαλης ἀναψε μιὰ τενεκεδένια λάμπα καὶ τὴν ἀπόθεσε σ’ ἔια κοντὸ τραπεζάκι, ποὺ δὲν ἤξερε κατὰ ποιὰ μεριὰ νὰ πέσῃ. ”Επειτα πῆρε ἕνα φχναράκι καὶ εἶπε: “Αν θέλουν τὰ παιδιά νὰ ίδουν, ν’ ἀνεβοῦν πρῶτα τὰ δυὸ κι ἔπειτα τ’ ἄλλα δυό».

’Ανεβήκαμε. ’Ο φύλακας ἀναψε τὴν λάμπα τοῦ φάρου κι ἔβαλε σὲ κίνηση ἕνα μηχάνημα ποὺ γύριζε τὸ φανάρι κανονικά. Τὸ φανάρι αὐτὸ μοιάζει μὲ τὰ φχνάρια ποὺ ἔχουν οἱ ἄμαξες καὶ τ’ αὐτοκίνητα. ’Απὸ μέσα εἶναι ντυμένο μὲ καθρέφτες γουβωτούς. κι ἔχει μιὰ στρογγυλὴ πορτούλα, κλεισμένη μὲ χοντρὸ γυαλί, γιὰ νὰ βγαίνη μονάχα ἀπ’ αὐτὴ -δ φῶς. Αὐτὸ τὸ γυαλί ἔχει τὴ δύναμη νὰ στέλνῃ πολὺ μακριὰ τὸ φῶς τῆς λάμπας.

”Ετσι, καθὼς τὸ φανάρι γυρίζει, ρίχνει φῶς καὶ φωτίζει τὴ θάλασσα πότε πρὸς τὸ βοριά, πότε πρὶς τὴ δύση, πότε πρὸς τὸ νότο καὶ πότε πρὸς τὴν ἀνατολή.

Τὸ φῶς αὐτὸ ποὺ σκορπίζεται, εἶναι ἡ μοναδικὴ ἐλπίδα τῶν καραβιῶν ποὺ περνοῦν τὸ στενὸ ἢ περνοῦν μακριά. ”Ετσι ξέρουν ποὺ βρίσκονται, δταν οἱ νύχτες εἶναι σκοτεινὲς καὶ παλεύουν οἱ ἀνεμοί

καὶ βογκοῦν τὰ κύματα καὶ σκούζουν οἱ κεραυνοί,
καὶ ἀποκρίνονται οἱ σπηλιές.

Μὰ πόσο βούιζε ἐκεῖ ἀπάνω ὁ ἄνεμος! Πῶς οὕριαζε!... Τὸν ἐφαντάστηκα πῶς θὰ ἔκανε τὶς ἄγριες
νύχτες. Δὲ θὰ ἦταν ἀνέμου φωνὴς τότε, παρὰ δαιμόνων!..

Εἶχε προχωρήσει ἡ νύχτα, ὅταν καθίσαμε νὰ φᾶμε. Στὸ θαμπὸ φῶς τῆς λάμπας ποὺ κάπνιζε, φάντα-
ζαν οἱ δυὸ θαλασσοδαρμένοι σὰν ξωτικά.

‘Ο βόγκος τῶν κυμάτων ἐρχόταν ἀδιάκοπος καὶ
σὰ νὰ γινόταν δσο πήγαινε δυνατώτερος, νὰ μᾶς πλη-
σίαζε, νὰ ἐρχόταν κοντά μας.

‘Ο φάρος εἶχε κι ἔνα δεύτερο φύλακα, πιὸ νέο.
Δυό, γιὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ ἀρρωστήσῃ ἢ πεθάνῃ
ὅ ἔνας!...

Ζωὴ ποὺ τὴν περνοῦν οἱ κακόμοιροι ἐκεῖ ἀπάνω! Νὰ βλέπουν μιὰ φορὰ στοὺς δυὸ μῆνες τὸ καράβι ποὺ τοὺς φέρνει τὰ τρόφιμα καὶ τὸ πετρέλαιο! Καὶ τί τρόφιμα; γαλέτες καὶ παστὰ κρέατα καὶ ψάρια. Νὰ πίνουν βρόχινο νερὸ ἀπὸ τὴ μικρὴ στέρνα, κι ἀπὸ ἔνα κηπαράκι καμωμένο ἀπὸ φερτὸ χῶμα νὰ προμηθεύωνται κανένα χορταρικό....

Καλὰ ποὺ βρισκόταν κάποτε κανένας φίλος νὰ τοὺς φέρνῃ κάτι ἄλλο, σῦκα καὶ σταφύλια καὶ τόσα καλὰ ποὺ ἔχει ὁ ἄλλος κόσμος.

Εἶχαν τὶς πετονιές τους καὶ μιὰ παλιὰ βάρκα,
γιὰ νὰ τρῶνε καὶ κανένα φρέσκο ψάρι.

Καὶ ὅμως φαίνονταν εὐχαριστημένοι· δὲν τοὺς
πείραζε ἢ ἐρημιά. Μὰ ἐρημιὰ θὰ ἦταν γι' αὐτοὺς

Έκει ποὺ ζοῦσαν, κοντὰ στὴν ἀγαπημένη τους τὴν θάλασσα;

Τώρα δὲν ταξίδευαν, ναί, ἀλλὰ ἔκαναν ἔνα μεγάλο καλὸ σὲ κείνους ποὺ ταξίδευαν, στ' ἀδέρφια τους ποὺ γυρίζουν μὲ τὰ καράβια.

Τὴν ἄλλη μέρα εἶδαμε τὶς φωλιές τῶν γλάρων ἀπόνω στοὺς γύρω βράχους.

Εἶχαν πιὰ ξεπετάξει τὰ μικρά τους, τὰ γλαράκια. Τ' αὐγά τους μᾶς εἶπε δὲ ἐρημίτης πώς μοιάζουν σὰν ἀχλάδι κι ἔτσι δὲν κατρακυλοῦν.

Εἶχε ἀρκετὴ θάλασσα, μὰ φύγαμε. Μοῦ φάνηκε περάξενο γιατί φύγαμε γρήγορα· τὸ κατάλαβα ὅμως κατὰ τὸ δειλινό, ποὺ ξέσπασε μιὰ μπόρα τρομερή· Ή θάλασσα ὡρμοῦσε στὴ στεριά, σὰ νὰ ήθελε νὰ τὴν καταπιῇ καὶ ὅλα ήταν κατασκότεινα. Πῶς θὰ ήταν ἔκει στὸ φάρο!

29. Ο Μπάμπης φεύγει.

Στὰ παιδιὰ ἔδινα τὰ γράμματα τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς Δαφνούλας καὶ τὰ διάβαζαν.

Μοῦ ἔγραφαν πάντοτε γιὰ τὰ καλὰ ποὺ γίνονταν ἔκει στὸ χωριό, καὶ λέγαμε καὶ μεῖς πολλὰ καὶ κάναμε σχέδια. Αὐτὰ τὰ γράμματα ήταν σὰν κεντρὶ σὲ μᾶς, ποὺ μᾶς κέντρωνε νὰ κάμωμε κι ἐμεῖς κάτι.

Μιὰ μέρα ἔκει ποὺ κάναμε διάφορα σχέδια, νὰ καὶ δήμαρχος μὲ τὴ γυναῖκα του.

« "Ε, μᾶς λέει, τί κάνετε; συμβούλιο έχετε; »

— « Νχί » τοῦ ἀπάντησε ὁ Φῶτος.

— « Μπορῶ ν' ἀκούσω κι ἐγώ τί λέγατε; »

— « Γιατί ὅχι; » τοῦ ἀπάντησε ὁ Φῶτος καὶ ἔρχισε νὰ τοῦ λέη τί λέγαμε καὶ τί μᾶς παρακάνησε νὰ θέλωμε νὰ κάμωμε κι ἐμεῖς κάτι καλό.

· Ο δήμαρχος στράφηκε σὲ μένα καὶ μοῦ εἶπε:

« Βλέπω, ἔχεις ἔναν παππού θαυμάσιο! Κάνει θαύματα ἔκει στὸ χωριό. »

· Εβγάλχ χωρὶς νὰ μιλήσω, καὶ τοῦ ἔδωσα ἔνα γράμμα τοῦ πατέρα μου, ποὺ μοῦ ἔγραψε γιὰ τὸ ἔργο τοῦ παπποῦ, κι ἔνα τοῦ παπποῦ μου, ποὺ μοῦ ἔλεγε πολλὰ καὶ μοῦ ἔδινε συμβουλές.

Τὴ πῆρε καὶ τὰ διάβασε δυνατά, γιὰ νὰ τ' ἀκούτη καὶ ἡ γυναῖκα του.

« Σὲ συγχαίρω» μοῦ εἶπε ὅμικ τελείωσε καὶ μοῦ ἔδωσε τὰ γράμματα. « Αν εἴχαμε δέκα σὰν τὸν παππού σου!... »

— « Θὰ εἰμιστε περισσότεροι μεθαύριο » εἶπε ὁ Φῶτος.

— « Α, ναι!, λησμόνησα!... Λοιπὸν θὰ κάμετε καὶ σεῖς τὸ ἔδιο; »

— « Αὐτὸ καὶ ἄλλα» τοῦ ἀπάντησα ἐγώ. « Εἶναι τέσσα καὶ τόσα! »

— « Σωστό» εἶπε ὁ δήμαρχος, « ὁ τόπος αὐτὸς διψᾶ γιὰ καλὸ σὰν τὴ γῆ ποὺ ἔχει χρόνια νὰ δῆ βροχή» καὶ ὁ δήμαρχος, καθὼς ἔλεγε αὐτά, εἶδε πώς ὁ Μπάμπης χαμογελοῦσε εἰρωνικά.

« Γιατί, τὸν ἐρώτησε, χαμογελᾶς; Δὲν εἶσαι ἐσύ σύμφωνος; »

— « "Οχι, δὲ λέω αὐτό ».

‘Ο δήμαρχος τὸν κοίταξε καὶ δὲν τοῦ εἶπε ἄλλο.

‘Ηταν ἀδύνατο ὁ Μπάμπης νὰ γίνη ἔνα μὲ μᾶς;
Αὐτὸς μονάχος του θέλησε νάρθη, καὶ εἶχε τόσον
καιρὸ μαζί μας, μὰ στάθηκε ἀδύνατο ν' ἀλλάξῃ.

Κανέναν ἀπὸ μᾶς δὲ χώνευε καὶ προπάντων ἐμέ·
να. “Εβλεπα τὴν ματιά του νὰ πέφτη ἀπάνω μου πολ
λèς φορὲς ὅλο κακία. “Αν μποροῦσε θὰ μοῦ ἔκανε
κακό· καὶ κάτι τέτοιο προσπάθησε νὰ μοῦ κάμη, δ-
πως θὰ ίδητε.

Τὴ δεύτερη μέρα ὕστερ’ ἀπὸ τὴν τρικυμία ἡ θά-
λασσα γαλήνεψε πάλι. ὉΗταν ἡμερη σὰν ἀρνάκι, ἀφοῦ
μᾶς εἶχε δείξει πῶς γίνεται καὶ ἄγρια σὰν τίγρη πει-
νασμένη. Καὶ φαινόταν ὅλο γέλια· εἶχε ξεχάσει τὸ
θυμό της.

‘Απὸ τὰ παιδιὰ ἄλλα ψάρευαν καὶ ἄλλα, τὰ μικρά,
ἔπαιζαν στὴν ἀμμουδιά. Εἶχαν μαζί τους τὸν Τί-
γρη καὶ τοῦ πετοῦσαν πέτρες στὴ θάλασσα, καὶ
κύτος βουτοῦσε καὶ τὶς ἔβγαζε ἔξω.

‘Εγώ, καθισμένος σ' ἔνα βράχο, ψάρευα μὲ τὶ
καλάμι. Εἶχα ίδει τὸν Μπάμπη νὰ γυρίζῃ μόνος πιδ
πέρα.

Καθὼς εἶχα τὸ νοῦ μου μήπως τσιμπήση κάποιο
ψάρι, αἰσθάνομαι μιὰ σπρωξιά.

Τὸ καλάμι μοῦ ἔφυγε ἀπὸ τὰ χέρια, ἄλλὰ κρα-
τήθηκα καὶ ἀρπάχτηκα ἀπὸ τὸ βράχο. Μαζί δμως
μ' αὐτὸ κάποιος ἔπεσε μὲ τὸ κεφάλι στὴ θάλασσα
ἀφήνοντας μιὰ φωνή. Σὰ νὰ ἦταν ὁ Μπάμπη! Χα-
ρίς νὰ χάσω καιρὸ βουτῶ κι ἐγώ.

Τὸν βρίσκω, τὸν ἀρπάζω ἀπὸ τὸ ροῦχο καὶ

μιὰ ἀπάνω. Μὰ πῶς ἔκανε! Μ' ἔπιασε, γάντζωσε
ἀπάνω μου, ἀπάνω στὸ χέρι μου.... Τοῦ ἔδωσα μιά.
Ποῦ αὐτός!

Κολυμποῦσα μὲ τὸ ἀριστερό.

“Αλλοι σύντροφοι πέφτουν στὸ νερὸ καὶ ἔχον-
ται κοντά μας γιὰ βοήθεια, καὶ μαζὶ καὶ ὁ Τίγρης.

Τὸν ἐβγάλαμε στὴν ἀμμουδιὰ ἀναίσθητο.

Τὸν ἀνεβάσαμε στοῦ δημάρχου, τὸν ἐβάλαμε μπρού-
μυτα κι ἔπειτα τὸν ἐγδύσαμε καὶ τὸν τρίψαμε.

Συνῆρθε σὲ λίγο καὶ τὸν ξαπλώσαμε στὸ κρε-
βάτι. Ἐγὼ κάθισα κοντά του, ἐνῷ αὐτὸς βυθίστηκε
σὲ ὕπνο βαθύ.

Δυὸ παιδιὰ ἔτρεξαν νὰ φέρουν τὸ γιατρὸ ἀπὸ
τὴν πόλη. Ὁ γιατρὸς ἦρθε στὶς δέκα τὸ βράδυ.

«Δὲν ἔχει τίποτε» εἶπε. «Τὸ λουτρὸ ποὺ πῆρε
ἴσως τὸν ὡφελήσῃ!» πρόσθεσε γελώντας, γιατὶ τὸν
ἥξερε καλὰ τὸν Μπάμπη.

«Οστόσο ἀποφασίσαμε ἔνας νὰ εἶναι κοντά του.

Ἐγὼ πῆγα νὰ κοιμηθῶ, μὰ τοὺς εἶπα νὰ μὲ ξυ-
πνήσουν στὶς δύο μετὰ τὰ μεσάνυχτα.

‘Η ἀνατολὴ ρόδιζε, δταν ὁ Μπάμπης ἀνοιξε τὰ
μάτια του καὶ μὲ κοίταξε καλὰ καλά.

«Ε! τοῦ λέω, πῶς εἶσαι;»

Ἐφερε τὸ χέρι στὸ μέτωπο.

«Ἐπεσα στὴ θάλασσα; Σὰ νὰ τὸ εἶδα στὸν ὕπνο
μου! Πές μου....»

— «Ε, ναί, τοῦ εἶπα ἐγώ, ἔπεσες στὴ θάλασσα...»

Μὲ κοίταξε πάλι, ἔπειτα μοῦ εἶπε: «Ἐσύ με
ἔσωσες;....»

— «'Εγώ, ἔκαμα τὸ χρέος μου! Κι ἐσύ θὰ τὸ ἔ-
κκνεες!»

Γύρισε τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔχρυψε στὸ προσκέ-
ραλο.

«Μὰ γιατί τὸ κάνεις αὐτό;» τὸν ἐρώτησα. «Ἐ-
σύ δὲ θὰ τὸ ἔκκανες;»

*Αρχισε νὰ κλαίη: «'Εγώ, ἔγώ, εἴμαι κακός, κακός!»

— «Δὲν εἶσαι κακός», τοῦ εἶπα ἔγώ. «Δὲν ξέρω
τι ἄλλο μπορεῖ νὰ εἶσαι, μὰ κακός δὲν εἶσαι. »Οχι,
δὲν εἶσαι κακός! 'Η συντροφιά μου σὲ θέλει!»

Δὲν ἀπάντησε, σὲ λίγο ὅμως σήκωσε τὸ κεφάλι
καὶ μὲ ρώτησε: «Μὲ θέλει, ἀλήθεια;»

— «Τὸ ρωτᾶς;»

Σταμάτησε μιὰ στιγμὴ καὶ πάλι εἶπε: «Καὶ ἀν
μάθη πώς ἔγώ σ' ἔσπρωξα νὰ πέσης; Γιατὶ ἔγώ
σ' ἔσπρωξα».

— «Τὸ κατάλαβα, τοῦ ἀπάντησα, καὶ εἶχα κάτι
βάλει μὲ τὸ νοῦ μου, μὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ μά-
θουν. Οὕτε εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ συλλογίζεσαι. 'Εσύ
θὰ ἔρθης μαζί μας».

— «Ωστε ἐσύ μὲ συγχωρεῖς;»

— «Τί εἶναι αὐτά;» τοῦ εἶπα, «ἐσύ θὰ ἔρθης
μαζί μας, καὶ πιστεύω πώς θὰ γίνης ὁ καλύτερος
ἄπ' ὅλους μας!»

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Μπάμπης ζήτησε νὰ φύγῃ
νὰ γυρίσῃ στὴν πόλη.

Τὸν παρακαλέσαμε νὰ μείνη μαζί μας ἀκόμη λι-
γες μέρες καὶ νὰ φύγωμε ὅλοι μαζί, μὰ στάθηκε
ἀδύνατο.

«Μὰ τί θὰ πῶ στὸν πατέρα σου;» τοῦ ἔλεγε
ὁ δῆμαρχος. «Θὰ πῆ πώς σ' ἔδιωξα».

— «Οχι δὲ θὰ τὸ πῆ ξέρει πώς εἰσαι καλός.
Ἐγὼ θὰ τοῦ πῶ τὴν ἀλήθειαν καὶ θὰ πειστῇ πώς δὲν
μποροῦσα πιὰ νὰ μείνω»· κι ἔφυγε.

Την πιὰ μέσα Αὔγουστου καὶ ὁ δῆμαρχος μᾶς
εἶπε πώς ἔπρεπε νὰ ἐτοιμαστοῦμε γιὰ τὴν πόλη.
«Ἐπρεπε νὰ ἐτοιμαστοῦμε γιὰ τὶς ἔξετάσεις ποὺ θὰ
κάνουμε, γιὰ νὰ μποῦμε στὴν πρώτη τοῦ γυμνασίου

Ἐμεῖς ὅμως, χωρὶς νὰ τοῦ ποῦμε τίποτε, τὸ εἴ
χαμε κάμει. Τὶς ὕρες τῆς μεγάλης ζέστης, ὅταν μπῆ-
κε ὁ Αὔγουστος, διαβάζαμε λίγο λίγο. Ο ἔνας ἔκανε
τὸ δάσκαλο στὸν ἄλλο. Εἶχαμε εἰδόποιήσει καὶ τοὺς
φίλους μας, ποὺ βρίσκονταν σὲ διάφορα μέρη, ν' ἀρ-
χίσουν καὶ αὐτοί, ἀν δὲν εἶχαν ἀρχίσει, τὸ διάβασμα.

Τώρα ποὺ εἶπα γιὰ τοὺς φίλους μας αὐτούς, θὰ
σᾶς πῶ καὶ τί μᾶς εἶχαν γράψει ἀπὸ τὰ μέρη ποὺ
εἶχαν πάει.

---

30. Τὸ γράμμα τοῦ Λάμπρου.

Κάθε Τετάρτη τὰ παιδιὰ ποὺ πήγαιναν στὴν πό-
λη μᾶς ἔφερναν τὴν ἀλληλογραφία.

‘Ο Λάζαρος μᾶς ἔγραψε:

Εἶμαι ξαπλωμένος ἀπάνω στὰ χόρτα κάτω ἀπὸ
ἔνα θεόρατο ἔλατο. Τί μουσικὴ κάνει τὸ ἀεράκι περ
νώντας ἀνάμεσα στ' ἄπειρη βελονωτὰ φύλλα του!

Γιὰ γραφεῖο ἔχω μιὰν ἵσια πλάκα.

Γιὰ ν' ἀνεβοῦμε ἐδῶ ψηλὰ περάσαμε μὲ ἀμάξι

τὸν κάμπο. Θεέ μου, τί ζέστη ἔκκανε! "Ολος ὁ κάμπος κατάξερος· πουθενὰ δεντράκι, πουθενὰ βρυσούλα!..."

Καὶ τὰ χωριά; 'Ελεεινὲς χαμοκέλες, μὲ πλίθες ἡ λυγαριὲς πλεγμένες, καὶ οἱ στέγες σκεπασμένες μὲ καλαμιές.

Εἶναι φρίκη! Εἶναι σὰν τὰ σπίτια τῶν ἀγρίων ποὺ βλέπαμε στὰ βιβλία· ἵσως καὶ χειρότερα. 'Ο καπνὸς σὲ πνίγει μέσα κεῖ.

Μοῦ ἔγραφες γιὰ τὸν παππού σου τί κάνει. 'Εμεῖς ἐδῶ νὰ δοῦμε τί θὰ κάμωμε!

'Εδῶ χρειάζονται ἀνθρώποι σιδερένιοι, μοῦ λέει ὁ πατέρας μου. Γιατὶ οἱ δυσκολίες εἶναι πιὸ μεγάλες ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος.

Νὰ ἰδῆς τοὺς κατοίκους αὐτῶν τῶν καλυβιῶν καὶ θὰ τρομάξῃς! Εἶναι ὅλοι κίτρινοι, κατακίτρινοι, μὲ μάτια φλογισμένα ἀπὸ τὸν πυρετό.

Φτάνομε σὲ μιὰ λίμνη. 'Η μυρουδιὰ ἀπὸ τὰ νερόχαρα φυτὰ ποὺ σαπίζουν εἶναι ἀνυπόφορη.

Τὰ κουνούπια πλῆθος, ἔτοιμα νὰ τρυπήσουν μὲ τὴ μυτερὴ προβοσκίδα τους τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τοὺς ρουφήξουν τὸ λίγο αἷμα καὶ νὰ τοὺς μεταδώσουν τὴ θέρμη.

Σταματοῦμε σ' ἔνα χάνι. 'Ο πατέρας μοῦ λέει νὰ προσέξω τοὺς πελαργούς, ποὺ ἔχουν τὶς φωλιές τους στὶς σκεπὲς τῶν καλυβιῶν.

*'Αλλοι στέκουν ἀκίνητοι, μὲ τὸ ἔνα πόδι ὑψωμένο καὶ τὸ ράμφος κατὰ τὸ μέρος ποὺ νομίζουν πὼς θὰ

φυσήξη ὁ ἀέρας. Ἀνυπόμονοι κροταλίζουν τὰ ράμφη τους: κράκ κράκ κράκ.

Νὰ ἔνας ποὺ ἕρχεται ἀπὸ τὴ λίμνη μ' ἔνα βάτραχο στὸ στόμα.

"Ἐνα ζευγάρι μαθαίνει τὰ μικρά του νὰ πετάξουν. Ἡ μητέρα χώνει τὸ κεφάλι κάτω ἀπὸ τὸ κορμὶ ἐνὸς παιδιοῦ καὶ τὸ πετᾶ πρὸς τὰ πάνω. Ὁ πατέρας τὸ τσιμπᾶ μὲ τὸ ράμφος του καὶ τὸ ἀναγκάζει ν' ἀνοίξῃ τὶς φτεροῦγες του καὶ νὰ χτυπήσῃ μ' αὐτὲς τὸν ἀέρα κάμποσες φορές. "Επειτα οἱ γονεῖς ἀφήνουν τὸ πελαργόπουλο νὰ ξανακαθίσῃ στὴ φωλιά, γιὰ ν' ἀρχίσουν τὸ μάθημα στὸ ἄλλο πελαργόπουλο.

Περάσαμε καὶ ἀπὸ ἄλλα χωριὰ τοῦ κάμπου παντοῦ τὰ ἴδια. Στὴ μέση εἶναι τοῦ ἀφέντη τὸ σπίτι καὶ γύρω γύρω τῶν χωρικῶν οἱ καλύβες. "Ἔχουν μιὰ πορτούλα, λιγώτερο ἀπὸ ἔνα μέτρο ψηλή. Νὰ τοὺς δῆς τοὺς κακόμοιρους τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν εἶναι φορτωμένοι καὶ θέλουν νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν πόρτα! Σκύβουν, σκύβουν, γίνονται σὰν τὶς γάτες δταν περνοῦν ἀπὸ χαμηλὴ τρύπα.

"Ακουσα τὸν πατέρα μου νὰ λέγῃ:

(Σὲ ἀγρια κατάσταση, εἶναι αὐτοί. Σὰ νὰ μὴν εἶναι ἀνθρωποι!)

Κι ἐγὼ εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου: «Ἐμεῖς θὰ τοὺς κάμωμε ἀνθρώπους!»

Βλέπεις, ἡ διδαχὴ τοῦ παπποῦ σου ὅσο πάει πιάνει τόπο περισσότερο. "Ω καὶ νὰ τοὺς ἔβλεπει κύτούς!

Τέλος φτάνομε στὰ ριζώματα τοῦ ψηλοῦ βουνοῦ.
Καβαλικέψαμε μουλάρια κι ἀρχίσαμε τὴν ἀνάβαση.
Οσο προχωρούσαμε τόσο ἡ δροσιὰ πιὸ μεγάλη.

Ἄργα τὴν νύχτα φτάσαμε στὶς καλύβες ποὺ μᾶς
εἶχαν ἐτοιμάσει στὸ βουνό, ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζουν τὰ
παραπόταμα τῶν δύο μεγάλων ποταμῶν...

Ἐσεῖς θὰ νομίζετε πώς ἐδῶ μᾶς λείπουν τὰ ψά-
ρια. Ψάρια στὸ βουνό; θὰ πῆτε. Καὶ δικαῖος τρῶμε
τὰ πιὸ νόστιμα ψάρια, τὶς πέστροφες.

Εἶναι μακρουλές, μὲ πολὺ ὠραίους χρωματισμούς.
Ἡ ράχη τους εἶναι μενεξεδένια, μὲ ζωηρὲς μαῦρες
βοῦλες. Τὰ πλευρὰ καὶ ἡ κοιλιὰ ἔχουν βοῦλες κατακόκ-
κινες. Τὰ φτερούγια τους καὶ ἡ οὐρά τους ἔχουν διά-
φορα χρώματα.

Οἱ πέστροφες δὲν ἀκολουθοῦν τὴν ροή τοῦ νεροῦ,
παρὰ προχωροῦν ἀντίθετα. Καὶ ἀν τύχη καὶ τὶς πα-
ρασύρη τὸ νερὸν καὶ πέσουν ἀπὸ καταρράχτη, μ' ἐνα
πήδημα ξαναβρίσκονται πάλι ἀπάνω. Καὶ τί πή-
δημα! Μποροῦν νὰ πηδήσουν ως ὁχτὼ μέτρα
ψηλά!..

Στοὺς καταρράχτες πηγαίνω μ' ἐνα τσοπανόπου-
λο. Απλώνομε ἐνα δίχτυ καὶ πέφτουν οἱ πέστροφες.
Τὸ ἀγκίστρι ἐδῶ δὲν τὸ ξέρουν.

Τὸ τσοπανόπουλο ξέρει κι ἄλλον τρόπο. Κάτω
ἀπὸ τοὺς καταρράχτες σχηματίζεται μιὰ λιμνούλα.
Πρὶν νὰ πάρῃ ὁ ἥλιος οἱ πέστροφες βόσκουν, δικαῖος
λέει τὸ τσοπανόπουλο.

“Οταν πάρη ὁ ἥλιος κρύβονται κάτω ἀπὸ τὶς
μεγάλες πέτρες, ἐκεῖ ποὺ σχηματίζονται μικρὲς σπη-
λιές.

Ἐκεῖ μέσα βάζει τὰ χέρια του καὶ πιάνει μιὰ
μὲ τὸ ἔνα καὶ μιὰ μὲ τὸ ἄλλο....

Ἐγὼ ἀκόμη δὲν κατώρθωσα νὰ τὸ κάμω.

Σ' ἔνα τραπέζι ποὺ μᾶς ἔκαναν οἱ βοσκοὶ τρα-
γούδησαν ὅμορφα τραγούδια τοῦ βουνοῦ. Ἀπ' αὐτὰ
σᾶς γράφω αὐτό:

Ο ἥλιος ἐπαντρεύτηκε καὶ πῆρε τὸ φεγγάρι,
ἐκάλεσε καὶ στὴ χαρὰ συμπέθερους τ' ἀστέρια.
Τὰ σύγνεφα τοὺς ἔστρωσε στρώματα γιὰ νὰ κάτσουν,
τοὺς ἔβαλε προσκέφαλα τὶς ράχες ν' ἀκουμπήσουν,
τοὺς ἔβαλε καὶ τράπεζα στοὺς κάμπους τὰ λουλούδια,
τοὺς ἔβαλε φαῦ νὰ φᾶν, τὸ μόσκο κι ὄλα τ' ἀνθια,
κρασὶ τοὺς ἔδωσε νὰ πιοῦν, θάλασσες καὶ ποτάμια,
κι ἀπ' ὄλα τ' ἀστρια τ' οὐρανοῦ ὁ Αὔγερινὸς δὲν ἤρθε.
Κι αὐτοῦ πρὸς τὸ ξημέρωμα ὁ Αὔγερινὸς ἐφάνη,
φέρνει τὸν ὕπνο ζωντανό.....

---

31. Τὸ γράμμα τοῦ Ἀγι.

Ἡ κοινότητά μας εἶναι ἀνάμεσα σὲ δυὸ κορφὲς
τῆς μεγάλης βουνοσειρᾶς.

Ἀνάμεσα σὲ πελώρια ἔλατα εἶναι μιὰ ἔφωτη
πλατεῖα· χίλια βήματα εἶναι τὸ μάκρος καὶ ὡς ἐξα-
κόσια τὸ πλάτος.

Γύρω στὴν πλατεῖα καὶ κάτω ἀπὸ ἔλατα εἶναι
οἱ καλύβες, φτιαγμένες τεχνικὰ ἀπὸ ἔλατοκλώναρα.
Ἡ κάθε καλύβα ἔχει ἀπὸ ἔνα κρεβατάκι κι ἔνα

τραπεζάκι· ἡ πορτούλα της μένει νύχτα μέρα
ἀνοιχτή.

Δυὸς ἀγωγιάτες κουβαλοῦν κάθε μέρα τρόφιμα
ἀπὸ τὴν πόλην ἀλεύοντα φροῦτα.

Τὰ λαχανικὰ τὰ ἔχομε ἀπὸ τὰ περιβολάκια μας
στὰ πλάγια κι ἀπάνεμα μέρη τοῦ βουνοῦ. Τὰ ἑτοιμά-
ζουν καὶ τὰ σπέρνουν τὸν Ἀπρίλιον οἱ φίλοι μας οἱ
βοσκοί.

Ἡ κοινότητά μας ἔχει ἀνάγκη μόνο ἀπὸ κρεο-
πωλεῖο. Σὲ μιὰ καλύβα παράμερα, μέσα σὲ ρεματιά,
ἢ Μῆτρος, ἔνας λεβέντης ὡς 18 χρονῶν, σφάζει.

Ψῶμὶ μποροῦσαν νὰ μᾶς φέρουν ἑτοιμο, μὰ οἱ
μητέρας καὶ οἱ ἀδερφές μας θέλουν νὰ τὸ ζυμώνουν
μόνες καὶ νὰ τὸ ψήνουν στὰ πρόχειρα φουρνάκια,
ποὺ ἔχομε κάμει ἀπὸ κοκκινόχωμα.

Τὴν καλοκαιρινὴν κοινότητα τὴν ἔχει συστήσει
ἔνας γιατρός. Τὴν ἀποτελοῦν γιατροί, δικηγόροι, ὑ-
πάλληλοι καὶ ἔμποροι μὲ τὶς οἰκογένειές τους.

Στὸ δρόμο ποὺ πηγαίναμε περάσαμε ἐγώ, ὃ
ἀδερφή μου, ἡ μητέρα καὶ ὁ πατέρας μιὰ μεγάλη
λαγκάδα. Φανταστῆτε τὸ ψηλὸ βουνό, κομμένο μὲ τὸ
μαχαίρι στὰ δύο. Τὸ ἄνοιγμα εἶναι δσο νὰ πετάξῃς
πέτρα, καὶ βαθὺ τόσο, ποὺ μόλις τὸν Ἰούλιο φτάνει
τὸ φῶς τοῦ ἥλιου καταμεσήμερα γιὰ λίγες στιγμὲς
στὴ ρεματιά.

Τὰ νερὰ τῆς ρεματιᾶς βουλίζουν ἀδιάκοπα καὶ μαζὶ
βουλίζουν τὰ νερὰ ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὶς ἄπειρες
πηγές, ἀπὸ καταρράχτες καὶ ρυάκια. Ὁ δρόμος

δυὸς πιθαμὲς πλάτος, περνᾶ ἀπὸ τὸν ἔνα βράχο-
σωστὸ τρίχινο γεφύρι.

Πολλοὶ περνοῦν μὲ κλειστὰ μάτια γιατὶ ζαλί-
ζονται. Λίγο νὰ παραπατήσῃ τὸ μουλάρι, χάθηκες.

Τὸ χειμῶνα, μᾶς εἶπε ὁ πατέρας, κανεὶς δὲν
τολμᾶ νὰ περάσῃ. Ἀπὸ τὰ φρύδια τῶν βράχων ξε-
κόβονται μεγάλα κομμάτια χιόνια, καὶ καθὼς κυλοῦν
παρασέρνουν βότσαλα, πέτρες καὶ χαμόδεντρα τῶν
βράχων καὶ πέφτουν στὴν ἄβυσσο. Τρομαχτικὸς κρό-
τος γίνεται τότε, ποὺ ἀκούεται ὥρες μακριά.

“Οταν βγήκαμε, μεγάλο βάρος ξέφυγε ἀπὸ τὰ
στήθη μας. Απλώθηκε μπροστά μας καταπράσινη
πεδιάδα καὶ ἡ θάλασσα, ἡ δμορφη θάλασσα!

“Υστερα ἀρχισε ἡ ἀνάβαση...

Παραμονὴ τοῦ Ἀι-Λιᾶ. Ἀνεβήκαμε μὲ κόπο
στὴν ψηλότερη κορφή· στὸ ἐξωκλήσι τοῦ Ἀι-Λιᾶ
σὰ σπαθιὰ καὶ μαχαίρια μπηγμένα στὴ γῆ οἱ πέτρες
ἔτοιμες νὰ μᾶς ξεσκίσουν ροῦχα καὶ σάρκες.

‘Ανεβήκαμε μὲ τὴ δύση τοῦ ἥλιου. Βουτοῦσε σὰν
πελώριο πορτοκάλι στὴ δυτικὴ θάλασσα.

Γὸ βουνὸ τελείωνε σὲ ψηλὸ ἀκρωτήριο πρὸς τὰ
νότια. Ἀναλοτικὰ καὶ δυτικὰ φαίνονταν τὰ νησάκια.
Νόμιζα πώς μποροῦσα νὰ σκύψω νὰ τὰ πάρω. Καὶ
τὸ βουνό μας ἔδινε τὰ χέρια στὰ κοντινά του βουνὰ
πρὸς τὰ βόρεια, βορειοδυτικὰ καὶ βορειανατολικά, καὶ
ἐκεῖνα σὲ ἄλλα.

Οἱ δύο πεδιάδες ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ ριζώματα
τελείωναν σὲ ἀκρωτήρια καὶ βουνά. Πλῆθος οἱ λαγ-
καδιές καὶ οἱ ρεματιές.

Σὲ λίγο, κάτω ἀπὸ τὶς πεδιάδες καὶ τὶς θάλασ-
σες, προχωροῦν τὰ σύννεφα σὰν πελώρια ἔρπετά, θη-
ρά τῶν παραμυθιῶν. Σκεπάζουν τὶς θάλασσες καὶ
τὶς πεδιάδες καὶ ἀνεβαίνουν φοβερίζοντας τὶς ρεματιές
καὶ τὶς λαγκαδιές. Δὲν πέρασε ὥρα ποὺ μᾶς ἔζωσαν
γύρω, καὶ μείναμε ἐμεῖς ἀπάνω στὴν κορφὴ μὲ
τὸ ἐκκλησάκι καὶ τοὺς προσκυνητές, σὰ σὲ σκόπελο
ἀπάνω σὲ μπαμπακένια θάλασσα.

Φορτώματα τὸ λιβάνι καίγεται καὶ ὑψώνονται
οἱ φλόγες καὶ οἱ καπνοί. Εἶναι ἡφαίστειο δὲ βράχος
καὶ ἐμεῖς γίγαντες τοῦ παραμυθιοῦ.

Τὸ πρωὶ ξαστεριὰ παντοῦ. 'Ο ἥλιος προβάλλει
καὶ ροδοβάφει τὶς κορφὲς καὶ τὰ πέλαγα. 'Αιτοὶ πε-
τοῦν ἵσια κατὰ τὸν ἥλιο.

Κατεβαίνοντας εἴδαμε τοὺς χωρικοὺς ποὺ ἀνε-
βαίνουν ἀπὸ τοὺς κάμπους, νὰ πάρουν κρυσταλλω-
μένο χιόνι μέσα σὲ σακκιὰ ὑφασμένα ἀπὸ τραγό-
μαλλο.

Μέσα σὲ ἀνήλια βάραθρα, μένει αἰώνια ἄλιωτο
τὸ χιόνι. Μὲ τὰ πελέκια τὸ κόβουν. Πολὺ ἐπικίνδυ-
νο νὰ κατεβῇ κανείς.

Εἶναι ὅμως καὶ βάραθρα, μὲ χῶμα γύρω καὶ ἀβα-
θα. 'Εκεῖ τὸ χιόνι μένει καμιὰ φορὰ ὡς τὸν Αὐ-
γουστο.

"Ἐχομε ἔνα τέτοιο κοντὰ καὶ πηγαίνομε καὶ
παῖζομε τὶς χιονιές... Πάγος ἐμᾶς δὲ μᾶς χρειά-
ζεται. 'Ας εἶναι καλὰ οἱ τόσες καὶ τόσες βρυσοῦλες,
ποὺ μοσκοβιόλοῦν ἀπὸ τὰ ἔλατα καὶ τὴ φτέρη».

---

32. Ψάρεμα μὲ πυροφάνι.

Μιὰ μέρα ἡ δυὸ πρὶν νὰ φύγωμε ὁ Φῶτος θυμήθηκε κάτι.

«Κάτι ξεχάσαμε, παιδιά. Δὲν εἰδαμε ψάρεμα μὲ πυροφάνι».

— «Κι ἐγώ δὲν ἔχω δεῖ» εἶπα ἐγώ.

— «Κι ἐμεῖς, κι ἐμεῖς!» εἶπαν οἱ ἄλλοι.

— «Νὰ ποῦμε στὸν Μπαρμπαστάμο νὰ ψαρέψῃ μὲ πυροφάνι νὰ τὸ δοῦμε!»

Πήγαμε καὶ βρήκαμε τὸν Μπαρμπαστάμο.

Καθόταν ἔξω ἀπ' ἕνα μικρὸ καλύβι, στὸν ἵσκιο ἐνὸς πλατάνου. Κοντά του σ' ἕνα τραπεζάκι εἶχε ἕνα ποτήρι γεμάτο κρασί.

«Κάτι θὰ μοῦ ζητήσετε πάλι· τὸ βλέπω» μᾶς εἶπε μόλις μᾶς εἶδε.

— «Θέλομε νὰ δοῦμε ψάρεμα μὲ πυροφάνι» εἶπαμε στὸν Μπαρμπαστάμο.

— «Ἐγώ δὲν τὰ καταφέρνω καλὰ» μᾶς εἶπε. «Στὸ στόμα τοῦ ποταμιοῦ, ποὺ εἶναι κοντὰ στὴν πόλη, σχηματίζεται μιὰ μικρούλα λιμνοθάλασσα. Ἐκεῖ ἔχουν τὴν καλύβα τους δυὸ γέροι ψαράδες φίλοι μου».

Συμφωνήσαμε τὴν ἄλλη μέρα νὰ πᾶμε. Μπήκαμε στὶς βάρκες καὶ φτάσαμε τὴν ὥρα ποὺ βασίλευε ὁ ἥλιος.

Βρήκαμε τοὺς δυὸ ψαράδες, ὅπως τοὺς περιγράφει ἔνα ποίημα:

Δυὸς γέροις ψαροκυνηγοὶ μαζὶ ἦταν ἔαπλωμένοι
πάνω στὰ βοῦρλα τὰ στεγνά, μὲς στὴν πλεχτὴ καλύβα.
Τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντά τους:
τὰ πανεράκια τὰ ρηχὰ καὶ τὰ μακριὰ καλάμια,
τ' ἀγκίστρια, τὰ δολώματα, τὶς πετονιές, τοὺς κιούρ-
[τους],
τὰ δίχτυα, τὰ καμάκια τους καὶ τὴ γριά τους βάρκα.

Τοὺς χαιρετήσαμε καὶ ὁ Μπαρμπαστάμος εἶπε
τὸ σκοπό μας.

«Ναί, νχί, ἀκοῦς; Νὰ δοῦνε τὰ παιδιά!» εἶπε ὁ
ἔνας.

— «Τότε νὰ ἑτοιμάσωμε πολὺ δαδὶ καὶ ρετσίνι!»
εἶπε ὁ ἄλλος.

— «Ἐχομε φέρει ἀρκετὰ κι ἀπὸ τὰ δυό» ἀπο-
κρίθηκε ὁ Μπαρμπαστάμος.

— «Τότε καλά, νὰ δειπνήσωμε πρῶτα, ἔπειτα νὰ
ἑτοιμάσωμε τὶς βάρκες καὶ νὰ περιμένωμε νὰ σκο-
τεινιάσῃ.

«Ἡ μιὰ βάρκα θὰ πάη μέσα, ν' ἀρχίση νὰ χτυπᾶ,
νὰ βγοῦν οἱ κέφαλοι πρὸς τὰ ἔξω. Τὰ παιδιὰ μὲ τὶς
δικές τους θὰ καθίσουν ἀπέξω νὰ βλέπουν».

“Ετσι ἔγινε. Μποὺ μπού μπού! χτυποῦσε κούφια
ἡ βάρκα τοῦ ἐνὸς ψαρᾶ· οἱ κέφαλοι τρόμαξαν καὶ
προχώρησαν πρὸς τὸ στόμα τοῦ ποταμιοῦ. ”Επειτα
σταμάτησε τὸ χτύπημα.

‘Ο δεύτερος ψαρᾶς προχώρησε μὲ τὴ βάρκα του.
Στὴν πλώρη, ἀπάνω σὲ σιδερένια σκάρα ἔκαιγε τὸ
δαδὶ καὶ τὸ ρετσίνι. “Απὸ τοὺς καπνούς σκεπάστηκε
ὁ οὐρανός· οἱ φλόγες φώτισαν παράξενα τὰ νερά.

Δυὸς παιδιὰ τραβοῦσαν ἐλαφρὰ τὰ κουπιά· ὁ Μπαρ-
μπαστάμος ἦταν στὸ τιμόνι. Ὁ φίλος του ὁ ψυχάς
δρθός, μὲ τὸ καμάκι στὰ γέρια. Οἱ φλόγες φώτιζεν τὸ
πρόσωπό του, καὶ τὸ ἔκαναν ἄγριο· ὁ ἵσκιος του
ἔπεφτε κατάμαυρος στὰ νερά.

Οἱ κέφαλοι, καθὼς ἔβλεπαν τὸ φῶς, σταματοῦσαν
ξαφνιασμένοι. Ὁ ψυχάς τους χτυποῦσε μὲ τὸ κα-
μάκι, ἔκανε τσᾶπ καὶ τοὺς ἔφερνε ἀπάνω καὶ τοὺς
πετοῦσε στὴν κουπαστή· ἐκεῖ σπαρτάριζαν. "Ολοι ἦ-
ταν χτυπημένοι στὸ κεφάλι.

Τὰ περισσότερα ψάρια τὰ πήραμε ἐμεῖς. Ὁ Φῶ-
τος εἶχε πάρει χρήματα ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ πλή-
ρωσε τοὺς ψαράδες.

'Αργά, περασμένα τὰ μεσάνυχτα, γυρίσαμε.

Καθὼς πηγαίναμε, εἴδαμε ἕνα φῶς νὰ λάμπῃ
στὸ σκοτάδι. «'Ο φάρος!» εἴπαμε.

— «Τί νὰ κάνῃ ὁ γερο-Μπόχαλης καὶ ὁ σύντρο-
φός του;» εἶπε ὁ Φῶτος.

'Εγὼ τοὺς φαντάστηκα στὸ μικρὸ καλυβάκι νὰ
κάθωνται δὲ ἔνας ἀντικρὺ στὸν ἄλλο, φωτισμένους ἀπὸ
τὸ θαμπὸ φῶς τῆς λάμπας καὶ νὰ τρῶνε τὸ φτωχικὸ
φατὲ τους. Καὶ σὰ ν' ἀκουσα, μοῦ φάνηκε, τὴ βοή
τοῦ ἀνέμου καὶ τὸ χτύπο τῶν κυμάτων, ποὺ ἔπεφταν
ἀπάνω στὸ βράχο τοῦ φάρου.

Σὲ μιὰ μέρα φύγαμε· μπήκαμε στὶς βάρκες καὶ
ξεκινήσαμε. Λυπηθήκαμε ὅλοι μας, ποὺ ἀφήνχμε τὸ
νησάκι καὶ τοὺς φίλους μας. "Οταν περνούσχμε ἀπὸ

τὸ φάρο, τὸν ἔχαιρετήσαμε μὲ ζητωκραυγές. Φωνά-
ξαμε καί: «Ζήτω ὁ καπετάν Μπόχαλης!»

Τάχα νὰ τ' ἀκουσε;

33. *Χαρὰ ἀπροσδόκητη.*

Εἴχαμε μιὰ κρυφὴ ἐλπίδα οἱ φίλοι, πῶς μιὰ μέρα
δὲ Μπάμπης θὰ μᾶς γινόταν φίλος καὶ βοηθός· μὰ
τόσο σύντομα δὲν τὸ περιμέναμε τὸ καλὸ αὐτό. Καὶ
δμως! "Οταν βρεθήκαμε στὴν πόλη, ὁ πρῶτος που
μᾶς ὑποδέχτηκε ήταν δὲ Μπάμπης.

Μὲ πῆρε παράμερα καὶ μοῦ μίλησε ὥρα πολλή.
Μοῦ εἶπε πῶς μίλησε στὸν πατέρα του, νὰ τὸν βοη-
θήσῃ νὰ κάμη καὶ αὐτὸς ἔνα καλό.

"Ο πατέρας του μίλησε μὲ τὸ δήμαρχο καὶ τοὺς
ἄλλους συμβούλους, καὶ τοὺς ἔπεισε νὰ κάμουν δὲ, τι
εἴχε ζητήσει δὲ γιός του, μιὰ νυχτερινὴ σχολὴ γιὰ
τ' ἄπορα παιδιά, που εἶναι ἀναγκασμένα νὰ δουλεύουν
τὴν ἡμέρα.

Χάρισε στὴν κοινότητα καὶ ἔνα χωράφι ἀκαλλιέρ-
γητο κοντά στὸ σχολεῖο μας.

Νὰ βοηθήσωμε κι ἐμεῖς, μοῦ εἶπε δὲ Μπάμπης,
νὰ φυτευτῇ μὲ δέντρα καὶ προπάντων μὲ συκιές καὶ ἀ-
μυγδαλιές. Μὲ τὸν καιρὸ θὰ ἔχῃ σημαντικὸ εἰσόδημα,
κι ἔτσι θὰ μποροῦν ν' ἀγοράζωνται βιβλία καὶ ροῦχα
γιὰ τ' ἄπορα παιδιά.

«Μὰ ἐσύ μᾶς ἔβαλες δόλους κάτω. Μπράβο σου,
Μπάμπη!» φώναξα μ' ἐνθουσιασμό.

Τὰ εἰπα καὶ στοὺς ἄλλους φίλους καὶ δλοι χάρηκαν.

Εἶπα στὸν Μπάμπη, πῶς ὁ Φῶτος ἔπεισε τὸν πατέρα του κάθε καλοκαίρι νὰ παίρνῃ στὴν ἐξοχὴ τέσσερα ώς πέντε φτωχὰ παιδιά καὶ ἀδύνατα.

Καὶ οἱ ἄλλοι εὔποροι φίλοι μας θὰ ἔκαναν τὸ ίδιο.

«Σύμφωνος, σύμφωνος κι ἐγώ!» μοῦ εἶπε ὁ Μπάμπης.

* Ήρθαν καὶ οἱ δικοί μου ἀπὸ τὸ χωριό. Μοῦ είπαν πολλά, τὰ περισσότερα ὅμως, τὰ ἡξερα ἀπὸ τὰ γράμματά τους.

‘Η Δαφνούλα μὲ φοβέριζε, πῶς δὲ θὰ μοῦ ξαναγράψῃ ἀν δὲν πάω τὸ καλοκαίρι.

Καὶ πῆγα, γιὰ λίγες μέρες ὅμως, μὲ τὸ φίλο μου Φῶτο.

«Μὰ εἰναι τὸ χωριό μου αὐτό; Ἐλεγα δταν πῆγα, ἡ κανένα ἄλλο; Μὴν ἔκαμα λάθος;»

Δὲν τὸ γνώρισα, τὸ πιστεύετε;

Τὰ ἔρημα, χέρσα μέρη του ἥταν τώρα γεμάτα δεντράκια καταπράσινα, οἱ δρόμοι τοῦ χωριοῦ καθαροί· καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅχι ἐκεῖνοι ποὺ ἡξερα. Ἐκεῖνοι ἥταν κακοντυμένοι οἱ περισσότεροι, ἡ μὲ σκισμένα ροῦχα, καὶ τὰ παιδιά ξυπόλυτα. Τώρα πᾶνε αὐτά· δλοι καθαρὰ ντυμένοι καὶ τὰ παιδιά μὲ παπούτσια.

‘Η κοινότητα ἔκαμε θαύματα. Μὲ δσους μίλησα, δλοι εὐλογοῦσαν τ’ ὄνομα τοῦ παπποῦ μου.

Ιγνάρταρχη μ — — Ιγν
Ιγνωσίσθησαι, ιρροφθητική
Ιγνωσταρχησι

34. Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ παπποῦ.

Πέρασαν χρόνια. Εἶχα βγάλει τὸ γυμνάσιον καὶ ἥμουν στὴν Ἀθήνα, ὅπου σπούδαζα νὰ γίνω δάσκαλος. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους μου ἔκαναν τὸ ἴδιο.

‘Ο Φῶτος εἶχε ἀποφασίσει νὰ κάμη ἐνα σχολεῖο στὸ κτῆμα τους, ποὺ περάσαμε τόσα καλοκαίρια μαζί. Καλύτερο στὸν κόσμο ἀπὸ τὸ δικό του δὲν ἦθελε νὰ εἴναι, μᾶς ἔλεγε.

“Ολοι μας πιστέψαμε, πῶς ἔτσι μποροῦμε νὰ κάμωμε ἐνα λαὸ νὰ εἴναι εἰρηνικός, περήφανος καὶ δυνατός σὰν τὸ χορτάτο λιοντάρι.

Πλησίαζαν τὰ Χριστούγεννα. Μοῦ είχαν γράψει ἀπὸ τὸ σπίτι νὰ πάω ἐκεῖ νὰ περάσω τὶς γιορτές. Μοῦ ἔγραψε καὶ ἡ Δαφνούλα νὰ πάω, γιατὶ μὲ θέλει ὁ παππούς.

Μιὰ βραδιά — ἔκανε κρύο πολύ, θυμοῦμαι — ἀκούμπησα τὸ κεφάλι μου στὶς δυὸ παλάμες μου καὶ συλλογιζόμουν ποὺ ἔπρεπε νὰ πάω. Τὸ τραπεζάκι ποὺ εἶχα ἀκουμπήσει τοὺς ἀγκῶνες μου ἔτριζε. Ξεκάρφωτο, καθὼς ἦταν ἀπὸ τὴν πολυκαιρία, δὲν ἤζερε κατὰ ποιὰ μεριὰ νὰ πέση.

“Ετσι ὅπως ἥμουν ἀποκοιμήθηκα καὶ εἶδα ὅνειρα, δνειρα πολλά. ‘Απ’ αὐτὰ θυμοῦμαι ἀκόμη μερικά Τόσο ζωντανὰ ἦταν!

Εἶδα πῶς ἦταν παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς. ‘Ο τρελοβοριάς μανιασμένος φυσοῦσε καὶ λίχνιζε ἐνα σπειρωτὸ χιόνι. Τὸ κυπαρίσσι τῆς αὐλῆς τὸ λύγιζε γιὰ

νὰ τὸ σπάση, καὶ αὐτὸ ἀντιστεκόταν, παλεύοντας γεν ναῖα.

Τὸ φανάρι ποὺ ἦταν στὴ γωνία τὸ κουγοῦσε καὶ αὐτό· τὸ ἔκανε νὰ τρίζῃ δυνατὰ καὶ νὰ σηκώνεται ὡς ἀπάνω στὸ παράθυρό μου. Ἡταν ἐνα παλιὸ φαγάρι ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔκαιαν μὲ πετρέλαιο. Εἶχε ἐνα φῶς κλαψιάρικο, ποὺ ὅταν ἔσβηνε, γέμιζε τὰ γυαλιά του μὲ καπνιά. Καὶ τὸ εἶχαν ἀκαθάριστο, ποιὸς ξέρει ἀπὸ πότε!

‘Ωστόσο τὸ εἶχα συντροφιά, καὶ εἶχα γράψει στὸ φῶς του μερικὲς ἴστορίες ποὺ τὶς ἔλεγα: ἴστορίες ποὺ μοῦ διηγήθηκε τὸ φανάρι.

‘Αλήθεια, τὶς ἴστορίες ποὺ θὰ σᾶς εἰπῶ τώρα μοῦ τὶς εἶπε τὸ φανάρι. Τὸ εἶδα στὸν ὕπνο μου νὰ αυῦ λέγη:

«Νωρὶς κοιμήθηκες ἀπόψε καὶ δὲν ἔγραψες τίποτε. ‘Ας εἶναι’ ἀκουσε, καὶ αὔριο ὅταν ξυπνήσης, τὶς γράψεις τὶς ζωντανὲς ἴστορίες ποὺ βλέπω.

Στὶς αἴθουσες τοῦ διπλανοῦ παλατιοῦ φῶτα πολλὰ ἀναμμένα. Πόσο λάμπουν! Τὸ δικό μου φῶς μπροστά τους δὲν εἶναι οὔτε φῶς πυγολαμπίδας.

‘Αμάξια πολλὰ ἔρχονται καὶ σταματοῦν στὴν ἔξωπορτα· καὶ ἀπὸ μέσα βγαίνουν κυρίες καὶ κύριοι λαμπροφορεμένοι. Μπαίνουν στὶς αἴθουσες καὶ ἀρχίζει πολυθόρυβη μουσική, ἀκούονται χοροὶ καὶ γέλια.

Κάποιος πλησιάζει τὴν ἔξωπορτα. Πρὶν νὰ συλλογιστῷ γιατὶ ἄργησε καὶ γιατὶ ἥρθε πεζός, εἶδα πῶς ἦταν ἐνας φτωχὸς γραμματοκομιστής. Τὸν ἐ-

γνώρισα ἀπὸ τὴν στολήν του, τὸ καπέλο του καὶ τὴν σάκα του ποὺ βάζει τὰ γράμματα.

Χτύπησε, καὶ ἔνας λαμπροστολισμένος ὑπηρέτης πῆρε ἔνα γράμμα.

Τὸ ἔδωσε σὲ μιὰ κόρη, πολὺ ώραία, ποὺ φοροῦσε τὰ πιὸ πολλὰ διαμάντια καὶ τὰ πιὸ πολύτιμα μεταξῶτά. "Ανοιξε τὸ γράμμα ἡ κόρη, ἔρριξε μιὰ ματιὰ κι ἔτρεξε στὴν μητέρα της. Τὸ ἴδιο εἶναι ντυμένη καὶ αὐτή.

Κάτι πολὺ τρομερό—ποιὸς ξέρει τί—θὰ ἔγραφε τὸ γράμμα καὶ ἀνέσως κόπηκε ἡ μουσικὴ καὶ τὰ γέλια καὶ οἱ χοροί. 'Η μητέρα κατέβηκε γρήγορα μὲ τὴν κόρη της καὶ μπήκαν στὸ ἀμάξι τους' καὶ ἄλλες κυρίες καὶ κύριοι κατέβηκαν καὶ μπήκαν στὸ ἀμάξια τους.

Τὸ ἀμάξι τῆς μητέρας μὲ τὴν κόρη πέρασε πολὺ κοντά μου. "Εσκυψα καὶ κοίταξα μέσα.

Μητέρα καὶ κόρη ἔχυναν πικρὰ δάκρυα. Γιατί νὰ έχλαιαν;

Δὲν ξέρω, μὰ μοῦ φαίνεται πολὺ παράξενο.

Τόση λάμψη καὶ πλοῦτος μαζὶ μὲ τόσο πικρὰ δάκρυα! 'Εκεῖ ποὺ συλλογιζόμουν αὐτὰ ἡ ἀμαξα ποοσπέρασε καὶ χάθηκε.

"Ενα εἰκοσαράκι τρία κουτιά σπίρτα! Πάρτε σπίρτα κέρινα, κύριοι! "Ενα εἰκοσαράκι τὰ τρία κουτιά!

"Ετσι φωνάζει δυὸς ὥρες ἔνα παιδάκι. Εἶναι ντυμένο κουρέλια καὶ τὰ παπούτσια μόλις στέκουν στὰ πόδια του. Τὸ κρύο τὸ πιρουνιάζει καὶ ἀρχίζει νὰ

κάνη μερικὰ βήματα νὰ ζεσταθῇ, μὰ πάλι ξαναγυρίζει στὸ μικρὸ κύκλο ποὺ φωτίζω καὶ φωνάζει:

«Πάρτε κέρινα σπίρτα, κύριοι! » Ενα είκοσαράκι τὰ τρία κουτιὰ τὰ σπίρτα! »

«Ενας ἄνθρωπος πλησιάζει τρικλίζοντας. Χωρὶς ςλλο εἶναι μεθυσμένος.

«Πόσα ἔχεις;» ρωτᾶ τὸ παιδί.

— «Τρία είκοσαράκια, πατέρα! » ἀπάντησε καὶ τὰ ἔδειξε. Αὐτὸς τ' ἄρπαξε τὰ είκοσαράκια καὶ προχώρησε σκουντουφλώντας.

— «Μὴν τὰ παίρνεις, πατέρα» φώναξε, κλαίοντας τὸ παιδί. «Θὰ τὰ πάω τῆς μητέρας μου. Δὲν ἔχει ψωμί, τὸ ξέρεις! »

— «Θὰ τῆς πάω ἐγώ! » τραύλισε ἀπὸ τὸ μεθύσι, χωρὶς νὰ γυρίσῃ ἔκεινος· καὶ μὲ τὰ κλάματα στὰ μάτια δὲ μικρὸς ξαναφώναξε:

«Σπίρτα κέρινα, κύριοι! Πάρτε, σᾶς παρακαλῶ. Ενα είκοσαράκι τρία κουτιὰ σπίρτα! »

Νὰ κι ὅλος μικρός. Αὐτὸς δὲν ἔκλαψε ποτέ του, οὔτε θὰ κλάψῃ. «Ακου πῶς κουδουνίζει ἡ φωνή του!

«Κουλουράκια φρέσκα! φρέσκα! Ξεροψημένα κουλουράκια, ζεστὰ κουλουράκια! »

Ροδοκόκκινος εἶναι δὲ μικρὸς καὶ οὔτε χιόνι, οὔτε βοριάς τὸν κρατοῦν μέσα. Κάθεται ἐδῶ κοντὰ σ' ἓνα ὑπόγειο.

«Ο πατέρας του, φτωχὸς γιτίστης, μόλις οἰκονομεῖ τὸ ψωμὶ τῆς οἰκογένειάς του.

«Ο μικρὸς ἀδερφός του μέρες τώρα ἦταν βαριὰ ἄρρωστος. Ἠταν ἓνας μικρούλης μὲ ξανθὰ μαλλιά

καὶ γαλανὰ μάτια. Μέσα στὸν πυρετὸν ποὺ τὸν ἔψηνε φώναζε: «Παπούτσια θέλω· κόκκινα τὰ θέλω μὲ φιόγκους· καὶ νὰ γιαλίζουν, νὰ γυαλίζουν πολὺ πολὺ! Γιατί τ’ ἄλλα παιδιὰ νὰ ἔχουν παπούτσια κι ἐγὼ νὰ μὴν ἔχω;»

— «Ἐγὼ θὰ σοῦ φέρω παπούτσια» τοῦ εἶπε ὁ φίλος μου.

Χτές τὸ βράδυ τὰ πῆγε. ‘Ο μικρὸς ἀρρωστος ἀνοιξε τὰ μάτια του, τὰ ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά του καὶ ξεψύχησε.

Τὴν ἵδια βραδιὰ ὁ μικρός μου φίλος ξανχπέρασε καὶ φώναξε πιὸ δυνατά:

«Ξεροψημένα κουλουράκια φρέσκα! φρέσκα!»

Καὶ πολλὰ ἄλλα βλέπω. Αὐτὴν τὴν στγιμὴν μάλιστα βλέπω κάτι ἄλλο.

Πλησιάζει ἔνας μαραγκὸς φορτωμένος τὸ ζευμπίλι, μὲ μιὰ γυναῖκα. Ή γυναῖκα ἔχει κάτω ἀπὸ τὴν πανωφόρι της ἔναν μπόγο μεγάλο. Στὸ ἄλλο χέρι κρατεῖ ἔνα πακετάκι..

«Πῆρες, βλέπω, πολλὴ δουλειὰ ἀπὸ τὸ ραφτίδικο» εἶπε ὁ ἄντρας.

— «Ναί» ἀπάντησε ἡ γυναῖκα.

— «Μὰ νὰ ξενυχτᾶς πολὺ δὲ θέλω Τί ἔχεις στὸ πακετάκι;»

‘Η γυναῖκα τὸν κοιτάζει μὲ λαμπερὰ μάτια καὶ τοῦ λέει: «μάντεψέ το!»

‘Ο ἄντρας σήκωσε τοὺς ωμούς γελώντας κι ἐ-

κείνη πρόσθεσε: «Κάτι για τὸ παιδί μας! Θέλεις νὰ δῆς;»

Νά καὶ οἱ δυό τους κάτω ἀπὸ τὸ φῶς μου. Ὡς γυναικα ἀφοῦ ἀπόθεσε κάτω τὸ μεγάλο μπόγο καὶ ξετύλιξε τὸ μικρὸ πακέτο ἀπὸ τὰ χαρτιά, λέει γρήγορα:

«Ξενύχτησα δυὸ μέρες αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα καὶ ἔρραψα πολλά. Μὲ τὰ λίγα χρήματα ποὺ περίσσεψαν ζήθελα νὰ κάμω τὸ παιδί μας νὰ χαρῆ. Αὔριο εἰναι πρωτοχρονιά. Δὲν ἔκαμα καλά;»

Πρὸν ν' ἀπαντήσῃ ὁ ἀντρας, ἀνοιξε τὸ κουτήν γυναικα καὶ εἶδα μέσα μιὰ χαριτωμένη κουκλίτσα.

Κοίταζαν καὶ οἱ δυό τους τὴν κουκλίτσα. Τώρα σήκωσαν τὰ μάτια καὶ μέσα τους βλέπω νὰ χαμογελᾶ ἡ εύτυχία.

«Αλήθεια, πολὺ θὰ χαρῇ τὸ παιδί μας!» εἶπε ὁ ἀντρας καὶ μὲ χαρούμενες δόμιλίες προχωροῦν.

«Ηθελε καὶ ὄλλες ἴστορίες νὰ μοῦ πῆτο φανάρι, μὰ ὁ βοριάς τὸ χτύπησε στὸν τοῖχο καὶ τὸ ἔκαμε θρύψιλα. Κάπνισε λίγο κι ἔσβησε.

Ξύπνησα γιὰ λίγο κι ἔκανα νὰ σηκωθῶ νὰ πέσω στὸ κρεβάτι μου, μᾶς ξανάπεσα ἐκεῖ ποὺ ἥμουν κι ἀποκοιμήθηκα.

Εἶδα τότε ὄλλο ὄνειρο:

Σ' ἔνα γαληνεμένο πέλαγος πρόβαλε ἔνας πελώριος ζλιος. Πῶς ἔλαμπε! Κι ἔνα πανώριο καράβι εἶ-

δα, γεμάτο παιδιά, νὰ πλέη πρὸς τὸ πράσινο νησό μας. Πῶς ξεφώνιζαν τὰ παιδιά ἀπὸ καρά!

Ξαφνικὰ ἡ θάλασσα ἀναταράχτηκε, σήκωσε κύματα βουνὰ καὶ ὥρμησαν νὰ πνίξουν τὸ καράβι. Ὁ γῆλος ἔσβησε κι ἔπεσε πυκνὸ σκοτάδι. Πῶς οὔρλιαζε ἡ θάλασσα! Μιὰ φωνὴ βγῆκε ἀπὸ τὰ στόματα τῶν παιδιῶν:

«Καπετάν Μπόχαλη, ἀναψε τὸ φανάρι! Τὸ φανάρι ἀναψε, καπετάν Μπόχαλη!»

Αλλὰ μιὰ φωνὴ βαθιὰ βαθιά, σὰν ἀπὸ τὴ βοὴ τῶν κυμάτων ἀκούστηκε:

«Ο καπετάν Μπόχαλης πέθανε, πάει! Κανεὶς πιὰ δὲ θ' ἀνάψη τὸ φανάρι, κανεῖς!»

Τρόμαξα καὶ πετάχτηκα ἀπάνω. Ἡταν ἡμέρα πιά. Ἰσια Ἰσια ἐκείνη τὴ στιγμὴ χτύπησε ἡ πόρτα μου. Ρώτησα ποιὸς χτυποῦσε. Ἡταν ἡ σπιτονοικοκυρά μου. Μπῆκε μέσα καὶ μοῦ ἔφερε μαζὶ μὲ τὸν καφὲ κι ἔνα γράμμα· τῆς Δαφνούλας πάλι.

Διάβασα: «Ο παπποὺς δὲν εἶναι καλά!»

Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸ έτοιμάστηκα καὶ ξεκίνησα γιὰ τὸ χωριό μου. Ἀπὸ τὸ παράλιο χωριουδάκι πῆρα ἔναν ἀγωγιάτη μὲ γερὸ μουλάρι· εἶχε μιὰ δυὸ δώρες ἀκόμη.

«Θὰ νυχτώσωμε ψηλὰ στὸ βουνό» μοῦ εἶπε Καὶ δὲ βλέπεις; εἶναι χιονισμένο».

— «Σὲ πληρώνω, δσο κι δσο!» τοῦ εἶπα.

«Άλλο δὲν ἥθελε.

Ξεκινήσαμε. Στὴ ράχη τοῦ βουνοῦ ἀναγκάστηκα

νὰ τυλιχτῶ μὲ τὸ κιλίμι, ποὺ εἶχε στρώσει ὁ ἀγωγιάτης ἀπάνω στὸ σαμάρι.

Γκούπ...., γκούπ...., γκούπ! ἔτριζε τὸ κρυσταλλιασμένο χιόνι, κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ μουλαριοῦ καὶ τοῦ ἀγωγιάτη.

“Ηθελα νὰ κατεβῶ νὰ περπατήσω.

«Θὰ γλιστρήσῃς» μοῦ εἶπε ὁ ἀγωγιάτης. «Ἐδῶ χρειάζονται τσαρούχια καὶ τυλιγμένα ἀπέξω μὲ ροῦχο, ζλλιῶς...»

Πλησιάσαμε στὸ χωριό. Τὰ σκυλιά μῆς ἔνιωσαν καὶ ἀρχισαν τὰ γαβγίσματα.

Μὰ πῶς νὰ κάμω νὰ περπατήσω; θέλω νὰ περάσω τοὺς γνώριμους δρόμους μὲ τὰ πόδια.

Εἶχα πρόχειρες ἔνα ζευγάρι μάλλινες σκάλτσες. Τίς φορῶ μὲ κόπο ἔξω ἀπὸ τὰ παπούτσια μου καὶ πηδῶ κάτω.

«Αφησέ με, λέω στὸν ἀγωγιάτη, θὰ ιδῆς πῶς τίποτα δὲ θὰ πάθω.»

Γρούπ, γκούπ, γκούπ! τριζοβολᾶ τὸ χιόνι. Καὶ τὸ κουδούνι τοῦ μουλαριοῦ χτυπᾶ μουγκά.

Ντίν! ντίν! ντίν!

‘Ο χουχουλιός, ὁ ξάδερφος τῆς κουκουβάγιας, θρηνολογεῖ: Χού, χού, χούουου! Χού, χού, χούουου!.. Εέρω πῶς θέλει νὰ ξεγελάσῃ τὰ ποντίκια, νὰ πεταχτοῦν ἀπὸ καμιὰ ὄχτια ξεχιονισμένη καὶ νὰ τὰ φάη. Μὰ ὁ νοῦς μου πάει στὸ κακό: «νὰ μὴν πέθανε ὁ παππούς;»

Γρούπ, γκούπ, γκούπ! γρούπ, γκούπ, γκούπ! πάει τώρα τὸ χιόνι κάτω ἀπὸ τὰ γοργὰ βήματά μου, κι ἀφήνω πίσω τὸν ἀγωγιάτη.

«Στοῦ παπᾶ τὸ σπίτι!» τοῦ λέω καὶ τρέχω πιὸ πολύ.....

— «Ξέρω! Ξέρω!» μοῦ λέει, καὶ ἀκολουθεῖ κι αὐτὸς δσο μποροῦσε πιὸ γρήγορα. Ἡταν ἀνηφοριὰ καὶ γλιστροῦσε τὸ χιόνι.

Φτάνω στὴν ἐκκλησία· τρία βήματα κι ἀνέβηκα στὸ χαριάτι.

Ἄκουσα ἔνα βραχνὸ γάβγισμα κι ἔνας σκύλαρος ρίχτηκε πάνω μου. Τὸ σκυλὶ αὐτὸ δὲν τὸ ἥξερα· σήκωσα τὸ ραβδί μου νὰ τὸ χτυπήσω, μὰ ἐδῶ ἔγινε κάτι παράξενο. Ἀντὶ δ σκύλος νὰ ἔξακολουθήσῃ τὴν ἐπίθεση, ἄρχισε νὰ κουνᾶ τὴν οὐρά του καὶ νὰ κάνη χαρές, σὰ νὰ μὲ γνώριζε ἀπὸ καιρό. Ἀπὸ τὴ μυρούδιὰ θὰ κατάλαβε πῶς εἰμαι ἀνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ. Αὐτὸ θὰ ἥταν· τί ἄλλο;

Χτύπησα τὴν πόρτα.

«Δαφνούλα, Δαφνούλα!» φωνάζω ἔπειτα.

— «Ο Νώντας, ὁ Νώντας εἶναι!» ἀκούω τῆς Δαφνούλας τὴ φωνὴ νὰ λέη καὶ ἀκουσα βήματα γρήγορα νὰ ἔρχωνται στὴν πόρτα.

·Η πόρτα ἀνοιξε· καὶ ἥταν ἡ Δαφνούλα ποὺ τὴν εἶχε ἀνοίξει.

«Ο παππούς;» τὴ ρώτησα σφίγγοντας τὸ χέρι της.

— «Δὲν εἶναι καλά, μοῦ ἀπάντησε σιγά, εἶναι ἀσχημα».

Εἶδα κι ἔνα ἄλλο πρόσωπο νὰ φανῆ, ἔνας νέος ἀντρας.

·Ο Ήλιος.

Κατάλαβα πώς θὰ ἤταν ὁ ἄντρας της. Καὶ αὐτὸς
ἤταν.

Τὴ στιγμὴ ποὺ μοῦ τὸν ἐσύσταινε ἡ Δαφνούλα,
ἀκούστηκε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ δωμάτιο τοῦ παπποῦ
μιὰ φωνὴ ἀσθενικὴ νὰ λέγῃ :

«Μὰ ποῦ εἶναι! Αὐτὸς ἤταν;»

— «Αὐτός, αὐτὸς εἶναι!» τοῦ ἀπάντησε ἡ Δα-
φνούλα.

Πῆγα μέσα. Ό παππούς ἤταν στὸ κρεβάτι,
καὶ εἶχε τὰ μάτια στυλωμένα στὴν πόρτα.

«"Ελα, παιδάκι μου, ἔλα!" μοῦ εἶπε, ἀμα μὲ
εἰδε.

Πῆγα γρήγορα κοντά του. Πετώντας τὸ καπέλο
μου καὶ γονατίζοντας τοῦ φίλησα τὸ χέρι.

Αὐτὸς μοῦ χάιδεψε τὰ μαλλιά.

«Νάχης τὴν εὔχη μου, παιδάκι μου, νάχης τὴν
εὔχη μου!» μοῦ εἶπε.

Εἶχε μιὰ ἀδύνατη φωνή, πολὺ ἀδύνατη, καὶ ἡ δ-
ψη του ἤταν κίτρινη σὰν τὸ κερί.

Μὲ κοίταξε. "Τστερα εἶπε:

«"Αντρας ἔγινες, ἄντρας σωστός!"

"Εμεινα ἀρκετὴ ὥρα μαζί του, καὶ ἦταν τὸν
εἶδα νὰ βυθίζεται στὸν ὕπνο, τὸν ἄφησα. Μοῦ εἶχε
ἡ Δαφνούλα ἐτοιμάσει νὰ φάω. Κάθισε νὰ φυλάξῃ ὁ
ἄντρας τῆς Δαφνούλας.

Μοῦ εἶχε ἐτοιμάσει καὶ νὰ κοιμηθῶ.

« "Οχι, τῆς εἶπα, πρέπει νὰ καθίσω κοντά στὸν παππού".

— « Πήγαινε ξεκουράσου λίγο, μου ἀπάντησε αὐτή, κι ἔπειτα σὲ ξυπνοῦμε καὶ φυλᾶς καὶ σύ ».

“ Ήμουν ἀλήθεια κουρασμένος καὶ αἰσθανόμουν τὴν ἀνάγκη νὰ κοιμηθῶ. Τὰ μάτια μου ἔκλειναν.

Μπῆκα στὸ δωμάτιό μου. Δὲν ἦταν χρόνο πολύ, γιατὶ εἶχε ἔνα μαγκαλάκι καὶ τὸ ζέσταινε.

Μὰ ποῦ νὰ κοιμηθῶ!... Ἐνῶ τὰ μάτια μου ἔκλειναν ὅσο ἡμουν ὄρθιος, ἐκεῖ στὸ κρεβάτι ζητοῦσαν νὰ μείνοιν διλάνοιχτα. Καὶ πόσα, πόσα δὲ μου ἥρθαν στὸ νοῦ!... Η ζωή μου ἐκεῖ στὸ χωρίς, στὸ μέρος ἔπειτα ποὺ πήγαμε, τὸ σχολεῖο, τὸ νησί. Καὶ δλη ἡ ζωή ἔπειτα, καὶ οἱ φίλοι μου. “ Όλα αὐτὰ πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ μου, κι ἀκόμη καὶ ὁ καπετάν Μπόχαλης καὶ ὁ σύντροφός του.

Ἐπιτέλους ὁ ὑπνος μὲ πῆρε. Δὲν ξέρω πόση ὥρα μὲ κράτησε στὰ δίχτυα του, ὅταν ξύπνησα ἀπὸ κρότο. Μοῦ χτυποῦσαν τὴν πόρτα.

« Νώντα, σήκω!» ἀκούω μιὰ φωνὴ νὰ μοῦ λέη, τὴν φωνὴ τῆς Δαφνούλας.

— « Τί εἶναι;... Ο παππούς; » τὴν φωτῶ.

— « Δὲν εἶναι καλά, ἔλα, παραμιλᾶ ».

Ντύθηκα γρήγορα καὶ πῆγα.

‘ Ο ἄντρας τῆς Δαφνούλας ἦταν μέσα ὄρθιος. Ο παππούς δμως δὲν παραμιλοῦσε πιά.

« Πήγαινε, εἶπα στὸν ἄντρα τῆς Δαφνούλας, θὰ μείνω ἐγώ ».

Κάθισα σὲ μιὰ καρέκλα κοντά στὸ κρεβάτι.

Καὶ ἡ Δαφνούλα ἔφυγε... ἔμεινα μόνος.

‘Ησυχία παντοῦ, μέσα στὸ σπίτι κι ἔξω.

‘Ο παπποὺς φαινόταν νὰ κοιμᾶται βαθιά.

“Ενα μαγκάλι μεγάλο ήταν στὴ μέση τῆς κάμαρας.

Τὸ ἥξερα αὐτὸ τὸ μαγκάλι. Πόσες καὶ πόσες φορὲς δὲν εἶχα καθίσει κοντά του νὰ ζεσταθῶ τὶς χρύες νύχτες!... Ἐκεῖ κοντά του ἀκουα τὰ παραμύθια ποὺ μοῦ ἔλεγε ὁ παππούς.... Καὶ τὰ κάστανα ποὺ ἔρριγνα μέσα νὰ ψηθοῦν; Θεέ μου, πόσα καὶ πόσα μοῦ θύμισε αὐτὸ τὸ μαγκάλι!

‘Ο παππούς μου ταράχτηκε στὸ κρεβάτι του καὶ μίλησε μὲ μιὰ φωνὴ ύποκωφη, ποὺ μοῦ ἔφερε φρίκη:

«Μαρία, εἶπε, Μαρία, ἐσύ εἶσαι; Δὲ σὲ σκότωσαν; Ζῆς, Ζῆς! ”Α! ξ! Νὰ καὶ ὁ Γιάγκος! »

‘Εγὼ εἶχα σηκωθῆ ἀπὸ τὸ κάθισμά μου, γεμάτος φρίκη.

‘Η Μαρία ποὺ ἔλεγε, ήταν ἡ γυναικα του, ἡ γιαγιά μου, χαμένη στὶς σφαγὲς τῆς Χίου, καὶ ὁ Γιάγκος ἀνερφός της, σκοτωμένος κι αὐτός.

‘Ο παππούς μου ἔξακολούθησε:

«Ζῆτε, Ζῆτε λοιπόν, καὶ δὲν ἀλλάξατε! ”Α! νά...»

‘Ο παππούς μου ταράχτηκε περισσότερο καὶ ξύπνησε. “Ανοιξε τὰ μάτια του, μὲ κοίταξε, κοίταξε γύρω του....

“Τί εἶναι, παππού; » τὸν ἐρώτησα.

— «Τίποτε, παιδί μου, ἔνα ὄνειρο....»

Γύρισε καὶ κοίταξε τριγύρω σὰ νὰ ζητοῦσε

κάποιον νὰ βρῆ. "Επειτα ἔμεινε μὲ μισόκλειστα τὰ
μάτια.

'Εγώ εἶχα καθίσει καὶ τὸν κοίταζα.

Αὐτὸς σὲ λίγο μοῦ μίλησε:

«Γιὰ νὰ σου πῶ, Νώντα μου, μοῦ εἶπε, γιὰ
ἄκουσε.... ἄκουσε παιδί μου.... Θυμᾶσαι ποὺ μι-
κρὸς ζητοῦσες νὰ πιάσης τὸν ἥλιο; τὸν ἥλιο! Ναί,
ζητοῦσες νὰ πιάσης τὸν ἥλιο! Τί καλὸ παιδάκι ἥσουνα!
Περίεργο παιδάκι!... Μὰ καὶ τώρα μεγάλος, ἔγινες
ἀκόμη καλύτερος· ἔγινες ὅπως σὲ ἥθελα! Λοιπόν,
γιὰ ἄκουσε: Ξέρεις, παιδί μου, πῶς ἐσύ καὶ ἡ συντρο-
φιά σου πιάσατε τὸν ἥλιο..... Ναί, ναί, τὸν πιάσατε!
Αὐτὸ ποὺ ζητᾶτε νὰ κάμετε τί ἀλλο εἶναι; αὐτὸ εἰ-
ναι, αὐτό! πιάστε τὸν ἥλιο! Ναί, παιδί μου, δῶ-
στε φῶς σ' αὐτὸν τὸ λαό, φωτίστε τον! Εἶναι
καλὸς λαός, καλὸς καὶ δυνατός· παραστρατημέ-
νος μόνο εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους κακούς! Φωτίστε
τον!....»

Τὴν ἄλλη μέρα, τὰ ξημερώματα, ὁ παππούς μου
ξεψύχησε στὴν ἀγκαλιά μου.

"Ολο τὸ χωριὸ καὶ ἀπὸ τὰ γειτονικὰ τρέξανε στὴν
κηδεία του.

'Ο οὐρανὸς ἦταν μαῦρος, κατάμαυρος ἀπὸ τὰ
βαριὰ σύννεφα ἐκείνη τὴν ἡμέρα, σὰ νὰ πενθοῦσε
κι αὐτός.

"Οταν γύριζα θλιμμένος, ξαφνικὰ ὁ ἥλιος, σὰ
νὰ ξέσκισε τὰ σύννεφα, ξεπετάχτηκε καὶ φώ-
τισε....

Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ἡταν μαζὶ μὲ τὸ φῶς του
καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ παπποῦ.

Θυμήθηκα τὰ λόγια του.

«Ἐμπρός, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, τὸ ἔργο εἶναι
δύσκολο, μὰ θὰ νικήσωμε!...»

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. Τὸ διγριολούλουδο.

Μίσα στὸ δάσος, περπατώντας μοναχός μου,
ζηλεμένο λουλουδάκι βλέπω ἐμπρός μου.

Ζωηρὰ τὰ χρώματά του, λαμπερά.
Σκύβω ἀμέσως νὰ τὸ κόψω μὲ γαρά.

Μιὰ φωνούλα γρικῶ τότε: «Τί σοῦ κάνω,
γιατὶ θέλεις τὸ καημένο νὰ πεθάνω;

«Τὸ λουλούδι ἀπὸ τὴ ρίζα του σὰ φύγη
θὰ πονέσῃ, κι ἡ ζωή του θάναι λίγη».

Τὸ λυπήθηκα καὶ σκύβω σιγαλὰ
καὶ τὸ βγάζω μὲ τὴ ρίζα του ἀπαλά.

Τὸ φυτεύω μὲς στὸν κῆπο μας, καὶ πάλι
ξαναζῆ, ξαναμυρίζει, ξαναθάλλει.

2. Ό δέρας καὶ ὁ ἥλιος.

‘Ο ἀέρας θύμωσε,
μὲ τὸν ἥλιο μάλωσε.
‘Ο ἀέρας ἔλεγε:
«εἴμαι δυνατώτερος!»
καὶ ὁ ἥλιος ἔλεγε:
«σὲ περνῶ στὴ δύναμη».
“Ἐνας γέρος ἄνθρωπος
μὲ τὴ μαύρη κάπα του
στὸ χωράφι πήγαινε.
‘Ο ἀέρας λάλησε:
“Οποιος ἔχει δύναμη
παίρνει ἀπὸ τὸ γέροντα
τὴ χοντρὴ τὴν κάπα του!”
Φύσησε, ξεφύσησε,
ἔσκασε στὸ φύσημα.
“Ἄδικος ὁ κόπος του
χρύωσε ὁ γέροντας
καὶ διπλὰ τυλίχτηκε
τὴ χοντρὴ τὴν κάπα του.”
Καὶ ὁ ἥλιος λάλησε:
“Οποιος ἔχει δύναμη
παίρνει ἀπὸ τὸ γέροντα
τὴ χοντρὴ τὴν κάπα του!”
“Ἐφεξε ὄλόλαμπρος,
καλοσύνη σκόρπισε,
κι ἔβγαλε ὁ γέροντας
τὴ χοντρὴ τὴν κάπα του.

Πάλι ξανχμίλησε:
«Ακουσε καὶ μάθε το·
σὲ περνῶ στὴ δύναμη
γιατὶ πᾶς μὲ τὸ κακὸ
κι ἐγὼ πάω μὲ τὸ καλό».

---

3. Τὸ ἀηδόνι.

Μίσα στὸ δάσος περπατῶ
κι ἀκούω τὰ πουλάκια.

Κάθε κλωνὶ¹
καὶ μιὰ φωνή,
σὲ κάθε δέντρο μουσικὴ,
χαρὲς καὶ τραγουδάκια.
Μὰ κεῖ ποὺ ἄλλα τραγουδοῦν
κι ἄλλα κρατοῦν τὸ ἵσο,
ἔνα πουλὶ

μικρὸ λαλεῖ
σὰ νὰ τοὺς λέη: «σωπᾶτε σεῖς!»
Ἐγὼ θὰ τραγουδήσω!»

Σωπάσαν ὅλα....Τὸ μικρὸ
πουλὶ τ' ἀποστομώνει.

Εἶχαν λαλιά
τ' ἄλλα πουλιά,
μὰ ἔνα ἥταν μοναχὸ
ἄπ' ὅλα τους τ' ἀηδόνι!

---

4. Τὸ λουλουδάκι καὶ ἡ πεταλούδα.

Μιὰν αὔγούλα φύτρωσε
λουλουδάκι μυρωμένο,
τὸ κεφάλι σήκωσε
ζωηρό, χαριτωμένο.

Πεταλούδα πλυνμιστή
τὸ σιμώνει, τὸ ἀγκαλιάζει
Νάχουν συντροφιὰ μαζί^τ
κιταξει πῶς τοὺς ταιριάζει !

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

---

1. Ό πρῶτος μου πόθος.....	σελ. 8
2. Χανόμαστε στὸ δάσος	» 10
3. Στὴ στάνη	» 12
4. Τὰ παιγνίδια μου	» 21
5. Ἡ πρώτη ἀποκάλυψη	» 22
6. Ἡ μητέρα	» 25
7. Ἡ πρώτη μου λύπη	» 26
8. Φεύγομε ἀπὸ τὸ χωριό	» 28
9. Τὸ σπιτάκι μας καὶ τὸ περιβόλι μας	» 36
10. Ἡ ἀγορά.....	» 40
11. Πηγαίνω σχολεῖο	» 43
12. Ἡ ἀλλήλογραφία μου μὲ τὴ Δαφνούλα	» 50
Ψάρεμα μὲ τὸ παραγάδι	» 56
Ψάρεμα μὲ τὰ φαροχόφινα	» 57
Ό χειμώνας καὶ τὰ σχέδια τοῦ παπποῦ.....	» 61
Τὸ πανηγύρι τοῦ "Αι-Γιωργιοῦ.....	» 63
«Ἐνας γέρο γέροντας», δημοτικὸ τραγούδι.....	» 67
«Καλότυχά είναι τὰ βουνά», δημοτικὸ τραγούδι.....	» 68
«Τώρα εἰν' Ἀπρίλης καὶ χαρά», δημοτικὸ τραγούδι.....	» 68
13. Γιατί μᾶς ἔδιωξε ὁ παππούς.....	» 69
14. Ὁ πρῶτος μου φίλος	» 72
Ψάρεμα μὲ καλάμι	» 74
15. Οἱ φίλοι μου	» 74
16. Ἡ διαμαρτυρία	» 78
17. Στὸ δημοτικὸ συμβούλιο	» 83
18. Τὰ ἔγκαίνια	» 89
19. Οἱ διακοπές ἐνὸς καλοκαιριοῦ	» 91
Φτάνομε στὸ καταπράσινο νησί.....	» 91
«Τί βραδία μὲ τεγγαράκι, βαρκαρόλα Σπινέλλη.....	» 92
«Ἐμπρός παιδιά, μαζί κουπιά», ποίημα	» 93
«Γλυκά φυσᾶ δι μπάτης», ποίημα Γ. Δροσίνη.....	» 95
«Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἔνα, ἔνα», ποίημα Γ. Δροσίνη..	» 98
20. Τὰ ἔξοχικὰ κτήματα	» 100
21. Τὸ πρόγραμμα τῆς συντροφιᾶς	» 101
22. Τὸ κολύμπι καὶ τὸ φάρεμα.....	» 103
«Βγαίνω μόλα, ζγια λέσσα!» ποίημα Γ. Δροσίνη.....	» 104

23. 'Ο Μπαρμπαγιαννιός	σελ. 108
24. 'Ο πάτερ Δαμιανός	» 110
25. 'Ο αιώνιος γέρος	» 113
26. 'Η Ζαφειρούλα	» 115
«Ολες οι μάνες κλαίγανε», δημοτικό τραγούδι	» 118
27. Στή σπηλιά	» 118
Ψάρεμα σκάρων	» 121
Ψάρεμα πίνας	» 123
28. "Άλλος έρημίτης	» 129
29. 'Ο Μπάμπης φεύγει	» 135
30. Τὸ γράμμα τοῦ Λάμπρου	» 140
'Η ζωὴ στὸν κάμπο	» 141
Ψάρεμα πέστροφας	» 143
«Ο ήλιος ἐπαντρεύεται», ποίημα δημοτικό	» 143
31. Τὸ γράμμα τοῦ 'Αγιοῦ	» 144
Πρόχειρη καλοκαιρινὴ κοινότητα	» 145
Στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ	» 146
Τὰ βάραρθα	» 147
32. Ψάρεμα μὲ πυροφάνι	» 147
«Δυδ γέροι φαροκυνηγοί»..... ποίημα Γ. Δροσίνη	» 148
33. Χαρὰ ἀποσδόκητη	» 150
34. Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ παπποῦ	» 152

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. Τὸ ἀγριολούδου, μετάφραση, ποίημα Göthe	» 165
2. 'Ο δέρας καὶ δὲ ήλιος. Γ. Δροσίνη	» 165
3. Τὸ ἀηδόνι. Α. Βλάχου	» 167
4. Τὸ λουλουδάκι καὶ ἡ πεταλούδα	» 167

Σχώ γιότρω
εγώ άνα γεωγ νεωφύαι

γω | οροσύδημοι
Σχώ | Στ/νάγω

ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ

Στήν Κυνουρία συνηθίζουν νά ζώνουν τὴν ἐκκλησία τοῦ ἀγίου ὅταν είναι ἡ γιορτή του, μὲ μιὰ μεγάλη κερένια κλωστὴ ποὺ λέγε ται ζώστρα. Ἡ κλωστὴ ξετυλίγεται σιγά ἀπὸ τὸ ἀδράχτι, περνίται ἀπὸ ἀναλιωμένο κερί καὶ ξαντυλίγεται σὲ ἄλλο ἀδράχτι. Στὸ ἀνώφυλλο τῆς εἰσόδου δένεται ἀπὸ ἕνα καρφὶ ἡ μιὰ ἀκρη τῆς ζώστρας καὶ ξετυλίγεται ἐπειτα καὶ ζώνεται ἡ ἐκκλησίᾳ ἀρχετὲς φορές. "Οταν τελειώσῃ ἡ λειτουργία ξαναμαζεύεται ἡ ζώστρα στὸ μάκρος δρυγιᾶς στρέφεται καὶ γίνεται λαμπτάδα ποὺ καίεται μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ ἀγίου.

Στὸ δημοτικὸ τραγούδι: Τώρα εἰν' Ἀπρίλης καὶ χαρά, ακαὶ τὴ ομή νά πέρουν» σημαίνει νά πέρουν τὸ γάλα καὶ τὸ μελλὶ ἀπὸ τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια.

Σχώ οροσύδημοι
γω αντικτυω
Σχώ οροσύδημοι
Σχώ οροσύδημοι
Σχώ οροσύδημοι
Σχώ οροσύδημοι
Σχώ οροσύδημοι
Σχώ οροσύδημοι

Ἐγένονται
οἱ γίνεται
αὐτὸς γίνεται
ἥγεται γίνεται
οὐτός γίνεται
αὐτοὶ γίνεται

εγένονται
οἱ γίνεται
αὐτὸς γίνεται
ἥγεται γίνεται
οσιγίνεται
αὐτός εγένεται

φορῶν γεγονότα
Ἐγένεται Εγένεται
εγένεται γεγονότα
εγώ εγένεται

~~41 / 10~~
~~= 10 / 41~~

Ἐγένεται
χάρην γεγονότα
εγώ χάρην γεγονότα

~~εγένεται~~

δικαιάνονται
ελεύθεροι

Ἐγένεται
εγένεται

εγένεται
εγένεται

и окою
гвардии

Εών γαιοκαν
αρσέων

μετάγω
τη σήμη

γαλαζων

γαλιγαντες

γαλιγαντες

γαλιγαντες

παραγωγαν
αρσενικαν
χρωνικον
γαλιγαντες

εορτασμω

εργασιαν

ειδικον

ειδικων

ειδικον

εργασιαν

ειδικων

ειδικον

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. & Γ. ΔΗΜΑΡ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΓΚΕΚΤΙΜΕΝΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ & ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

1. ΑΛΦΑ	Ο "Ηλιος το" Κράτους
2. ΑΛΦΑΙ	β' Επ. Παπαμιχαήλ
3. ΑΛΦΑΒΗΤΑ	Β' Δ. Ανδρεάδη (Πουλιά καὶ Παιδιά
4. Η ΛΥΓΗ	Άναγ. οτικά β' τάξ. Παπαμιχαήλ — Βουτυρά ^{ταμαύροι}
6. Ο ΗΛΙΟΣ	Παπαμιχαήλ — R.
7. ΟΔΥΣΣΣΑ	Δαμος Ιεράνη
8. Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ	Δικαβίτσα —
9. Ο ΦΑΡΟΣ	Αιγαθένους Άνδρεάδη Π. Παπαχριστοδούλου
10. ΛΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ	Καρκαβίτσα — Παπαμιχαήλ
11. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	Γ' τάξ. Ε. Παπαμιχαήλ
12.	Δ' > > >
13.	Γ' καὶ Δ' > > >

ΤΙΜΗ ΔΡ. 15 ΣΩ

"Υπουργ. Διάσφ. 59. 18-9-1926

Κατά τὴν ὑπ' ἀριθ. 51739) 18-9-1926 "Υπ. απόρριψιν
απέζανεται ή τιμῇ τοῦ παρόντος βιβλίου χατά 20%/
λόγω δεξιόδων μεταφράσεως, συσκευής. κ.λ.π. δ". Τα
τὰ ἐκτὸς τῶν Ἀρχαίων μέσον